

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2019

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2019

Innhold

1	Utvalgets situasjonsforståelse	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene	3
2.1	Innledning.....	3
2.2	Aktivitets- og inntektsutviklingen i 2019	4
2.3	Kommunesektorens størrelse	7
2.4	Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene	8
2.5	Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2019)	10
2.6	Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld.....	12
2.7	Netto driftsresultat	13
2.8	Kommunesektorens inntekter i 2020.....	15
3	Inntekter for kommuneforvaltningen	16
3.1	Kommunesektorens inntektskilder	16
3.2	Samlede inntekter – realvekst 2002-2019.....	17
3.3	Frie inntekter – realvekst 2002-2019.....	20
3.4	Skatteinntekter og eiendomsskatt.....	23
3.5	Betalinger for kommunale tjenester	28
4	Tjenester og investeringer.....	33
4.1	Kommuneforvaltningens utgifter	33
4.2	Kommunale tjenester.....	35
4.3	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2018.....	48
4.4	Investeringer.....	52
5	Sysselsetting.....	54
5.1	Utviklingen i utførte timeverk i kommuneforvaltningen	54
5.2	Sysselsettingen i kommunene – fordeling etter sektor	54
5.3	Forskjeller mellom kommunene i inn- og utpendling	56
6	Netto driftsresultat.....	58
6.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet.....	58
6.2	Netto driftsresultat for kommunene.....	59
6.3	Netto driftsresultat i grupper av kommuner	63
6.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene	68
6.5	Korrigert netto driftsresultat	70
7	Gjeld	74
7.1	Kommunesektorens gjeld 2003-2018	74

7.2	Primærbalanse og gjeldsstabilisering	82
8	Endring i økonomiske rammebetingelser – noen analyser for kommuner og fylkeskommuner	85
8.1	Utfordringer ved lavere inntektsvekst.....	85
8.2	Konsekvenser av høyere rente og fall i boligverdier, aksjeverdier og kraftpriser	92
9	Effektivitet i kommunale tjenester 2017-2018.....	100
9.1	Innledning.....	100
9.2	Analyseopplegg.....	100
9.3	Modellformulering og data	102
9.4	Resultater	104
9.5	Usikkerhet	106
9.6	Endring i effektivitet over tid.....	108
9.7	Alternativ spesifikasjon med utgifter som innsatsfaktor	110
10	Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter	112
10.1	TBUs demografianslag 2006-2019.....	112
10.2	TBUs anslag for demografikostnadene for 2020	114
10.3	Utgifter som følge av befolkningsendringer på lengre sikt	118
10.4	Et første, foreløpig anslag for demografiutgiftene i 2021	119
Vedlegg 1	Inntekter og utgifter 2015-2020. Nasjonalregnskapets gruppering..	121
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter 2004-2018. Kommuneregnskapets gruppering	122
Vedlegg 3	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2020	125
Vedlegg 4	Inntekter korrigert for befolkningsvekst og -sammensetning	127
Vedlegg 5	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2019.....	130
Vedlegg 6	Driftsutgifter 2018 etter funksjon og art.....	135
Vedlegg 7	Kostnadsdeflator for kommunene.....	143
Vedlegg 8	Lønn og lønnsutvikling	144
Vedlegg 9	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner	146
Vedlegg 10	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1997-2018	148
Vedlegg 11	Sysselsetting og pendling i kommunene.....	149
Vedlegg 12	Korrigert netto driftsresultat 2013-2018	156
Vedlegg 13	Endring i økonomiske rammebetingelser.....	158
Vedlegg 14	Primærbalanse og gjeldsstabilisering	165
Vedlegg 15	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2017 og 2018.....	177
Vedlegg 16	Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2017 og 2018.....	192

Vedlegg 17	Konsesjonskraft og eiendomsskatt 2002-2018	199
Vedlegg 18	TBUs demografianslag	208
Vedlegg 19	Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet.....	210
Vedlegg 20	Definisjonskatalog	213
Vedlegg 21	Utvalgets mandat og sammensetning.....	225

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) ble oppnevnt i 1979. Utvalget blir nedsatt for tre år om gangen, og inneværende utvalgsperiode går ut ved årsskiftet 2020/2021.

Utvalget skulle legge opp til og gjennomføre faglige analyser av økonomiske forhold i kommunesektoren. Departementet presiserte i 1981 forståelsen av mandatet, og utvalget fikk en tydeligere rolle i å utarbeide innspill til arbeidet med å utforme den statlige politikken som gjaldt økonomien i kommunene og fylkeskommunene. Etter siste revisjon i 2012 ble det tatt inn i mandatet at utvalget skal legge fram det beste mulige bakgrunnsmateriale, med sikte på å komme fram til en omforent situasjonsforståelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren. Dette hadde vært praksis i flere år allerede. Av mandatet framgår det også at utvalget skal utarbeide notater om den økonomiske situasjonen og om den demografiske utviklingen i forkant av regjeringens budsjettkonferanse og konsultasjonsmøtene mellom staten og kommunesektoren. Utvalgets mandat og sammensetning er vist i vedlegg 21.

Utvalget legger med dette fram sin rapport for høsten 2019. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2018 og 2019.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunale tjenester. Omtalen av kommuneøkonomien i 2018 og 2019 er basert på samme tallgrunnlag som i Nasjonalbudsjettet 2020, som ble lagt fram 7. oktober 2019.

Kommunesektorens inntekter og utgifter og utviklingen i sysselsettingen og tjenestene, blant annet beregninger av produksjonsindeksen for kommunene for 2018, er nærmere omtalt i kapittel 3, 4 og 5, driftsresultatene i kapittel 6, og gjeldsutviklingen i kapittel 7. Noen enkle analyser av hvordan brå endringer i rentenivå, aksjeverdier, boligprisene eller kraftprisene påvirker kommunenes økonomi, er beskrevet i kapittel 8. Nye beregninger av effektiviteten i de kommunale tjenestene er vist i kapittel 9. I kapittel 10 er befolkningsutviklingen og hvilke merutgifter det anslås å gi kommunesektoren under gitte forutsetninger, nærmere beskrevet, og utvalget har gjort et første, foreløpig anslag for merutgiftene i 2021.

Utvalgets rapporter fra 1998 og framover er lagt ut på utvalgets nettside (regjeringen.no/tbu).

Eventuelle kommentarer, spørsmål eller andre ting kan rettes til sekretariatet ved tormod.reiersen@kmd.dep.no, even.vaboen@kmd.dep.no eller max.korman@kmd.dep.no.

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

I Nasjonalbudsjettet 2020 anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2019 til 1,0 pst., mens veksten i de frie inntektene anslås til 0,8 pst. Både veksten i samlede og frie inntekter har tatt seg noe opp i forhold til 2018, men er lavere enn gjennomsnittet for de fem siste årene.

I saldert budsjett for 2019 ble det lagt opp til om lag nullvekst i inntektene. At veksten nå ser ut til å bli høyere enn opprinnelig lagt til grunn, har sammenheng med betydelig merskattevekst. Merskatteveksten skyldes at sysselsettingen i norsk økonomi har utviklet seg bedre enn forventet. I tillegg er utbyttene fortsatt overraskende høye, trolig som følge av tilpasning til skattereformen.

Sysselsettingsveksten i 2019 anslås til 0,5 pst. Dette er klart lavere enn i perioden 2015-2018 hvor sysselsettingsveksten i gjennomsnitt var om lag 2 pst. Videre anslås det nullvekst i investeringene. Det er usikkerhet knyttet til utviklingen i både sysselsetting og investeringer. Tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap peker i retning av oppjustering av anslagene.

Investeringsnivået i kommunesektoren har vært høyt gjennom flere år og har bidratt til en rekordhøy gjeldsgrad. Høyt gjeldsnivå bidrar til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for renteøkninger og lavere inntektsvekst.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Etter en periode med høye netto driftsresultater i årene 2015-2017, ble netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet redusert fra 3,9 pst. av inntektene i 2017 til 2,8 pst. i 2018. Netto driftsresultat i kommunene ligger fortsatt godt over det anbefalte nivået på 1¼ pst. av inntektene, mens fylkeskommunene ligger nær på det anbefalte nivået på 4 pst. Antall kommuner i ROBEK har gått ned de siste fem årene og er 10 ved utgangen av oktober 2019.

I 2018 ble netto driftsresultat i mange kommuner trukket opp av inntekter fra Havbruksfondet. Betydelig lavere inntekter fra Havbruksfondet i 2019 enn i 2018, samt et høyere rentenivå vil bidra til svakere netto driftsresultat i 2019. Videre kan sysselsettingsveksten bli høyere enn anslått. Utvalget antar at netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet vil ligge om lag på det anbefalte nivået på 2 pst.

Regjeringens budsjettforslag for 2020 legger opp til at kommunesektorens samlede inntekter kan øke med 3,2 mrd. kroner (0,6 pst.) og de frie inntektene kan øke med 1,3 mrd. kroner (0,3 pst.). Veksten er da regnet fra inntektsanslaget for 2019 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2019 som ikke tar hensyn til merskatteveksten etter revidert nasjonalbudsjett. Målt i forhold til anslått inntektsnivå i 2019 i Nasjonalbudsjettet 2020, hvor denne merskatteveksten er regnet med, er det anslått en inntektsreduksjon på 1,9 mrd. kroner (0,4 pst.) i samlede inntekter og en reduksjon på 3,8 mrd. kroner (0,9 pst.) i frie inntekter. Nedgangen i inntekter har sammenheng med at merskatteveksten i 2019 i hovedsak ikke videreføres.

I 2020 vil flere eldre bidra til økte utgiftsbehov. På den andre siden vil færre barn i barnehagealder og færre 16-18 åringer føre til redusert utgiftsbehov. Beregninger viser at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen vil utgjøre 1,3 mrd. kroner i 2020. Noen av merutgiftene (anslagsvis 0,4 mrd. kr.) dekkes av brukerbetaling og øremerkede tilskudd. Budsjettoplegget for 2020 legger opp til en vekst i frie inntekter som dekker netto merkostnader knyttet til demografiske endringer (0,9 mrd. kr.). Videre utgjør Regjeringen satsinger innenfor de frie inntektene 550 mill. kroner, mens pensjonskostnadene reduseres

med 450 mill. kroner. Dette gir kommunesektoren et økonomisk handlingsrom på 0,3 mrd. kroner, gitt inntektsanslaget for 2019 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2019. Effektivisering av driften, som uansett vil være gunstig, vil gi større handlingsrom og kunne styrke tjenestetilbudet til innbyggerne.

De senere årene har kommuner og fylkeskommuner hatt gode driftsresultater samtidig som demografikostnadene har vært moderate. Det må imidlertid tas høyde for at de årlige merkostnadene knyttet til den demografiske utviklingen vil øke i årene framover. Størstedelen av merkostnadene vil være knyttet til den eldre delen av befolkningen. Det er også usikkerhet knyttet til hvor høyt økte offentlige utgifter vil bli prioritert.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien.¹⁾

	2002- 2008 ²⁾	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ³⁾
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi												
Kommunalt konsum, pst. av BNP Fastlands-Norge	12,5	13,3	13,3	13,6	13,6	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,5	14,3
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP Fastlands-Norge	15,8	17,1	17,2	17,5	17,7	17,8	17,7	18,1	18,7	19,0	18,8	18,4
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. av landet	15,5	16,0	16,3	16,5	16,3	16,4	16,3	16,4	16,8	17,0	17,1	16,9
Sysselsatte personer i kommunesektoren, pst. av landet	18,8	18,5	18,8	18,9	18,8	18,9	18,8	18,8	19,0	19,1	19,0	18,9
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien												
BNP Fastlands-Norge, pst. volumendring	3,6	-1,8	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	0,9	2,0	2,2	2,7
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, pst. ⁴⁾	2,6	4,1	2,7	2,0	2,3	1,2	1,4	3,8	3,0	2,0	0,7	1,0
Kommunal deflator, pst. endring ⁵⁾	4,0	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,1	3,0
Frie inntekter i pst. av samlede inntekter ⁶⁾	69,5	66,0	66,5	74,3	74,7	74,2	73,4	72,7	72,7	72,2	71,7	71,5
Frie inntekter og mva-kompensasjon, pst. av inntekter	72,5	70,2	70,8	78,3	78,6	78,4	77,7	77,1	77,1	76,7	76,3	76,2
Frie inntekter, reell endring fra året før, pst.	1,5	3,0	2,3	1,1	2,1	0,6	0,7	3,5	2,8	1,4	0,2	0,8
Aktivitetsendring i kommunesektoren, pst. endring	2,3	5,7	0,6	1,5	0,4	2,4	1,2	2,6	2,7	1,6	2,3	0,4
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. endring	1,4	2,6	2,0	2,7	1,0	0,8	0,6	1,6	2,5	1,8	2,0	0,5
Produktinnsats, pst. volumendring	2,9	10,2	-1,1	1,6	0,6	3,4	2,9	5,3	0,4	4,3	-0,1	0,5
Bruttoinvesteringer, pst. volumendring	5,2	11,0	-2,3	-3,3	-2,3	7,6	0,9	2,0	9,4	-3,7	7,5	0,0
Bruttoinvesteringer i pst. av inntekter	12,3	13,6	14,0	13,3	12,5	13,0	13,2	13,3	14,0	13,2	14,1	14,1
Netto driftsresultat, kommunekasser, pst. av driftsinntekter	2,2	3,0	3,2	2,5	3,1	2,9	1,3	3,0	4,0	3,6	2,6	-
Netto driftsresultat, konsern, pst. av driftsinntekter ⁷⁾	2,9	3,4	3,5	3,0	3,5	3,3	1,5	3,2	4,2	3,9	2,8	-
Nettofinansinvesteringer, pst. av inntekter	-4,5	-6,4	-5,7	-4,3	-3,9	-5,0	-5,5	-3,1	-2,6	-2,4	-3,7	-3,6
Netto gjeld, i pst. av inntekter ⁸⁾	15,2	28,3	31,2	32,9	31,7	30,5	32,2	30,4	28,6	26,2	31,3	-
Netto gjeld uten pensjonsreserver, i pst. av inntekter ⁸⁾	21,1	33,3	36,9	41,2	40,8	42,7	47,1	47,2	46,8	47,2	49,9	-

- 1) Tallene er basert på oppdaterte nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå i slutten av august 2019 og statistikk for offentlige finanser publisert 20. september 2019. I disse publiseringene ble det gjort enkelte revideringer som blant annet gir høyere nivå på inntekter i kommunesektoren. Flere av indikatorene er derfor justert bakover i tid sammenlignet med tidligere rapporter. Tallene for 2019 er i utgangspunktet basert på anslag i forbindelse med Nasjonalbudsjettet 2020, men justert for revisjonene i statistikken der hvor ikke noe annet framgår.
- 2) Gjennomsnitt over perioden.
- 3) Anslag basert på Nasjonalbudsjettet 2020.
- 4) Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigeret for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002.
- 5) Deflator slik som publisert av TBU fram til og med 2018. Deflator for 2019 er hentet fra Nasjonalbudsjettet 2020.
- 6) Kommuneopplegget for 2011 innebar overgang til rammefinansiering av barnehager. Sammen med innlemming av enkelte andre øremerkede ordninger bidro dette til å øke andelen frie inntekter med om lag 8 prosentpoeng fra 2010 til 2011.
- 7) 2002-tall ikke publisert av SSB. Snitt for perioden 2003-2007.
- 8) Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal 2018 fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom. Etter en hovedrevisjon og definisjonsendringer i nasjonalregnskapet er deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler tatt inn som fordringer under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». I tabell 2.1 oppgis tall både medregnet og uten disse fordringene.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå

2.1 Innledning

Kapitlet redegjør for utviklingen i kommuneøkonomien basert på et sett av indikatorer. Disse er oppsummert i tabell 2.1. Indikatorene er basert på Statistisk sentralbyrås statistikk om offentlige finanser, nasjonalregnskapsstatistikk og KOSTRA fram til og med 2018. Det er gjort et unntak fra statistikken ved at bompenger ikke er inkludert i utvalgets definisjon av inntekter i kommunesektoren, se boks 2.1. Tall for 2019 er foreløpige anslag basert på Nasjonalbudsjettet 2020.

I august 2019 publiserte Statistisk sentralbyrå reviderte tall for nasjonalregnskapet. Dette ble fulgt opp med en tilsvarende revisjon av statistikk om offentlige finanser i slutten av september 2019. Revisjonene i form av definisjonsendringer påvirker flere av indikatorene for kommunesektoren. Blant annet ble følgende endringer gjort med særlig betydning for kommunesektoren:

- Bompenger ble omklassifisert fra uttak fra forretningsvirksomhet (formuesinntekt) til betaling for offentlige tjenester (også omtalt som gebyrer).
- Administrasjonsselskaper i kollektivtransporten ble flyttet fra foretakssektoren til kommuneforvaltningen. Dette førte til at kommunesektorens samlede kjøp av varer og tjenester (produktinnsats) og kommunesektorens inntekter fra betalinger for offentlige tjenester økte betydelig. Utgiftene til subsidier er samtidig blitt redusert.
- Enkelte produksjonsavgifter knyttet til naturressurser, herunder den kommunale konsesjonsavgiften, er omklassifisert fra skatt og avgift til en egen post under formuesinntekter.

I definisjonen av kommunesektorens inntekter innenfor kommuneopplegget holdes formuesinntekter utenfor. Det henger sammen med at kommunene har stor frihet til å plassere finansiell formue og til å pådra seg formuesutgifter (bl.a. renter på lån). Sektoren har derfor også et selvstendig ansvar for disse inntektene og utgiftene.

Endringene i klassifiseringen av bompenger og administrasjonsselskaper i kollektivtransporten fører derfor isolert sett til en kraftig økning i kommunesektorens inntekter innenfor kommuneopplegget. Omklassifiseringen av konsesjonsavgift fra skatt og avgift til formuesinntekt trekker i motsatt retning.

Det er en fordel at definisjonen av kommunesektorens inntekter langt på vei følger nasjonalregnskapets og statistikk om offentlige finanser sine definisjoner av de ulike inntektsartene. Samtidig bør definisjonen av kommunesektorens inntekter sikre at indikatorene i denne rapporten ikke påvirkes mye av inntekter som ikke er sentrale for kommuneopplegget. Kommunenes inntekter fra bompenger er av en betydelig størrelse (samlet vel 6 mrd. kroner i 2018) og kan variere betydelig fra år til år, og dermed påvirke indikatorene. Samtidig er bompengene ikke en viktig del av de årlige kommuneoppleggene. Som følge av dette inngår ikke bompenger i inntektsbegrepet som brukes i denne rapporten.

2.2 Aktivitets- og inntektsutviklingen i 2019

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i 2019 i kommunesektorens inntekter på noen ulike tidspunkter. Anslagene bygger på beregninger til nasjonalbudsjettene. Beregnet inntektsvekst er også korrigert for oppgaveendringer.

I nasjonalbudsjettet i fjor høst ble det anslått en realnedgang i kommuneforvaltningens samlede inntekter i 2019 på 0,8 mrd. kroner målt i forhold til anslag på regnskap for 2018. I stortingsbehandlingen av statsbudsjettet ble kommunene tilført om lag 1 mrd. kroner slik at en endte opp med en anslått vekst på 0,2 mrd. 2019-kroner.

Boks 2.2. Uttak av utbytter

Uttaket av utbytter økte fra 40 mrd. kroner for skatteåret 2014 til om lag 80 mrd. kroner for skatteåret 2015, og bidro til uventet høye skatteinntekter til kommuner og fylkeskommuner i 2016. Uttakene av utbytte var også forholdsvis høye for skatteårene 2016 – 2018, og har medført høye skatteinntekter til kommuner og fylkeskommuner med ett års forskyvning i 2017 til 2019. Figur 2.1 viser utviklingen i utbyttene i perioden fra 1993 til 2018. Også i forbindelse med skattereformen i 2006, da beskatningen av utbytte økte fra null til 28 pst., var det betydelige tilpasninger slik det framgår av figuren. Skattesatsen ble redusert fra 28 til 27 pst. i 2014 og 2015, men så økt til 28,75 pst. i 2016 med ny skattereform og videre til 29,76 pst. i 2017, 30,59 pst. i 2018 og 31,68 pst. i 2019. Satsreguleringen fra 2016 foretas via en oppblåsningsfaktor på utbyttegrunnlaget.

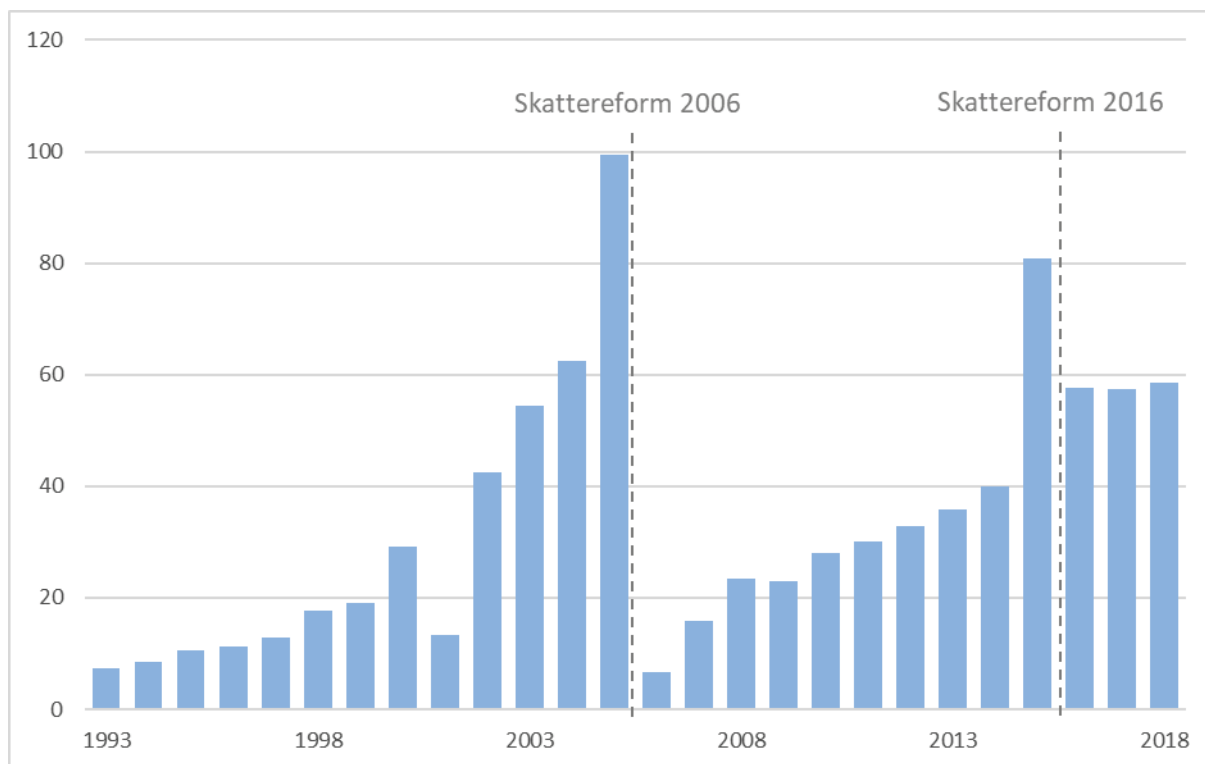
Fra saldert budsjett til Revidert nasjonalbudsjett 2019 ble realveksten i samlede inntekter endret fra 0,2 til 0,4 mrd. 2019-kroner, dvs. en økning med 0,2 mrd. kroner som kan dekomponeres i ulike faktorer både i 2018 og 2019:

- Inntektene fra skatt på alminnelig inntekt og formue ble 2,3 mrd. kroner høyere i regnskapet for 2018 enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2019. Inntektene fra eiendomsskatt og gebyrer ble også om lag 0,2 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn.
- Overføringene i statsregnskapet for 2018 ble knapt 1,8 mrd. kroner lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2019, medregnet en oppjustering på 60 mill. kroner på rammetilskuddene. Reduksjonen hadde særlig sammenheng med lavere tilskudd til omsorgsboliger enn forventet.
- I Revidert nasjonalbudsjett 2019 ble anslaget på skatt på alminnelig inntekt og formue for 2019 økt med om lag 1,5 mrd. kroner som følge av god skatteinngang.
- Anslaget for den kommunale kostnadsdeflatoren i 2019 ble oppjustert med 0,2 prosentpoeng.

Anslåtte skatteinntekter for 2019 ble i Nasjonalbudsjettet 2020 oppjustert med ytterligere 4,9 mrd. kroner fra Revidert nasjonalbudsjett 2019. Særlig har skatt relatert til sysselsetting som inntektsskatt for lønnstakere og arbeidsgiveravgift, blitt høyere enn ventet. I tillegg er det også i 2019 høy skatteinngang knyttet til store uttak av utbytter året før. De store uttakene av utbytter de senere årene kan trolig forklares med tilpasninger til skattereformen, der skattesatsen på aksjeinntekter gradvis har økt. Dette er fjerde året på rad med svært høye utbytter. Se boks 2.2.

I Nasjonalbudsjettet 2020 er kostnadsveksten i 2019 anslått til 3,0 pst. som er uendret fra revidert nasjonalbudsjett.

Etter dette innebærer anslagene i Nasjonalbudsjettet 2020 en realvekst i samlede inntekter på 5,3 mrd. 2019-kroner fra 2018 til 2019, tilsvarende 1,0 pst. De frie inntektene anslås reelt å øke med 3,2 mrd. kroner, tilsvarende 0,8 pst.

Figur 2.1 Uttak av utbytter til personlig skattytere. Mrd. kroner i løpende kroneverdi.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2019. Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2019-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap).

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Pst.	Mrd. kroner	Pst.
<i>Målt i forhold til regnskap for 2018:</i>				
Nasjonalbudsjettet 2019	-0,8	-0,1	0,1	0,0
Saldert budsjett 2019	0,2	0,0	-0,1	0,0
Revidert nasjonalbudsjett 2019	0,4	0,1	-1,8	-0,5
Nasjonalbudsjettet 2020	5,3	1,0	3,2	0,8
<i>Memo: Målt i forhold til Revidert nasjonalbudsjett 2018:</i>				
Nasjonalbudsjettet 2019	1,9	0,4	2,6	0,7
Saldert budsjett 2019	2,8	0,6	2,4	0,6

Kilde: Finansdepartementet

Boks 2.3 Realvekst og realnivå i kommunesektorens inntekter i budsjettene

Stortinget bestemmer langt på vei nivået på kommunesektorens inntekter i forbindelse med de årlige statsbudsjettene, blant annet gjennom vedtak om rammeoverføringer, skattørene og øremerkede midler. For å gi kommunene forutsigbarhet, signaliseres det i mai året før (i forbindelse med kommuneproposisjonen) hvor stor realvekst i frie inntekter og samlede inntekter som regjeringen legger opp til at kommunesektoren skal få i året som kommer («budsjettåret», år T). Den signaliserte realveksten er basert på anslag på inntektene for inneværende år (T-1) i revidert nasjonalbudsjett (RNB) som legges fram samtidig med kommuneproposisjonen.

Regjeringens endelige forslag til realvekst i kommunesektorens inntekter (for år T) presenteres i statsbudsjettet i oktober. Den foreslåtte veksten i sektorens inntekter tar utgangspunkt i inntektsanslaget (for år T-1) fra RNB justert for eventuelle endringer som følge av Stortingets behandling. Logikken i dette er at eventuelle endringer i skatteanslaget (merskattevekst eller skattesvikt) for inneværende år (T-1) etter at RNB er vedtatt ikke skal påvirke det man vedtar om inntektene i budsjettåret (T). Dette gir en forutsigbarhet for hva de nominelle inntektene blir neste år, i tillegg til at det gir en mer stabil utvikling i inntektene over tid.

Denne måten å framstille veksten i kommunesektorens inntekter på benyttes til å vise inntektsnivået i budsjettåret sammenliknet med regjeringens planlagte nominelle nivå for inneværende år (T-1) og handlingsrommet for kommunesektoren i budsjettåret.

Den beregnede kostnadsveksten for inneværende år (T-1), målt med den kommunale deflatoren, kan endre seg etter at kommuneproposisjonen for budsjettåret (T) er vedtatt. Dette påvirker ikke realveksten i inntektene for budsjettåret (T). Men det vil isolert sett påvirke det reelle inntektsnivået i budsjettåret (T). Det skyldes at kjøpekraften som det nominelle inntektsnivået for inneværende år gir, har endret seg. Redusert deflator for inneværende år (T-1) vil isolert sett trekke det reelle nivået i budsjettåret (T) opp, mens økt deflator isolert sett vil trekke det reelle nivået ned.

Dette kan illustreres med tallene for 2019 slik de foreligger nå: Den kommunale deflatoren for 2018 økte med 0,5 prosentpoeng fra RNB 2018/kommuneproposisjonen 2019. Dette påvirker ikke realveksten i 2019, da denne måler veksten fra 2018 til 2019. Men en høyere deflator i 2018 betyr at det anslåtte nominelle inntektsnivået for 2018 fra RNB isolert sett gir et lavere reelt inntektsnivå i 2018 enn det som opprinnelig var planlagt. Dersom en ser på realveksten over to år, fra 2017 til 2019, fører dette til at den planlagte reelle inntektsøkningen fra 2018 til 2019 (som ikke har endret seg) isolert sett vil gi noe lavere reelt inntektsnivå i 2019 enn lagt til grunn i Kommuneproposisjonen 2019.

2.3 Kommunesektorens størrelse

Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge utgjorde kommunesektorens inntekter i snitt i underkant av 16 pst. over perioden fra 2002 til finanskrisen i 2009, for så å stige gradvis til 19 pst. i 2017 og deretter falle noe. Tabell 2.1 viser videre at kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge holdt seg i rundt 12,5 pst. i perioden 2002-2008, for så å øke til over 14 pst. fra 2015.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi falt kommunesektorens andel svakt fram til 2008, da andelen var 15,3 pst. I 2009 steg timeverksandelen til 16 pst. og har deretter økt gradvis til rundt 17 pst. i 2017, hvor andelen har ligget nokså stabilt siden. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer har den kommunale sysselsettingsandelen vært nær 19 pst. etter 2009.

Økningen i kommunesektorens størrelse i 2009 og 2010 målt i forhold til norsk økonomi må ses på bakgrunn av styrkingen av kommuneøkonomien gjennom 2009 og konjunkturedgangen i næringslivet i 2009 og tiltakene mot finanskrisen. Selv om aktiviteten i næringslivet har tatt seg opp igjen etter 2009, har kommunesektorens andel av norsk økonomi holdt seg oppe eller økt noe etter 2009. Målt ved utførte timeverk og kommunalt konsum har den kommunale andelen vist en svak økning. Målt ved inntektene som andel av BNP for Fastlands-Norge er økningen i den kommunale andelen noe større. Inntektsandelen har økt til tross for at realveksten i kommunesektorens inntekter har vært noe lavere enn BNP for Fastlands-Norge i perioden 2009-2018, jf. figur 2.3. Dette har flere forklaringer, blant annet at de siste årene har vært flere reformer med tilførsel av inntekter til kommunesektoren der reformene betraktes som oppgaveendringer og holdes utenom den beregnede realveksten i kommunesektorens inntekter. Et annet moment som over tid trekker opp den kommunale inntektsandelen er høyere prisvekst på kommunal tjenesteyting enn gjennomsnittet for norsk økonomi. Dette henger særlig sammen med at kommunal tjenesteyting er arbeidsintensiv, og at lønnsveksten som oftest er høyere enn generell prisvekst.

2.4 Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene

For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (faste priser) veies sammen. Aktivitetsindikatoren gir uttrykk for ressursbruken knyttet til løpende tjenesteproduksjon og nyinvesteringer. Vekstratene er basert på nasjonalregnskapstall fram til 2018, mens tallene for 2019 er basert på anslag i Nasjonalbudsjettet 2020.

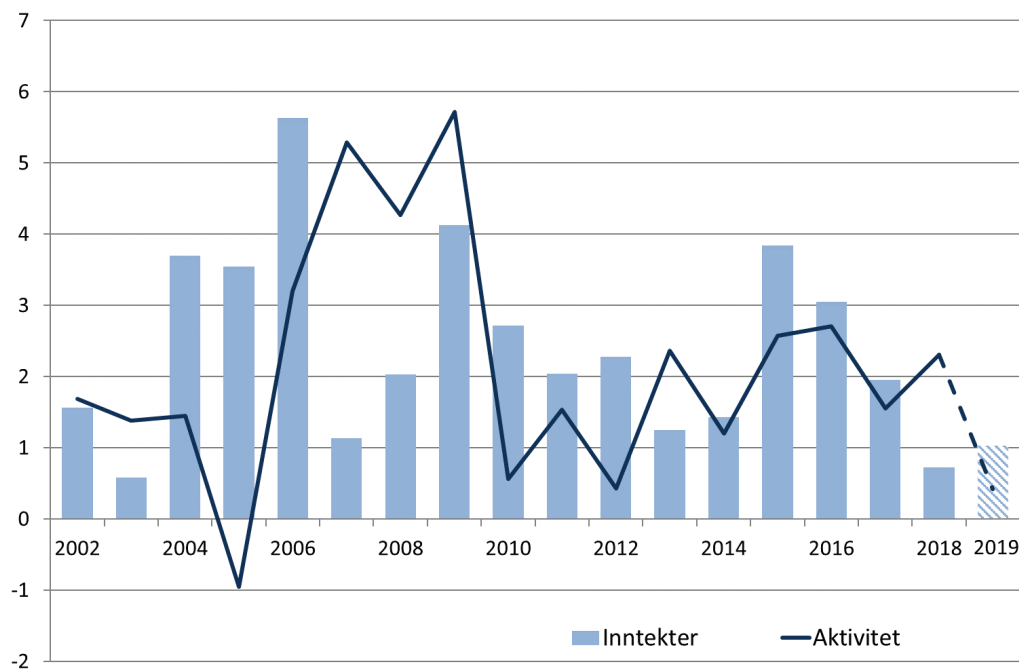
Figur 2.2 viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002, dvs. etter at sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten. Det framgår av figuren at det særlig var høy aktivitetsvekst i perioden 2006-2009, og som det framgår av tabell 2.1 knyttet dette seg både til høy vekst i kommunal sysselsetting og til høy vekst i investeringene.

Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store og økende budsjettunderskudd i sektoren. For måling av utslaget på underskuddet i 2009 er seriene i figur 2.3 ikke fullt ut sammenliknbare fordi aktivitetsveksten er medregnet ekstraordinært vedlikeholdstilskudd som følge av tiltak mot finanskrisen i 2009, mens dette tilskuddet er holdt utenom den beregnede inntektsveksten.

Det framgår av figur 2.3 at det var en klar avdemping i aktivitetsveksten i kommuneforvaltningen i de 5 første årene etter 2009. De siste årene har imidlertid aktivitetsveksten tatt seg opp igjen. Aktivitetsveksten i 2018 er anslått til 2,3 pst. Bak denne aktivitetsveksten økte timeverkene med 2,0 pst. mens det var en volumvekst på 7,5 pst. i bruttoinvesteringene, men en volumnedgang i produktinnsatsen på 0,1 pst.

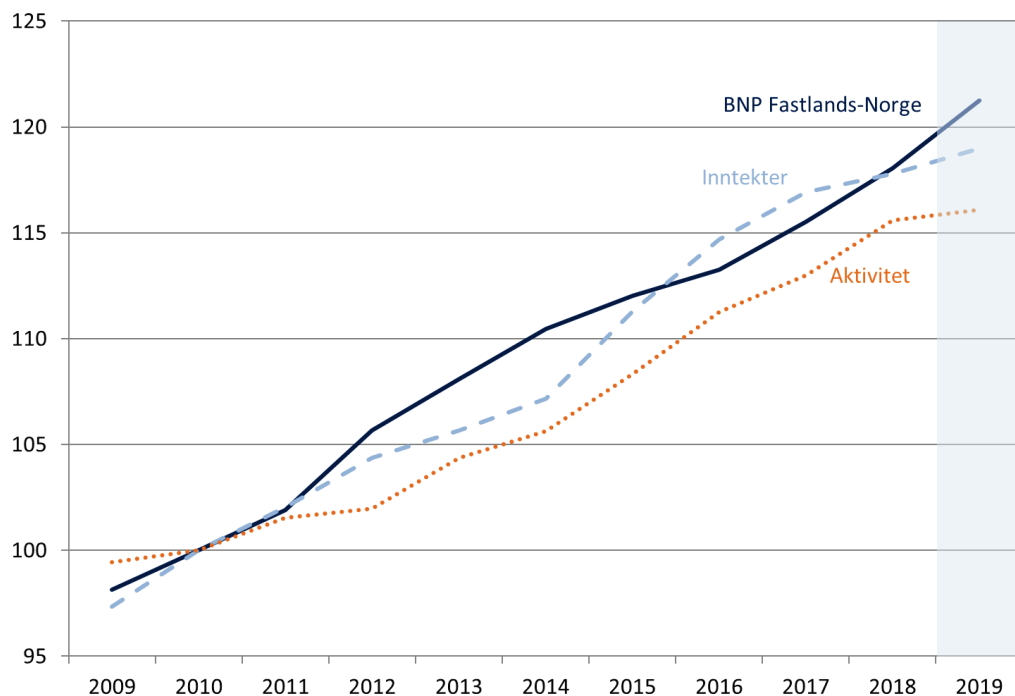
Aktivitetsveksten i 2019 er foreløpig anslått til 0,4 pst., hvorav knapt 0,5 pst. vekst i utførte timeverk og produktinnsats og null volumvekst i bruttoinvesteringene. Anslaget er usikkert. Tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap første halvår 2019 viser om lag 6 pst. volumøkning i de

kommunale investeringene i forhold til samme periode året før, noe som kan tyde på at aktivitetsveksten kan bli noe høyere.

Figur 2.2 Aktivitets- og inntektsutviklingen i kommunesektoren. Prosentvis volumendring fra året før.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Finansdepartementet

Figur 2.3 Utvikling i BNP Fastlands-Norge, reell utvikling i inntekter og aktivitet¹ i kommuneforvaltningen. Anslag for 2019. Volumindekser med 2010 = 100.

¹ Aktivitetsveksten er korrigert for større oppgaveoverføringer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av de samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektiviseringstiltak.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Bruttorealinvestering

Verdien av anskaffelser av fast realkapital minus salg av fast realkapital. Anskaffelser av fast realkapital omfatter utgifter til kjøp av bygninger og anlegg, transportmidler, maskiner, utstyr, inventar mv.

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

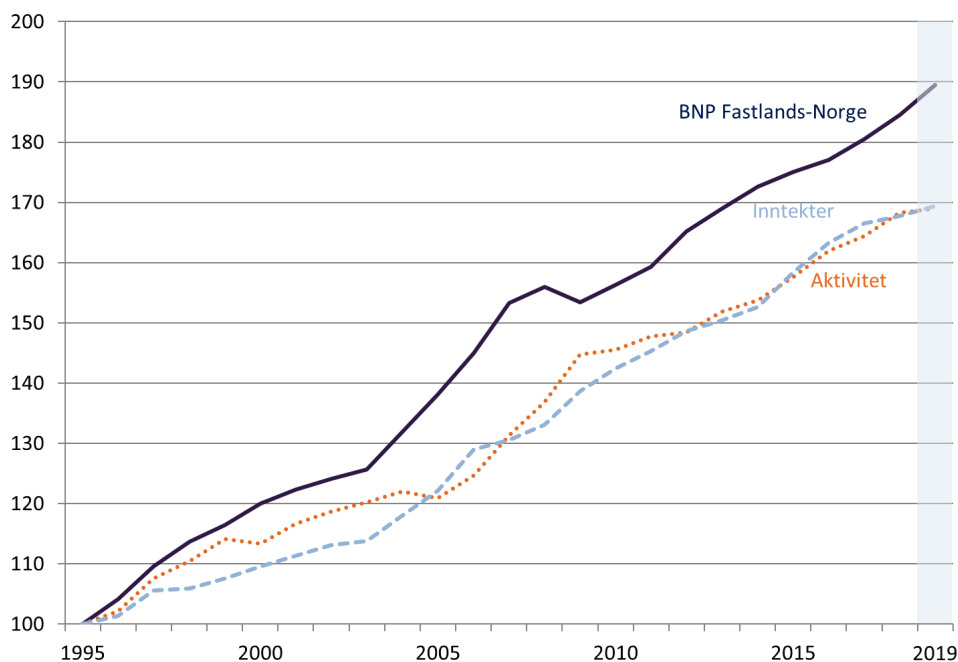
2.5 Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2019)

Figur 2.4 illustrerer noen hovedtall for utviklingen i kommuneøkonomien over en lengre periode.

Det framgår at BNP for Fastlands-Norge har vokst sterkere enn aktiviteten og realinntektene i kommunesektoren siden 1995. I perioden 1995-2018 økte BNP for Fastlands-Norge med 2,5 pst. som årlig gjennomsnitt, mens realinntektene til kommuneforvaltningen økte med 2,3 pst. per år i samme periode. Tallseriene for inntekter og aktivitet i kommunesektoren i figur 2.4 er korrigert for sykehusoverdragelsen til staten i 2002. Tallserien for inntekter er korrigert for årlige oppgaveendringer.

Et viktig formål med å tilføre kommunesektoren økte inntekter er å legge til rette for økt velferd og forbedret tjenestetilbud til landets innbyggere. Økt bruk av innsatsfaktorer, finansiert av økte inntekter, er ikke den eneste kilden til økt tjenesteproduksjon i kommunesektoren. Volumutviklingen i tjenestetilbudet til innbyggerne ligger trolig et sted mellom BNP-kurven og inntektskurven i figur 2.4.

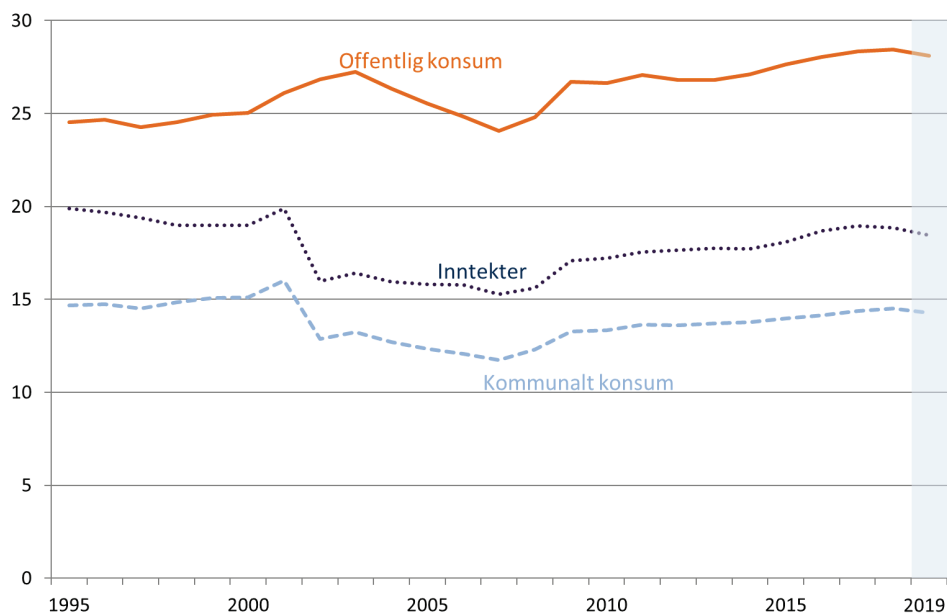
Som i andre sektorer vil det over tid være en viss produktivitetsøkning i produksjon av kommunale tjenester. På den annen side er kommunal tjenesteproduksjon mer arbeidsintensiv enn økonomien for øvrig, og det er vanlig å anta at produktivitetsutviklingen i denne typen tjenesteytende næringer, både i privat og offentlig sektor, er lavere enn i vareproduksjon. Produksjonen i denne type næringer er også vanskelig å måle.

Figur 2.4 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren. Anslag for 2019. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Volumindekser med 1995 = 100.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Forholdsvis svak produktivitetsvekst vil være en medvirkende årsak til at kommunesektorens andel av norsk økonomi, dvs. kommunesektorens inntekter og kommunalt konsum i pst. av BNP for Fastlands-Norge, ikke er redusert, til tross for at realinntektene til og aktiviteten i kommunesektoren har steget mindre enn BNP for Fastlands-Norge, jf. figur 2.4. Dersom en tar hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002, var kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge om lag uendret fra 1990 og fram til 2008, og har deretter vært litt stigende, jf. figur 2.5.

Figur 2.5 Offentlig konsum, kommunalt konsum og kommunesektorens inntekter som andel av BNP for Fastlands-Norge. Anslag for 2019. Pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Kommunale inntekter og kommunalt konsum øker som andel av BNP Fastlands-Norge på tross av at inntektene vokser svakere enn BNP Fastlands-Norge. Dette skyldes i stor grad at kostnadsveksten for kommunal tjenesteyting jevnt over er høyere enn priskomponenten på BNP, jf. momentene i de to foregående avsnittene. I tillegg har det over tid vært enkelte reformer der kommunesektoren er blitt tilført inntekter knyttet til nye oppgaver, og som er holdt utenfor i beregningene av inntektsveksten det året endringen skjedde, for eksempel forvaltningsreformen i fylkeskommunene i 2010.

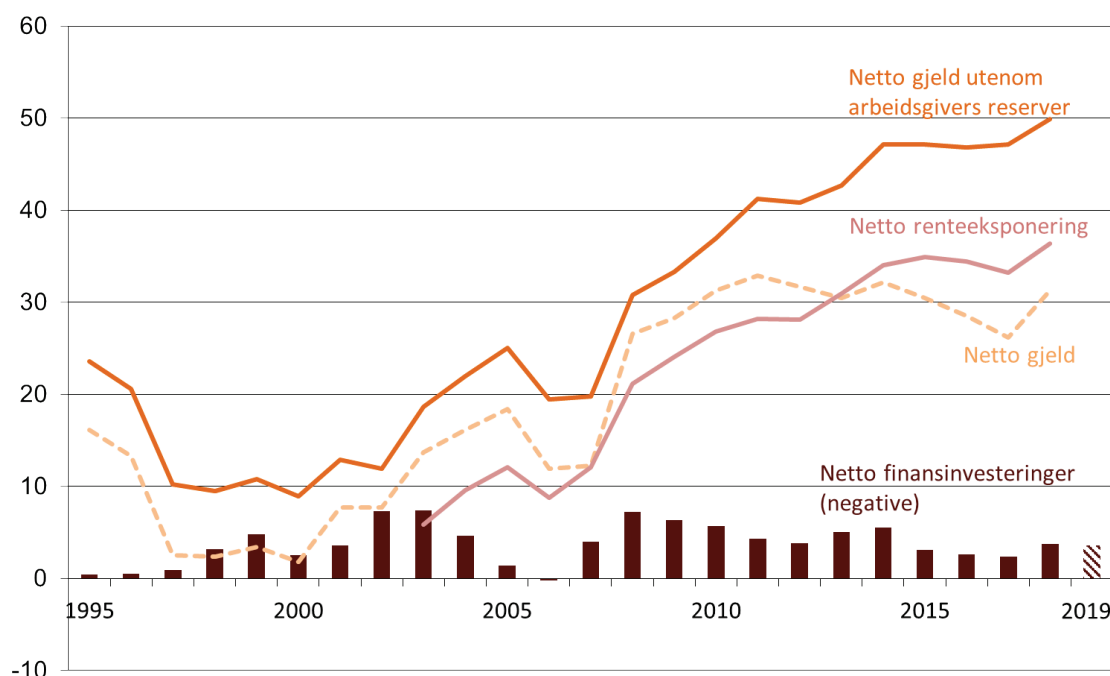
2.6 Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld

Nettofinansinvesteringer (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom.

Nettofinansinvestering, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringer.

Kommunesektoren hadde fram til 2014 betydelige negative nettofinansinvesteringer, i gjennomsnitt vel 19 mrd. kroner for årene 2007-2014. For årene 2015-2017 lå underskuddet på et mer moderat nivå på under 15 mrd. kroner pr. år, tilsvarende rundt 3 pst. av inntektene. For 2018 økte underskuddet noe igjen til 21 mrd. kroner, tilsvarende knapt 4 pst. av inntektene. For 2019 anslås underskuddet å bli på vel 20 mrd. kroner.

Figur 2.6 viser utviklingen i netto gjeld (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (Statistisk sentralbyrå). Som omtalt i tidligere rapporter, har Statistisk sentralbyrå gjennomført en omfattende revisjon av det såkalte institusjonelle sektorregnskapet. Dette finansielle sektorregnskapet inneholder et omfattende, detaljert og avstemt regnskap for fordringer og gjeld mellom ulike sektorer, basert på internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskapet.

Figur 2.6 Nettofinansinvesteringer (negative), nettogjeld i kommuneforvaltningen. Anslag for 2019. Pst. av inntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. Disse regnskapspostene inngår i forsikringsmessige avsetninger på balansens gjeldsside hos livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Kommunenes reserver (eiendel/fordringer) er knyttet til de kollektive avtalene de har inngått for sine ansatte med livselskaper og kommunale pensjonskasser.

Det framgår av figur 2.6 at medregnet denne kategorien fordringer utgjorde netto gjeld 31,3 pst. av inntektene ved utgangen av 2018, mens uten disse fordringene var gjeldsandelen om lag 50 pst. ved utgangen av 2018. Målt på denne måten økte gjeldandelen med om lag 5 prosentenheter fra 2013 til 2014, og var ganske stabil fram til 2017, for deretter å øke med tre prosentenheter fra 2017 til 2018.

I figuren er også indikatoren for netto renteeksponering vist. For nærmere omtale av denne vises det til kapittel 7.

2.7 Netto driftsresultat

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt. Tallene for brutto og netto driftsresultat i 2018 bygger på data publisert av Statistisk Sentralbyrå 17. juni 2019.

Utvalget anbefaler at netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet over tid bør utgjøre om lag 2 pst. av driftsinntektene. Anbefalt nivå for kommunene er 1¼ pst. (inkl. Oslo) og 4 pst. for fylkeskommunene. Anbefalingen knytter seg til konserntall, dvs. inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS).

Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i perioden 2006-2018 er vist i tabell 2.3. Fra og med 2014 ble merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i brutto og netto driftsresultat. I tabellen er det korrigert for denne endringen ved at merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer er trukket fra brutto og netto driftsresultat i årene før 2014, slik at tallene er sammenliknbare for hele perioden.

Tabell 2.3 Brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) og netto driftsresultat etter at merverdiavgiftskompensasjon fra investeringer er trukket fra for årene før 2014. Konsern. Pst. av brutto driftsinntekter.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kommunesektoren													
Brutto driftsresultat	7,1	4,4	2,9	4,0	4,8	5,0	5,5	4,9	5,1	7,1	8,3	7,9	7,0
Netto driftsresultat	4,9	1,3	-1,0	1,6	1,8	1,4	2,0	1,5	1,5	3,2	4,2	3,9	2,8
Kommunene (inkl. Oslo)													
Brutto driftsresultat	7,4	4,6	3,2	4,0	4,1	4,9	5,3	4,8	4,9	6,9	8,2	7,9	6,8
Netto driftsresultat	5,0	1,1	-1,3	1,5	0,9	0,9	1,8	1,2	1,3	3,0	4,0	3,8	2,6
Fylkeskommunene													
Brutto driftsresultat	5,5	3,4	1,4	3,9	8,3	5,5	6,3	5,7	6,2	7,9	8,8	8,3	7,7
Netto driftsresultat	4,0	2,4	1,0	2,5	6,8	3,7	3,3	2,8	3,1	4,6	5,0	4,3	3,8

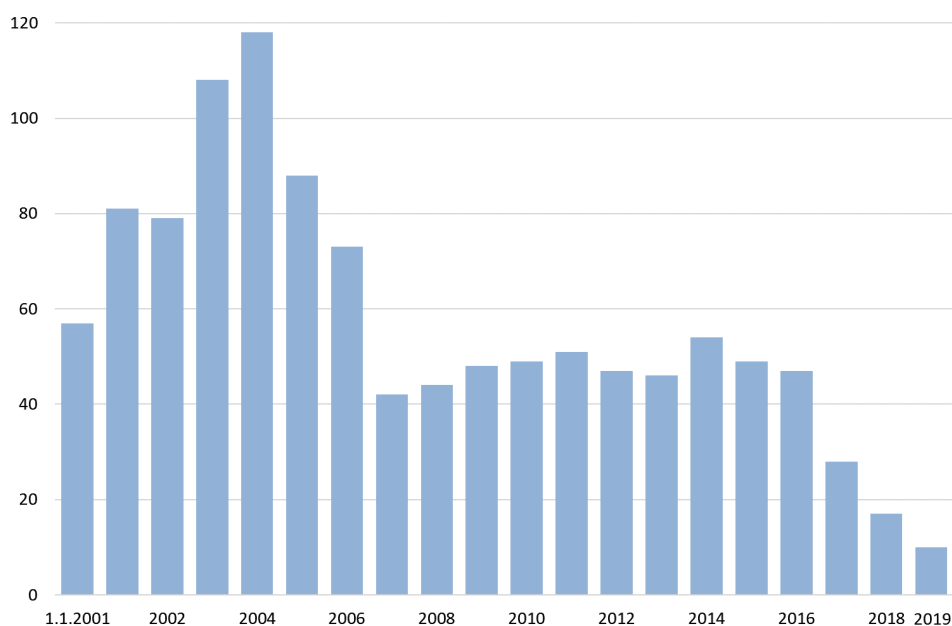
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i perioden 2007-2018 er vist i tabell 2.3. Etter at driftsresultatene i årene 2007-2014 var i underkant av utvalgets nåværende anbefaling på 2 pst., ble netto driftsresultat kraftig forbedret, både i kommunene og i fylkeskommunene. Netto driftsresultat har etter forvaltningsreformen i 2010 vært klart høyere i fylkeskommunene enn i kommunene.

I 2018 var netto driftsresultat samlet for kommunesektoren 2,8 pst. etter henholdsvis 3,2, 4,2 og 3,9 pst. i de tre foregående årene. Netto driftsresultatene i 2018 er holdt oppe av merskattevekst mot slutten av året, i tillegg til at mange kommuner hadde høye inntekter fra Havbruksfondet.

Nedgangen i netto driftsresultat fra 2017 til 2018 skyldes at den underliggende veksten i driftsutgiftene var høyere enn inntektsveksten. Videre var utviklingen påvirket av forløpet på inntektsføring kontra bruk av øremerkede tilskudd. Øremerkede tilskudd og andre bundne inntekter inntektsføres det året de er kjent, mens utgiftene kan påløpe i andre regnskapsår (ubrukte øremerkede midler settes i mellomtiden av i bundne fond). I 2017 var øremerkede inntekter større enn bruken av øremerkede midler. Dette trakk da isolert sett opp driftsresultatet i 2017. I 2018 derimot var bruken av øremerkede midler om lag på linje med øremerkede inntekter, noe som isolert sett bidrar til en nedgang fra 2017 til 2018. Den underliggende resultatutviklingen synes dermed ikke å ha vært så svak som nedgangen i netto driftsresultat alene skulle tilsi.

For kommunene (inkl. Oslo) var driftsresultatet 2,6 pst. og for fylkeskommunene 3,8 pst. Selv om driftsresultatet ble noe redusert i forhold til 2017, lå netto driftsresultat i kommunene og fylkeskommunene over eller om lag på nivå med utvalgets anbefaling også i 2018.

Figur 2.7 Antall kommuner i ROBEK.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Det er betydelig variasjon i resultatutviklingen mellom kommuner. Mens netto driftsresultat økte fra 2017 til 2018 i kommuner med under 3 000 innbyggere, ble netto driftsresultat nærmere halvert i kommuner med over 5 000 innbyggere¹. Dette hadde i stor grad

¹ Oslo er da holdt utenom. Oslo hadde et netto driftsresultat på 4,2 prosent i 2017 og 5,2 pst. i 2018.

sammenheng med at mange av kommunene med under 3 000 innbyggere fikk høye inntekter fra Havbruksfondet i 2018. I fylkeskommunene er det stor variasjon i nivået på netto driftsresultat.

Kommunene som hadde akkumulerte merforbruk fra tidligere år, benyttet driftsresultatene til å redusere eller dekke inn disse i 2018. Ved utgangen av 2018 var i alt 17 kommuner ført opp i ROBEK og ved utgangen av oktober 2019 var antallet 10. Dette er det laveste antallet som har vært i ROBEK siden registeret ble opprettet i 2001, jf. figur 2.7.

2.8 Kommunesektorens inntekter i 2020

Avsnittet er basert på omtalen av kommunesektorens inntekter i Nasjonalbudsjett 2020 og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2020. I tråd med etablert praksis legger en i omtalen av veksten i inntektene i 2020 hovedsakelig til grunnkommunesektorens inntekter i 2019 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2019, målt i 2019-kroner².

Regjeringen legger i sitt budsjettforslag opp til en vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 0,6 pst. i 2020, eller 3,2 mrd. 2020-kroner. I kommuneproposisjonen for 2020 signaliserte regjeringen at de ville legge opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 0,2 og 1,5 mrd. kroner i 2020. Det ble varslet at frie inntekter ville øke med mellom 1 og 2 mrd. kroner.

Regjeringens budsjettforslag for 2020 legger opp til opp til en realvekst i frie inntekter på 1,3 mrd. kroner, tilsvarende en realvekst på 0,3 pst.

Målt i forhold til anslått inntektsnivå i 2019 slik det anslås i Nasjonalbudsjettet 2020 er veksten anslått til -0,4 pst. i samlede inntekter og -0,9 pst. i frie inntekter.

Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst i kommunal tjenesteyting på 3,1 pst. fra 2019 til 2020.

Regjeringen foreslår at økningen i kommunesektorens frie inntekter på 1,3 mrd. kroner i sin helhet går til kommunene, mens fylkeskommunenes inntekter dermed holdes uendret. Av veksten begrunnes 150 mill. kroner med opptrappingsplanen på rusfeltet og 400 mill. kroner er begrunnet med tidlig innsats i skolen.

De anslåtte merkostnadene for kommunesektoren av befolkningsendringene anslås til 1,3 mrd. kroner i 2020. Av dette anslås det at om lag 0,9 mrd. kroner må dekkes innenfor kommunesektorens frie inntekter. De anslåtte merutgiftene er betydelig lavere enn det de har vært de siste årene.

I kommuneproposisjonen for 2020 ble det anslått en nedgang i kommunesektorens samlede pensjonskostnader på 450 mill. kroner i 2020, utover det som dekkes av den kommunale deflatoren.

Inntektsveksten i 2020 omtalt ovenfor er regnet fra inntektsnivået i 2019 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2019. Siden skatteanslaget for 2019 nå er justert opp med 4,9 mrd. kroner, vil inntektsveksten regnet i forhold til nasjonalbudsjettets anslag på regnskap for 2019 bli lavere. Målt på denne måten anslås kommunesektorens samlede inntekter å falle reelt med 1,9 mrd. kroner, tilsvarende -0,4 pst., mens de frie inntektene anslås å falle med knappe 3,8 mrd. kroner, eller 0,9 pst.

² Dette er fordi kommunene skal kunne planlegge ut fra et inntektsnivå i 2020 som er mest mulig kjent, jf. boks 2.3.

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene. I kapittel 3 drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter etter samme definisjoner nærmere. Se kapittel 2, herunder boks 2.1, for nærmere opplysninger om revisjoner i nasjonalregnskapet og statistikk om offentlige finanser. Se eget tabellvedlegg 4 for tallene bak de fleste av figurene i kapittel 3.

I statsbudsjettet for 2020 er det anslått at kommunesektorens samlede inntekter vil utgjøre 556 mrd. kroner i 2020. Samlede inntekter har gått opp med 50 pst. fra 2002 til 2019 når det korrigeres for nye oppgaver for kommunesektoren og med 27 pst. når det også korrigeres for demografiske endringer. I 2017–2018 ble realveksten i samlede inntekter svakere enn gjennomsnittet for perioden. Også i 2019 ser realveksten ut til å bli klart lavere enn gjennomsnittet for perioden.

Av kommunesektorens samlede inntekter er anslagsvis 402 mrd. kroner frie inntekter i 2020. Frie inntekter er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre føringer enn gjeldende lover og forskrifter. Realveksten i frie inntekter fra 2002 til 2019 har vært på 36 pst. i perioden 2002-2019, men den generelle befolkningsøkningen og endringer i alderssammensetningen har medført økte utgifter for kommunesektoren. Tas det hensyn til dette, blir økningen på rundt 17 pst. i perioden, med noe sterkere vekst for kommunene enn for fylkeskommunene.

Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene forteller om graden av rammefinansiering. Andelen frie inntekter har gått litt ned fra 75 pst. i 2002 til anslagsvis 71 pst. i 2019.

Det er i Nasjonalbudsjettet 2020 anslått at de samlede skatteinntektene til kommuner og fylkeskommuner vil være om lag 204 mrd. kroner i 2019. Skatteinntektene har de siste årene økt sterkere enn lagt til grunn i budsjettoppleggene. Skatteutjevningen bidrar til at alle kommuner tar del i merskatteveksten, selv om merskatteveksten før skatteutjevning kan være spesielt stor i enkelte kommuner.

Kommunene fikk til sammen 14,2 milliarder i inntekter fra eiendomsskatt i 2018, en økning på 0,6 milliarder kroner, eller 4 pst. fra 2019. 371 kommuner har eiendomsskatt i 2019, hvorav 260 i hele kommunen.

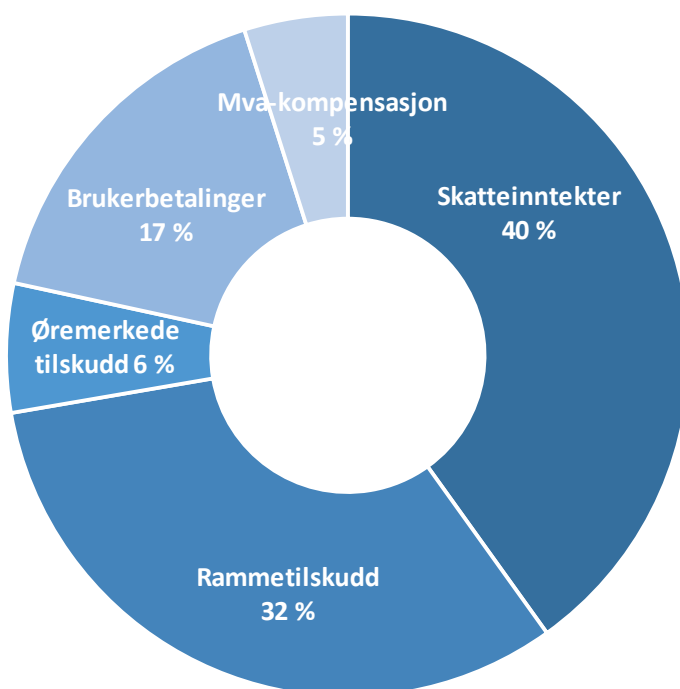
I 2018 fikk kommunene innbetalt 74 mrd. kroner i brukerbetaling for kommunale tjenester, noe som utgjør 13,2 pst. av de totale inntektene. De tekniske tjenestene står for om lag halvparten av totale inntekter fra brukerbetaling. Samlet var det en økning i inntektene fra brukerbetaling på 3,8 pst. fra 2017 til 2018.

3.1 Kommunesektorens inntektskilder

Dette kapitlet ser nærmere på utviklingen i kommuneforvaltningens inntekter. Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget³ er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjons-skatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Summen av skatt på inntekt, formue og eiendom, samt rammetilskudd er kommunesektorens frie inntekter. Dette er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre føringer enn gjeldende lover og forskrifter. I statsbudsjettet for

³ For nærmere forklaring av inntekter som inngår i kommuneopplegget, se vedlegg 3.

2020 er det anslått at kommunesektorens inntekter vil utgjøre 555,7 mrd. kroner i 2020. Av disse utgjør frie inntekter 401,9 mrd. kroner. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter innenfor kommuneopplegget er anslått fordelt på de ulike inntektskildene i 2020. Brukerbetalinger mv. inkluderer også "Andre inntekter".

Figur 3.1 Sammensetning av kommunesektorens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget i 2020.

Kilde: Finansdepartementet

3.2 Samlede inntekter – realvekst 2002-2019

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres på lang sikt gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. De samlede inntektene omfatter både frie inntekter, øremerkede tilskudd, merverdiavgiftskompensasjon og brukerbetalinger mv. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor for oppgaveoverføringer, når indeksen for samlede inntekter beregnes.

Kommunesektorens samlede inntekter øker

Figur 3.2, som viser nivået på samlede inntekter for kommunesektoren, er imidlertid ikke korrigert for oppgaveoverføringer, slik øvrige figurer som viser utviklingen i samlede og frie inntekter er.

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2019 er 201 milliarder 2019-kroner, jf. figur 3.2 og vedlegg 4. Denne inntektsveksten gir et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

Tidsserie for inntektsutviklingen

På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002. Se kapittel 2 for revisjoner av inntektsbegrep. Disse er også innarbeidet i kapittel 3.

Prisutvikling

Tidsseriene som viser veksten i ulike inntektsbegreper presentert av utvalget er som oftest realvekst, altså justert for prisutviklingen. Det benyttes da en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester som er utarbeidet av Finansdepartementet. Det tas her hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 7 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveoverføringer, nye oppgaver, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

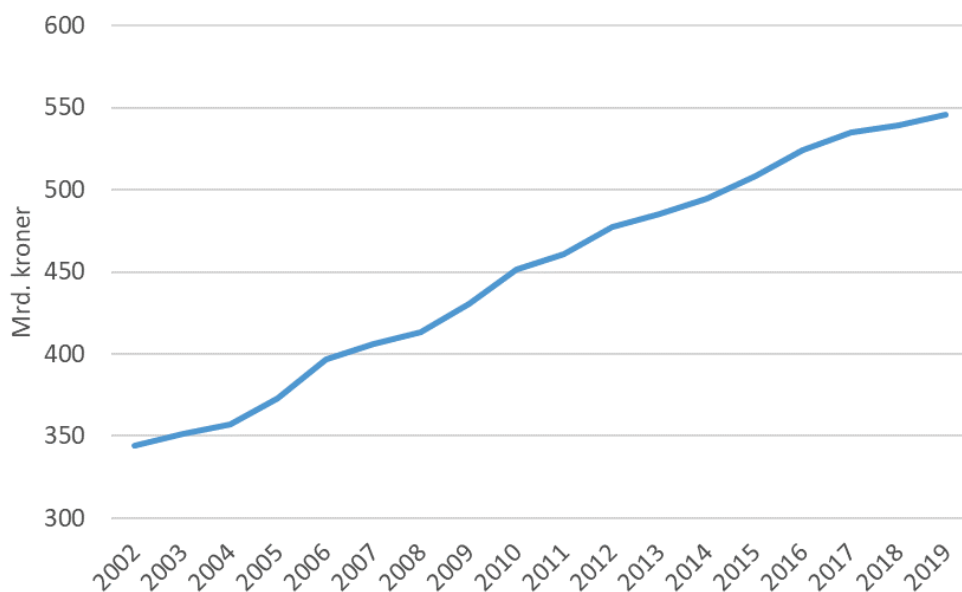
Vekstratene er normalt korrigeret for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer mv. Dermed får man frem det man ønsker å belyse med vekstratene, og de gjøres mest mulig sammenlignbare over tid. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og moderniseringsdepartementets årlige budsjettproposisjon og budsjetttrundskriv.

Utvikling i innbyggertallet

De siste ti årene har befolkningen i Norge økt med 1,1 pst. årlig i gjennomsnitt, mot 0,8 pst. i perioden 2002-2009. Fra 2018 til 2019 økte befolkningen med 0,6 pst. Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, kan det beregnes tall der inntektsveksten er vist per innbygger.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. En kan beregne inntektsutviklingen per innbygger hvor en også har korrigeret for om befolkningen er blitt dyrere eller rimeligere å drive. I korrigeringene er det brukt en forenklet kostnadsnøkkel jf. kapittel 10. Korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader i aldersgruppene parvis mellom årene og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. På samme måte som når utvalget anslår mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 9, må også justeringene som er gjort her, betraktes som grove anslag.

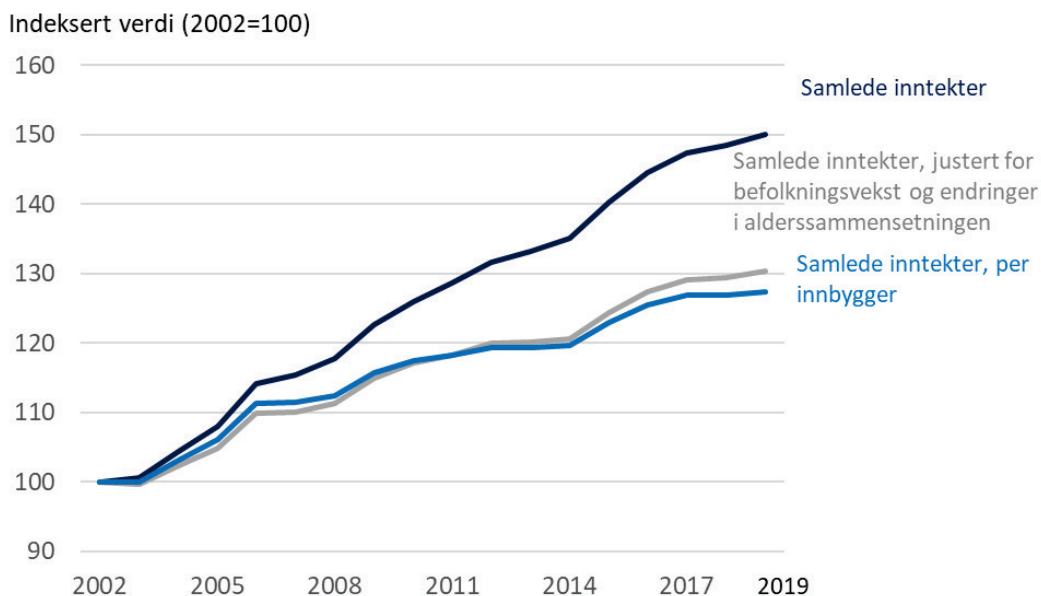
Figur 3.2 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2019. Mrd. 2019-kroner.¹

¹ Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere mva-kompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom mva-kompensasjonsordningen. Beregningene i denne figuren er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Samlede inntekter øker mindre når det korrigeres for befolkningsendringer

Figur 3.3 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, korrigert for nye oppgaver og oppgaveoverføringer, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen.

Figur 3.3 Realutviklingen i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2019, korrigert for oppgaveoverføringer 2002=100.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

De samlede inntektene økte reelt med om lag 50 pst. fra 2002 til 2019. Regnet per innbygger var realveksten på 27 pst., noe som betyr at en betydelig del av den totale inntektsveksten har blitt spist opp av befolkningsvekst. Veksten i perioden blir 30 pst. dersom det også justeres for alderssammensetning. Fra 2002 til 2007 ble gjennomsnittsinbyggeren dermed litt mer kostnadskrevende, mens det motsatte har vært tilfelle fra 2007 til 2019. Aldringen av befolkningen innebærer at dette nå er i ferd med å snu igjen.

En vesentlig del av veksten i kommunesektorens samlede inntekter frem til 2011 var knyttet til finansieringen av barnehager, som først ble innlemmet i frie inntekter fra 2011. I 2015 og 2016 tok veksten seg opp etter noe svakere vekst i 2013 og 2014, noe som må ses i sammenheng med en sterkere skatteinngang enn forventet. I 2017 og 2018 ble realveksten i samlede inntekter svakere enn gjennomsnittet for perioden, både i alt og korrigert for befolkningsendringer, og denne utviklingen ser ut til å fortsette også i 2019. De siste fire årene har kommunesektoren fått betydelig merskattevekst, blant annet som følge av økt utbytteskatt som trolig skyldes tilpasning til skattereformen. I tillegg ble de samlede inntektene i 2018 trukket opp av inntekter fra salg av oppdrettstillatelser gjennom Havbruksfondet.

3.3 Frie inntekter – realvekst 2002-2019

De frie inntektene kan brukes fritt så lenge kommunene og fylkeskommunene oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor en indikator på kommunenes og fylkeskommunenes handlingsrom og er dermed mest relevant ut fra et kommuneperspektiv. Veksten i frie inntekter må korrigeres for regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet og nye oppgaver, enten de er helt nye eller overført fra andre forvaltningsnivåer for å kunne være relevant for utviklingen i sektorens handlingsrom over tid.

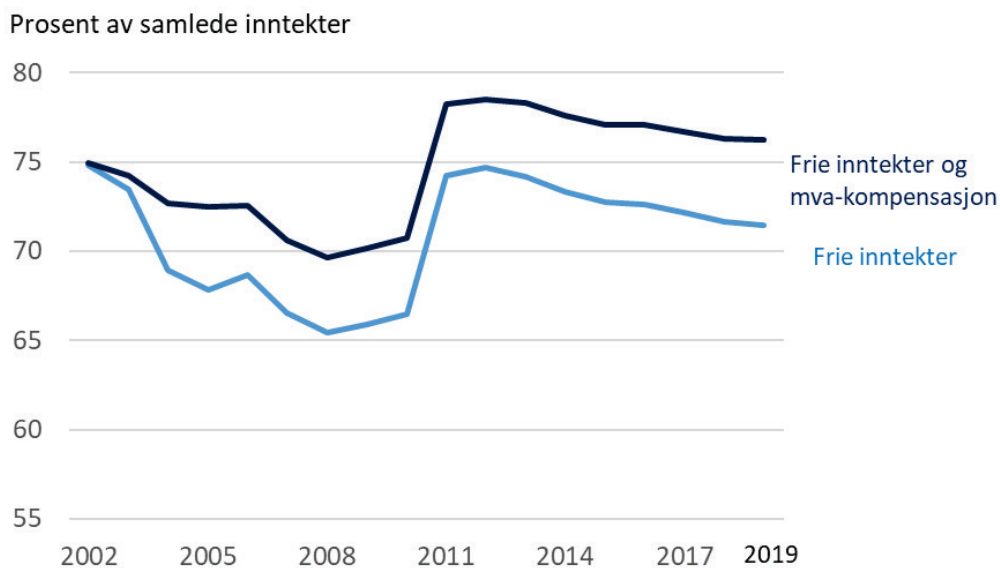
Markerte svingninger i andelen frie inntekter

I figur 3.4 vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene. Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene viser graden av rammefinansiering.

Fra 2002 til 2008 falt de frie inntektenes andel av de samlede inntektene fra 75 pst. til 65 pst. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011, økte andelen frie inntekter igjen, til i om lag 74 pst. i 2011. Andelen frie inntekter har etter 2012 gått litt ned igjen og er også lavere enn i 2002. I 2019 ser andelen ut til å bli om lag 71 pst., ytterligere litt ned fra året før.

Hvis mva-kompensasjon legges til frie inntekter, øker andelen av de samlede inntektene, men også målt på denne måten er det nedgang siden 2012, se figur 3.4. Regnet på denne måten er imidlertid andelen litt høyere enn i 2002. Innføringen av mva-kompensasjonsordningen var provenynøytral for sektoren samlet. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004⁴, mens kommunesektoren får tilbakeført mva-kompensasjon for kjøp av mva-pliktige varer og tjenester. Mva-kompensasjonen er forskjellig fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

⁴ Også en mindre ordning før 2004.

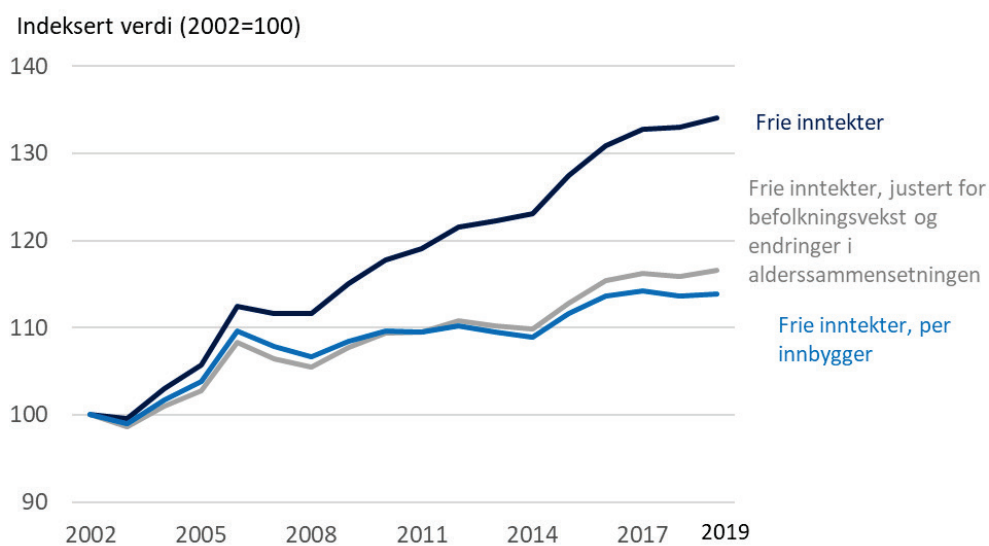
Figur 3.4 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. Pst.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Realvekst i frie inntekter fra 2002 blir lavere når det justeres for befolkningsendring

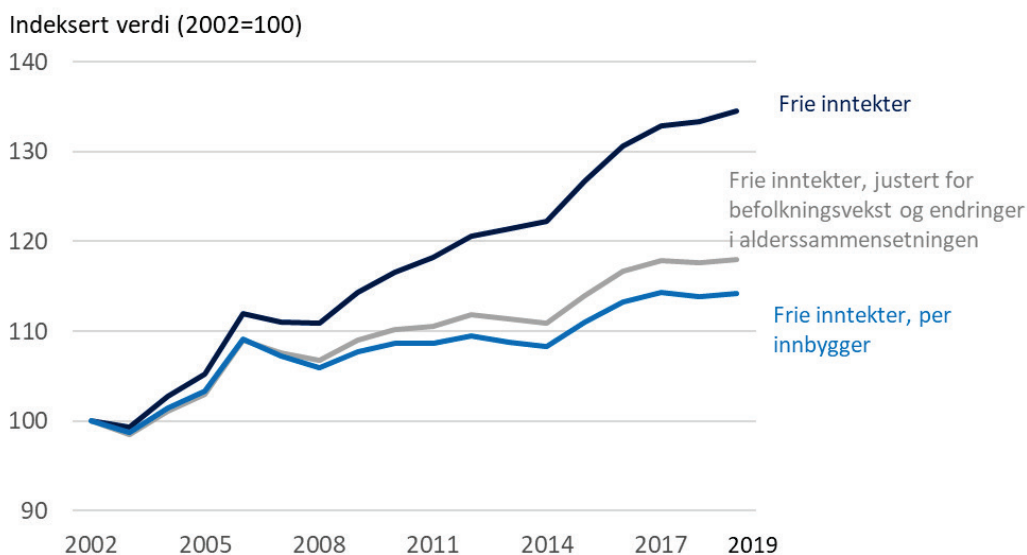
Realveksten i frie inntekter i kommunesektoren (uten mva-kompensasjon) ser ut til å ha vært på 34 pst. i perioden 2002-2019, men den generelle befolkningsøkningen har medført økte utgifter for kommunesektoren. Realveksten per innbygger blir 14 pst., mens veksten blir 17 pst. når det også korrigeres for endringer i alderssammensetningen, jf. figur 3.5.

Gjennomsnittlig årlig vekst i kommunesektorens frie inntekter i perioden 2002 til 2019 har vært på 1,7 pst. Justert for befolkningsvekst og både befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen er veksten i perioden henholdsvis 0,8 og 0,9 pst. I perioden 2017-2019 ser det ut til å ha vært noe svakere vekst i de frie inntektene enn gjennomsnittet for perioden, og korrigert for befolkningsendringer har de frie inntektene vært omtrent uendrede.

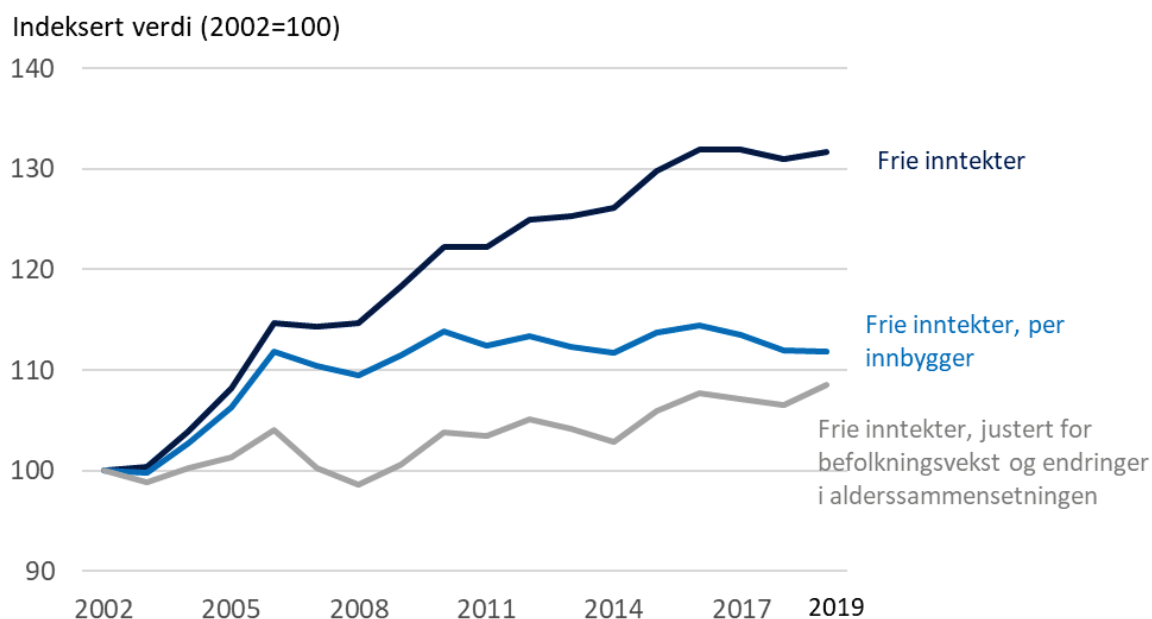
Figur 3.5 Realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter, med ulike korrigeringer. Faste priser. 2002=100.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Figur 3.6 Realutviklingen i kommunenes frie inntekter, med ulike korrigeringer. Faste priser. 2002=100.

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 3.7 Realutviklingen i fylkeskommunenes frie inntekter, med ulike korrigeringer. 2002=100.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

For perioden 2002-2019 er realveksten i kommunenes frie inntekter beregnet til 34 pst., mens fylkeskommunene har hatt en vekst på 32 pst., jf. figur 3.6 og 3.7. Om det tas hensyn til både økning i antall innbyggere og endret alderssammensetning, blir veksten i perioden 2002-2019 om lag 16 prosentpoeng lavere for kommunene og om lag 23 prosentpoeng lavere for fylkeskommunene.

Forskjellen mellom kurvene for frie inntekter per innbygger og frie inntekter justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen indikerer at

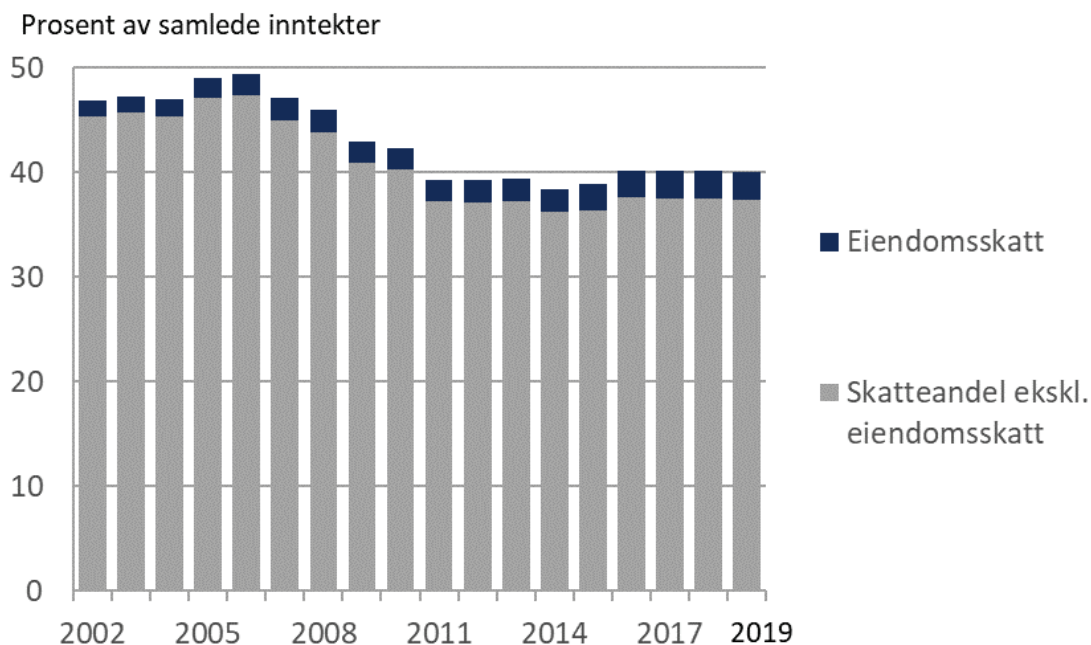
gjennomsnittsinnyggeren for kommunene ble litt mer kostnadskrevende i perioden 2002-2005 og litt mindre kostnadskrevende i perioden 2005-2019. I fylkeskommunene ble gjennomsnittsinnyggeren mer kostnadskrevende i perioden 2002-2019 sett under ett, noe som må ses i sammenheng med en økning i antall 16-18-åringer i første halvdel av perioden.

3.4 Skatteinntekter og eiendomsskatt

Som ledd i budsjettoplegget for kommunesektoren, legges det opp til at skatteinntektene skal utgjøre en gitt andel av de samlede inntektene. Kommunesektorens andel av landets samlede skatteinntekter bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren er tilpasset det nivået på skatteinntektene til kommunesektoren som er lagt til grunn i budsjettoplegget.

Skatteandelen har vært rundt 40 pst. siden 2011

Skatteandelen er den andelen av kommunesektorens samlede inntekter som er skatteinntekter. Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 pst. til 50 pst. Realisert skatteandel vil kunne avvike fra opplegget i Statsbudsjettet som følge av at skatteinntektene øker mer eller mindre enn anslått. Etter 2006 og frem til 2011 ble skatteandelen gradvis trappet ned for deretter å ligge rundt en politisk målsetning om 40 pst. I 2019 er skatteandelen anslått til 40,1 pst. Utviklingen i skatteandelen er vist i figur 3.8. Endringer i definisjonene av kommunesektorens samlede inntekter og skatteinntekter, jf. boks 2.1 i kapittel 2, har isolert sett trukket skatteandelen litt ned sammenliknet med tidligere publiseringer. Det er korrigert for endringen tilbake i tid slik at tallene i tidsserien er sammenliknbare.

Figur 3.8 Utviklingen i skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. Pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

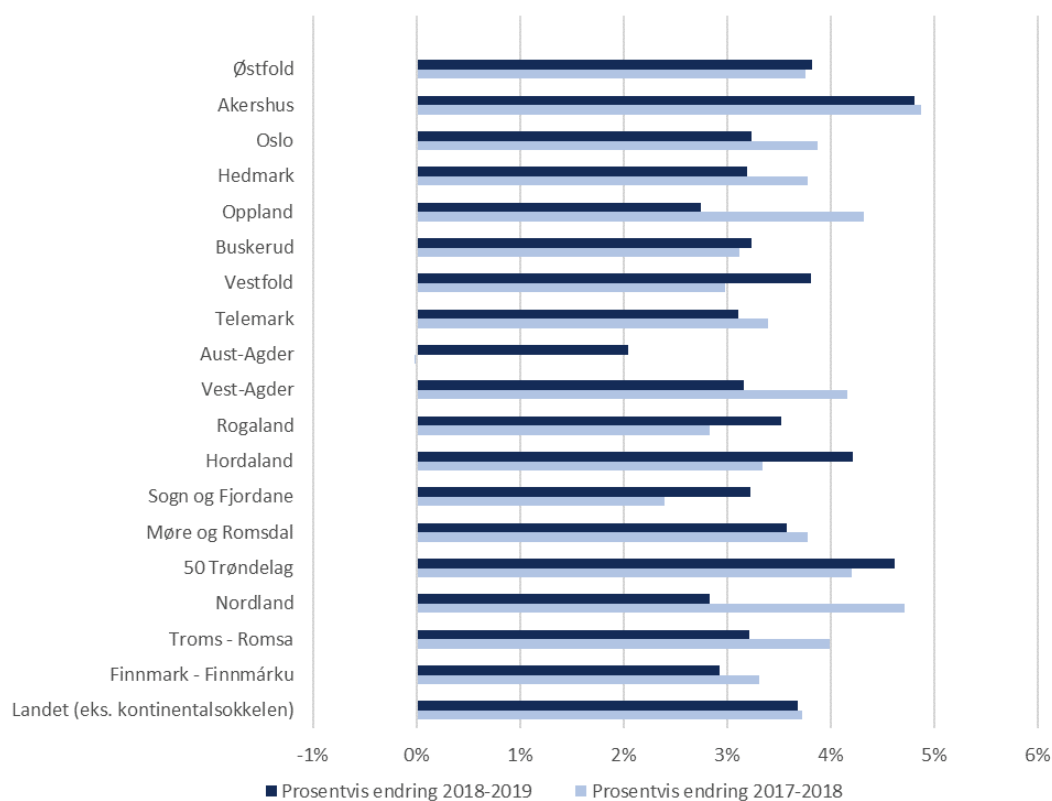
Fortsatt vekst i skatteinntektene til kommunesektoren

I perioden januar - september 2019 betalte personlige skatteyttere inn 160 milliarder kroner i skatt på inntekt og formue til kommuner og fylkeskommuner. Sammenliknet med samme periode i 2018 økte skatteinngangen med om lag 5,7 mrd. kroner på landsbasis, tilsvarende 3,7 pst., jf. også avsnitt 2.1. Økningen er omtrent som på samme tidspunkt i 2018.

Uttak av utbytte som tilpasning til skattereformen i 2015 bidro til ekstra innbetaling av skatteinntekter gjennom 2016. Dette ga økt skatt på alminnelig inntekt som deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Økningen i skatteinntektene ble også i 2017 og 2018 høyere enn lagt til grunn. I Nasjonalbudsjettet 2020 ble anslaget for skatteinntektene i 2019 oppjustert med 4,9 mrd. kroner fra Revidert nasjonalbudsjett 2019, noe som ses i sammenheng med økte inntekter relatert til sysselsetting, som skatt på alminnelig inntekt, samt fortsatt høye utbytter.

Størst skattevekst i Akershus og Trøndelag

Akershus og Trøndelag hadde sterkest skattevekst de ni første månedene i 2019 sammenliknet med tilsvarende periode i 2018. Aust-Agder lå vesentlig under landsgjennomsnittet med en vekst på 2,0 pst., jf. figur 3.9.

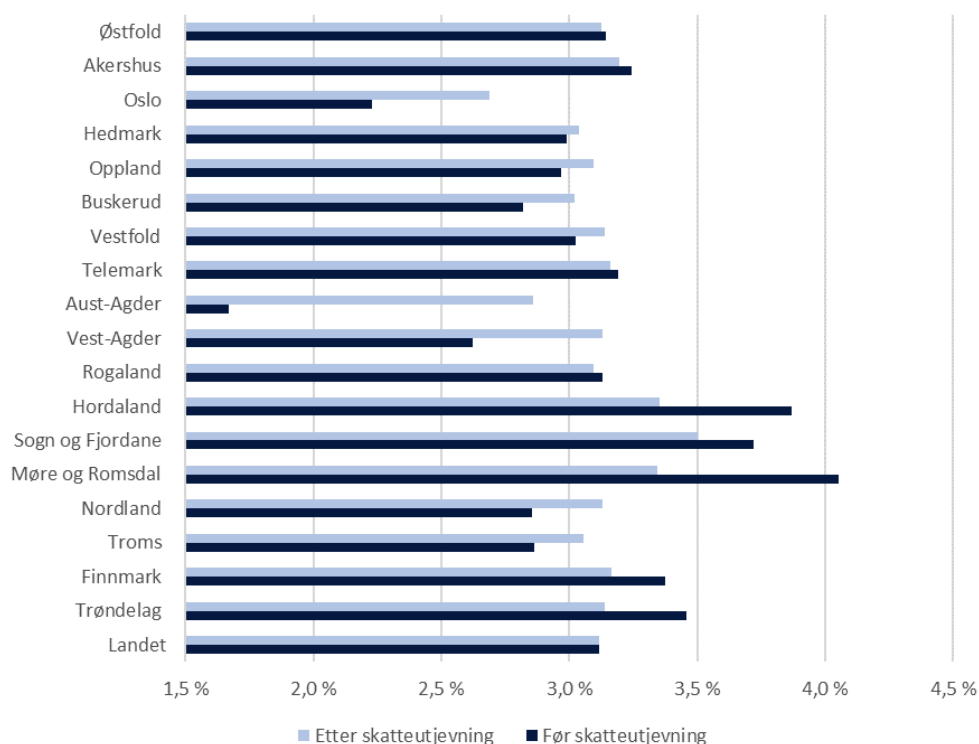

Figur 3.9 Akkumulert skatteinngang (før skatteutjevning) i formueskatt og skatt på personlig skattytere, til kommunesektoren i årenes ni første måneder. 2017-2018 og 2018-2019. Nominell vekst i pst. fra året før.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Skatteutjevningen gir mindre variasjoner i inntektene for kommunene

I dette avsnittet ser vi nærmere på betydningen av skatteutjevningen for veksten i skatteinntektene. Figur 3.10 viser at etter skatteutjevning blir veksten jevnere mellom fylker⁵. Kommunene i Aust-Agder går eksempelvis fra å ha en økning på 1,7 pst. per innbygger før skatteutjevning til å ha vekst i skatteinntektene på 2,9 pst. per innbygger etter skatteutjevning.

Figur 3.10 Prosentvis endring i akkumulert skatteinntang i formueskatt og skatt på personlig skattytere per innbygger, til kommunene¹ i de ni første månedene i 2019 sammenliknet med tilsvarende periode året før. Før og etter skatteutjevning. Nominell vekst i pst. fra året før.

¹2018 er korrigert for at Rindal kommune endret fylke fra Møre og Romsdal til Trøndelag i 2019.

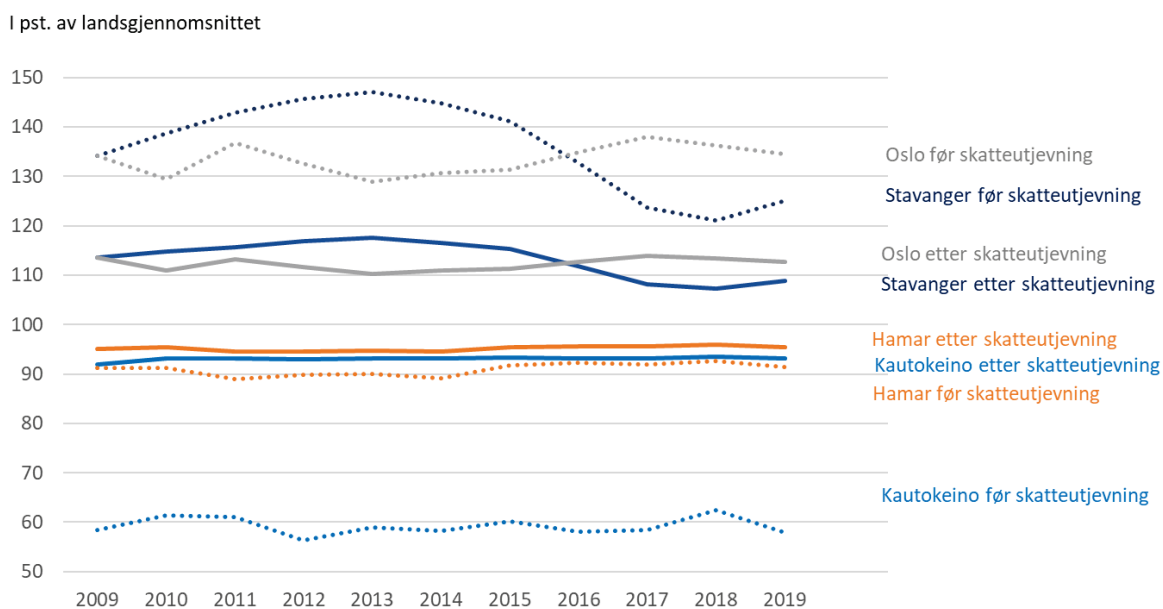
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

For å se nærmere på hvordan skatteutjevningen påvirker inntektene i kommunene, har utvalget sett nærmere på fire kommuner med ulik skatteinntang og ulike endringer i skatteinntang over tid. Figur 3.11 viser skatteinntangen til kommunene Oslo, Stavanger, Hamar og Kautokeino per innbygger sett i forhold til landsgjennomsnittet for perioden 2009-2019.

Vi ser av figur 3.11 at Oslo og Stavanger i perioden 2009-2019 har hatt skatteinntekter per innbygger som ligger betydelig over landsgjennomsnittet. Hamar ligger noe under landsgjennomsnittet. I forhold til landsgjennomsnittet har Stavanger hatt nedgang fra 2013 til 2018, noe som må ses i sammenheng med nedgang i aktiviteten innenfor petroleumsrelatert virksomhet. Fra 2018 til 2019 har skatteinntektene i pst. av landsgjennomsnittet økt i Stavanger.

⁵ Merk at figur 3.9 viser utviklingen for kommunene i fylkene, mens figur 3.10 viser hele utviklingen for hele kommunesektoren i fylket.

Både Oslo og Hamar hadde noe økning sammenliknet med landsgjennomsnittet i perioden sett under ett fram til hhv. 2017 og 2018. Deretter var det noe nedgang i disse kommunene. Kautokeino har ofte ligget lavest av kommunene i skatteinntekter per innbygger før skatteutjevningen. Vi ser av figuren at kommunen i alle år blir løftet opp til over 90 pst. av landsgjennomsnittet etter skatteutjevning.

Figur 3.11 Årlig skatteinngang per innbygger til kommunesektoren i enkelte kommuner i pst. av landsgjennomsnittet.¹ Før og etter skatteutjevning.

¹ Ni første måneder for 2019.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Forskjellene mellom kommunene og mellom fylkeskommunene reduseres betydelig gjennom systemet for utjevning av skatt på inntekt og formue. For kommunene innebærer ordningen at kommuner med skatteinngang under landsgjennomsnittet i første omgang blir kompensert for 60 pst. av differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinngang over landsgjennomsnittet blir tilsvarende trukket for differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinngang under 90 pst. av landsgjennomsnittet blir ytterligere kompensert for 35 pst. av differansen mellom egne skatteinntekter og landsgjennomsnittet. Stor økning eller nedgang i skatteinngangen for den enkelte kommune vil dermed gjennom skatteutjevningen gi langt mindre utslag i kommunenes inntekter enn endring i skatteinntekter isolert skulle tilsi. Skatteutjevningen fungerer dermed også som en sikring mot variasjon i egen skatteinngang. Skatteutjevningen bidro til at kommunen med lavest skatteinntekt per innbygger i 2018 hadde 93 pst. av landsgjennomsnittet i skatteinntekter etter utjevning.

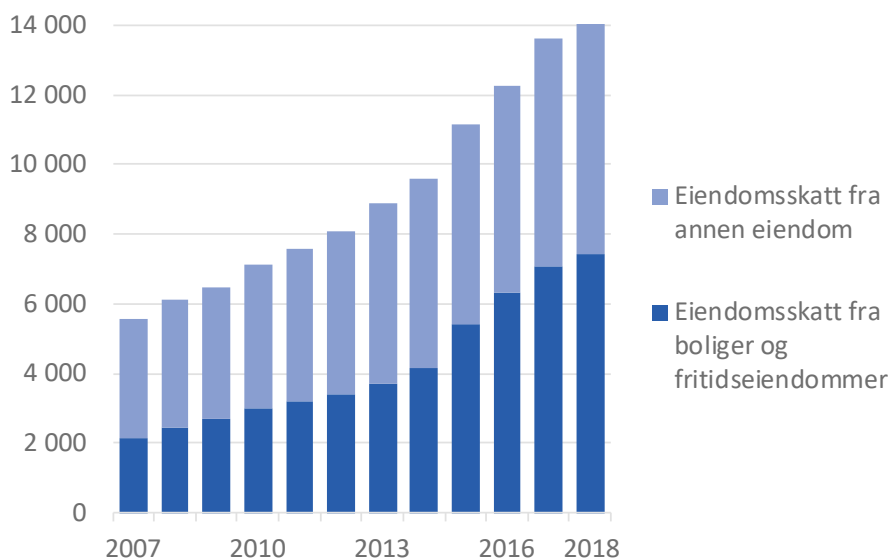
Av figur 3.11 ser vi at skatteutjevningen trekker Oslo og Stavanger ned mot landsgjennomsnittet, mens Hamar og Kautokeino trekkes opp. Figuren viser at skatteutjevningen også har bidratt til å dempe variasjonene i skatteinntektene. Nedgangen i skatteinntekter per innbygger for Stavanger fra 2013-2018 i forhold til landsgjennomsnittet er eksempelvis langt mindre etter skatteutjevning enn før skatteutjevning.

Skatteutjevningen fører til at alle kommuner tar del i en skattevekst på landsbasis, selv om det ikke blir skattevekst før utjevning i egen kommune. For en kommune med skatteinntekter

under 90 pst. av landsgjennomsnittet vil en økning i skatteinntektene på 1 000 kroner per innbygger i gjennomsnitt for landet, gi en merskattevekst på nær 950 kroner per innbygger, selv om skatteinntektene før utjevning er uendret i egen kommune.

Stadig flere innbyggere berøres av eiendomsskatt

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteinntektens andel av kommunesektorens samlede inntekter. Kommunene fikk til sammen 14 205 millioner kroner i inntekter fra eiendomsskatt i 2018, en nominell økning på 594 millioner kroner, eller 4 pst. fra 2017, se figur 3.12. Inntektene fra eiendomsskatt utgjorde 3,1 pst. av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2018, i 2017 var andelen 3,0.

Figur 3.12 Inntekter fra eiendomsskatt. Mill. kroner. Løpende priser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I løpet av perioden 2007-2019 har det vært en økning i antall kommuner som har innført eiendomsskatt. I 2019 har 371 kommuner eiendomsskatt, én mer enn året før. Av de 371 i 2019 hadde 260 kommuner eiendomsskatt i hele kommunen, mot 261 kommuner året før og 55 i 2007. Antall kommuner med eiendomsskatt i hele kommunen har hatt en sterkere økning enn antall kommuner med eiendomsskatt totalt sett de siste årene.

Stadig flere eiere av boliger og fritidseiendommer betaler eiendomsskatt. Samlet eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer har nominelt økt med 247 pst. i perioden fra 2007 til 2018, noe som er mer enn samlet eiendomsskatt fra annen eiendom, som har økt med 97 pst. i samme periode. Samlet eiendomsskatt for all eiendom økte nominelt med 155 pst. i perioden.

I gjennomsnitt betaler en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter i områder med eiendomsskatt 4 204 kroner i eiendomsskatt i 2019, mot 4 141 kroner i 2018. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2019 var om lag 9 700 kroner, og det laveste var rundt 400 kroner.

I 2019 er den gjennomsnittlige generelle skattesatsen 5,7 promille, som er uendret fra 2018. Noen kommuner vil ha egne, differensierte skattesatser for boliger og fritidseiendommer. Gjeldende maksimalsats etter eiendomsskatteloven er til og med 2019 på 7 promille. Innenfor denne rammen er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen.

Kommuner som har innført eiendomsskatt kan velge å bruke Skatteetatens beregnede markedsverdi for boligeiendommer som grunnlag for beregning av eiendomsskatt. For å fastsette skattegrunnlaget reduseres taksten for boligen med en gitt pst. (reduksjonsfaktor), og i tillegg kan kommunen selv redusere eiendomsskattegrunnlaget ytterligere ved bruk av lokal reduksjonsfaktor og/eller et årlig bunnfradrag.

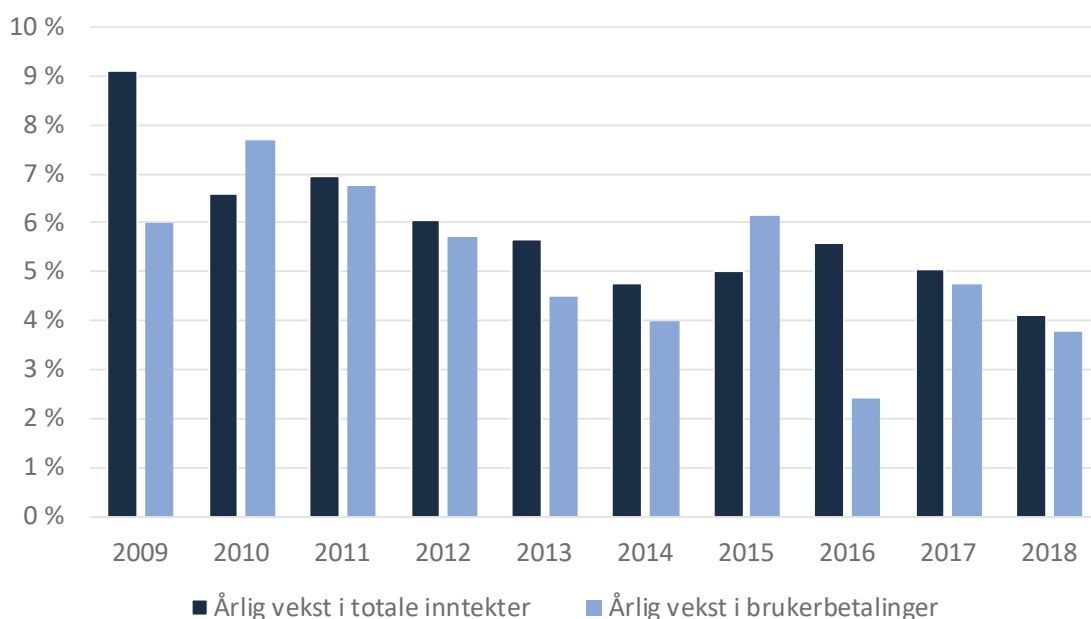
Fra 2020 vil maksimal skattesats på bolig- og fritidseiendom være 5 promille, og en ytterligere reduksjon til 4 promille f.o.m. 2021 er foreslått i forbindelse med statsbudsjettet for 2020. I 2019 har 176 kommuner en eiendomsskattesats på boliger og fritidseiendom som ligger over 4 promille i 2019, av disse har 137 en sats på over 5 promille. Disse kommunene må redusere skattesatsen f.o.m. 2020, men de økonomiske konsekvensene av lavere sats vil i mange tilfeller helt eller delvis kunne motvirkes av endringer i takst, reduksjonsfaktor eller bunnfradrag.

147 kommuner valgte å benytte muligheten til å ha en differensiert skattesats for boliger og fritidseiendommer i 2019. 107 kommuner har et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger blir benyttet av 102 kommuner i 2019.

3.5 Betalinger for kommunale tjenester

Totale inntekter fra betalinger for kommunale tjenester

Kommuneforvaltningen fikk i 2018 innbetalt 74,4 milliarder kroner for kommunale tjenester, noe som utgjorde 13,2 pst. av totale inntekter⁶.

Figur 3.13 Inntekter fra betalinger for kommunale tjenester og totale inntekter, årlig prosentvis vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727)

⁶ Kilde: SSB, tabell 10721 med fradrag for bompenger. Verdiene i denne tabellen er ellers noe endret fra det som lå til grunn for tilsvarende omtale i tidligere høringsrapporter. Endringene er en konsekvens av revisjonen av nasjonalregnskapet, se nærmere omtale av revisjonen i boks 2.1.

Veksten i brukerbetalinger fra 2017 til 2018 var 3,8 pst. Den årlige prosentvise veksten i 2018 var 0,3 prosentpoeng lavere innen brukerbetalingene enn for de totale inntektene. De ti siste årene har brukerbetalingene hatt en prosentvis årlig vekst som er 0,7 prosentpoeng lavere enn veksten i de totale inntektene.

Inntekter etter tjenesteområder

De tekniske tjenestene står for om lag halvparten av totale inntekter fra brukerbetalinger, jf. tabell 3.1. Det er også her man finner de største enkeltinntektene: samferdsel og avløp. Innen samferdsel kommer inntektene i hovedsak fra salg av billetter for transport med buss og bane. Inntektene knyttet til avløp knytter seg i hovedsak til avløpsnett og –rensing.

Tabell 3.1 Betalinger for kommunale tjenester fordelt på funksjonsområder.

	2016	2017	2018	Endring 2017-18	Endring 2016-18
	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(pst.)	(pst.)
Tekniske tjenester mv.	33,5	35,4	36,9	4,5 %	10,3 %
Samferdsel	8,5	9,3	9,6	3,3 %	12,6 %
Avløp / kloakk	8,3	8,7	9,2	6,8 %	11,5 %
Renovasjon	6,5	6,6	7,0	6,0 %	8,7 %
Vann	6,4	6,7	6,9	3,8 %	7,5 %
Brannvern / feiing	1,1	1,2	1,3	6,2 %	15,9 %
Andre tekniske tjenester	2,6	2,9	2,8	-0,9 %	7,1 %
Helse- og sosialtjenester	16,4	16,9	17,5	3,3 %	6,3 %
Pleie og omsorg	8,3	8,4	8,6	2,9 %	3,5 %
Boliger	5,7	6,0	6,3	4,5 %	9,9 %
Helsestjenester	1,6	1,6	1,7	1,5 %	5,7 %
Sosiale tjenester eks. boliger	0,8	0,9	0,9	1,9 %	10,7 %
Øvrig	18,5	19,4	20,0	3,5 %	8,0 %
Næringsøkonomiske formål	3,9	4,3	4,7	10,8 %	21,7 %
Kultur og idrett	4,0	4,1	4,3	4,8 %	8,5 %
Barnehager	4,0	4,1	4,3	4,4 %	6,6 %
Skolefritidsordning	3,4	3,4	3,4	-0,3 %	0,7 %
Skole / undervisning	1,9	1,9	1,9	-1,3 %	2,3 %
Administrasjon	1,4	1,5	1,4	-6,6 %	-1,9 %
Sum	68,4	71,7	74,4	3,8 %	8,7 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10723 inkludert grunnlagsdata)

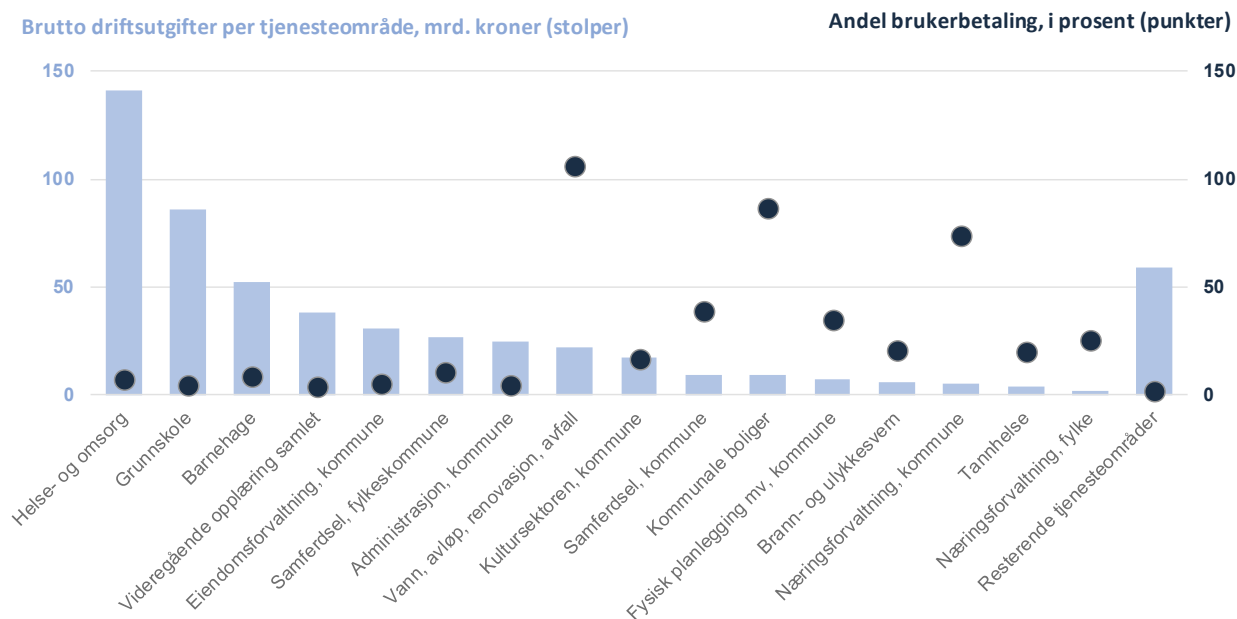
Deretter følger *pleie og omsorg* hvor nærmere 80 pst. av inntektene kommer fra institusjonsplasser. Videre rekkefølge er *renovasjon, vann, boliger, næringsøkonomiske formål, barnehager, kultur/idrett og skolefritidsordning*.

Blant disse tjenesteområdene har det de siste to årene vært størst inntektsøkning innen næringsøkonomiske forhold. Deretter følger *samferdsel og avløp*. Lavest vekst har det vært innen *skolefritidsordning og pleie og omsorg*.

Brukerbetalingenes bidrag til finansiering av driftsutgiftene for tjenesteområdene

Som det fremgår av figur 3.14 bidrar brukerbetalingene svært ulikt til finansiering av tjenesteområdenes driftsutgifter.

Ved tolkning av figuren er det verdt å merke seg at brutto driftsutgifter ikke inkluderer alle relevante kapitalkostnader noe som innebærer at figuren viser noe for høy grad av brukerfinansiering, spesielt for kapitalintensive tjenester som VAR. Kommunene har ikke adgang til å finansiere mer enn 100 pst. av utgiftene til disse tjenestene med brukerbetalinger.

Figur 3.14 Brutto driftsutgifter for kommunale tjenester og brukerbetalinger¹ i pst. av brutto driftsutgifter

¹ Brukerbetalingen er her summen av det som i disse tabellen er benevnt som Brukerbetaling for kommunale tjenester og Andre salgs- og leieinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12367 og 12368)

Det er kun VAR-sektoren (vann, avløp og renovasjon), kommunale boliger og næringsformål hvor brukerbetalingerne utgjør beløp som tilsvarer mer enn 50 pst. av brutto driftsutgifter⁷. De mest kostnadskrevende tjenesteområdene har alle lav grad av brukerfinansiering. Aller lavest grad av brukerfinansiering har "Resterende tjenesteområder" med under 2 pst. (består blant annet av barnevern, sosiale tjenester og kirke).

Prisendringer for kommunale tjenester

De senere årene har prisene for de kommunale tjenestene utviklet seg ulikt, jf. tabell 3.2⁸.

Både siste to år og perioden fra 2002 til 2019 har prisene innen de tekniske tjenestene økt mer enn konsumprisindeksen (KPI). For barnehager er det omvendt, de årlige prisøkningene har gjerne vært en del lavere enn økningen i KPI. For SFO har prisøkningen vært lavere enn KPI de siste to årene, men øvrige år har den vært om lag lik eller litt høyere enn veksten i KPI.

Innen de tekniske tjenestene har ikke kommunene lov til å kreve høyere gebyrer enn selvkost. Noen kommuner velger å prise tjenestene til selvkost mens andre velger lavere pris enn selvkost. Når disse prisene øker mer enn den generelle prisveksten, kan det derfor skyldes at de tilhørende kostnadene har økt, eller at kommunene i større grad enn før legger

⁷ Med "brukerbetalinger" menes her summen av det som i tabellene 12367 og 12368 er benevnt som "Brukerbetaling for kommunale tjenester" og "Andre salgs- og leieinntekter".

⁸For 5-årsperiodene er verdiene et aritmetisk gjennomsnitt av de fem årlige vekstratene. For de tekniske tjenestene er verdiene basert på gjennomsnittspris ekskludert mva. for standard bolig på 120 kvadratmeter (her er verdiene for 2017 og 2018 noe annerledes enn det som vises i rapporten for 2018 som følge av endret målemetode). For barnehager gjenspeiler beløpet gjennomsnittlig pris for fulltidsopphold per barn. For årene 2017 – 2019 er verdiene basert på både kommunale og private barnehager mens årene før er det kun kommunale barnehager som er med i grunnlaget for beregningene. For SFO er tallene basert på 10 måneder med 20 timer per uke uten moderasjon og/eller tillegg for mat. Det er usikkert hvor godt dette gjenspeiler gjennomsnittspris for SFO da det eksisterer ulike rabattordninger med ukjent omfang.

seg tettere opp til selvkost i sin prising. Eksempelvis har investeringene innen VAR-sektoren i denne perioden vært relativt store og kan ha bidratt til relativt høy kostnadsvekst.

Tabell 3.2 Årlig prisendring (per januar, fra januar året før) for noen kommunale tjenester. I tillegg årlig pris per januar 2019 (kroner). Endringer i KPI og kommunal deflator (i pst.) på årsbasis.

	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	2017	2018	2019	Pris per januar 2019 (kroner)
Vann	2,8	5,5	3,3	1,7	5,4	4,9	3 737
Avløp	1,8	5,2	4,1	1,3	3,9	5,7	4 143
Renovasjon	2,4	6,0	1,6	1,4	2,2	3,4	2 858
Feiing	4,7	5,0	5,9	2,3	4,1	2,2	468
Barnehager	-5,8	0,8	1,4	0,9	4,9	1,5	31 200
Skolefritidsordning (SFO)	:	2,3	3,1	3,1	0,5	2,1	24 700
Konsumprisindeksen (KPI)	1,6	2,0	2,1	1,8	2,7	2,3 ¹	
Kommunal deflator	3,5	4,4	3,1	3,4	3,1	3,0 ¹	

¹ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12492, 11573 og 03013), Utdanningsdirektoratet (tallene for SFO) og tidligere TBU-årsrapporter

Prisene for opphold i barnehager er i stor grad regulert av statlige regler inkludert bestemmelser om maksimalsats. De lave årlige prisendringene har sammenheng med at de statlige reglene i liten grad har gitt rom for store prisøkninger. Et unntak her er økningen av maksimalsatsen med 6,6 pst i 2017 som forklarer den store prisøkningen i 2018.

Forskjeller i kommunenes prisnivå

I gjennomsnitt var årsgebyret for tjenestene vann, avløp, renovasjon og feiing til sammen kr 11 206 per januar 2019. Som det fremgår av tabell 3.3 er det imidlertid store forskjeller mellom kommunenes prisnivå for disse tjenestene.

Gjennomsnittsprisen for de ti kommunene som krever henholdsvis lavest og høyest pris er kr 6 475 og kr 17 638, dvs. at de ti dyreste krever nesten tre ganger så høy pris som de ti billigste.

Til tross for at det finnes små kommuner blant de som krever lavest pris er det en tendens til at prisen er fallende med økt kommunestørrelse.

Tabell 3.3 Pris per januar 2019 i kroner for tekniske tjenester. De ti kommunene med lavest pris til venstre og de ti kommunene med høyest pris til høyre.

Nr.	Kommune	Pris	Folke- mengde	Nr.	Kommune	Pris	Folke- mengde
1	1424 Årdal	4 840	5 257	1	1034 Hægebostad	20 822	1 682
2	1124 Sola	6 002	26 485	2	0434 Engerdal	18 054	1 283
3	0604 Kongsberg	6 380	27 493	3	0631 Flesberg	17 786	2 714
4	5049 Flatanger	6 471	1 113	4	0436 Tolga	17 634	1 554
5	1532 Giske	6 488	8 392	5	1859 Flakstad	17 494	1 299
6	1103 Stavanger	6 525	134 258	6	0817 Drangedal	17 189	4 092
7	0125 Eidsberg	6 960	11 451	7	0536 Søndre Land	17 119	5 619
8	1201 Bergen	6 965	281 593	8	0239 Hurdal	16 997	2 870
9	5001 Trondheim	7 042	196 331	9	0911 Gjerstad	16 834	2 460
10	0834 Vinje	7 076	3 733	10	0827 Hjartdal	16 450	1 569

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12492 og 05231)

Tabell 3.4 Pris per januar 2019 (kroner) for tekniske tjenester.

Antall innbyggere i kommunen	Gjennomsnittspris	Lavest	Høyest
Under 2 000	12 118	6 471	20 822
Mellom 2 000 og 10 000	11 432	4 840	17 786
Mellom 10 000 og 100 000	9 996	6 002	15 122
Over 100 000	7 562	6 525	9 358

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabellene 12492 og 05231

Kommuner med over 100 000 innbyggere har i gjennomsnitt en pris som er 38 pst. lavere enn gjennomsnittsprisen i kommuner med under 2 000 innbyggere. Forskjellen i gjennomsnittspriser er likevel gjennomgående mye større innad i kommunegruppene enn mellom gruppene.

Forskjellen mellom kommunene i barnehagepriser er mye mindre enn for de tekniske tjenestene. De ti «billigste» kommunene har i gjennomsnitt 36 pst. lavere pris enn de ti «dyreste» kommunene. I motsetning til de tekniske tjenestene, er barnehageplassene rimeligst i de minste kommunene. Forskjellene er imidlertid små: Kommunene med under 2 000 innbyggere har en gjennomsnittspris som er 5,2 pst. lavere enn gjennomsnittsprisen i kommunene med over 100 000 innbyggere.

4 Tjenester og investeringer

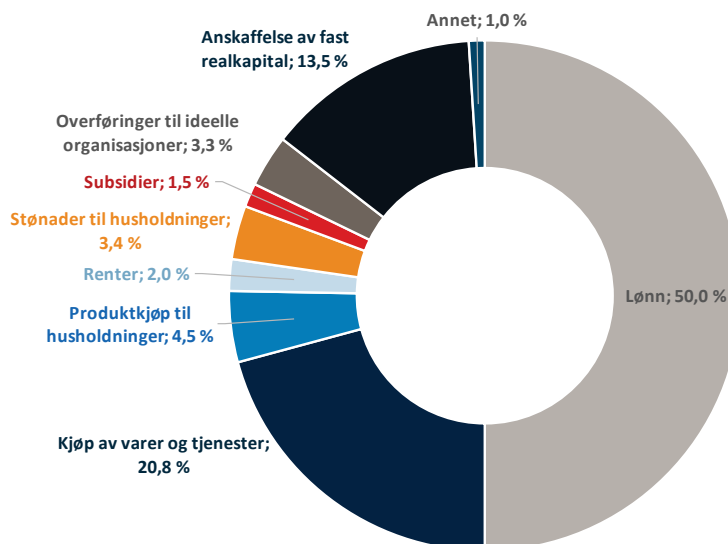
Kapittel 4 gir en oversikt over utgifter og omfang i kommunesektorens tjenester, inkludert produksjonsindeks og investeringer. Vekst i aldersgruppene 6-15 år og 67 år og eldre har bidratt til økt produksjon innenfor skolesektoren, barnevernet og omsorgssektoren.

Investeringene i kommunesektoren økte i 2018 og lå på et historisk høyt nivå. Årlige investeringer utgjorde 77 mrd. kroner, en økning på nærmere 90 pst. siden 2003. Nær halvparten av veksten i investeringene skjedde innenfor de tekniske tjenestene.

4.1 Kommuneforvaltningens utgifter

Kommuneforvaltningens totale utgifter

Kommuneforvaltningens totale utgifter for 2018 er beregnet til i om lag 590 milliarder kroner som tilsier en økning på 5,4 pst⁹ fra 2017. Årsveksten var noe høyere enn hva den i gjennomsnitt har vært de siste fem årene (4,7 pst).

Figur 4.1 Prosentvis fordeling av kommuneforvaltningens utgifter i 2018. Etter art.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata)

Figuren viser at halvparten av kommuneforvaltningens utgifter går til lønn. Kjøp av varer og tjenester som brukes i kommunenes egen tjenesteproduksjon, utgjør i overkant av 20 pst. Produktkjøp til husholdninger, subsidier og overføring til ideelle er i hovedsak bidrag til private aktører for at disse skal produsere kommunale tjenester. Disse gruppene står for i underkant av ti pst. av utgiftene. Anskaffelser av fast realkapital (investeringer) utgjorde i 2018 13,5 pst. Tabell 4.1 gir oversikt over hvilke konkrete utgifter hver artsgruppe består av.

Andelene endres gjerne lite fra år til år, men over en lengre periode kan endringene være vesentlige. Anskaffelse av fast realkapital skiller seg ut med stigende andel siden 2012: Da utgjorde denne gruppen 11,5 pst, dvs. to prosentpoeng mindre enn i 2018. Renteutgifter skiller seg ut med motsatt tendens, stadig lavere andel fra 3,0 pst i 2011 til 2,0 pst. i 2018.

⁹ Fremstillingen av delkapittelet er basert på SSBs tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata per november 2019. Noen av verdiene i tabell 10727 er blitt endret ved revisjonen som ble utført i 2019, jf. boks 2.1.

Tabell 4.1 Oversikt over beløpsstørrelse i 2018 og elementene som inngår i hver utgiftsgruppe.

Artsgruppe	Mrd. kroner	Viktigste utgiftsposter
Lønnskostnader	296,4	Brutto lønn utbetalt til arbeidstakerne, arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad. Lønnsrefusjoner (sykepenge/foreldrepenger) kommer til fratrukk.
Kjøp av varer og tjenester	123,5	Kjøp av konsulenttjenester, byggetjenester, reparasjoner, lisenser, forbruksmateriell, husleie, matvarer, undervisningsmateriell og energi.
Produktkjøp til husholdninger	26,7	Tilskudd til private barnehager, helsetjenester og transport for skoleelever/funksjonshemmede.
Formuesutgifter	12,2	Ordinære renteutgifter på gjeld (11,7 mrd. kroner), leie av tomter/grunn.
Subsidier	9,0	Samferdsel (transport på veg, sjø og skinner), lærlingordningen.
Stønader til husholdninger	20,1	Sosialhjelp, introduksjonsstønad, bostøtte og kvalifiseringsstønad.
Overføringer til ideelle org.	19,8	Ideelle organisasjoner innen helse- og omsorg, idrettslag og kulturorganisasjoner.
Anskaffelse av fast realkapital	71,8	Bygninger, anlegg, veier og IKT.
Annet	6,0	Overføringer til statsforvaltningen, kapitaloverføringer og tomtekjøp.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata)

Kommunesektorens utgifter etter tjenesteområder

Tabell 4.2 viser at tilnærmet 64 pst. av kommunesektorens utgifter til tjenestene gikk til helse, omsorg, barnehager og undervisning i 2018. Beløpsmessig har disse utgiftspostene hatt den sterkeste veksten siden 2013. Sterkere prosentvis vekst for barnevern og sosialtjenester må ses i lys av relativt lave 2013-nivåer for disse postene, men reflekterer også en kraftig utbygging av tjenestene og økte utgifter til introduksjonsordningen i etterkant av flyktningstrømmen i 2015. For barnehage og videregående har en nedgang i antall barn og unge trukket utgiftsveksten noe ned.

Tabell 4.2 Utviklingen i ressursbruken på de ulike tjenesteområdene i kommunesektoren.

	Brutto driftsutgifter inkl. avskrivninger ¹ 2013 (mrd. kr)	Brutto driftsutgifter inkl. avskrivninger ¹ 2018 (mrd. kr)	Andel driftsutgifter 2018 (pst.)	Årlig nominell vekst 2014-2018 (pst.)	Nominell vekst 2017-18 (pst.)	Brutto investeringsutgifter ² 2018 (mrd. kr)	Andel investeringsutgifter 2018 (pst.)
Helse og omsorg ³	113,8	141,4	28,3	5,4	7,7	15,4	17,7
Grunnskole	69,9	86,1	17,2	4,2	4,5	14,8	16,9
Barnehage	42,7	52,3	10,5	4,1	4,9	2,7	3,1
Videregående opplæring	32,3	38,1	7,6	3,4	3,4	4,5	5,2
Samferdsel	27,6	35,5	7,1	5,1	5,4	19,0	21,8
Administrasjon	25,1	31,2	6,2	4,4	6,5	3,3	3,8
Sosialtjenester	16,1	23,4	4,7	7,8	2,7	0,2	0,3
Barnevern	10,7	14,3	2,9	6,0	2,7	0,0	0,0
Annet	63,4	77,7	15,5	2,5	6,2	27,3	31,3
Sum	401,6	500,0	100,0	4,5	5,6	87,2	100,0

¹ Brutto driftsutgifter inkluderer totale utgifter til lønn, vare- og tjenestekjøp og overføringsutgifter samt avskrivninger til de respektive tjenestene. Se også vedlegg 6 og 20.

² Brutto investeringsutgifter omfatter (fylkes-)kommunens utgifter i forbindelse med investeringer i fast eiendom og anlegg. Begrepet skal si noe om prioritering av nybygging, større utviklingstiltak og andre investeringer innen de enkelte tjenesteområdene og totalt. Se også vedlegg 20.

³ Veksten er korrigert for oppgaveendringene knyttet til kommunal medfinansiering. Deflatoren 2014-18 var i snitt 2,7 pst. og i 2018 3,1 pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

4.2 Kommunale tjenester

Tallgrunnlaget er de sist oppdaterte tallene fra KOSTRA, individbasert pleie- og omsorgsstatistikk (IPLOS), Samdata, Bufdir og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Befolkningstallene de enkelte årene er per 31.12. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, videregående opplæring, barnevernet, sosialtjenesten, omsorgstjenesten, kommunehelsetjenesten og administrasjon. Bedre informasjon i SSBs tall for arbeidstid gjør at tallene for avtalte årsverk i 2018 ikke er direkte sammenliknbare med foregående år.¹⁰

Befolkningsutvikling

De aldersgruppene som bidrar mest til kommunesektorens utgifter, er dem som er under 19 år og over 79 år. I perioden 2013-2018 økte antall innbyggere i disse gruppene med bare litt over 7 000 personer, mens antallet falt marginalt fra 2017 til 2018, jf. tabell 4.3. Gjennom 2018 gikk antallet i aldersgruppen 16-18 år noe ned, mens det økte i aldersgruppene 6-15 år og 80 år og eldre

Tabell 4.3 Demografisk utvikling. Innbyggertall per 31.12.

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014- 18, pst.	Vekst 2018, pst.
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	316 400	305 600	300 700	-15 700	-4 900	-1,0	-1,6
Antall barn 1-2 år	123 600	120 500	117 900	-5 700	-2 600	-0,9	-2,2
Antall barn 3-5 år	192 800	185 100	182 900	-9 900	-2 200	-1,0	-1,2
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	618 100	637 700	641 500	23 400	3 800	0,7	0,6
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	197 100	195 100	191 300	-5 800	-3 800	-0,6	-1,9
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 125 200	1 129 000	1 122 500	-2 700	-6 500	0,0	-0,6
Omsorgstjenester:							
Antall eldre 67 år og over	698 700	786 400	805 700	107 000	19 300	2,9	2,5
Antall eldre 67-79 år	478 000	563 600	579 700	101 700	16 100	3,9	2,9
Antall eldre 80-89 år	178 400	178 100	181 000	2 600	2 900	0,3	1,6
Antall eldre 90 år og over	42 400	44 700	45 000	2 600	300	1,2	0,7
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	5 109 100	5 295 600	5 328 200	219 100	32 600	0,8	0,6
Antall innbyggere 1-18 år og 80 år og over	1 352 400	1 361 200	1 359 500	7 100	-1 700	0,1	-0,1
Andel innbyggere 1-18 år og 80 år og over (pst.)	26,5	25,7	25,5	-1,0	-0,2		

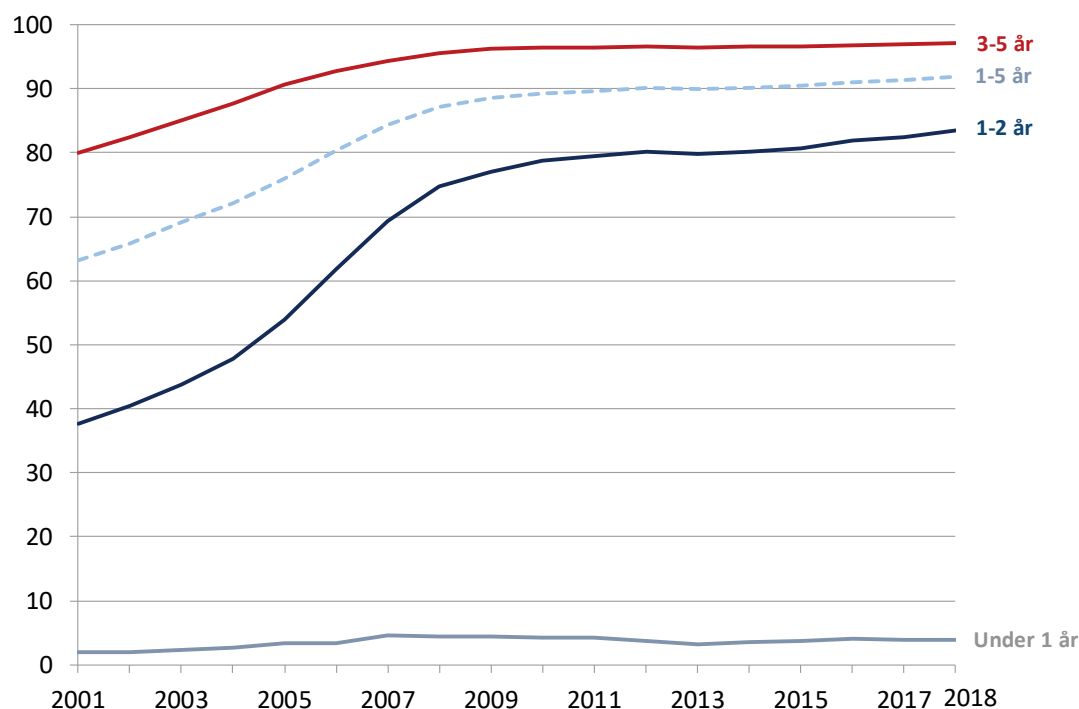
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Barnehage

Antall barn i aldersgruppen 1-5 år ble noe redusert i perioden 2013-18, jf. tabell 4.4. Antall barn med barnehageplass har også blitt redusert i perioden, men ikke like mye. Dette medførte at barnehagedekningen gikk opp fra 90 pst. i 2013 til 91,8 pst. i 2018. Vel halvparten av plassene var i kommunale barnehager. For alle aldersgrupper var det en økning i dekningsgradene, men økningen var sterkest for 1-2-åringene. Den økte

¹⁰ SSB vil etter planen publisere endelige tall for årsverk for årgangene 2015-2019 etter ny metode i KOSTRA i mars 2020.

dekningsgraden blant de yngste barna kan også ha sammenheng med at de kan begynne tidligere enn før i barnehagen.

Figur 4.2 Andel barn med barnehageplass.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Samtidig økte den avtalte, ukentlige oppholdstiden per barn med barnehageplass med 0,6 timer fra 2013 til 2018.

Både andelen ansatte og andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning gikk opp i perioden, men for sistnevnte var det en nedgang gjennom 2018.

Stortinget har vedtatt en ny bemanningsnorm for barnehagene og en skjerping av pedagognormen. Bemanningsnormen stiller krav om minimum én ansatt i grunnbemanningen per tre barn under tre år, og én ansatt per seks barn over tre år. Skjerpet pedagognorm innebærer minst én pedagogisk leder i grunnbemanningen per 7 barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Dette tilsier en pedagogtetthet på om lag 43 pst. Bemanningsnorm måtte bli innfridd innen 1. august 2019 og pedagognormen innen 1. august 2018.

I 2018 ble bemanningstettheten i grunnbemanningen økt. I 2018 var det 5,8 barn per årsverk, mens den var 6,0 barn per årsverk i 2017. Ved utgangen av 2018 oppfylte 75 pst. av barnehagene kravet om maksimum 6 barn per ansatt, en økning fra 56 pst. i 2017. Kun litt over halvparten (53 pst.) av barnehagene oppfylte ved utgangen av 2018 de nye kravene til pedagogisk bemanning uten dispensasjon.

Tabell 4.4 Utvikling i barnehagesektoren (private og kommunale).

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014-18, pst.	Vekst 2018, pst.
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt	287 200	281 600	278 600	-8 600	-3 000	-0,6	-1,1
- herav i kommunal barnehage	149 100	141 000	139 200	-9 900	-1 800	-1,4	-1,3
Andel i kommunal barnehage	51,9	50,1	50,0	-2,0	-0,1		
Barn under ett år med plass i barnehage	1 900	2 200	2 200	300	0	3,0	0,0
Barn 1-2 år med plass i barnehage	98 700	99 500	98 400	-300	-1 100	-0,1	-1,1
Barn 3-5 år med plass i barnehage	186 200	179 600	177 600	-8 600	-2 000	-0,9	-1,1
Korrigerte oppholdstimer (i mill.) ¹	878,7	879,6	872,3	-6,4	-7,3	-0,1	-0,8
- herav i kommunale barnehager (i 1 mill.) ¹	450,1	433,8	430,0	-20,1	-3,8	-0,9	-0,9
Ukorrigerte oppholdstimer (i mill.) ¹	604,1	599,2	593,9	-10,2	-5,4	-0,3	-0,9
- herav i kommunale barnehager (i 1 mill.) ¹	313,2	299,7	296,5	-16,7	-3,2	-1,1	-1,1
Andel barn i barnehage med oppholdstid 33 timer eller mer per uke	95,8	98,1	98,4	2,5	0,3		
Gjennomsnittlig avtalt oppholdstid per barn per uke	43,9	44,4	44,5	0,6	0,1		
Dekningsgrad:							
Andel av 1-5-åringer som har barnehageplass	90,0	91,3	91,8	1,8	0,5		
Andel av 0-åringer som har barnehageplass	3,2	3,9	4,0	0,8	0,0		
Andel av 1-2-åringer som har barnehageplass	79,8	82,5	83,5	3,7	1,0		
Andel av 3-5-åringer som har barnehageplass	96,5	97,0	97,1	0,6	0,1		
Barn per ansatt i barnehagen (bemanningstetthet)	..	6,0	5,8	..	-0,2		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk ²	74 400	75 500	77 100
Antall årsverk i kommunale barnehager ²	39 200	38 400	39 300
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning ²	87,3	91,3	87,4	0,1	-3,9		
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	33,7	36,0	37,1	3,4	1,1		

¹ Alle tall for oppholdstimer i kommunale barnehager er korrigert for ulike oppholdstidskategorier. Oppholdstid 0-8 timer vektet med 6 timer, 9-16 vektet med 13 timer, 17-24 timer vektet med 21 timer, 25-32 timer vektet med 29 timer, 33-40 timer vektet med 37 timer og 41 timer eller mer vektet med 45 timer. Dette ganges så med 48 uker. Indikatoren korrigerte oppholdstimer er i tillegg korrigert for alder. Antall barn 0-2 år vektet med 2, antall barn 3 år vektet med 1,5 og 4-6 åringer vektet med 1.

² Stillingskategoriene ble endret f.o.m. 2014, noe som kan føre til at tallene ikke er direkte sammenliknbare med tidligere år. For avtalte årsverk i kommunene har SSB tatt i bruk en ny metode som gir bedre informasjon om arbeidstid for 2018. Det gjør at 2018 heller ikke kan sammenliknes med tidligere årganger. SSB vil etter planen publisere endelige tall for årsverk for årgangene 2015-2019 etter ny metode gjennom KOSTRA i mars 2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Grunnskole

Det var en svak vekst i elevtallet i grunnskolen perioden 2013-2018. Målt i pst. var veksten noe sterkere i de private skolene, der om lag 4 pst. av elevene går, enn i de kommunale. Tallet på frittstående skoler med statstilskudd har økt de siste årene.¹¹

Ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning, økte svakt gjennom perioden. Tidligere var det først og fremst spesialundervisningen som økte, jf. figur 4.3 og 4.4. Andelen elever som fikk spesialundervisning, stabiliserte seg etter 2015, men samtidig fikk de elevene som

¹¹ Etter friskoleloven kan det godkjennes frittstående grunn- og videregående skoler (friskoler). Friskoleloven gir ikke rett til godkjenning av nye friskoler. Søknader om nye frittstående skoler behandles av Utdanningsdirektoratet, og godkjenning kan gis etter en skjønsmessig vurdering. Vertskommunen/ vertsfylket har rett til å uttale seg før det gis godkjenning etter friskoleloven. Disse gis også anledning til å uttale seg om driftsendringer ved eksisterende friskoler. Friskoleloven fastsetter at en frittstående skole ikke skal få godkjenning dersom etableringen vil medføre negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet.

hadde spesialundervisning i snitt flere timer. Det har lenge vært et politisk mål å forbedre den tilpassede opplæringen slik at alle elever får et bedre læringsutbytte i den ordinære undervisningen. Samtidig har det vært et ønske om å redusere andelen som får spesialundervisning. Nedgangen i andelen som får spesialundervisning siden 2013, kan ha sammenheng med at flere skoler har jobbet målrettet med å forbedre den tilpassede opplæringen innenfor rammen av det ordinære opplæringstilbudet, slik at behovet for spesialundervisning har blitt mindre. Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene, jf. figur 4.4, og andelen er nesten tre ganger så høy på 10. trinn som på 1. trinn.

Tabell 4.5 Utvikling i grunnskolen (private og kommunale).

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014- 18, pst.	Vekst 2018, pst.
Produksjon:							
Elever i alt i grunnskolen	595 800	608 900	610 700	14 900	1 800	0,5	0,3
Elever i private grunnskoler	19 100	23 800	25 400	6 300	1 600	5,9	6,7
Antall elever med plass i SFO	157 300	160 500	158 200	900	-2 300	0,1	-1,4
Antall elever med spesialundervisning	50 800	49 600	49 700	-1 100	100	-0,4	0,2
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO ¹	63,0	60,9	60,5	-2,5	-0,4		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk (kommunale) ²	90 600	99 100	98 900
Årstimer til undervisning i alt (i 1000) ³	36 016	37 716	38 468	2 452	752	1,3	2,0
- Derav årstimer til spesialundervisning (i 1000) ⁴	6 409	6 702	6 818	409	116	1,2	1,7
Årstimer til undervisning i alt per elev ³	58,6	59,6	60,5	1,9	0,9	0,6	1,5
Årstimer til spes.und. per elev med spes.und ⁴	126,0	135,1	137,3	11,2	2,2	1,7	1,6
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-10. årstrinn ⁵	13,5	13,3	13,1	-0,4	-0,2	-0,6	-1,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-4. årstrinn ⁵	13,4	12,9	12,5	-0,9	-0,4	-1,4	-3,1
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 5.-7. årstrinn ⁵	12,8	13,0	12,9	0,1	-0,1	0,2	-0,8
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10. årstrinn ⁵	14,1	14,2	14,1	0,0	-0,1	0,0	-0,7
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2, 1.-10. årstrinn ⁵	16,8	16,6	16,3	-0,5	-0,3	-0,6	-1,8
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2, 1.-4. årstrinn ⁵	16,0	15,3	14,7	-1,3	-0,6	-1,7	-3,9
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2, 5.-7. årstrinn ⁵	16,5	16,7	16,6	0,1	-0,1	0,1	-0,6
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2, 8.-10. årstrinn ⁵	18,1	18,3	18,2	0,1	-0,1	0,1	-0,5
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng ⁶	40,0	41,4	41,8	1,8	0,4		

¹ Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO.

² Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger. For avtalte årsverk i kommunene har SSB tatt i bruk en ny metode som gir bedre informasjon om arbeidstid for 2018. Det gjør at 2018 heller ikke kan sammenliknes med tidligere årganger. SSB vil etter planen publisere endelige tall for årsverk for årgangene 2015-2019 etter ny metode gjennom KOSTRA i mars 2020.

³ Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

⁴ Årstimer til spesialundervisning og elever med spesialundervisning i kommunale og private skoler.

⁵ Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Gruppestørrelse 2 er eksklusiv timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring, mens dette inngår i de øvrige gruppestørrelsene som er oppgitt for de ulike alderstrinnene. Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

⁶ Grunnskolepoeng er et samlet mål for elevenes karakterer i fag ved avslutningen av 10. trinn, en sum av alle tallkarakterene i fagene (på en skala fra 1 til 6), både eksamen og standpunkt. Summen deles deretter på antall karakterer. Dette gjennomsnittet, med to desimaler, multipliseres med 10. Det beregnes ikke grunnskolepoeng for elever som mangler karakter i mer enn halvparten av fagene.

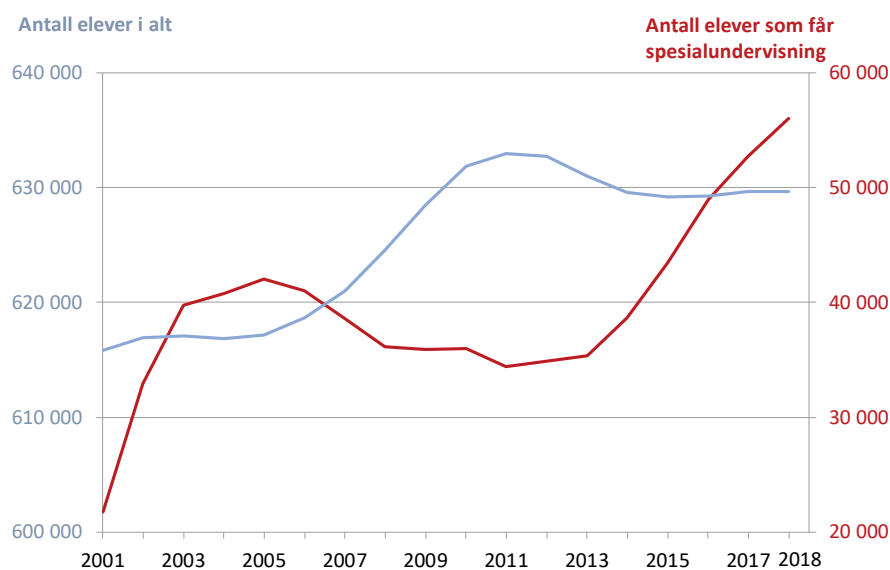
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Fra 2013 til 2018 ble gjennomsnittlig gruppestørrelse redusert fra 13,5 til 13,1 elever per gruppe. Nedgangen kom på barnetrinnet, noe som blant annet henger sammen med at det

fra 2015 er bevilget betydelige midler til flere lærere i grunnskolen og at det ble innført en norm for lærertetthet i grunnskolen fra og med skoleåret 2018-2019.

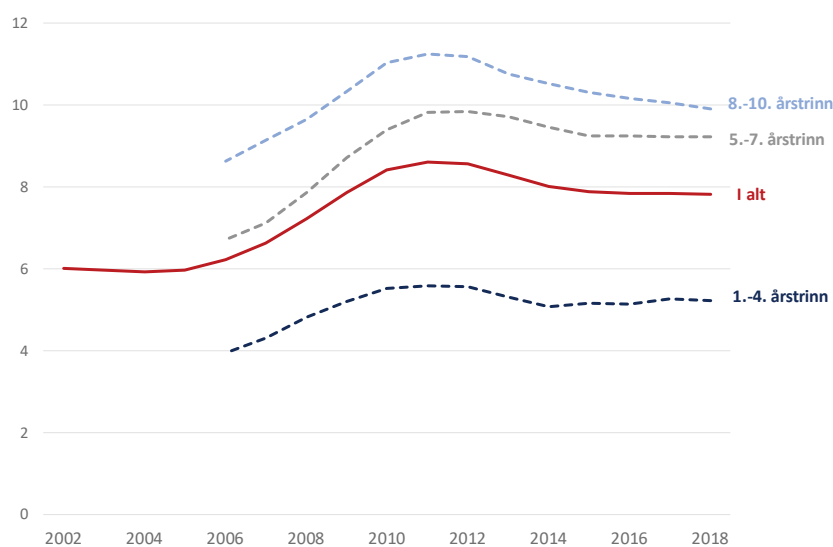
For å vurdere forholdet mellom elever og lærere i en ordinær undervisning, er "beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse 2" en bedre indikator. Dette er en indikasjon på elever per lærer i ordinær undervisning hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning til særskilt norsk ikke regnes med. Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2 ble redusert fra 16,8 til 16,3 elever i samme periode. Gruppestørrelse 2 gikk ned på alle trinn i grunnskolen, men nedgangen var størst på 1.-4. trinn.

I perioden 2013-2018 var det en liten og jevn reduksjon i andelen elever i skolefritidsordningen etter at det i årene fram mot 2013 var liten, men jevn, økning i andelen elever i SFO.

Figur 4.3 Antall elever totalt og antall elever med spesialundervisning.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Figur 4.4 Andel elever med spesialundervisning. Pst.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Sett over tid har det vært en endring i skolestrukturen. Høsten 2018 var det 238 færre skoler enn for ti år siden, noe som tilsvarer en nedgang på 8 pst. I samme tiårsperiode har det blitt 20 400 flere grunnskoleelever, noe som betyr at skolene har blitt større. En grunnskole har i 2018-19 i gjennomsnitt 225 elever, som er 24 flere enn for 10 år siden. De fleste skolene som legges ned, er små. I løpet av de siste ti årene har 4 av 10 av skoler med bare 1.-4. trinn blitt lagt ned. I gjennomsnitt hadde de nedlagte skolene 65 elever det siste året de var i drift. Halvparten av skolene hadde under 35 elever. 27 pst. av grunnskolene hadde færre enn 100 elever i 2018-19, en nedgang fra 34 pst. fra høsten 2009.

Elevtallet fortsatte å øke svakt fra 2017 til 2018, og veksten var relativt sett fortsatt noe sterkere i de private skolene enn i de kommunale. Veksten i antall årstimer til undervisning viste også en liten økning fra 2017 til 2018, og gjennomsnittlig gruppestørrelse ble redusert. Andelen elever som fikk spesialundervisning på barnetrinnet var uendret fra året før, mens andelen fortsatte å gå ned for de eldste elevene, jf. figur 4.4. Andelen barn mellom seks og ni år som hadde plass i skolefritidsordningen (SFO), gikk ned også i 2018, og i alt 60,5 pst. av barna i denne aldersgruppen hadde plass i SFO.

Fra 2015 er det bevilget betydelige midler til flere lærere i grunnskolen, og fra høsten 2018 er det innført en norm for lærertetthet på 1.-10. trinn. Gruppestørrelse 2 skal være maksimalt 16 på 1.-4. trinn og maksimalt 21 på 5.-10. trinn. Fra og med høsten 2019 skjerpes normen til 15 på 1.-4. trinn og 20 på 5.-10. trinn. Normen gjelder på hvert hovedtrinn på skolenivå.

Tall per 1. oktober 2018 viste at 75 pst. av skolene oppfylte lærernormen på 1.-4. trinn. På 5.-7. trinn oppfylte over 90 pst. av skolene kravet, mens 80 pst. oppfylte kravet på 8.-10. trinn. Skoleåret 2018-2019 var det færre elever per lærer enn på noe annet tidspunkt de siste ti årene. Det var totalt 1 045 flere lærerårsverk til undervisning sammenlignet med året før, og 3 129 flere enn i skoleåret 2014-2015. Lærertettheten økte på alle trinn, og mest på 1.-4. trinn.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng har økt jevnt de siste årene, både nasjonalt og i alle fylker. Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet, og danner grunnlag for opptak til videregående skole. Avgangselevne fra grunnskolen våren 2019 hadde i snitt 41,2 grunnskolepoeng. Dette er 0,2 poeng mer enn avgangskullet i 2018 og 0,6 poeng mer enn kullet i 2017. Andelen elever uten grunnskolepoeng og andelen uten standpunktkarakterer i ulike fag, er stabil.

Nasjonale prøver

Nasjonale prøver gir skoler og kommuner kunnskap om hvordan elevene gjør det i lesing, regning og engelsk. Dette er ferdigheter som er viktig for læring på tvers av fag. Fra 2014 startet måling av utvikling over tid på de nasjonale prøvene i regning og engelsk. For leseprøven starter man måling av utvikling over tid i 2016. For å kunne måle utvikling over tid trenges en felles skala. For å få til dette lenkes prøvene fra ulike år sammen ved hjelp av såkalte ankeroppgaver. Et lite og tilfeldig utvalg elever gjennomfører en versjon av prøven som inneholder både ankeroppgaver og oppgaver som er felles med den prøven resten av elevene gjennomfører.

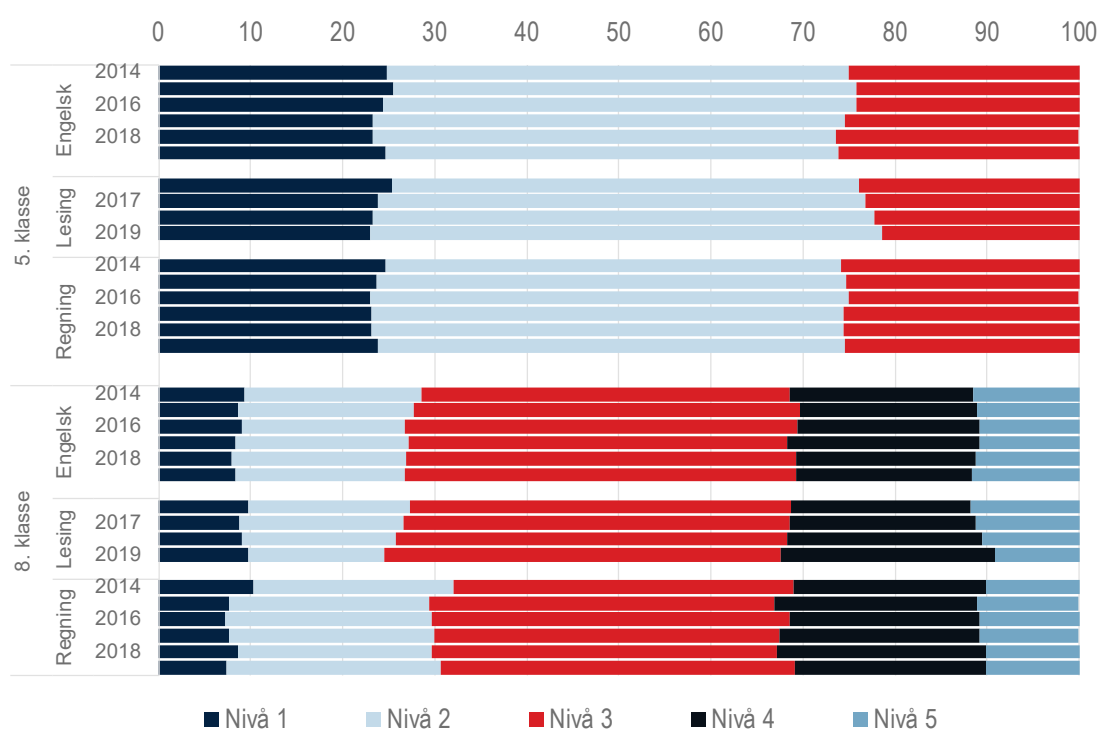
I figur 4.5 er det vist resultatene fra nasjonale prøver i lesing, regning og engelsk siden 2014 for elever på 5. og 8. trinn. I tillegg gjennomførte også elever på 9. trinn de samme prøvene i lesing og regning, men disse er ikke tatt med i figuren.

På 5. trinn plasseres de på et mestringsnivå hvor 1 er lavest og 3 er høyest. På 8. og 9. trinn plasseres elevene på et mestringsnivå hvor 1 er lavest og 5 er høyest.

I lesing på 5. trinn har både andelen elever på det høyeste (nivå 3) og andelen det laveste mestringsnivået (nivå 1) gått svakt ned siden vi startet å måle utvikling over tid i 2016. Resultatet er at andelen elever som presterer på det mellomste mestringsnivået har økt med 4,9 prosentpoeng. I regning og engelsk holder fordelingen av elever på de ulike mestringsnivåene seg ganske stabil fra 2014 til 2019.

På 8. trinn gikk andelen elever på de to laveste mestringsnivåene svakt, men jevnt ned fra 2016 til 2019, fra 28 til 25 pst. Andelen elever på laveste mestringsnivå (nivå 1) i regning gikk litt ned fra 2014 til 2015, men endrer seg ikke ytterligere fra 2015 til 2019. I engelsk har andelen elever på de to laveste mestringsnivåene gått ned fra 28 pst. i 2014 til 26 pst. i 2019.

På begge trinn presterer flere gutter enn jenter på de høyeste mestringsnivåene i regning og engelsk, mens i lesing er det flest jenter på de høyeste mestringsnivåene.

Figur 4.5 Elever på 5. og 8. trinn i engelsk, lesing¹ og regning, fordelt etter mestringsnivå. Pst.

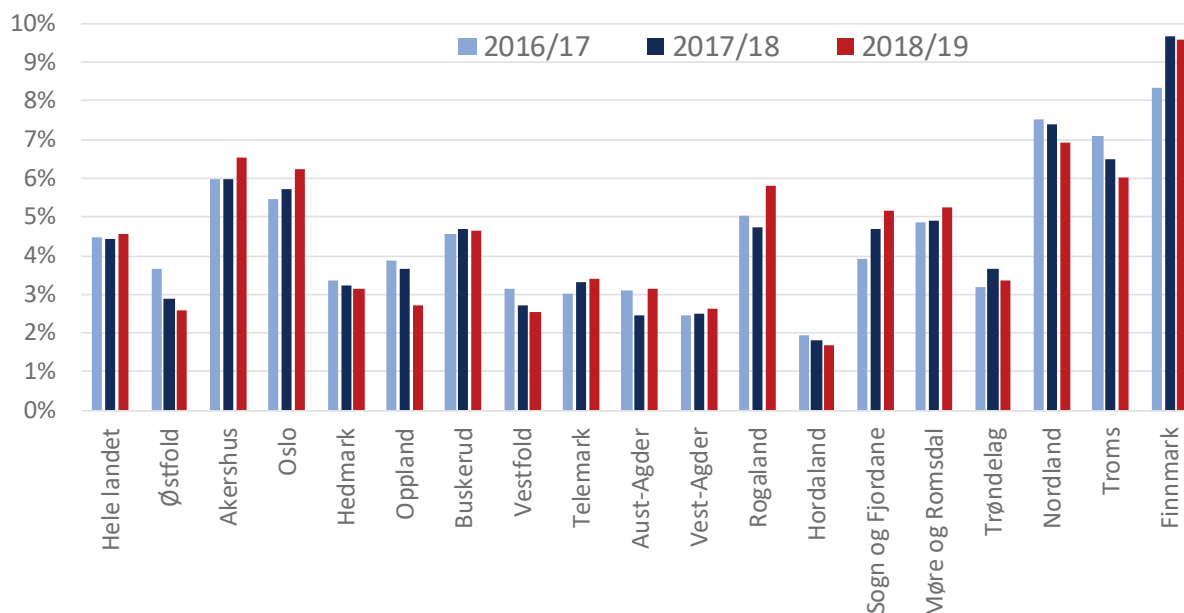
¹ Brudd i tidsserien for lesing mellom 2015 og 2016. For leseprøven startet en måling av utvikling over tid først i 2016. Årene 2014 og 2015 er derfor ikke vist i figuren.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Lærernes kompetanse i grunnskolen

For å bli fast ansatt i grunnskolen må man ha lærerutdanning eller annen godkjent utdanning. I tillegg er det krav om studiepoeng i mange av fagene lærerne underviser i. De lærerne som ikke oppfyller kompetansekravene for ansettelse, er enten ansatt under forutsetning om at påbegynt utdanning blir fullført, eller de er midlertidig ansatt. Om lag 4,6 pst. av undervisningstimene i 2018-2019 ble gitt av lærere som ikke oppfylte kompetansekravene for ansettelse, dvs. ikke hadde lærerutdanning som var relevant for det trinnet de underviste på. Dette er en liten økning fra året før, da andelen var 4,4 pst. En mulig årsak til at andelen gikk noe opp kan blant annet være innføringen av lærernormen.

Som figur 4.6 viser, er det store variasjoner mellom fylkene i andel undervisningstimer gitt av undervisningspersonell uten godkjent utdanning og i endringer over tid. Størst økning var i fylkene Rogaland og Aust-Agder, og også Oslo og Akershus hadde en relativt stor økning. Den største nedgangen var i fylkene Nordland, Troms og Oppland, der sistnevnte hadde en nedgang fra et nivå under landsgjennomsnittet.

Figur 4.6 Andel undervisningstimer gitt av undervisningspersonale uten godkjent utdanning.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Videregående opplæring

Etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet, har veksten avtatt noe og flatet ut de siste årene. Elevtallet gikk svakt ned i perioden 2013-2017 som følge av mindre årskull, men en større andel av 16-18-åringene var i videregående opplæring, og antallet lærlinger og lærekandidater gikk opp. En mindre andel av elevene sluttet også i løpet av skoleåret.

Fra 2017 til 2018 gikk befolkningen i aldersgruppen 16-18 år noe ned, mens det var en liten økning i elevtallet i videregående opplæring. Antallet lærlinger fortsatte å øke, noe som må ses i sammenheng med økt tilskudd til læreplasser.

Etter opplæringsloven har alle ungdommer som har fullført grunnskolen rett til tre års videregående opplæring. De har rett til ett omvalg, dvs. inntil to år ekstra videregående opplæring, etter søknad. Ungdomsretten må tas ut i løpet av fem år, dvs. innen utgangen av det året personen fyller 24 år. I alt 75,3 pst. av 2013-kullet fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Andelen som fullførte er den høyeste siden statistikken ble publisert for første gang for 17 år siden (kullet som startet i 1994). Andelen elever som fullførte innen fem år lå lenge rundt 70 pst., men har de siste årene økt noe. For elevene som startet videregående opplæring i 2013, var økningen på 0,2 prosentpoeng fra året før.

Som tabell 4.7 viser, er det er variasjon mellom fylkeskommunene i andelen som fullfører og består de enkelte utdanningsprogrammene.

Tabell 4.6 Utvikling i videregående opplæring (private og kommunale).

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014- 18, pst.	Vekst 2018, pst.
Produksjon:							
Antall elever i videregående skole i alt	199 300	198 300	198 800	-500	500	-0,1	0,3
- herav i fylkeskommunale videregående skoler	183 300	183 500	183 700	400	200	0,0	0,1
Antall lærlinger/lærekandidater	39 700	44 500	46 200	6 500	1 700	3,1	3,8
Dekningsgrad:							
Andel 16-18-åringer som er i videregående opplæring (både elever og	91,8	92,1	92,7	0,9	0,6		
Andel elever over 20 år	9,7	11,0	12,5	2,8	1,6		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i videregående opplæring, fylkeskommunale ¹	34 100	34 100	33 900
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær ¹	21 400	21 900	21 900
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk, fylkeskommunale skoler	8,9	8,8	8,7	-0,2	-0,1
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til utdanningsprogram oppfylt	88,5	88,2	88,3	-0,2	0,1		
Andel elever og lærlinger som har bestått vgo. i løpet av 5 år	70,6	75,1	75,3	4,7	0,2		
Andel elever som har sluttet i løpet av året	4,8	4,2	4,1	-0,7	-0,1		

¹ Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger. For avtalte årsverk i kommunene har SSB tatt i bruk en ny metode som gir bedre informasjon om arbeidstid for 2018. Det gjør at 2018 heller ikke kan sammenliknes med tidligere årganger. SSB vil etter planen publisere endelige tall for årsverk for årgangene 2015-2019 etter ny metode gjennom KOSTRA i mars 2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.7 Elever og lærlinger som fullfører og består innen fem år etter at de begynte i videregående opplæring, etter fylke og utdanningsprogram. 2013-kullet. Prosentandel.

	Totalt	Studieforberedende				Yrkesfaglig									
		Samlet	Studiespesialisering	Iidrettsfag	Musikk, dans og drama	Samlet	Bygg- og anleggsteknikk	Design og håndverk	Elektrofag	Helse- og oppvektsfag	Medier og kommunikasjon	Naturbruk	Restaurant- og matfag	Service og samferdsel	Teknikk og industriell produksjon
Østfold	73,5	88,4	87,5	93,1	88,2	58,5	41,6	54,7	67,0	65,3	86,0	63,7	41,9	51,0	56,5
Akershus	79,3	90,1	90,5	90,0	84,6	63,2	57,2	48,9	65,5	68,1	82,0	62,0	40,1	55,5	50,1
Oslo	77,7	84,4	85,0	73,7	84,5	59,1	33,3	38,3	62,3	55,5	81,6	76,0	40,0	53,3	43,4
Hedmark	75,8	89,1	89,6	88,2	85,2	62,3	53,6	57,9	65,5	67,0	88,5	69,8	42,5	66,7	56,7
Oppland	73,4	87,9	88,3	89,8	79,3	59,6	64,1	47,1	60,1	61,4	78,3	56,9	36,1	64,1	57,0
Buskerud	75,6	85,0	86,7	88,4	83,2	64,3	57,3	46,6	73,9	71,8	87,3	36,9	41,3	66,0	55,0
Vestfold	74,7	87,2	88,0	84,3	80,6	59,3	60,6	50,6	66,7	64,9	81,2	56,8	34,3	61,4	41,8
Telemark	75,9	88,0	88,3	85,2	93,0	64,2	51,5	40,9	83,2	69,3	85,2	72,2	44,9	50,6	61,1
Aust-Agder	76,6	87,2	86,2	95,8	87,2	62,1	60,3	52,9	67,1	69,5	82,1	33,3	43,6	59,4	56,5
Vest-Agder	73,7	89,2	88,6	95,9	83,2	64,6	59,7	60,1	76,3	62,4	79,0	66,2	47,8	51,5	66,2
Rogaland	77,5	88,5	88,7	85,9	89,5	66,5	52,2	62,4	69,3	71,3	78,0	60,6	39,8	69,5	69,1
Hordaland	74,6	88,2	88,2	90,4	86,1	60,2	58,1	48,9	69,7	61,4	73,0	53,4	45,6	52,9	59,3
Sogn og Fjordane	79,2	91,6	91,3	93,1	91,3	67,7	65,7	57,6	74,4	63,1	90,7	71,4	56,7	55,5	71,0
Møre og Romsdal	75,4	90,6	90,9	90,3	86,9	62,1	45,9	52,4	65,5	60,1	71,1	66,2	44,9	63,6	68,4
Sør-Trøndelag	74,6	87,9	88,3	85,5	88,1	61,6	56,0	54,5	68,2	65,8	83,1	65,3	51,3	59,7	48,5
Nord-Trøndelag	76,1	88,9	88,2	94,2	84,6	65,9	68,6	52,0	75,4	67,4	76,6	65,3	61,4	59,2	60,9
Nordland	68,7	84,5	85,0	84,9	79,0	55,4	45,8	49,5	58,5	59,2	71,9	49,5	50,0	54,9	54,8
Troms	70,5	85,4	86,0	86,0	78,0	56,2	51,8	40,4	63,1	58,8	59,0	54,2	45,2	54,5	56,9
Finnmark	62,6	78,2	80,1	72,0	50,0	50,8	45,6	40,7	49,5	55,5	63,4	36,9	56,7	45,5	50,0
Landet	75,3	87,6	87,9	88,2	84,7	61,6	54,4	51	67,2	64,4	79,2	60,2	44,3	58,2	59,2

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Innenfor de studieforbereidende retningene var andelen av elever som fullfører innen fem år på 87,6 pst. For de yrkesfaglige studieretningene var andelen lavere, med 61,6 pst. Variasjonen er også større mellom fylkene for yrkesfagene enn for de studieforbereidende retningene. Innenfor begge retninger var andelen høyest i Sogn og Fjordane (91,3 og 67,5 pst. for henholdsvis studieforbereidende og yrkesfaglig) og lavest i Finnmark (henholdsvis 78,2 og 50,8 pst.).

Også mellom de forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogrammene var variasjonen relativ stor. Mens det i snitt var 79,2 pst. av elevene i program for medier og kommunikasjon som fullfører innenfor fem år, var det kun 44,3 pst. av elevene i program for restaurant- og matfag som fullførte innenfor fem år.

Oppmerksomheten om å få elevene gjennom videregående opplæring har økt, og det jobbes mer systematisk både på skoleeiernivå og skolenivå. I tillegg er samarbeidet både mellom fylkeskommunene og deres samarbeid med kommunene blitt bedre.

Kunnskapsdepartementet har samarbeidet tett med fylkeskommunene bl.a. gjennom Program for bedre gjennomføring og før det Ny GIV. Det er identifisert kritiske faser i videregående opplæring og arbeidet systematisk med tiltak knyttet til disse.

Kompetanseutvikling av lærere og skoleledere for å gjøre undervisningen mer relevant og yrkesrettet og for å skape bedre sammenheng mellom fagene, bedre statistikk og kunnskapsgrunnlag, prosjektet NAV- veiledere i videregående opplæring og økt tilskudd til læreplasser, er blant de tiltakene nasjonale myndigheter har tatt initiativ til.

Barnevern

Det kommunale barnevern har ansvaret for barn bosatt i sin kommune og står for førstelinjetjenesten i barnevernet. Dette innebærer å håndtere alle oppgaver som i barnevernloven ikke er lagt til et statlig organ, for eksempel vurderinger av bekymringsmeldinger, hjelpetiltak som veiledning og økonomisk støtte, tjenester som har samarbeidsflater med andre kommunale tjenester (barnehage, grunnskole, primærhelsetjenesten/helsestasjonene) og akuttberedskap. Det statlig barnevernet har ansvaret for andrelinjetjenesten og har ansvaret for institusjoner, spesialiserte fosterhjem eller spesialiserte hjelpetiltak.

Omfanget av de kommunale barnevernstjenestene økte kraftig i perioden 2013-17. Antall årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok imot hjelp fra barnevernet gikk opp, også når det ses opp mot veksten i antallet barn og unge. Mens det de første årene i perioden var en tendens til at en stadig større andel av barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de siste par årene hovedsakelig forklares ved at flere barn mottok hjelpetiltak.

Fra 2017 til 2018 gikk antall undersøkelser og i antall barn med barnevernstiltak ned, mens andel barn med undersøkelse og med barnevernstiltak var stabile.

Et hovedskille når det gjelder tiltak, går mellom barn og unge som mottar hjelpetiltak i hjemmet, og barn og unge som er plassert utenfor hjemmet. Definisjon av omsorgstiltak er barn som barnevernet har overtatt omsorgen for gjennom vedtak i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, mens hjelpetiltak inkluderer alle øvrige tiltak, også barn som er plassert utenfor hjemmet.

Tabell 4.8 Utvikling i barnevernet.

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014- 18, pst.	Vekst 2018, pst.
Produksjon:							
Antall undersøkelser ¹	49 600	60 700	59 600	10 000	-1 100	3,7	-1,8
Antall barn med barneverntiltak i løpet av året	53 800	56 300	56 100	2 300	-200	0,8	-0,4
- herav hjelpetiltak	44 700	46 100	46 000	1 300	-100	0,6	-0,2
- herav omsorgstiltak	9 100	10 200	10 000	900	-200	1,9	-2,0
Antall barn med barneverntiltak ved utgangen av året	37 200	39 600	39 000	1 800	-600	0,9	-1,5
- herav med hjelpetiltak i hjemmet	23 200	24 000	24 000	800	0	0,7	0,0
- herav med plassering utenfor hjemmet	14 100	15 600	15 100	1 000	-500	1,4	-3,2
Dekningsgrad:							
Andel barn med undersøkelse av innbyggere 0-17 år	4,1	4,9	4,9	0,8	0,0		
Andel barn med barneverntiltak av innbyggere 0-17 år	4,8	5,0	5,0	0,2	0,0		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk ²	4 900	6 000	6 200	1 300	200	4,8	3,3
Kvalitet:							
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år ²	3,9	4,8	5,0	1,1	0,2		
Andel undersøkelser med behandlingstid under tre måneder	75	87	88	13	1		

¹ Fra og med rapporteringsåret 2014 er alle undersøkelser startet og/eller avsluttet i løpet av året innhentet og publisert. Før dette ble kun en undersøkelse per barn innhentet og publisert.

² Fra og med 2014 er også tiltaksstillinger på funksjon 252 i KOSTRA inkludert. Fra og med 2012 er tiltaksstillinger (funksjon 251) inkludert i tillegg til saksbehandler-/administrasjonsstillinger (funksjon 244).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tallene for barn plassert utenfor hjemmet inkluderer både de barna som barnevernet har overtatt omsorgen for, og barn som er plassert utenfor hjemmet, der plasseringen er hjemlet som et hjelpetiltak eller som et akuttvedtak. Ettersom ett barn kan ha flere tiltak og flere plasseringer i løpet av året, er dette kun oppgitt ved utgangen av året. Over lengre tid økte tallet på barn som ble plassert utenfor hjemmet, men de senere årene har tallet stabilisert seg, og i 2018 var færre barn plassert utenfor hjemmet.

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam). Plassering av barn og unge utenfor hjemmet er bare aktuelt dersom barnevernets hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon. Av barn og unge som var plassert utenfor hjemmet ved utgangen av 2018, var 73 pst. plassert i fosterhjem, 4 pst. i beredskapshjem, 8 pst. i barneverninstitusjon og 15 pst. plassert i egen bolig med oppfølging. Type plassering utenfor hjemmet varierer med barnets alder. Fosterhjem er det dominerende plasseringstiltaket blant barn under 18 år.

Sosialtjenester

Innenfor sosialtjenestene var det en økning i antall mottakere av sosialhjelp i perioden 2013–18. Andelen i aldersgruppen 25–66 år som mottok sosialhjelp, økte noe i periode. Ressursinnsatsen, målt ved lønnsutgifter, økte også gjennom perioden.

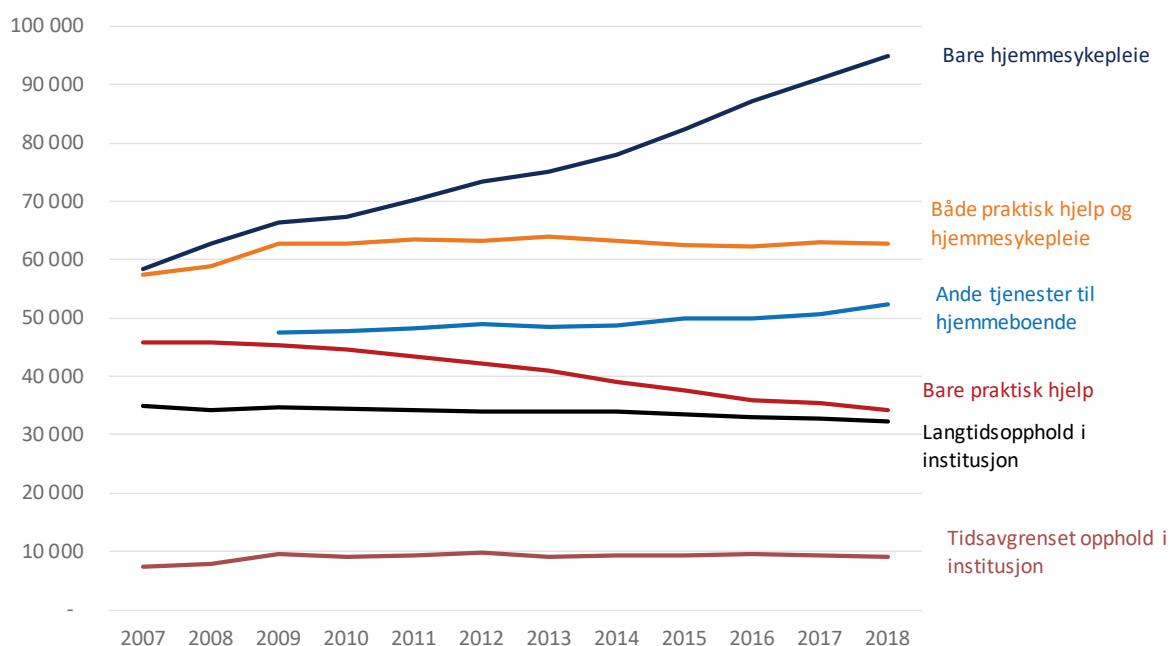
Tabell 4.9 Utvikling i sosialtjenestene.

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014-18, pst.	Vekst 2018, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av sosialhjelp	127 500	138 800	139 400	11 900	600	1,8	0,4
Dekningsgrad:							
Andel sosialhjelpsmottakere i alderen 25-66 år	3,4	3,7	3,8	0,3	0,1		
Ressursinnsats:							
Lønnsutgifter fratrukket sykelønnsref. (mill. kr) - faste 2018-priser	5 160	6 060	6 210	1 050	150	3,8	2,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Helse- og omsorgstjenester

Omfanget av helse- og omsorgstjenester i kommunene økte i perioden 2013-17. Økningen kom i de hjemmebaserte tjenestene, mens færre fikk tjenester i institusjon. Det økende behovet skyldtes i første rekke en sterk økning i antall yngre mottakere (under 67 år). Blant de eldre økte antall mottakere i aldersgruppene 67-79 år og over 90 år, mens det ble færre mottakere i aldersgruppen 80-89 år. Antall yngre mottakere økte betydelig mer enn befolkningsveksten isolert sett skulle tilsi og utgjør en stadig større andel av mottakerne av hjemmetjenester. Samlet sett viser utviklingen de siste årene en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte tjenester og en betydelig endring i hvilke aldersgrupper som mottar hjemmetjenester, jf. også figur 4.7.

Figur 4.7 Antall mottakere av ulike tjenester ved utgangen av året, fordelt etter tjenestetype.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I perioden 2013-2017 ble også den institusjonsbaserte omsorgen i større grad forbeholdt dem med størst behov. Nedgangen i den institusjonsbaserte omsorgen kom blant personer med avgrenset eller middels bistandsbehov, mens tallet på mottakere med omfattende bistandsbehov økte svakt, jf. figur 4.8.

Innen hjemmetjenesten var tallet på mottakere med avgrenset bistandsbehov tilnærmet uendret i samme periode, og økningen kom i sin helhet blant personer med middels til omfattende bistandsbehov.

Samlet sett økte altså den gjennomsnittlige pleietyngden per tjenestemottaker både for institusjonsbasert omsorg og for hjemmetjenesten.

Tabell 4.10 Utvikling i helse- og omsorgstjenestene (private og kommunale).

	2013	2017	2018	Endring 2013-18	Endring 2017-18	Gjennomsn. vekst 2014- 18, pst.	Vekst 2018, pst.
Produksjon:							
Antall unike mottakere med vedtak om helse- og omsorgstjenester i løpet av året	..	361 500	367 300	..	5 800	..	1,6
Antall mottakere av hjemmetjenester ved utgangen av året ¹	179 900	189 500	191 900	12 000	2 400	1,3	1,3
- herav under 67 år	72 200	82 000	84 300	12 100	2 300	3,1	2,8
- herav 67-79 år	33 600	37 400	38 100	4 500	700	2,5	1,9
- herav 80-89 år	53 200	48 400	47 600	-5 600	-800	-2,2	-1,7
- herav 90 år og over	20 800	21 700	21 900	1 100	200	1,0	0,9
Forbruk i timer i løpet av året, hjemmetjenester (i 1 000)	108 700	121 500	129 200	20 500	7 700	3,5	6,3
Timer i uken til praktisk bistand og helsetjenester per hjemmetjenestemottaker	8,2	9,0	9,1	0,9	0,1	2,1	1,1
Antall beboere i institusjon ved utgangen av året	43 000	42 100	41 300	-1 700	-800	-0,8	-1,9
- herav under 67 år	4 800	4 800	4 700	-100	-100	-0,4	-2,1
- herav 67-79 år	7 700	8 600	8 600	900	0	2,2	0,0
- herav 80-89 år	17 900	16 500	16 100	-1 800	-400	-2,1	-2,4
- herav 90 år og over	12 600	12 300	12 000	-600	-300	-1,0	-2,4
Forbruk i døgn i løpet av året, institusjon (i 1 000)	48 600	49 200	50 100	1 500	900	0,6	1,8
Antall disponible plasser i institusjon	..	42 100	41 800	..	-300
- herav andel private plasser i pst.	..	10,7	10,2	..	-0,5
Dekningsgrad⁵:							
Andel 67-79 år som bor på institusjon	1,6	1,5	1,5	-0,1	0,0
Andel 80-89 år som bor på institusjon	13,8	12,9	12,4	-1,4	-0,5
Andel 90 år og over som bor på institusjon	29,8	27,4	26,6	-3,2	-0,9
Andel 67-79 år som mottar hjemmetjenester	7,0	6,6	6,6	-0,5	-0,1
Andel 80-89 år som mottar hjemmetjenester	29,8	27,2	26,3	-3,6	-0,9
Andel 90 år og over som mottar hjemmetjenester	49,0	48,6	48,7	-0,4	0,1
Andel barn med fullført helseundersøkelser ved 2-3 års alder	95	97,8	96,3	1,3	-1,5
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i alt ³	132 700	142 900	142 800
Kvalitet:							
Legetimer per beboer per uke i institusjon	0,46	0,55	0,56	0,10	0,01	4,0	1,8
Fysioterapitimer per beboer per uke i institusjon ⁴	0,38	0,42	0,42	0,04	0,00	2,0	0,0
Andel årsverk med fagutdanning	74	74	75	1	1
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	..	98,1	98,1	..	0,0

¹ Omfatter praktisk bistand og helsetjenester i hjemmet.

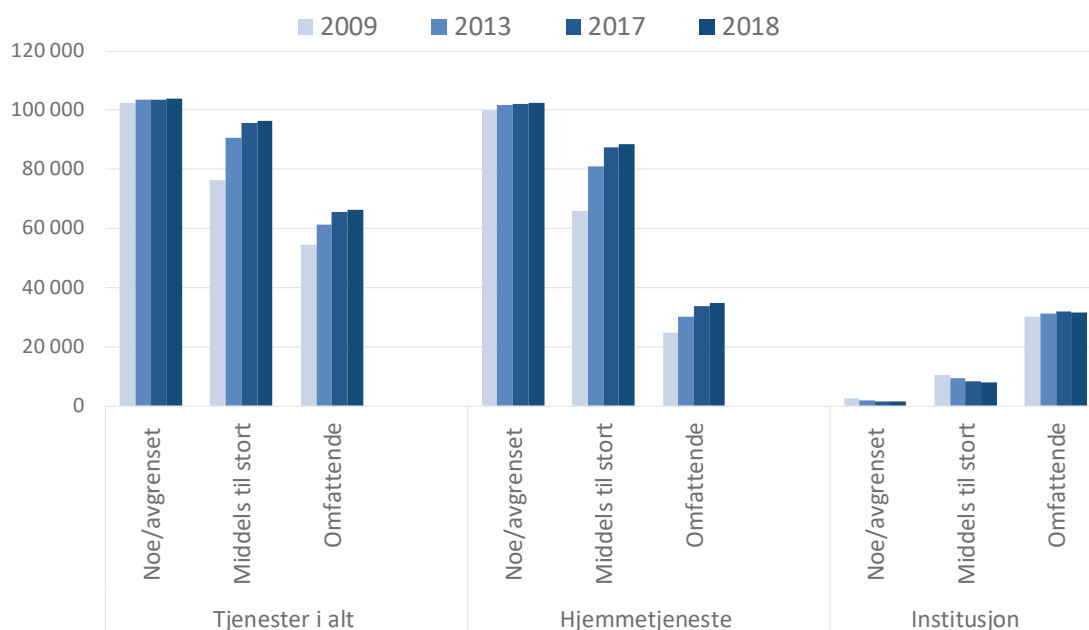
² Omfatter avlastning i institusjon (ikke rullerende), tidsavgrenset opphold (utredning, behandling, habilitering og rehabilitering), langtidsopphold i institusjon, døgnopphold kommunal øyeblikkelig hjelp, matombringning og trygghetsalarm, varslings- og lokaliseringsteknologi.

³ Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger. For avtalte årsverk i kommunene har SSB tatt i bruk en ny metode som gir bedre informasjon om arbeidstid for 2018. Det gjør at 2018 heller ikke kan sammenliknes med tidligere årganger. SSB vil etter planen publisere endelige tall for årsverk for årgangene 2015-2019 etter ny metode gjennom KOSTRA i mars 2020.

⁴ Omfatter kun fysioterapeuter med driftsavtale.

⁵ Ved utgangen av året.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, IPLOS, Samdata

Figur 4.8 Antall mottakere av omsorgstjenester¹ ved utgangen av året, fordelt etter bistandsbehov.

¹ I tillegg til praktisk bistand og hjemmesykepleie omfatter tallene for hjemmetjenester også andre tjenester til hjemmeboende. I figuren er heller ikke mottakere hvor bistandsbehovet ikke er oppgitt, tatt med. For hjemmetjenester vil derfor totalt antall mottakere avvike fra tallet oppgitt i tabell 4.10, som ikke inkluderer praktisk bistand og hjemmesykepleie.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2018 mottok flere kommunale helse- og omsorgstjenester, og økningen kan i sin helhet knyttes til hjemmetjenestene og til yngre mottakere (under 67 år). Antall sykehjemsplasser gikk ned. Likevel økte antall liggedøgn gjennom året, noe som indikerer bedre kapasitetsutnyttelse. Om lag 40 pst. av personene som mottok omsorgstjenester i 2018, var under 67 år.

Samlet sett har andelen eldre som mottar omsorgstjenester fra det offentlige gått ned, både innenfor de hjemmebaserte og de institusjonsbaserte tjenestene. Spesielt gjelder dette for aldersgruppen over 80 år.

Legedekningen i institusjonene ble bedre i perioden 2013-2018, mens fysioterapidekningen var stabil. Andelen rom i institusjoner som er enerom, lå uendret på 98,1 pst. i 2017 og 2018.

Administrasjon

På grunn av stadige omlegginger av statistikken kan det ikke sies noe sikkert om årsverksutviklingen i sentraladministrasjonen i de senere årene. Egen tabell for administrasjon er derfor ikke vist i denne rapporten.

4.3 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2018

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2018. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En indeks også for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av

tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

Vedlegg 15 presenterer tidligere års utviklingsarbeid med produksjonsindeksen. I årets produksjonsindeks er det gjort endringer i grunnskole og omsorgstjenester ved å inkludere såkalte skolebidragsindikatorer som mål på læringsutbytte i grunnskolen og en supplerende indikator for aktivisering og hjemmebaserte tjenester innen omsorg.

Produksjonsindeksen oppdateres årlig med beregning av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, omsorgstjenester, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. I alt 347 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2018. Manglende data for læringsmiljø i grunnskolen er den viktigste enkeltårsaken til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn 82 pst. av kommunene.

Det er særlig små kommuner, målt etter innbyggertall, som ikke inngår med beregnet produksjonsindeks. Blant kommuner med innbyggertall under 1000 er det ikke beregnet en indeksverdi, mens andelen er 59 og 84 pst. for kommunene med henholdsvis 1000-2000 og 2000-3000 innbyggere. For større kommuner er det beregnet verdi for 97 pst. av kommunene. For representativitet med hensyn til fylke er det lavest andel kommuner med indeksverdi i Finnmark (47 pst.), Troms (54 pst.) og Vestfold (67 pst.). For Vestfold skyldes lav andel manglende data grunnet nylige kommunesammenslåinger. Kun i Akershus og Oppland, i tillegg til Oslo, er det beregnet en indeksverdi for samtlige kommuner. Sammenhengen mellom korrigeret inntekt og om en kommune har en beregnet produksjonsindeksverdi er klart negativ. Blant kommunene med korrigeret inntekt lavere enn 100, er det beregnet en indeksverdi for de aller fleste kommuner, mens andelen er henholdsvis 60 og 46 pst. for kommuner med korrigeret inntekt mellom 110-125 og over 125.

Tabell 4.11 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter og hjemfallsinntekter. Kostnadsnøkklene i inntektssystemet er benyttet for å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Både indeksene og korrigeret inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

Tabell 4.11 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt¹, 2018.

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj.	Omsorg	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.
Under 95	101,0	99,3	96,5	95,0	105,5	97,7	83,6	97,2	92,4
95-100	101,1	99,6	97,0	100,9	103,2	99,3	93,2	100,0	96,7
100-105	101,4	100,0	101,8	102,9	98,7	102,1	104,6	101,7	101,3
105-110	95,2	101,9	106,3	95,4	85,1	99,3	110,0	98,3	105,4
110-125	99,9	97,5	100,6	115,0	123,8	104,9	141,1	108,3	115,1
Over 125	99,4	98,8	100,1	122,2	118,6	109,9	183,4	113,4	145,8
Standardavvik	5,7	2,5	12,2	20,8	29,4	19,1	61,0	8,8	13,6
Andel i intervallet [95,105]	66%	90%	36%	27%	18%	23%	11%	48%	60%
Korrelasjon korr. innt.	-0,22*	-0,07	-0,06	0,28*	0,12*	0,11*	0,44*	0,41*	1,00
Antall kommuner	347	347	347	347	347	347	347	347	347

¹ Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vekter) for kommunene som inngår er lik 100.

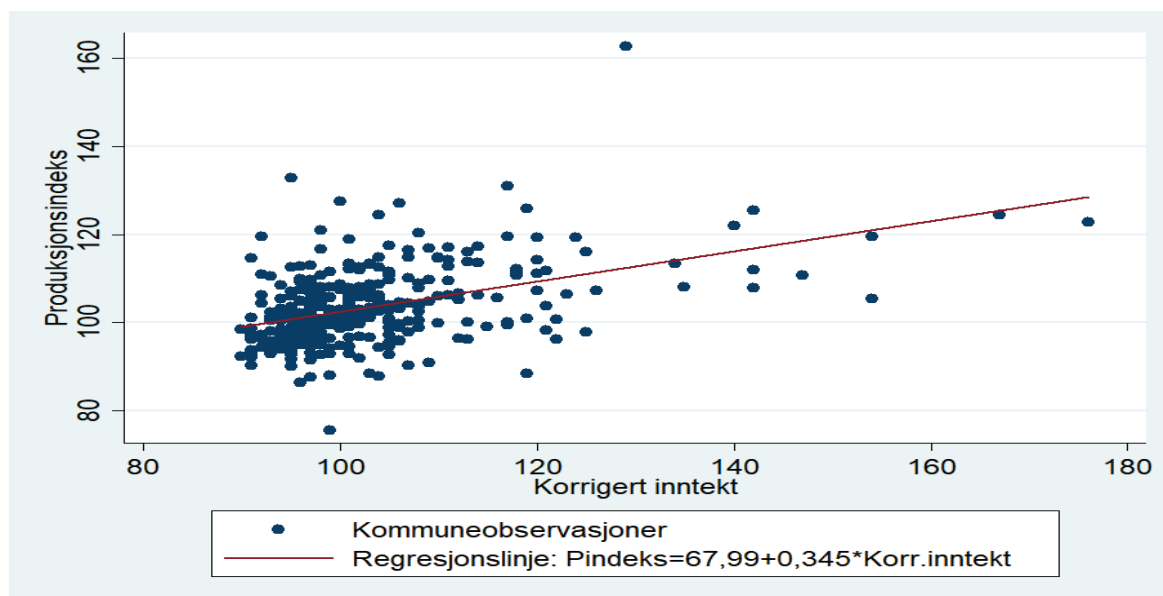
Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

For barnehage og grunnskole beregnes det relativt små forskjeller i indeksen mellom kommuner ettersom henholdsvis 66 og 90 pst. av kommunene får en beregnet verdi som er mindre enn 5 pst. fra landsgjennomsnittet. I øvrige sektorer er denne andelen klart lavere, og 48 pst. av kommunene har en samlet indeksverdi i intervallet [95,105].

I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigert inntekt. Korrelasjonen med korrigert inntekt er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Det er delindeksene for omsorgstjenester og kultur som viser sterkest sammenheng med korrigert inntekt. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksene for grunnskole og primærhelsetjenesten er praktisk talt ukorrelert med korrigert inntekt. For barnevern og sosialkontortjenester har relativt svak korrelasjon med korrigert inntekt trolig sammenheng med at tilbudet innen disse tjenesteområdene i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser. For barnehage observeres det en negativ sammenheng med korrigert inntekt. Innføring av rett til barnehageplass fra 2011 har medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 4.9 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved korrigert inntekt. Samtidig er det betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

Figur 4.9 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt, 2018.¹

¹ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er kommuner med korrigert inntekt over 180 utelatt fra figuren

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. Utvalget vil påpeke at det er betydelig usikkerhet rundt dette. I praksis vil det være svakheter ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen ikke fanger opp alle aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigert inntekt (omfatter kun frie inntekter) og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

Utviklingen i samlet produksjonsindeks over årene 2016 til 2018 er studert mer nøye. Endring i produksjonsindeksen over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan ikke tolkes som uttrykk for økt effektivitet. Økt verdi på produksjonsindeksen kan skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen, som ikke har noe med effektivitet å gjøre.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen i 2016 også skårer høyt i 2017 og 2018, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år. Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert.

Korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2016 og de to siste årene er henholdsvis 0,77 og 0,74. En litt svakere sammenheng mellom indeksen i 2016 og 2018 sammenlignet med 2016 og 2017 må trolig ses i sammenheng med justeringene av indikatorsettene hvor man i år har revidert indikatorsettet både innen grunnskole og omsorgstjenester. I 2017 ble det foretatt noen mindre justeringer av indikatorene innen primærhelsetjenesten og kultur.

Endringen i produksjonsindeks fra 2016 til 2018 er nærmere illustrert i tabell 4.12. Det er 295 kommuner som det er beregnet en samlet produksjonsindikator for i begge årene 2016 og 2018. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 135 av de 295 kommunene tilhører samme gruppe i 2018 som i 2016. Det er 37 kommuner (13 pst.) som verken tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2018. I fjorårets produksjonsindeks ble det foretatt tilsvarende sammenlikning for årene 2015 og 2017. Forskjellene fra den gang er minimale.

Tabell 4.12 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2016 til 2018

		Produksjonsindeks 2018						
		Under 90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-125	Over 125
Produksjonsindeks 2016	Under 90	3	5	0	2	0	0	0
	90-95	1	19	14	3	0	0	0
	95-100	1	8	38	19	5	1	0
	100-105	0	2	19	26	19	6	0
	105-110	0	0	4	8	20	8	1
	110-125	0	0	2	9	13	26	2
	Over 125	0	0	0	1	0	7	3

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

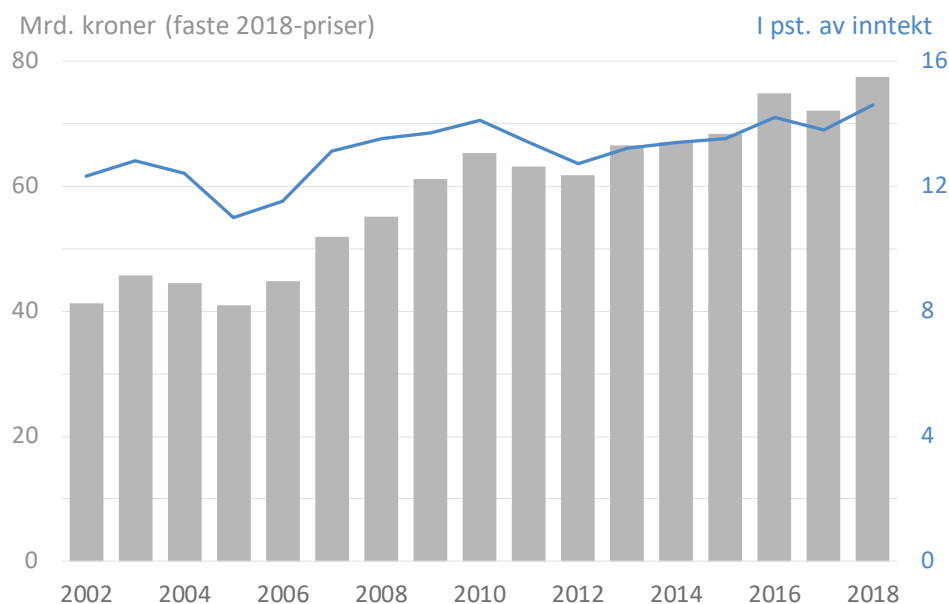
Tabell 4.12 viser også at en del enkeltkommuner har hatt veldig stor endring i verdien på produksjonsindeksen. Maksimal endring er 28 prosentpoeng. Det er i alt 27 kommuner (9 pst.) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10 prosentpoeng fra 2016 til 2018. På den andre siden er det 202 kommuner (68 pst.) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2016 til 2018.

I vedlegg 15 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen, og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

4.4 Investeringer

Kommunesektorens investeringer 2002-2018

Investeringene i kommunesektoren ligger på et historisk sett høyt nivå, og veksten tok seg klart opp. Kommuneforvaltningens bruttorealinvesteringer var i overkant av 77 mrd. kroner i 2018. Årlige investeringer har reelt sett økt med nærmere 90 pst. siden 2002.

Figur 4.10 Bruttoinvesteringer i fast realkapital i faste 2018-priser og i pst. av inntekt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (Nasjonalregnskapet)

Også sett i forhold til sektorens inntekter har investeringsnivået økt, fra om lag 12 pst. i 2002 til rundt 14 pst. i 2018.

Investeringer etter sektor

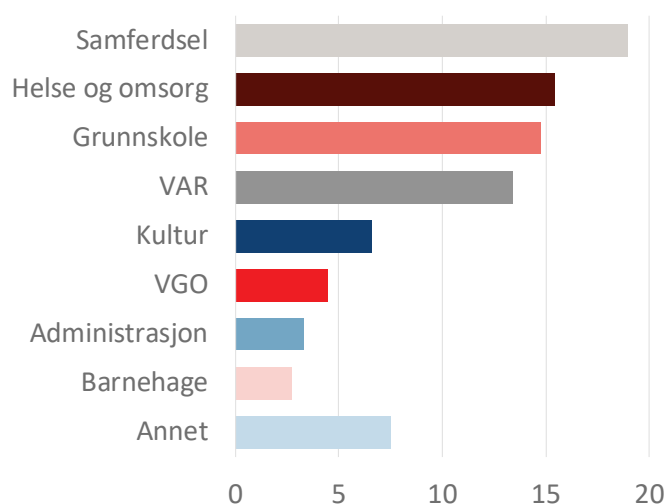
Investeringene synes å være høye innenfor de fleste tjenestoområder. Figur 4.11 viser hvor mye sektoren investerte innen de ulike tjenestoområdene i 2018. Forholdet mellom de ulike sektorene vil være ganske stabile fra år til år.

Figur 4.12 illustrerer hvordan den årlige investeringsveksten fordelt seg på de ulike tjenestoområdene. Søylene viser gjennomsnittlig årlig nominell vekst i investeringsutgiftene, fordelt på de ulike sektorene. De rødfargede områdene i figurene er de største individrettede tjenestene (barnehage, skole, helse og omsorg), de gråfargede er tekniske tjenester (vann,

avløp og renovasjon og samferdsel) og de blåfargede de øvrige tjenestene (kultur, administrasjon og annet). Figuren viser at de tekniske tjenestene stod bak nærmere halvparten av veksten i kommunesektorens investeringer siden 2003. Av en årlig nominell vekst i investeringsutgiftene på i snitt vel 6½ pst., kan om lag 2 prosentpoeng henføres til samferdsel og drøyt 1 prosentpoeng til vann, avløp og renovasjon.

Tilsvarende gikk vel 1½ prosentpoeng av veksten i investeringsutgiftene til barnehager og skoler. Nærmere ¼ av investeringsveksten siden 2003 kan altså henføres til disse sektorene. Vekstbidragene var sterkest tidlig i perioden med satsingen på barnehagene og sterk vekst i ungdomskullene i videregående opplæring, for deretter å avta.

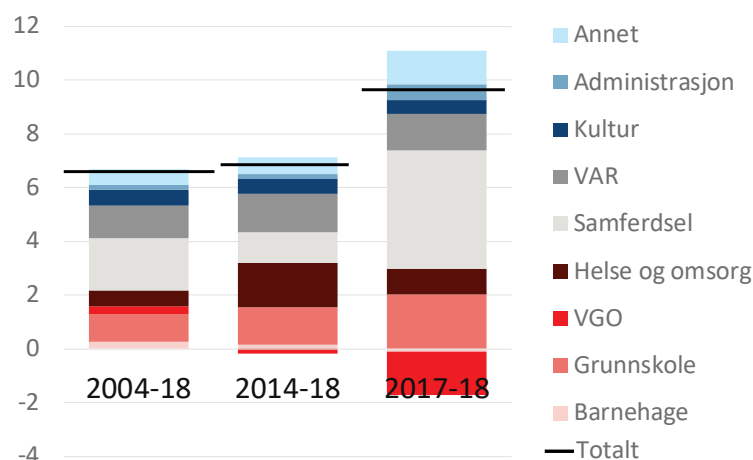
Investeringene innenfor helse- og omsorgssektoren var stabile i flere år, men har økt de siste årene. Økningen må ses i sammenheng med investeringstilskuddene til omsorgstjenestene i samme periode. I 2018 utgjorde investeringstilskuddet om lag 4¼ mrd. kroner. Av den årlig nominell veksten i investeringsutgiftene siden 2003, kan om lag ½ prosentpoeng henføres til denne sektoren.

Figur 4.11 Brutto investeringsutgifter etter sektor¹, 2018. Mrd. kroner.

¹ I regnskapsstatistikken i KOSTRA lar det seg ikke gjøre å skille omsorgsboliger fra øvrige kommunalt disponerte boliger. I figuren er kommunalt disponerte boliger lagt inn i gruppen for helse og omsorg.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Figur 4.12 Bidrag til vekst i kommunesektorens brutto investeringsutgifter¹. Årlig nominell endring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

5 Sysselsetting

Kommuneforvaltningen sto for 17,8 pst. av alle utførte timeverk i 2018. Veksten i utførte timeverk har vært langt sterkere i kommuneforvaltningen enn i øvrige sektorer samlet de siste 10 årene, noe som også bidrar til betydelig vekst i lønnskostnadene i kommunene. Kommuneforvaltningens andel av total sysselsetting er langt høyere i små enn i store kommuner. Mange kommuner vil ha behov for å samarbeide om næringsutvikling, infrastruktur og tjenester, noe som blant annet reflekteres i tall over ut- og innpendling mellom kommuner.

5.1 Utviklingen i utførte timeverk i kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en stor arbeidsgiver, og lønnskostnader er den vesentligste faktoren bak kommunenes utgifter. I 2018 sto kommuneforvaltningen for 17,8 pst. av alle utførte timeverk i Norge¹².

Tabell 5.1 Utførte timeverk etter sektor. Lønnstakere og selvstendige. Millioner.

	2008	2013	2014	2015	2016	2017*	2018*	Absol. endr. 2017-2018	Endr. i pst. siste år	Endr. i pst. siste 5 år	Endr. i pst. siste 10 år	Pst. av alle timev. 2018
Kommuneforvaltningen	576,9	630,9	634,5	644,6	660,9	672,5	686,4	13,7	2,0	8,8	19,0	17,8
Statsforvaltningen	396,4	418,3	430,2	440,6	448,3	449,0	454,2	5,2	1,2	8,6	14,6	11,8
Resterende sektorer	2 634	2 648	2 679	2 682	2 677	2 671	2 719	48	1,8	2,7	3,2	70,4
Timeverk i alt	3 607	3 698	3 743	3 768	3 786	3 793	3 860	67	1,8	4,4	7,0	100,0

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, nasjonalregnskapet (tabell 09174)

I kommuneforvaltningen økte antall utførte timeverk fra 2017 til 2018 med 2,0 pst. som er noe høyere enn statsforvaltningen og resterende sektorer. Også de siste 10 årene har veksten i kommuneforvaltningen vært litt sterkere enn i statsforvaltningen, men langt sterkere enn i resterende sektorer.

Det er i første rekke veksten innen helse- og sosialtjenester som gjør at veksten i timeverk har vært så mye sterkere i kommuneforvaltningen enn i andre sektorer.

5.2 Sysselsettingen i kommunene – fordeling etter sektor

Nasjonalregnskapet inneholder ikke tall for sysselsetting på kommunenivå. Til dette formålet kan i stedet Statistisk Sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk¹³ benyttes.

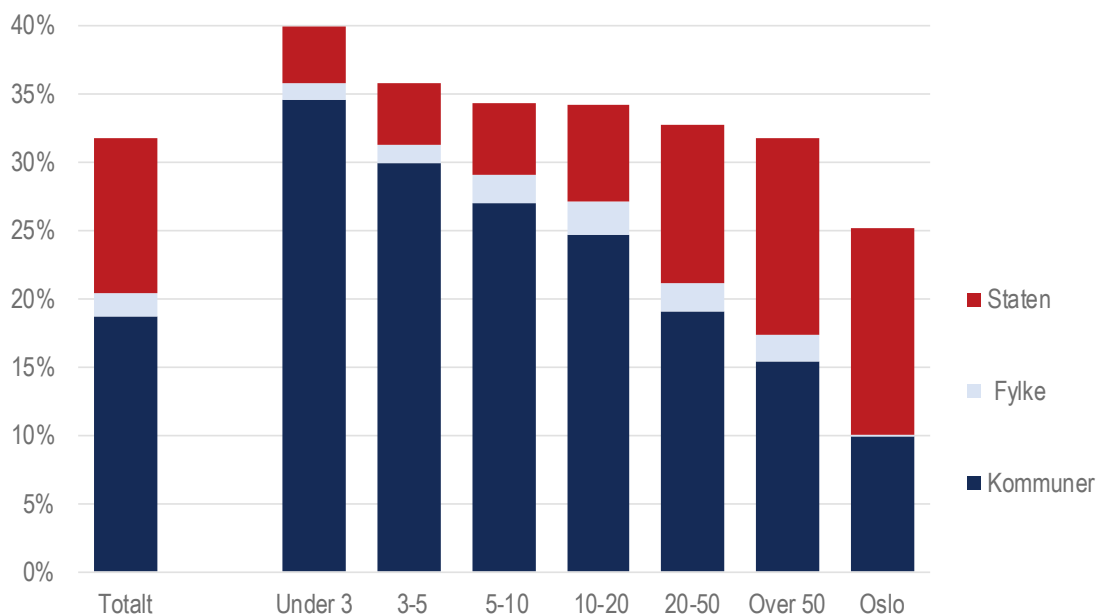
Hovedforskjellen på de to datakildene er at i nasjonalregnskapet er tallene basert på brukt arbeidstid mens den registerbaserte statistikken ikke skiller mellom hel- og deltidsstillinger.

Det er store forskjeller mht. hvor stor andel av de sysselsatte i en kommune som jobber i kommuneforvaltningen. Som det fremgår av figur 5.1, er det en klar sammenheng mellom

¹² Verdien er beregnet ut fra normal arbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Tallmaterialet som dette avsnittet er basert på er blitt noe endret siden tidspunktet forrige TBU-rapport ble utarbeidet. Tallene for kommuneforvaltningen er revidert opp, mens tallene for øvrige sektorer er blitt lavere. Endringene har sammenheng med revisjon av nasjonalregnskapet som SSB gjennomførte i 2019, se boks 2.1.

¹³ <http://www.ssb.no/regsyst/>.

andel arbeidsplasser som er kommunale og kommunistørrelse: Jo mindre kommune, jo flere av arbeidsplassene i kommunen er kommunale.

Figur 5.1 Arbeidsplasser i kommunene. Etter sektor (i pst. av alle sektorer) og etter folketall (i 1000 innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, registerbasert sysselsettingsstatistikk (tabell 07979)

Andelen kommunale arbeidsplasser i kommunene med under 3 000 innbyggere var i gjennomsnitt 34,5 pst. I Oslo var andelen 9,9 pst. Aller høyest andel kommunalt ansatte hadde den aller minste kommunen Utsira, med 56,0 pst. Deretter følger Nesseby, Modalen og Vevelstad som også er blant landets minste kommuner med under tusen innbyggere. Syv kommuner hadde andel kommunale arbeidsplasser på 50 pst. eller mer. Alle de 43 kommunene med høyest andel kommunale arbeidsplasser har mindre enn 10 000 innbyggere.

Andelen sysselsatte i staten har motsatt tendens, den øker med økende kommunistørrelse. Lav andel statlige sysselsatte i små kommuner har sammenheng med at de fleste statlige virksomheter er store og spesialiserte med høye krav til fagkompetanse. For å skaffe og opprettholde slik kompetanse er det en fordel å være lokalisert der befolkningsgrunnet er relativt stort.

Økende andel statlig sysselsatte med økende kommunistørrelse fører til at andelen offentlige ansatte ikke faller mye ved økende kommunistørrelse. Eksempelvis er andelen offentlige arbeidsplasser kun 4 prosentpoeng lavere i kategorien over 50 000 innbyggere (eksklusiv Oslo) enn i kategorien med mellom 3 000 og 5 000 innbyggere.

At andelen kommuneansatte øker sterkt ved fallende størrelse på kommunen, kan bl.a. skyldes følgende forhold:

- Småskala tjenesteproduksjon krever mer arbeidstid per innbygger/bruker enn storskala tjenesteproduksjon. Dette gjelder spesielt kollektive tjenester som sentraladministrasjonen og samferdsel, men også en del individuelle tjenester som undervisning (små klasser/ elevgrupper gir flere lærerårsverk per elev).

- Spredtbygdhet: Øker produksjonskostnadene per bruker, spesielt innen varsektoren og hjemmebaserte omsorgstjenester.
- Tynt næringsgrunnlag med få arbeidsplasser bidrar til mye utpendling.
- Lite/ingen “outsourcing”: Næringsgrunnlaget er gjerne for tynt til å sette tjenesteproduksjon innen barnehager, syke/aldershjem mv. ut på anbud.
- Større bruk av deltidsstillinger: Få innbyggere gir få brukere og brukerbehovene kan ofte dekkes ved deltidsstillinger.
- Stor andel eldre mennesker med pleiebehov i mange små kommuner.
- Småkommuner har høyere inntekter per innbygger.

5.3 Forskjeller mellom kommunene i inn- og utpendling

Kommuner med felles arbeidsmarked har et særskilt behov for å samarbeide om næringsutvikling, infrastruktur og tjenester. I alle kommuner er det både noen som har arbeidssted i en annen kommune (utpendlere), og det er arbeidsplasser som er besatt av folk som reiser inn til kommunen for å jobbe (innpendlere). Av alle sysselsatte har 65 pst. med arbeidssted i kommunen de bor i, og 35 pst. har sitt arbeidssted i en annen kommune.

Flere innpendlere enn utpendlere innebærer netto innpendling, mens flere utpendlere enn innpendlere gir netto utpendling. Høy netto innpendling indikerer høy sysselsetting/næringsaktivitet, mens høy netto utpendling indikerer lite sysselsetting/næringsaktivitet.

Kommunene med hhv. høyest netto inn- og utpendling fremgår av nedenstående tabeller.

Tabell 5.2 Kommuner med størst netto innpendling. I pst. av sysselsatte personer bosatt i kommunen.

Tabell 5.3 Kommuner med størst netto utpendling. I pst. av sysselsatte personer bosatt i kommunen.

Nr.	Kommune	Netto-			Folke-	Nr.	Kommune	Netto-			Folke-
		inn	Inn	Ut				mengde	ut	Ut	
1	1124 Sola	78	138	60	26 582	1	0228 Rælingen	66	84	18	18 161
2	1419 Leikanger	59	90	31	2 331	2	5029 Skaun	61	72	12	8 231
3	0235 Ullensaker	41	92	51	38 234	3	0138 Hobøl	60	81	21	5 642
4	0403 Hamar	34	72	39	31 144	4	5030 Klæbu	59	76	17	6 076
5	0301 Oslo	31	49	18	681 071	5	0811 Siljan	57	72	15	2 329
6	1432 Førde	31	47	16	13 092	6	0234 Gjerdrum	56	77	21	6 823
7	0941 Bykle	26	45	19	953	7	0238 Nannestad	56	74	18	13 682
8	0704 Tønsberg	26	66	41	45 976	8	1433 Naustdal	54	65	11	2 793
9	1502 Molde	24	41	16	27 001	9	0227 Fet	53	78	25	11 842
10	0542 Nord-Aurdal	23	44	21	6 418	10	0533 Lunner	53	70	17	9 051

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 11617)

Oslo har høy netto innpendling som følge av bl.a. mange arbeidsplasser innen både den øverste statsadministrasjonen, hovedkontorer for mange store bedrifter og ikke minst en veldig stor privat tjenesteytende sektor. Likevel er det fire kommuner som har enda større netto innpendling: Sola som bl.a. er vertskommune for Stavanger lufthavn og hovedkontoret til Equinor, Leikanger som er senter for relativt mange regionale statlige virksomheter, Ullensaker som er kommunen hvor Oslos hovedflyplass er lokalisert mens Hamar bl.a. er fylkeshovedstad.

Mens noen «forstadskommuner» har høy netto innpendling, har andre «forstadskommuner» stor netto utpendling. Mange av disse kommunene preges av å ikke ha store arbeidsplasser samtidig som reiseavstanden til et stort arbeidsmarked utenfor kommunen ikke er lang. I tillegg til kommuner med nærhet til Oslo er det også forstadskommuner til Trondheim (Skaun og Klæbu) og til Porsgrunn/Skien (Siljan) blant kommunene med mest netto utpendling.

Kommuner med lav befolkningstetthet har som regel både lav inn- og utpendling. Her er ofte både næringsgrunnlaget tynt og avstanden til store arbeidsmarkeder ikke for lang.

I vedlegg 11 vises liste over inn- og utpendling i alle kommunene i 2018.

6 Netto driftsresultat

Ulike mål knyttet til netto driftsresultat indikerer at økonomien i kommunesektoren gjennomgående har vært god i de senere årene. I 2018 utgjorde netto driftsresultat for kommunesektoren 2,8 pst. av driftsinntektene. Gjennomsnittlig netto driftsresultat for de siste fem årene er på 3,1 pst. Dette er høyere enn utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunesektoren samlet bør ligge på 2 pst. over tid.

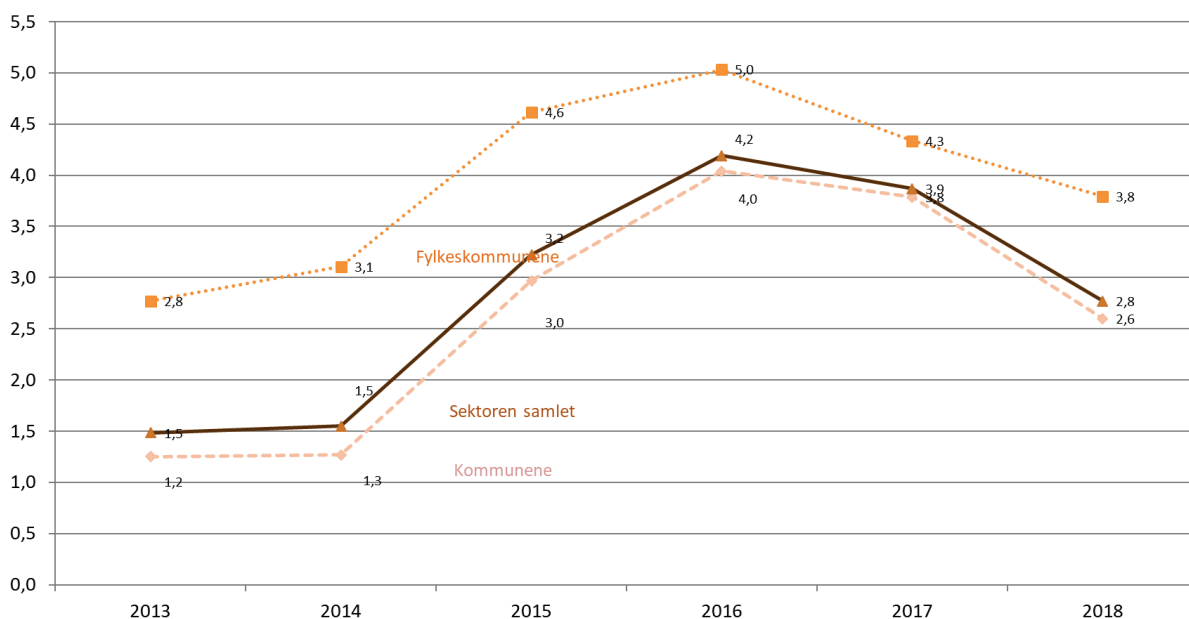
I kommunene (inkludert Oslo) utgjorde netto driftsresultat i 2018 2,6 pst. av driftsinntektene. Gjennomsnittet for de siste fem årene er 2,7 pst. Dette er over utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunene i gjennomsnitt bør ligge på 1¾ pst. over tid. Netto driftsresultatene varierer fra kommune til kommune, og spredningen var noe større i 2018 enn i 2017. Netto driftsresultatet var i gjennomsnitt høyest i de minste kommunene. Netto driftsresultat i fylkeskommunene ble redusert fra 4,3 pst. av driftsinntektene i 2017 til 3,8 pst. i 2018. Gjennomsnittet for de siste fem årene er på 4,2 pst., som er tråd med utvalgets anbefaling på 4 pst.

Alle økonomiske indikatorer i dette kapitlet inkluderer hhv. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale samarbeid og interkommunale selskaper ("konserntall").

6.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

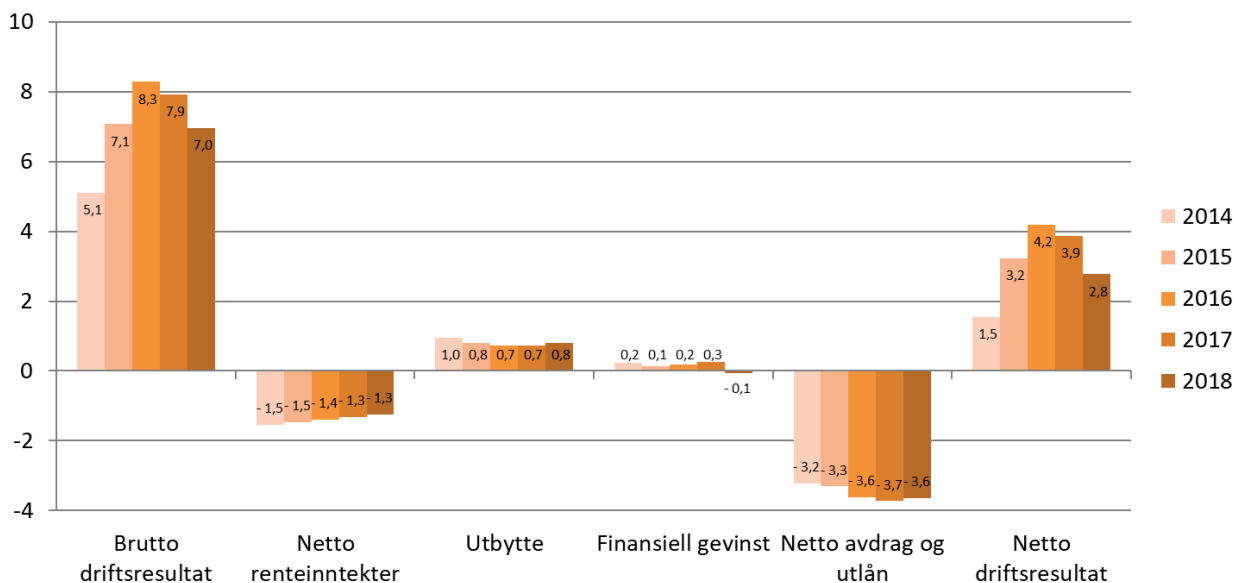
For kommunesektoren samlet utgjorde netto driftsresultat 2,8 pst. av driftsinntektene i 2018, jf. figur 6.1. Netto driftsresultatet i 2018 ble trukket opp av merskattevekst mot slutten av året og av utbetalinger fra Havbruksfondet. Netto driftsresultat avtok likevel fra 3,9 pst. i 2017. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunesektoren i gjennomsnitt ligget på 3,1 pst. Dette er høyere enn utvalgets anbefaling på 2 pst. over tid.

For kommunene (inkludert Oslo) var netto driftsresultat 2,6 pst. i 2018, og dermed over det anbefalte nivået for denne delen av sektoren samlet på 1,75 pst. For fylkeskommunene var resultatet 3,8 pst., og dermed nær det anbefalte nivået på 4 pst.

Figur 6.1 Netto driftsresultat målt i pst. av totale driftsinntekter¹. Kommunene (inkl. Oslo), fylkeskommunene og kommunesektoren samlet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 6.2 Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunesektoren samlet.

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Brutto driftsresultat er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter eksklusiv avskrivninger. Netto finanstransaksjoner utgjør forskjellen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Netto finanstransaksjoner består av netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster og netto avdrag og utlån. Figur 6.2 gir en oversikt over netto og brutto driftsresultat og en dekomponering av forskjellen mellom dem i de fem siste årene. Størrelser over null viser positive resultater eller positive netto inntekter, mens verdier under null innebærer negative resultater eller netto utgifter.

I 2018 hadde kommunesektoren et brutto driftsresultat på 7,0 pst. av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra 7,9 pst. året før. Nedgangen i brutto driftsresultat viser at driftsutgiftene økte relativt mer enn driftsinntektene i 2018. Kommunesektorens netto finansutgifter i 2018 på 4,1 pst. av driftsinntektene bestod av netto utgifter til avdrag og utlån på 3,6 pst. av driftsinntektene, netto renteutgifter på 1,3 pst., finansielle tap på 0,1 pst. og et fratrekk av netto utbytte på 0,8 pst. av driftsinntektene. I 2017 tilsvarte netto finansutgifter 4,2 pst. av driftsinntektene.

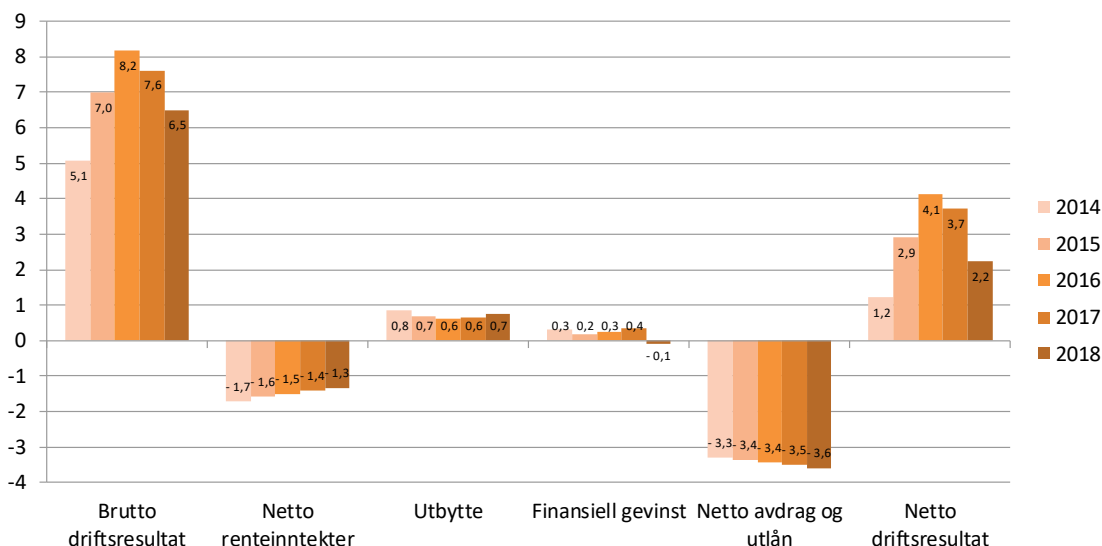
6.2 Netto driftsresultat for kommunene

I dette avsnittet ser vi på kommunene utenom Oslo og Oslo kommune hver for seg. Dette skyldes at Oslo både har kommunale og fylkeskommunale oppgaver.

Kommunene utenom Oslo

I 2018 utgjorde netto driftsresultat 2,2 pst. av driftsinntektene i kommunene utenom Oslo. Dette var en nedgang fra 3,7 pst. i 2017. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene utenom Oslo ligget på 2,8 pst. i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2016 med 4,1 pst. og lavest i 2013 og 2014 med 1,2 pst.

I 2018 hadde disse kommunene et brutto driftsresultat på 6,5 pst. av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra 7,6 pst. året før. Nedgangen i brutto driftsresultat viser at driftsutgiftene

Figur 6.3 Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunene utenom Oslo.

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

økte relativt mer enn driftsinntektene. Kommunesektorens netto finansutgifter i 2018 på 4,3 pst. av driftsinntektene bestod av netto utgifter til avdrag og utlån på 3,6 pst. av driftsinntektene, netto renteutgifter på 1,3 pst. og finansielle tap på 0,1 pst., og et fratrekk av netto utbytte på 0,7 pst. av driftsinntektene. I 2017 tilsvarte netto finansutgifter 3,9 pst. av driftsinntektene.

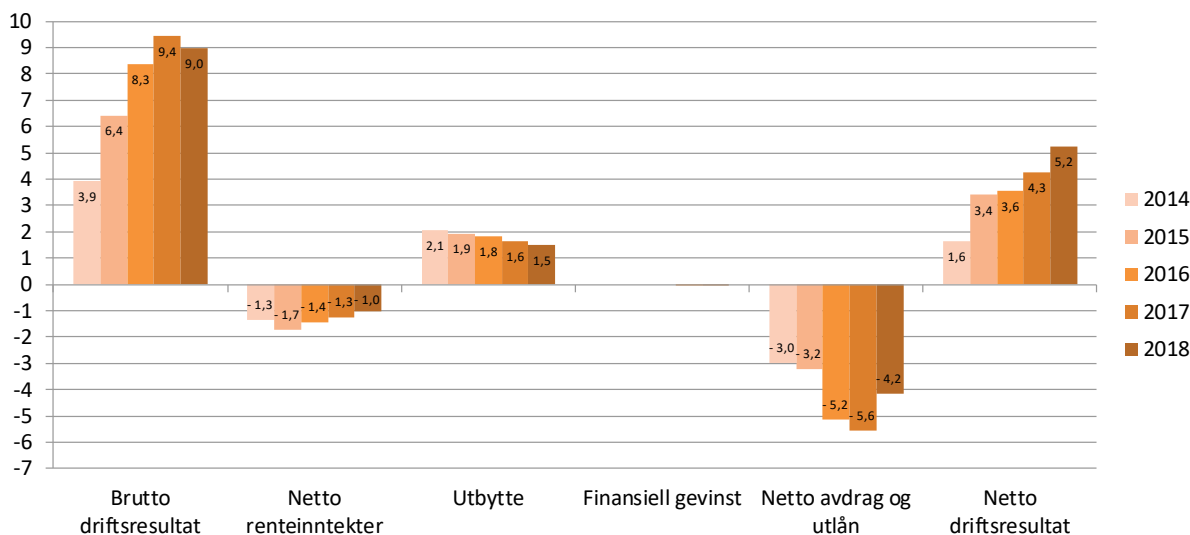
Netto driftsresultat i 2018 lå 0,6 prosentpoeng under gjennomsnittet for de siste fem årene, mens brutto driftsresultat var 0,4 prosentpoeng lavere.

Oslo

I 2018 utgjorde netto driftsresultat i Oslo 5,2 pst. av driftsinntektene, opp fra 4,3 pst. året før. De siste fem årene har netto driftsresultat for Oslo ligget på 3,6 pst. i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2018 og lavest i 2014 med 1,6 pst.

I 2018 hadde Oslo et brutto driftsresultat på 9,0 pst. av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra 9,4 pst. året før. Oslos netto finansutgifter i 2018 var 3,7 pst. av driftsinntektene mot 5,2 pst. året før. Det vil si at nedgangen i brutto driftsresultat på 0,4 prosentpoeng fra 2017 til 2018 ble mer enn motvirket av reduserte finansutgifter på 1,5 prosentpoeng. Dermed gikk netto driftsresultat opp med 0,9 prosentpoeng. Lavere netto avdrag og utlån bidro til lavere i netto finansutgifter fra 2017 til 2018. Oslo hadde både i 2016 og 2017 anvendt merinntekter til ekstraordinær nedbetaling av gjeld.

Netto driftsresultat i 2018 lå 1,3 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Brutto driftsresultat var hele 3,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden, mens netto avdrag og utlån var 1,7 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de fem siste årene.

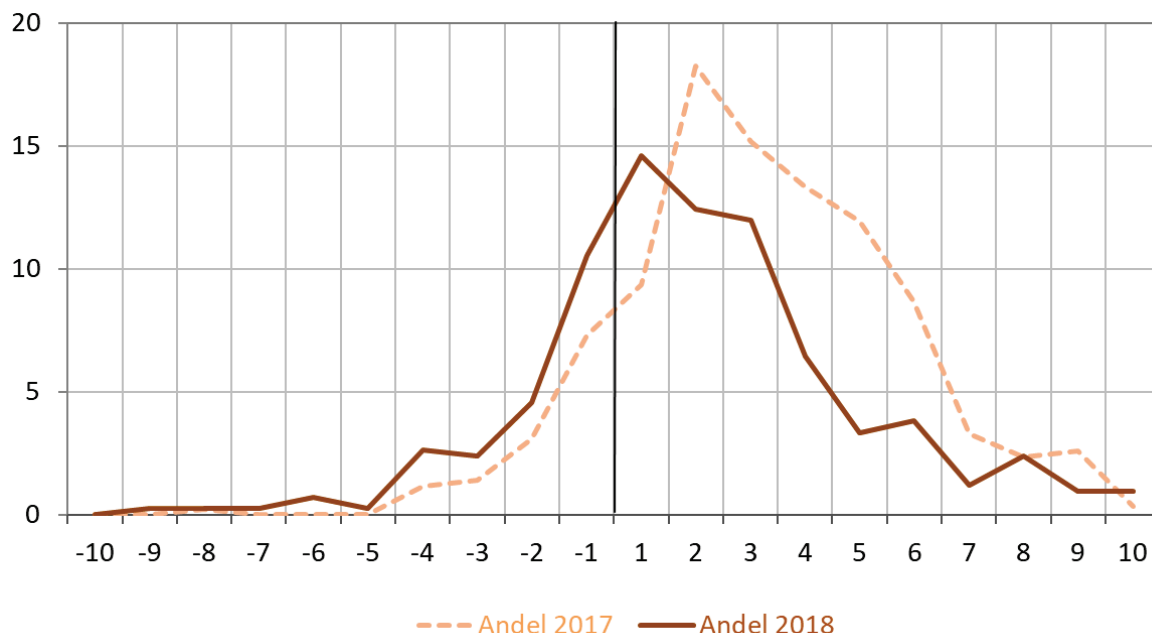
Figur 6.4 Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Oslo.

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Forskjeller mellom kommunene

Figur 6.5 viser at det var betydelige forskjeller kommunene mellom både i 2017 og i 2018. I 2018 hadde 64 pst. av kommunene positivt netto driftsresultat, og 54 pst. av kommunene hadde netto driftsresultat høyere enn 1¼ pst. Tilsvarende tall for 2017 var på henholdsvis 86 og 68 pst.

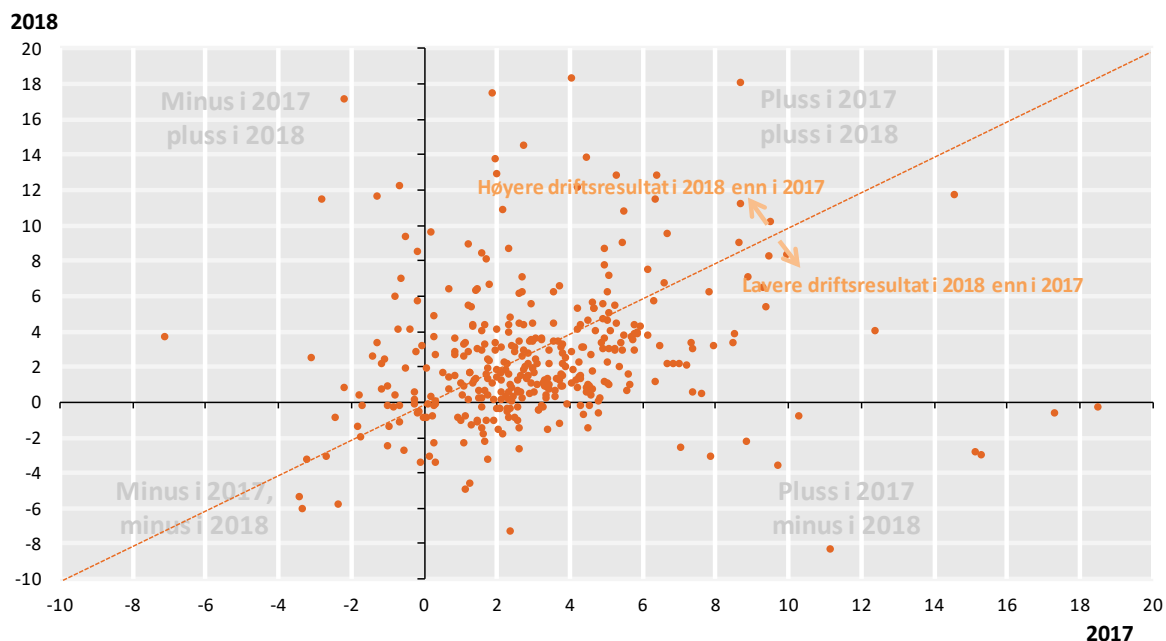

Figur 6.5 Kommunene fordelt etter netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene.¹

¹ Figuren viser kun de kommuner som har netto driftsresultat mellom -10 pst. og +10 pst. I 2018 hadde 24 kommuner høyere netto driftsresultat enn 10 pst., mens det i 2017 var 13 kommuner. I disse to årene var det ingen kommuner som hadde lavere netto driftsresultat enn -10 pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

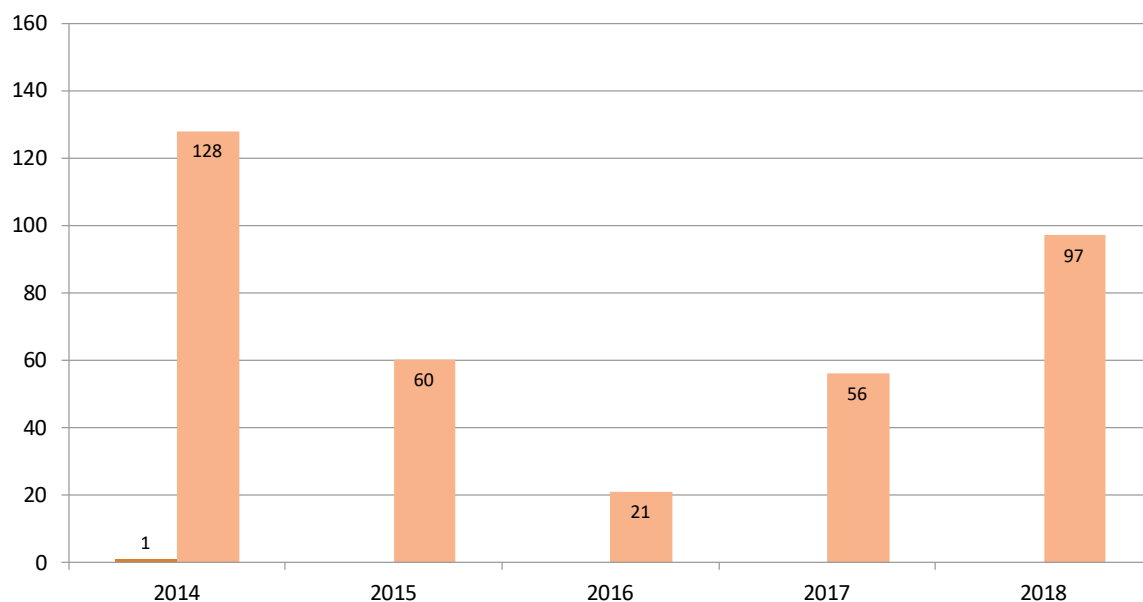
Standardavviket er et uttrykk som oppsummerer spredningen kommunene imellom. I 2018 var standardavviket for netto driftsresultat 4,23 mot 3,47 året før. Det viser en ganske stor spredning, en spredning som også har økt. I 2018 var det Aukra som hadde høyest netto driftsresultat med 22,8 pst., mens Marnardal hadde lavest med -8,4 pst. Resultatene i enkeltkommuner er i betydelig grad påvirket av utbetaling av midler fra Havbruksfondet.

Figur 6.6 Netto driftsresultat. 2017 og 2018. Pst. av driftsinntektene.¹

¹ To kommuner i 2017 og én i 2018 hadde netto driftsresultat på over 20 pst. og kom dermed ikke med i figuren.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

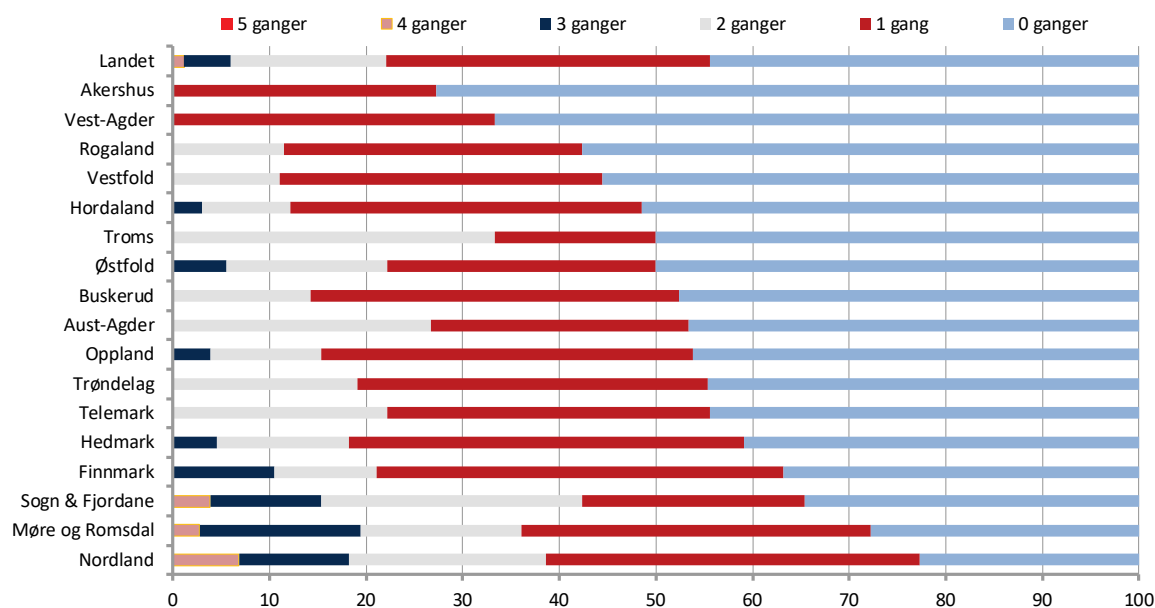
Figur 6.7 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 6.6 viser et mer detaljert bilde ved at enkeltkommunenes netto driftsresultat i henholdsvis 2017 (x-aksen) og 2018 (y-aksen) er punkter i diagrammet. Av kommunene

hadde 296 eller 71 pst. positivt netto driftsresultat i både 2017 og 2018, mens 21 kommuner eller 5 pst. hadde negativt netto driftsresultat i begge år. 31 kommuner eller 7 pst. hadde negativt netto driftsresultat i 2017 og positivt i 2018 og 17 pst. av kommunene hadde med negativt netto driftsresultat i 2018 og etter et positivt område året før. Samlet sett var det en nedgang i netto driftsresultat fra 2017 til 2018 for 266 kommuner, tilsvarende 64 pst. av kommunene.

I 2018 hadde 97 kommuner (23 pst.) negative netto driftsresultat, opp fra 56 kommuner i 2017, jf. figur 6.7. Figur 6.8 viser i hvilken grad det er de samme kommunene som har negativt netto driftsresultat hvert år.

Figur 6.8 Andel kommuner (utenom Oslo) etter antall år med negativt netto driftsresultat, 2014-2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

44 pst. av landets kommuner har hatt positivt netto driftsresultat i alle de fem siste årene. Andelen er høyest i Akershus med 73 pst. Deretter følger kommunene i Vest-Agder og Rogaland med henholdsvis 67 og 58 pst. Andelen er lavest blant kommunene i Nordland, der 23 pst. av kommunene har hatt positivt netto driftsresultat i alle de fem siste årene.

For landet under ett er det 1,2 pst. av kommunene som har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Nordland med 7 pst. I 14 av fylkene er det ingen kommuner som har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller flere ganger i de siste fem årene.

6.3 Netto driftsresultat i grupper av kommuner

Kommunene gruppert etter fylke

Tabell 6.1 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer etter fylke i 2017 og 2018.

I 2018 hadde kommunene Rogaland og Hordaland høyest netto driftsresultat på 3,3 pst. av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Finnmark med 3,2 pst.

Tabell 6.1 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat, alle i pst. av driftsinntekter. Kommuner utenom Oslo.

	2017			2018			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Østfold	8,3	4,9	3,5	6,4	5,0	1,3	-1,9	0,1	-2,2
Akershus	9,4	4,4	4,9	7,8	5,3	2,5	-1,6	0,9	-2,4
Hedmark	7,1	4,0	3,1	5,1	3,9	1,2	-2,0	-0,1	-1,9
Oppland	5,9	3,2	2,7	4,8	3,7	1,0	-1,1	0,5	-1,7
Buskerud	7,3	3,9	3,4	6,0	4,1	1,9	-1,3	0,2	-1,5
Vestfold	6,3	3,2	3,1	5,5	4,2	1,3	-0,8	1,0	-1,8
Telemark	6,0	3,1	2,9	4,8	3,6	1,2	-1,2	0,5	-1,7
Aust-Agder	6,7	3,7	2,9	5,0	3,8	1,2	-1,7	0,1	-1,7
Vest-Agder	6,8	3,3	3,5	5,5	3,8	1,7	-1,3	0,5	-1,8
Rogaland	7,3	2,4	4,9	6,2	2,9	3,3	-1,1	0,5	-1,6
Hordaland	8,0	3,4	4,5	7,0	3,7	3,3	-1,0	0,3	-1,2
Sogn og Fjordane	7,4	4,0	3,5	6,5	4,4	2,1	-0,9	0,4	-1,4
Møre og Romsdal	7,7	4,5	3,3	6,1	4,9	1,2	-1,6	0,4	-2,1
Nordland	6,7	4,6	2,1	6,9	4,2	2,7	0,2	-0,4	0,6
Troms	8,1	5,5	2,6	7,3	5,5	1,8	-0,8	0,0	-0,8
Finnmark	7,5	5,5	2,0	8,6	5,4	3,2	1,1	-0,1	1,2
Trøndelag	8,5	4,3	4,2	7,5	4,9	2,6	-0,6	0,6	-1,6
Landet utenom Oslo	7,6	3,9	3,7	6,5	4,3	2,2	-1,1	-0,2	-0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene i Finnmark hadde størst økning i netto driftsresultat fra 2017 til 2018 med en økning på 1,2 prosentpoeng som andel av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Nordland med en økning på 0,6 prosentpoeng. Oppgangen i netto driftsresultatet må ses i sammenheng med at flere av kommunene mottok midler fra Havbruksfondet.

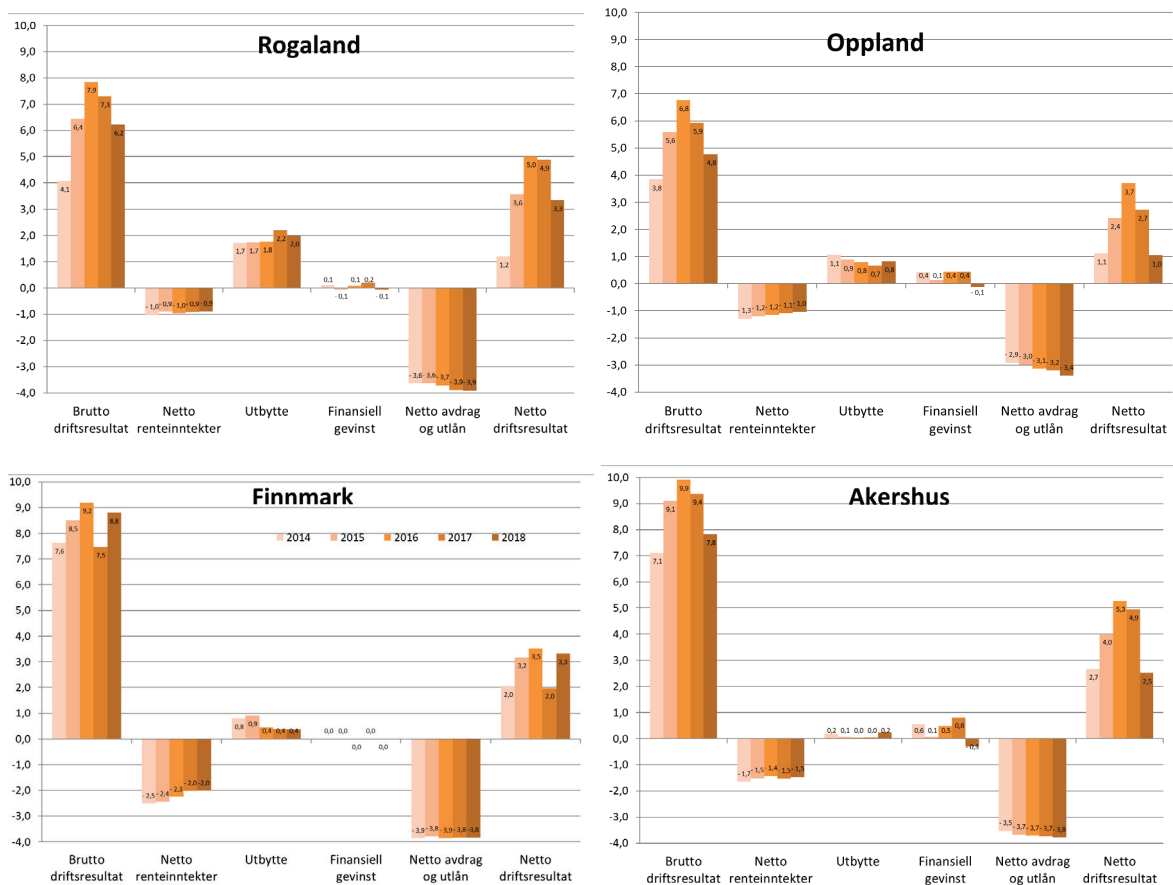
I 2018 hadde kommunene i Oppland lavest netto driftsresultat med 1,0 pst. av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Telemark, Aust-Agder, Hedmark og Møre og Romsdal med 1,2 pst.

Kommunene i Akershus og Østfold hadde den største nedgangen i netto driftsresultat fra 2017 til 2018 med henholdsvis 2,4 og 2,2 prosentpoeng. Samlet sett var det nedgang i netto driftsresultatet i alle fylker fra 2017 til 2018.

I 2018 hadde kommunene i Troms og Finnmark høyest netto finansutgifter med 5,5 og 5,4 pst. av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Akershus med 5,3 pst. Kommunene i Vestfold og Akershus hadde størst økning i netto finansutgifter med henholdsvis 1,0 og 0,9 prosentpoeng.

I 2018 hadde kommunene i Rogaland lavest netto finansutgifter med 2,9 pst. av driftsinntektene. Kommunene i Nordland hadde størst nedgang i netto finansutgifter med 0,4 prosentpoeng.

Figur 6.9 viser hvordan kommunene i Rogaland, Oppland, Finnmark og Akershus (fylkene med hhv. høyeste og laveste driftsresultat, størst økning og størst nedgang i netto driftsresultat) avviker fra landsgjennomsnittet utenom Oslo. Positive tall viser at størrelsene er høyere enn landsgjennomsnittet.

Figur 6.9 Kommunene i Rogaland, Oppland, Finnmark og Akershus. Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. 2014-2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene gruppert etter folketall

Tabell 6.2 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer mellom kommunene i 2017 og 2018 gruppert etter folketall.

Tabell 6.2 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo gruppert etter folketall per 1.1.2018.

Antall innbyggere	2017			2018			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
< 3 000	6,5	3,2	3,4	7,3	3,6	3,7	0,7	0,4	0,3
3 - 5 000	7,5	4,2	3,3	7,4	4,3	3,0	-0,1	0,1	-0,2
5 - 10 000	6,6	3,9	2,7	5,7	4,3	1,4	-0,9	0,4	-1,3
10 - 20 000	7,6	4,2	3,4	6,3	4,6	1,7	-1,3	0,4	-1,7
20 - 50 000	7,5	4,3	3,2	6,1	4,5	1,5	-1,4	0,3	-1,7
> 50 000	8,5	3,5	5,0	6,9	4,2	2,8	-1,6	0,6	-2,2
Landet utenom Oslo	7,6	3,9	3,7	6,5	4,3	2,2	-1,1	0,4	-1,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2018 hadde kommunene med under 3 000 innbyggere samlet det høyest netto driftsresultat med 3,7 pst. av driftsinntektene, mens de med 20-50 000 hadde det laveste. Kommunene med under 3 000 innbygger hadde økning i netto driftsresultatet fra 2017 til 2018, men de andre kommunegruppene hadde nedgang i netto driftsresultat sett i forhold til driftsinntektene fra 2017 til 2018. At de minste kommunene hadde oppgang i netto driftsresultatet, har sammenheng med at mange av disse kommunene fikk midler fra Havbruksfondet. Kommunene med mellom 3-5 000 innbyggere hadde den minste nedgangen i netto driftsresultat fra 2017 med 0,3 prosentpoeng. De med over 50 000 innbyggere hadde den største nedgangen på 2,2 prosentpoeng.

Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt

Tabell 6.3 viser netto driftsresultat og netto finansutgifter i kommunene i 2017 og 2018, gruppert etter frie inntekter i 2018 korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov.

Ikke overraskende var det gruppen av kommuner med den høyeste inntekten som hadde høyest netto driftsresultat med 4,1 pst. av driftsinntektene i 2018. Likeledes var det gruppen av kommuner med den laveste inntekten som også hadde det laveste netto driftsresultatet med 1,5 pst. av driftsinntektene. Alle gruppene hadde nedgang i netto driftsresultat sett i forhold til driftsinntektene fra 2017 til 2018, nedgangen var størst for kommuner med korrigerede frie inntekter på mellom 95-100 pst. av landsgjennomsnittet.

Tabell 6.3 Tabell: Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Kommunene¹ gruppert etter korrigert inntekt inkludert eiendomsskatt, konsesjonskraftinntekter og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift som andel av landsgjennomsnittet per innbygger i 2018.

	2017			2018			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
< 95 pst	7,0	4,1	2,9	5,9	4,5	1,5	-1,1	0,4	-1,4
95 - 100 pst	7,6	4,0	3,6	6,2	4,3	1,9	-1,4	0,3	-1,7
100 - 105 pst	8,6	4,5	4,1	7,5	3,9	3,6	-1,1	-0,6	-0,5
> 105 pst	8,0	3,3	4,7	8,3	4,3	4,1	0,3	1,0	-0,6
Landet utenom Oslo	7,6	3,9	3,7	6,5	4,3	2,2	-1,1	0,4	-1,5

¹ Utenom Oslo og kommunene som deltar i prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenester

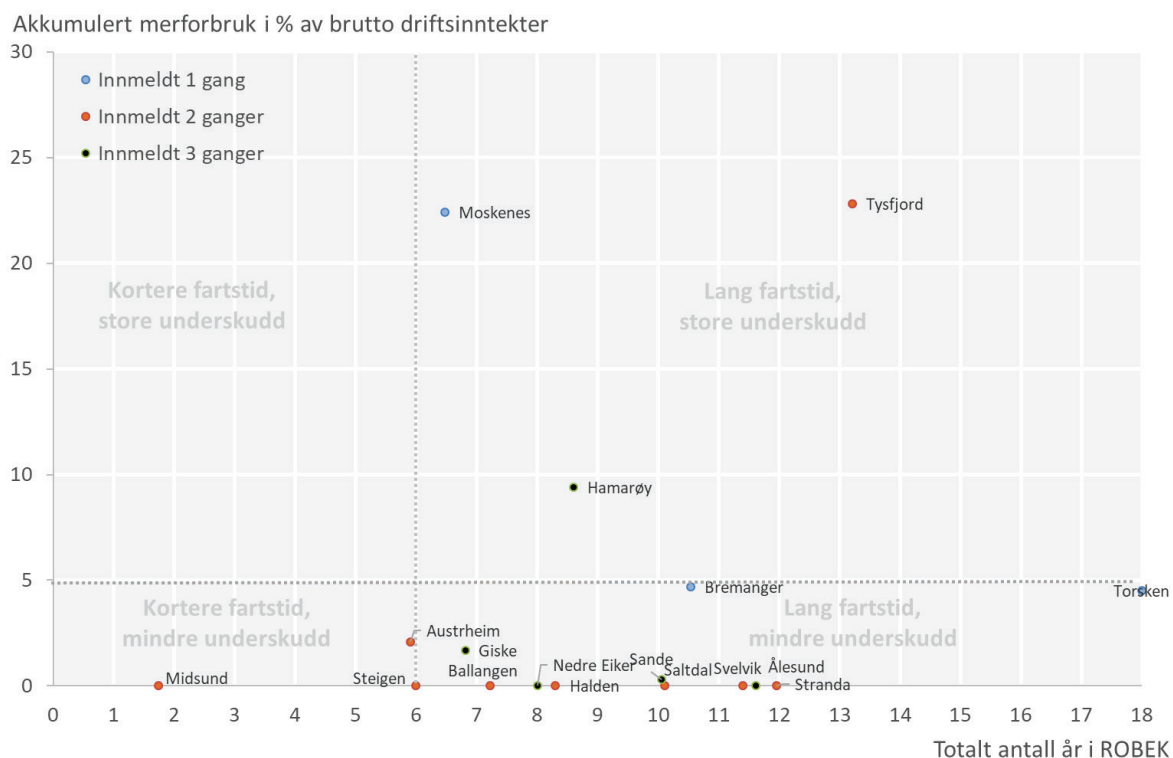
Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2018 hadde kommunene i den høyeste inntektskategorien en oppgang i netto finansutgifter på 1,0 prosentpoeng som andel av driftsinntektene, mens de i den nest øverste hadde nedgang. I de to nederste inntektsgruppene var det en økning i utgiftene.

Kommuner i ROBEK

De gode resultatene i 2017 gjorde at mange kommuner ble meldt ut av ROBEK sommeren 2018. I desember 2018 var 17 kommuner ført opp i ROBEK, og ved utgangen av oktober 2019 hadde antallet avtatt til 10 kommuner. Figur 6.10 viser det akkumulerte underskuddet til kommunene som var registrert i ROBEK ved utgangen av 2018 og hvor lang tid kommunene totalt sett har vært oppført i registeret. Akkumulerte underskudd angir i hvilken grad

kommunene har hatt negative netto driftsresultater i foregående år, uten at de har brukt (eller har hatt) oppsparte fond til å finansiere dette. Det akkumulerte underskuddet kan dekkes inn ved positive netto driftsresultat i framtiden, eller ved å bruke av fond dersom kommunen har det.

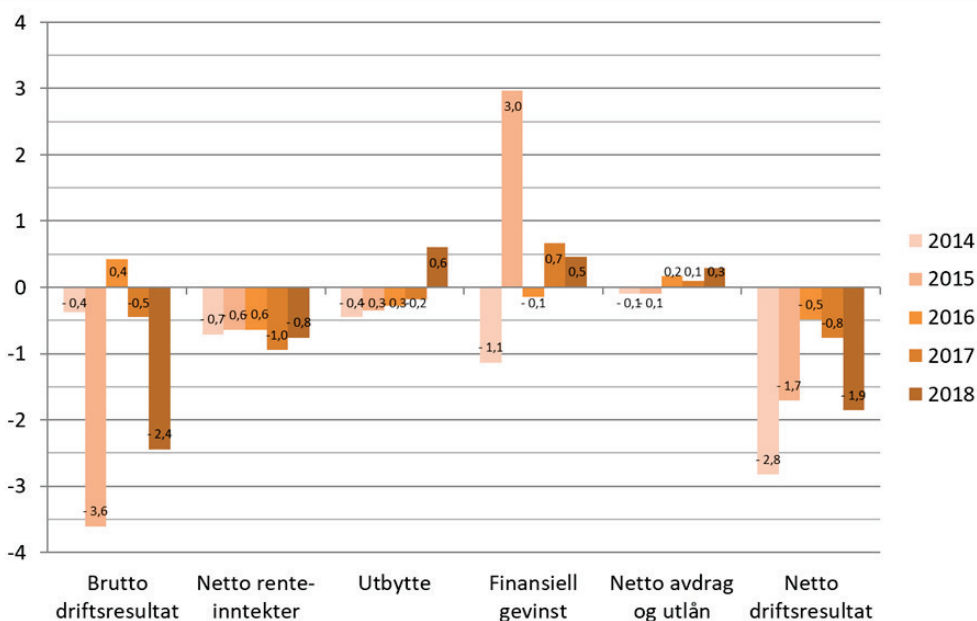

Figur 6.10 ROBEK-kommuner¹ etter akkumulert merforbruk i pst. av brutto driftsinntekter ved utgangen av 2018 og totalt antall år i ROBEK, samt antall ganger kommunen har vært inne i ROBEK.

¹ Kommunene som var inne i ROBEK ved utgangen av 2018. For kommunene som hadde et akkumulert merforbruk på null, innebærer det at kommunen dekket inn merforbruket i 2018 og ble meldt ut av ROBEK i løpet av 2019 (etter at kommunestyret vedtok årsregnskapet for 2018).

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

I figur 6.11 er det sett på hvordan resultatene i dagens ROBEK-kommuner samlet sett har avveket fra landsgjennomsnittet for kommuner utenom Oslo gjennom de siste fem årene. Kommunene ble oppført i registeret på bakgrunn av at den løpende driften ikke er i økonomisk balanse, og ROBEK-kommunene hadde et netto driftsresultat som lå klart under landsgjennomsnittet. Dette skyldes i første rekke driften av tjenestene (brutto driftsresultat ligger klart under landsgjennomsnittet). I tillegg har kommunene i ROBEK i gjennomsnitt svakere likviditet og høyere gjeld, og følgelig er netto renteutgifter også høyere i disse kommunene. Til tross for en høyere gjeld er ikke netto avdrag vesentlig høyere enn for landsgjennomsnittet, noe som indikerer at de strekker avdragstiden på lånene i større grad.

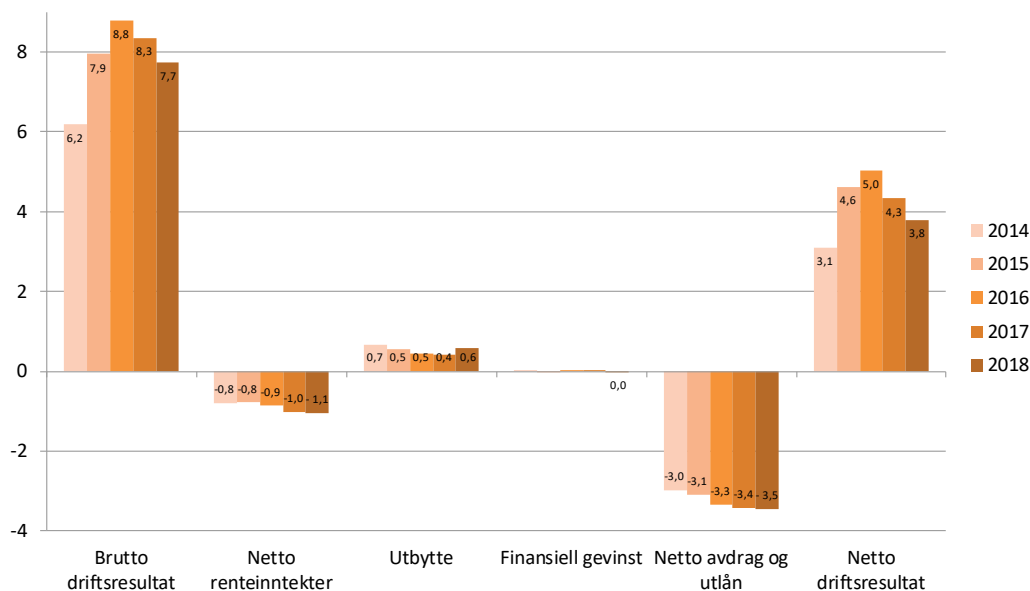
Figur 6.11 Kommunene i ROBEK per oktober 2018. Avvik fra landsgjennomsnitt. Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene.

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

6.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

I 2018 hadde fylkeskommunene samlet et netto driftsresultat på 3,8 pst. av driftsinntektene, mot 4,3 pst. året før. De siste fem årene har gjennomsnittet ligget på 4,2 pst.

Figur 6.12 Fylkeskommunene. Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene.

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Brutto driftsresultat utgjorde 7,7 pst. av driftsinntektene i fylkeskommunene i 2018, ned fra 8,3 pst. året før. Netto finansutgifter tilsvarte 3,9 pst. av driftsinntektene, som er 0,1 prosentpoeng lavere enn året før. Nedgangen i netto driftsresultat fra 2017 til 2018 skyldes lavere brutto driftsresultat, mens lavere netto finansutgifter trakk i motsatt retning.

Netto og brutto driftsresultat i 2018 lå henholdsvis 0,4 prosentpoeng og 0,1 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Forskjellen skyldes at netto finansutgifter i 2018 lå 0,3 prosentpoeng over gjennomsnittet for perioden.

Tabell 6.4 viser at det var betydelige forskjeller i nivået på netto driftsresultat og netto finansutgifter mellom fylkeskommunene i 2017 og 2018, også når det gjelder endringer fra det ene året til det andre.

I 2018 hadde Hedmark fylkeskommune høyest netto driftsresultat med 8,1 pst. av driftsinntektene. Deretter fulgte Nordland og Sogn og Fjordane fylkeskommune med 5,9 pst. Nordland hadde den største bedringen i netto driftsresultat med 1,8 prosentpoeng. Deretter fulgte Buskerud og Møre og Romsdal.

Det laveste netto driftsresultatet i 2018 var det Hordaland som stod for med 1,0 pst. av driftsinntektene. Deretter fulgte Møre og Romsdal. Det var Sogn og Fjordane som hadde størst nedgang i netto driftsresultat med 4,6 prosentpoeng i 2018.

I 2018 hadde Hordaland fylkeskommune høyest netto finansutgifter med 8,7 pst. av driftsinntektene. Hordaland hadde også størst økning fra året før med 0,7 prosentpoeng. I 2018 hadde Hedmark fylkeskommune lavest netto finansutgifter med 0,6 pst. av driftsinntektene, noe som kan ses i sammenheng med utbytte fra eierandeler i energiselskap. Deretter fulgte Akershus som hadde netto finansutgifter på 1,8 pst. Buskerud fylkeskommune hadde den klart største nedgangen i netto finansutgifter med 2,1 prosentpoeng av driftsinntektene.

Tabell 6.4 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i pst. av driftsinntektene i fylkeskommunene.

	2017			2018			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Østfold	5,8	2,0	3,8	4,8	2,0	2,8	-1,0	0,0	-1,0
Akershus	5,8	1,5	4,3	6,2	1,5	4,7	0,4	0,0	0,4
Hedmark	9,6	0,5	9,1	8,6	0,6	8,1	-1,0	0,1	-1,0
Oppland	7,5	4,0	3,5	8,3	4,0	4,3	0,8	0,0	0,8
Buskerud	8,0	4,8	3,2	7,3	2,7	4,6	-0,7	-2,1	1,4
Vestfold	8,4	5,2	3,3	7,0	4,4	2,6	-1,4	-0,8	-0,7
Telemark	9,8	3,3	6,6	7,0	2,5	4,5	-2,8	-0,8	-2,1
Aust-Agder	6,7	2,5	4,2	6,7	2,9	3,8	0,0	0,4	-0,4
Vest-Agder	10,4	2,8	7,7	7,3	2,8	4,5	-3,1	0,0	-3,2
Rogaland	10,9	5,0	5,9	7,8	4,9	2,9	-3,1	-0,1	-3,0
Hordaland	10,0	8,0	2,0	9,6	8,7	1,0	-0,4	0,7	-1,0
Sogn og Fjordane	11,2	0,8	10,5	7,6	1,8	5,9	-3,6	1,0	-4,6
Møre og Romsdal	4,8	5,0	-0,1	6,4	5,2	1,2	1,6	0,2	1,3
Nordland	8,6	4,5	4,1	9,3	3,4	5,9	0,7	-1,1	1,8
Troms	7,3	3,0	4,3	7,0	3,0	4,0	-0,3	0,0	-0,3
Finnmark	7,5	3,9	3,6	8,4	4,2	4,2	0,9	0,3	0,6
Trøndelag	8,9	4,9	4,0	8,9	4,8	4,1	0,0	0,1	0,1
Landet eks. Oslo	8,3	4,0	4,3	7,7	3,9	3,8	-0,6	-0,1	-0,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

6.5 Korrigert netto driftsresultat

Utvalgets anbefalinger om nivået på netto driftsresultat er basert på et prinsipp om at den kommunale formuen skal opprettholdes over tid. Utvalget beregner derfor også et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring¹⁴ er ivaretatt. Korrigert netto driftsresultat er utformet slik at verdier lik eller større enn null impliserer at kommunens formue er uendret eller stiger.

Den kommunale kapitalbeholdningen kan deles inn i realkapital og finanskapital. Driftsinntektene kan anvendes til driftsutgifter, netto renteutgifter og avdrag eller settes av som netto driftsresultat. Netto driftsresultat kan igjen brukes til egenfinansiering av investeringer eller avsettes til fond. For at formuen ikke skal bygges ned må investeringene i realkapital fratrukket gjeldsøkningen være minst like stor som kapitalslitet. Dersom størrelsen på avdragene hadde vært lik kapitalslitet og noen andre forenkende forutsetninger hadde vært oppfylt, ville netto driftsresultat nettopp ha vært uttrykk for økningen i formuen. Avdrag er imidlertid en dårlig indikator for forringelsen av realkapitalen. Når utvalget beregner korrigert netto driftsresultat, erstattes derfor fratrukket av avdragsbetalinger med et fratrukk av beregnet kapitalslit. I tillegg legger man til en beregnet inflasjonsgevinst knyttet til gjelda, ettersom det er realverdien av formuen man er opptatt av. De to siste komponentene i korreksjonen, inntekter fra bompenger og refundert investeringsmoms, er inntekter som av litt ulike grunner ikke er inkludert i det ordinære netto driftsresultatet.

Utvalgets anbefalinger av hva netto driftsresultat bør ligge på i gjennomsnitt over tid, er basert på forskjellene mellom ordinært netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i perioden 2004 til 2013.

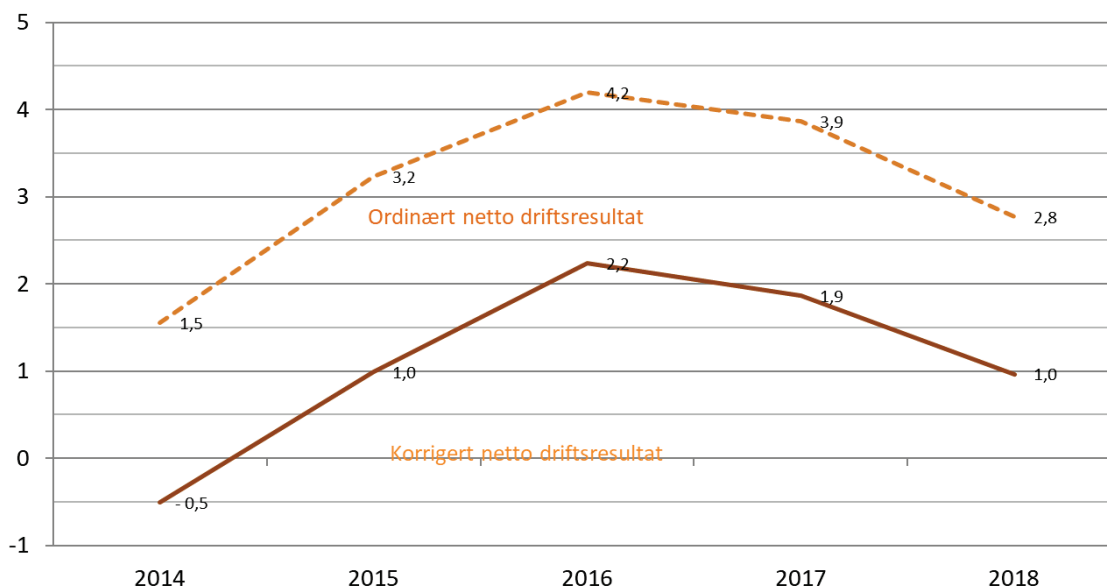
Boks 6.1 Beregningen av korrigert netto driftsresultat

Beregningen av korrigert netto driftsresultat tar utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat.

- I første trinn i korrigeringen legges netto avdrag til, mens beregnet kapitalslit trekkes fra.
- I neste trinn legges inflasjonsgevinsten av netto gjeld til. For fylkeskommunenes legges deretter inntekter fra bompenger (som ellers er ført i investeringsregnskapet) til. (Bompengene reduserer fylkeskommunenes behov for å bruke driftsinntekter til investeringer.)
- Til slutt legges kompensasjon for merverdiavgift som også er ført i investeringsregnskapet til. (Mva-kompensasjonen reduserer også behovet for å bruke driftsinntekter til investeringer).

Tall for kapitalslit er hentet fra nasjonalregnskapet. Fordelingen av kapitalslit mellom fylkeskommuner og kommuner (inkl. Oslo) er basert på fordelingen av avskrivninger i KOSTRA, der det gjøres en beregningsmessig korreksjon for at fylkeskommunene fikk overført en stor andel av riksveiene i 2010 som ikke fanges opp av avskrivningene i KOSTRA. Data for netto gjeld hentes fra kredittmarkedsstatistikken, mens deflatoren for kommunal økonomi er brukt i beregningen av inflasjonsgevinst. Tallet for netto gjeld er uten pensjonsreserver, se tabell 2.1.

¹⁴ Begrepet (absolutt) kommunal formuesbevaring er nærmere beskrevet i kapittel 10.2 Utvalgets november-rapport 2014 (https://www.regjeringen.no/contentassets/e7b6fc88b8ee447ca6b5b251e812418d/tbu-rapport_nov_2014.pdf)

Figur 6.13 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunesektoren samlet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

I 2018 hadde kommunesektoren samlet et korrigert netto driftsresultat på 1,0 pst. av inntektene. I 2017 var korrigert netto driftsresultat på 1,9 pst. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet ligget i gjennomsnitt på 1,1 pst. Resultatet var høyest i 2016 med 2,2 pst. og lavest i 2014 med -0,5 pst. Figur 6.13 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet fra 2014 til 2018. Formuen i kommunesektoren er altså bygget opp gjennom de fire siste årene. Det vises til vedlegg 12 for mer detaljerte tall.

Korrigert netto driftsresultat gikk ned med 0,9 prosentpoeng fra 2017 til 2018, mens det ordinære netto driftsresultatet gikk ned med 1,1 prosentpoeng. Økt inflasjonsgevinst og økt merverdiavgiftkompensasjon på investeringer bidro til å dempe nedgangen i korrigert netto driftsresultat.

I 2018 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 1,8 prosentpoeng. Det er 0,2 prosentpoeng lavere enn avviket i 2017. Forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært 2,0 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2015 da avviket var 2,2 prosentpoeng. Utvalgets anbefaling om at ordinært driftsresultat i sektoren samlet burde ligge over 2 pst. av driftsinntektene er fremdeles i god overenstemmelse med formuesbevaringsprinsippet.

I 2018 hadde kommunene inkludert Oslo et korrigert netto driftsresultat på 1,0 pst. av inntektene mot 2,0 pst. året før. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo ligget på 0,8 pst. i gjennomsnitt og dermed er formuen bygget opp. Det vises til vedlegg 12 for mer detaljerte tall.

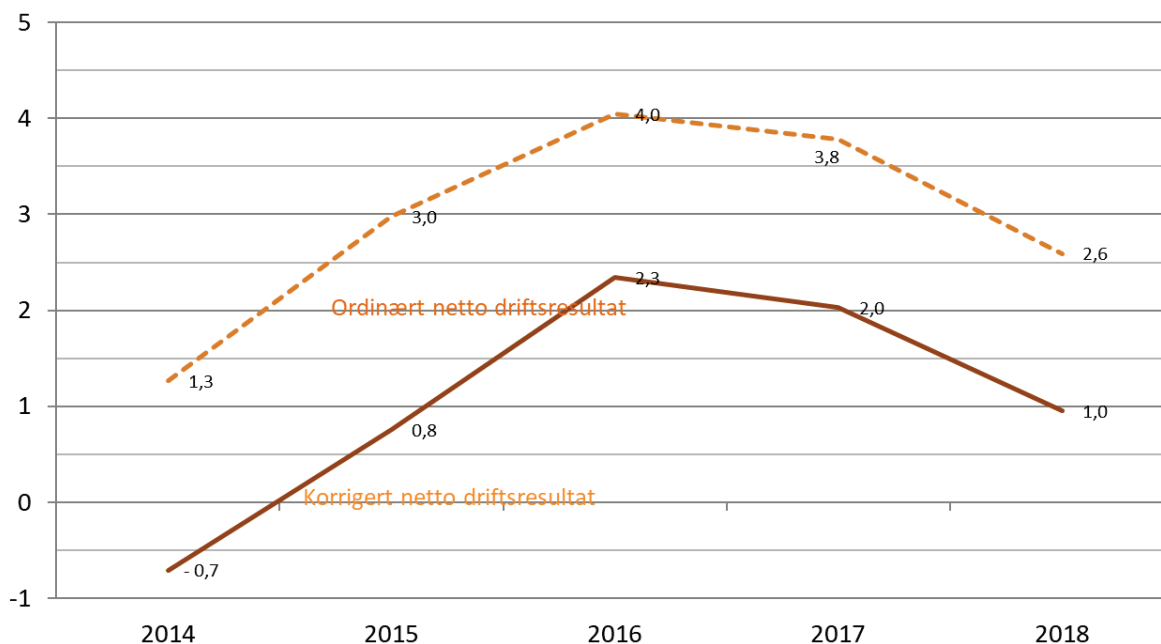
Tabell 6.5 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Millioner kroner og pst. av driftsinntektene.¹

Mill. kroner	2014	2015	2016	2017	2018
Ordinært netto driftsresultat ²	6 971	15 206	21 028	20 383	15 091
+ Netto avdrag	14 265	15 429	17 955	19 488	19 813
= Netto driftsresultat eks. avdrag	21 236	30 635	38 982	39 872	34 904
- Kapitalslit	40 371	43 282	45 118	47 650	50 572
+ Inflasjonsgevinst	5 059	4 501	4 839	4 683	6 308
+ Bompenger	3 316	3 648	2 672	2 777	3 186
+ Mva-komp investeringer	8 466	9 160	9 816	10 130	11 428
= Korrigert netto driftsresultat	-2 294	4 661	11 191	9 812	5 255
Avvik netto driftsres. – korrigert netto driftsres.	9 265	10 545	9 836	10 572	9 836

Pst.	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.snitt
Netto driftsresultat ²	1,5	3,2	4,2	3,9	2,8	3,1
+ Netto avdrag	3,2	3,3	3,6	3,7	3,6	3,5
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,7	6,5	7,8	7,6	6,4	6,6
- Kapitalslit	9,0	9,2	9,0	9,0	9,3	9,1
+ Inflasjonsgevinst	1,1	1,0	1,0	0,9	1,2	1,0
+ Bompenger	0,7	0,8	0,5	0,5	0,6	0,6
+ Mva-komp investeringer	1,9	1,9	2,0	1,9	2,1	2,0
= Korrigert netto driftsresultat	-0,5	1,0	2,2	1,9	1,0	1,1
Avvik netto driftsres. – korrigert netto driftsres.	2,1	2,2	2,0	2,0	1,8	2,0

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene basert på prosentandeler skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Figur 6.14 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunene inkl. Oslo.

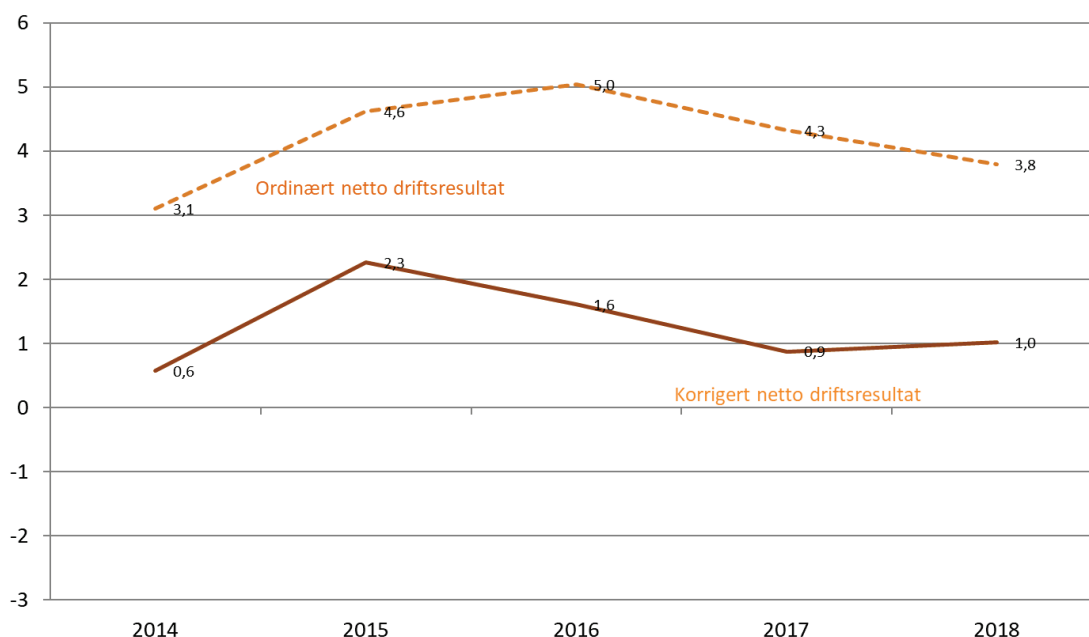
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Nedgangen i korrigert netto driftsresultat fra 2017 til 2018 på 1,0 prosentpoeng skyldes i hovedsak at netto driftsresultat avtok med 1,2 prosentpoeng, samt at kapitalslitet økte mer enn netto avdrag. Økt inflasjonsgevinst og økt merverdiavgiftkompensasjon på investeringer bidro i motsatt retning.

I 2018 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 1,6 prosentpoeng i kommunene inkludert Oslo. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært på 1,9 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er i også godt i tråd med utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i kommunene på 1¾ pst. av driftsinntektene.

Figur 6.15 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene. I 2018 hadde fylkeskommunene et korrigert netto driftsresultat på 1,0 pst. av inntektene, mot 0,9 pst. i 2017. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på 1,3 pst. i gjennomsnitt, og fylkeskommunene har dermed også bygget opp formue. Det vises til vedlegg 12 for mer detaljerte tall.

I 2018 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat i fylkeskommunene på 2,8 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 2,9 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er noe lavere enn utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i fylkeskommunene på 4 pst. av driftsinntektene.

Figur 6.15 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Fylkeskommunene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

7 Gjeld

Kommunesektorens gjeld har vokst over tid. Ved utgangen av 2018 utgjorde brutto langsiktig gjeld nærmere 99 pst. av driftsinntektene for sektoren. Ikke all gjeld belaster imidlertid kommuneøkonomien. Deler av gjelden vil være knyttet til utlån eller til investeringer som i realiteten dekkes helt eller delvis av staten (gjennom rentekompensasjonsordningene) eller innbyggerne (gjennom avgifter, f.eks. investeringer innen vannforsyning, avløp og renovasjon). Sektoren har også rentebærende plasseringer, som delvis vil motsvare effekten som en økt rente har på sektorens renteutgifter. Når det justeres for disse forholdene, utgjorde den gjenstående netto renteeksponerte gjelden 36 pst. av driftsinntektene i 2018. En renteøkning på 1 prosentpoeng kan på bakgrunn av dette anslås å gi sektoren økte netto renteutgifter tilsvarende knapt 0,4 pst. av driftsinntektene. Da er det ikke tatt hensyn til eventuelle rentebindinger og effekten som en renteendring kan ha på kommunesektorens pensjonskostnader.

Samtidig med at gjeldsgraden har vært økende har driftsresultatene vært relativt gode. For kommunesektoren som helhet har netto driftsresultat over en lengre periode i gjennomsnitt ligget rundt utvalgets anbefalte nivå på 2 pst. av driftsinntektene, og de fire siste årene enda noe høyere. Kommuneøkonomien har altså vært i god balanse og i tråd med prinsippet om formuesbevaring til tross for økende gjeldsgrad. Stabilisering av gjeldsgraden vil vanligvis være et strengere krav enn formuesbevaring. Det har sammenheng med at økt gjeld motsvares av investeringer som bidrar til å trekke realformuen opp. Med dagens rentenivå, inntektsvekst og nettogjeld ville et netto driftsresultat på 2 pst. av driftsinntektene (utvalgets anbefaling) gi et primærunderskudd som innebærer økende gjeldsgrad. Økt gjeldsgrad kan altså være forenelig med både økonomisk balanse og formuesbevaring, men bidrar like fullt til å gjøre kommuneøkonomien mer sårbar for renteøkninger.

7.1 Kommunesektorens gjeld 2003-2018

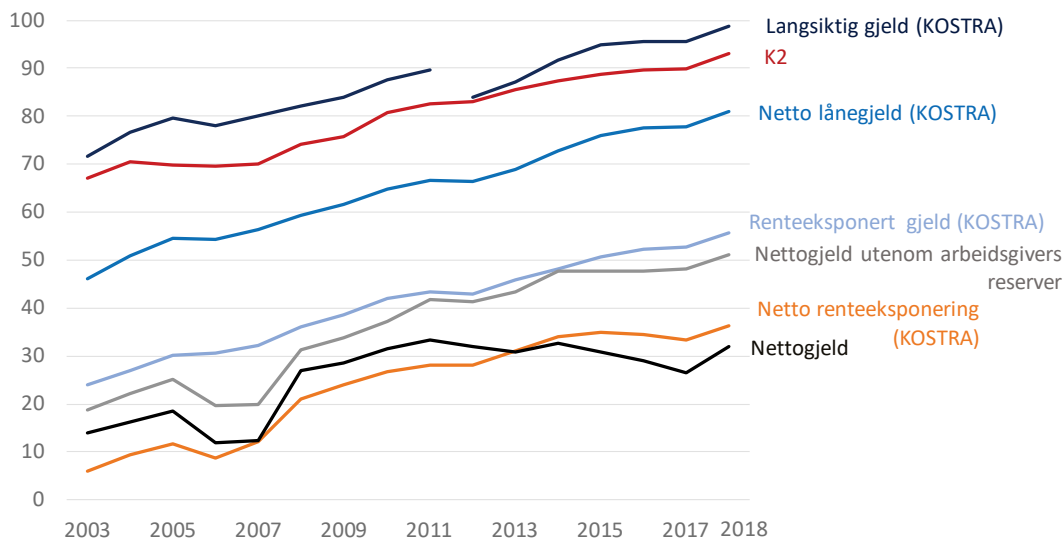
Kommunenes og fylkeskommunenes adgang til å ta opp lån er avgrenset til investeringer i bygg og anlegg ("varige driftsmidler") og til videre utlån. Gjeldsutviklingen vil derfor være direkte knyttet til kommunesektorens investeringer og hvordan de finansieres, samt hvor raskt gjelden nedbetales.

I denne rapporten er det vist til ulike indikatorer for å belyse utviklingen i kommunesektorens gjeld. Figur 7.1 viser utviklingen siden 2003 for de ulike gjeldsindikatorerne, målt som andel av inntekt. Alle indikatorene viser den samme utviklingen over tid, nemlig at gjeldsgraden har økt.

Kommuneforvaltningens gjeld økte fra 129 mrd. kroner i 2002 til 514 mrd. kroner i 2018, målt ved kredittindikatoren K2, jf. figur 7.2. Det tilsvarer en årlig vekst på nærmere 9 pst., men veksten har vært klart lavere de siste fem årene.

Kommunesektoren har de siste årene hatt en sterk inntektsvekst. Gjelden har imidlertid vokst raskere enn inntektene, og gjeldsgraden har dermed økt over tid.

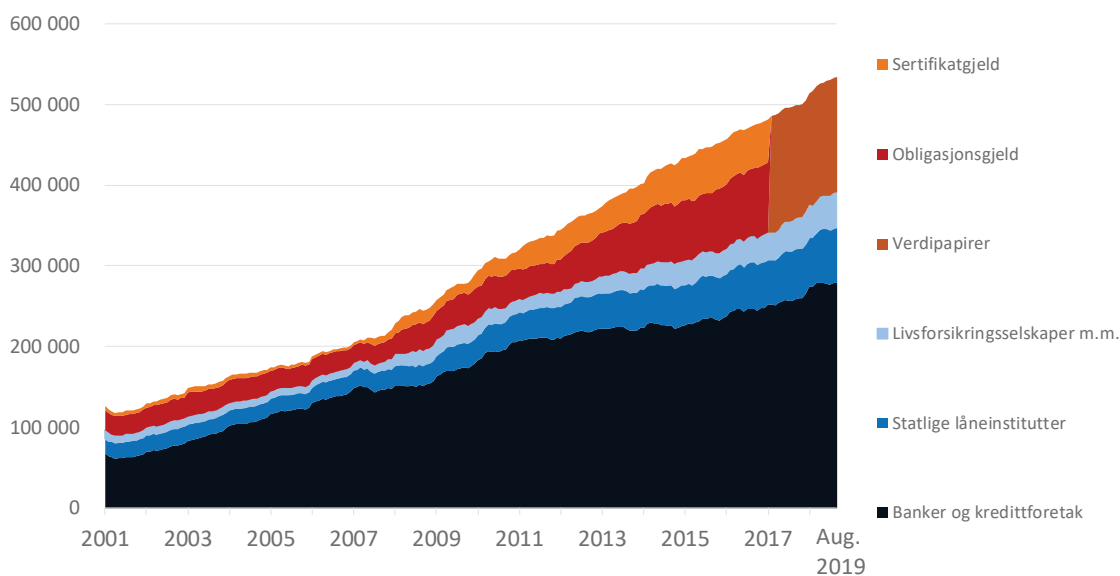
Selv om gjelden i kommuneforvaltningen har økt over lengre tid, er det ikke all gjeld som belaster kommunebudsjettene. I figur 7.3 er sammensetningen av kommunesektorens langsiktige gjeld splittet opp i et forsøk på å illustrere dette.

Figur 7.1 Kommunesektorens gjeld etter ulike gjeldsindikatorer¹. Pst. av kommuneforvaltningens inntekter (K2 og nettogjeld) og kommunesektorens brutto driftsinntekter.

¹ F.o.m. 2012 er det i tallet for langsiktig gjeld korrigeret for konserninterne transaksjoner i kommunene og fylkeskommunene (brudd i tidsserien). Dette påvirker kun tallene for langsiktig gjeld, ikke de øvrige gjeldsindikatorene.

Kilder: Statistisk sentralbyrå

Figur 7.2 Kommuneforvaltningens brutto langsiktige gjeld (K2). Millioner kroner.

Kilder: Statistisk sentralbyrå

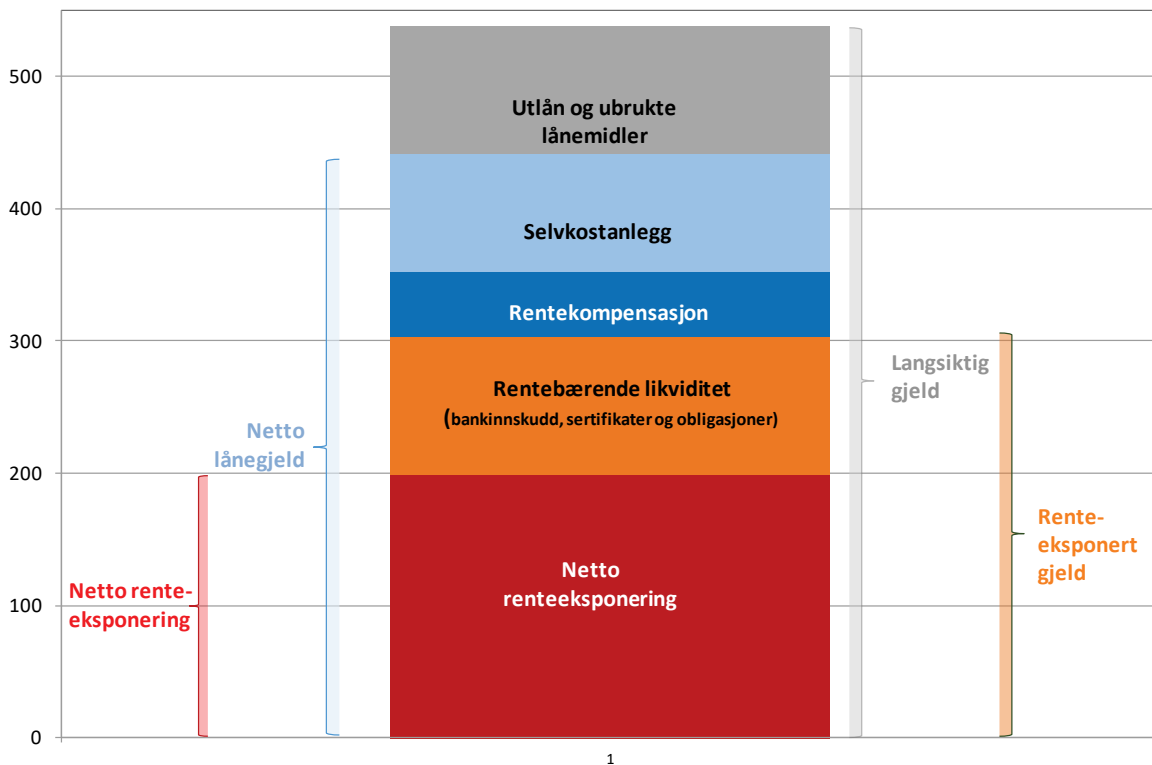
Kommunesektorens langsiktige gjeld, slik den framgår av kommunenes og fylkeskommunenes balanseregnskaper, utgjorde 538 mrd. kroner ved utgangen av 2018. Deler av denne gjelden var videreformidlet til privatpersoner og selskaper, og noe bestod av lån som var tatt opp, men som foreløpig ikke hadde blitt brukt til investeringer. Noe av gjelden knytter seg til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, der kommunene etter selvkostprinsippet får dekket kostnadene gjennom gebyrene fra innbyggerne. Noe knytter seg til rentekompensasjonsordninger for skole, kirker, sykehjem og transporttiltak. For sykehjem og omsorgsboliger innebærer ordningen at staten dekker både renter og avdrag knyttet til prosjekter som fikk oppstartstilskudd under handlingsplan for

eldreomsorgen i årene 1998–2003 og under opptrappingsplanen for psykisk helse i årene 1999–2004.

Basert på dette kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv anslås til rundt 303 mrd. kroner, det vil si vel halvparten av sektorens samlede langsiktige gjeld. For den resterende gjelden vil renteutgiftene (og i stor grad også avdragene) i realiteten bli dekket gjennom gebyrer fra innbyggere, statlige tilskuddsordninger o.l.

Kommunesektoren har i tillegg rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Ved renteendringer vil inntektene fra disse endres og delvis motsvare effekten som en renteendring har på renteutgiftene.

Dersom en trekker ut disse fordringene, kan kommunesektorens netto renteeksponering ved utgangen av 2018 anslås til om lag 198 mrd. kroner. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med nærmere 2 mrd. kroner, eller knapt 0,4 pst. av driftsinntektene. På kort sikt vil utslagene av en renteendring dempes ytterligere fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Figur 7.3 Kommunesektorens langsiktige gjeld og renteeksponering ved utgangen av 2018. Mrd. kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Kommunesektoren har også betydelige pensjonsmidler plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnsparinger). Ved utgangen av 2018 utgjorde pensjonsmidlene 519 mrd. kroner. Endringer i renten vil påvirke finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler. Selv om det er vanskelig å si noe om de kortsiktige effektene av en renteendring, vil sektoren i denne sammenheng over tid ha fordel av en høyere rente. Det vil igjen gi kommunesektoren lavere pensjonspremier og lavere pensjonskostnader.

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra VPS, Statens Pensjonskasse og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Tall for netto gjeld omfatter brutto gjeld (både kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.). Nettogjeld oppgis for kommuneforvaltningen samlet, jf. omtalen av K2 ovenfor.

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer. I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er de ikke trukket fra.

Langsiktig gjeld

Langsiktig gjeld er hentet fra kommunenes og fylkeskommunenes innrapporterte balanseregnskap i KOSTRA. Tallene omfatter også kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS).

Forskjellen mellom konserntall i Kostra for langsiktig gjeld og K2-/nettogjeld-statistikken vil, i tillegg til at de rapporteres inn fra ulike aktører, være at førstnevnte inkluderer samtlige kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper, uavhengig av type virksomhet, mens sistnevnte kun tar med disse virksomhetene dersom de ikke driver næringsvirksomhet. Langsiktige leieavtaler (finansiell leasing) vil i tillegg ligge inne som langsiktig gjeld i kommunenes balanseregnskaper.

Netto lånegjeld

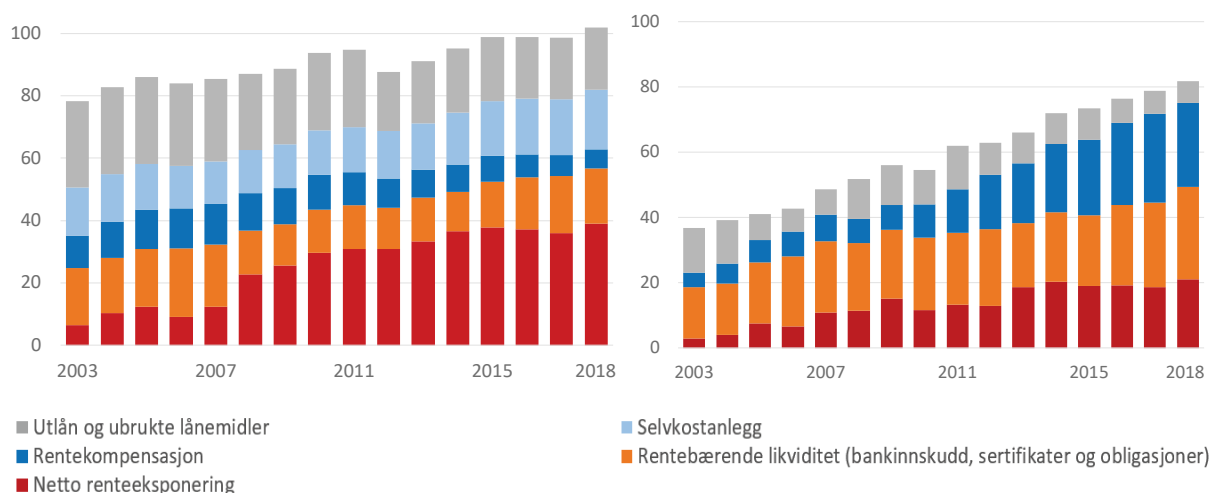
Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller ansvarlige lån til selskaper).

Renteekspontert gjeld

Netto renteekspontert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende aktivaposter. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA). Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Netto renteekspontert gjeld

Netto renteekspontert gjeld tar utgangspunkt i renteekspontert gjeld, men korrigerer i tillegg for rentebærende fordringer (bankinnskudd, sertifikater og obligasjoner). Indikatoren illustrerer omfanget av kommunenes netto forpliktelser/netto fordringer som vil bli påvirket av en renteendring.

Figur 7.4 Kommunenes (til venstre) og fylkeskommunenes (til høyre) langsiktige gjeld og renteeksponering. Pst. av brutto driftsinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

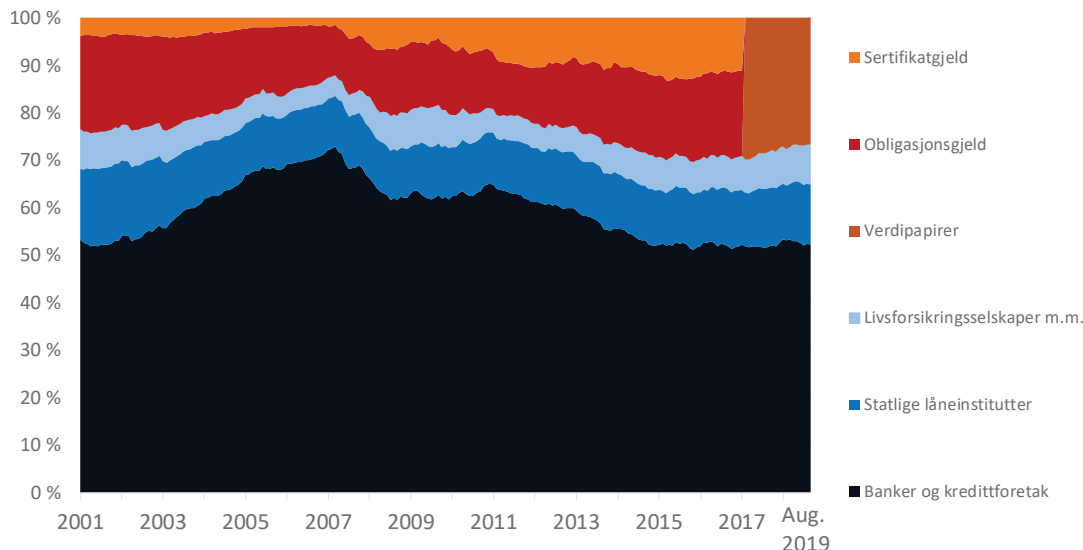
I 2003 var økonomien i kommunesektoren nesten nøytral overfor endret rente. Ved utgangen av 2018 tilsvarte renteekspontert gjeld i størrelsesorden 36 pst. av de samlede driftsinntektene. Fylkeskommunene er i utgangspunktet mindre eksponert enn kommunene for endringer i rentenivået, jf. figur 7.4. I vedlegg 14 er netto renteeksponering vist på kommune- og fylkeskommunenivå.

Lånekildene

Kommunesektoren tar opp lån i ulike markeder. Kredittforetak, der Kommunalbanken AS er den klart største enkeltaktøren i markedet, stod bak godt og vel halvparten av gjelden til kommunal sektor, jf. figur 7.5.

I årene fram til finanskrisen i 2008 ble kommuneforvaltningens gjeld i all hovedsak tatt opp i Kommunalbanken og Kommunekreditt. I årene etter finanskrisen har sertifikat- og obligasjonsmarkedet blitt en viktigere lånekilde for kommunene. Andelen av ny gjeld som ble tatt opp i sertifikat- og obligasjonslån, økte fra 13 pst. i 2008 til 27 pst. i 2018. Veksten var spesielt sterk i sertifikatlån, dvs. lån med under ett års løpetid, men denne veksten flatet ut i

2016 og 2017. Ved utgangen av 2017 utgjorde totale lån tatt opp i sertifikatmarkedet nærmere 54 mrd. kroner, tilsvarende 11 pst. av kommunesektorens samlede gjeld. Etter 2017 skilles det ikke mellom obligasjonslån og sertifikatlån i K2-statistikken, men tall fra balanseregnskapene til kommunene og fylkeskommunene viser at utviklingen med at en lavere andel av nye lån ble tatt opp i sertifikatmarkedet, fortsatte også i 2018.

Figur 7.5 De ulike kredittkildenes¹ andel av kommuneforvaltningens brutto innenlandske gjeld (K2).

¹ F.o.m. januar 2018 skiller ikke statistikken mellom henholdsvis sertifikatgjeld og obligasjongjeld.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

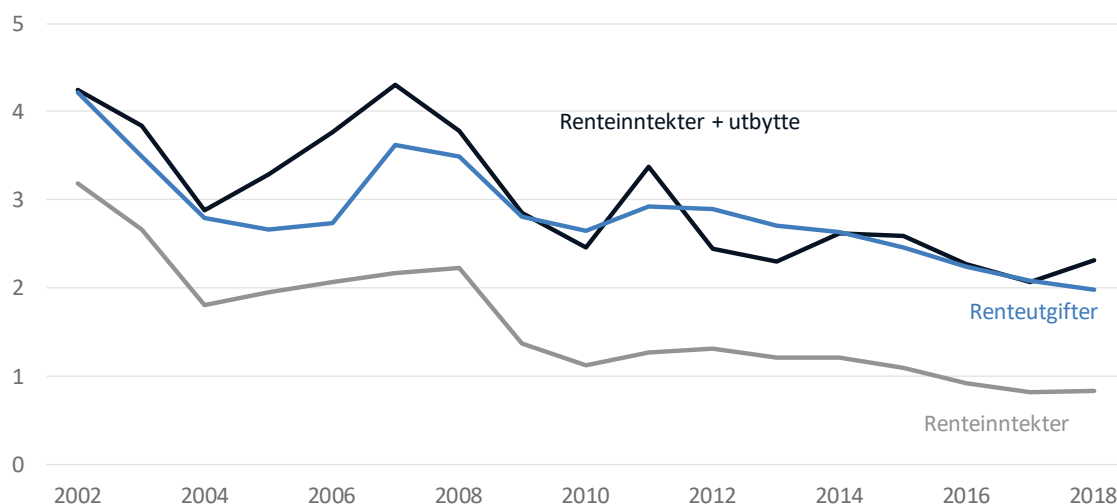
Renteutgifter, renteinntekter og inntekter fra utbytte

I 2018 utgjorde renteutgiftene 2,0 pst. av de totale kommunale utgiftene. Dette er det laveste nivået i hele perioden som SSB har tall for (1978–2018). Det kan oppfattes som et paradoks at renteutgiftene relativt sett er lavest i det året hvor gjelden er høyest. Det lave nivået på renteutgiftene skyldes et historisk sett lavt rentenivå.

Motsatsen til renteutgifter er renteinntekter. Med tanke på kommuneøkonomien er ikke store renteutgifter noen stor belastning hvis samtidig renteinntektene også er store. Det som har betydning er forskjellen mellom disse to størrelsene. I 2018 utgjorde renteinntektene et beløp tilsvarende i overkant av 40 pst. av rentekostnadene. Resultatet av en eventuell økning i rentenivået innebærer dermed netto merkostnad på i underkant av 60 pst. av økningen i rentekostnadene¹⁵.

Forskjellen mellom rentekostnadene og renteinntektene utjevnes i stor grad av inntektene fra utbytte. I 2018 dekket inntektene fra utbytte hele gapet mellom nivået på henholdsvis rentekostnadene og renteinntektene. Også de fleste øvrige av de siste 20 år har inntektene fra utbytte utgjort et beløp som er nær differansen mellom rentekostnadene og renteinntektene.

¹⁵ Det er her forutsatt at renteøkningen vil være lik for rentebærende fordringer og rentebærende gjeld.

Figur 7.6 Kommuneforvaltningens finansinntekter¹ og finansutgifter i pst av totale utgifter.

¹ Fra og med 2014 er bruk av premiefond (funksjon 173) inkludert i utbytteinntektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727)

Siden disse finanspostene – rentekostnader, renteinntekter og inntekter fra utbytte – har utjevnet hverandre så har de kun hatt marginal innvirkning på overskuddet i kommuneforvaltningen. En eventuell større renteøkning vil imidlertid endre på dette da gapet mellom rentekostnader og renteinntekter vil øke så mye at det vil være tilnærmet umulig å kompensere virkningen med tilsvarende økte utbytteinntekter.

Selv om finanspostene for alle kommuner/fylker under ett går i null, er det store forskjeller mellom kommunene/fylkene i forhold til hvordan finanspostene bidrar til kommunens økonomi, ref. tabell 7.1.

Tabell 7.1 Kommunene med størst netto finansunderskudd og størst finansoverskudd i forhold til brutto driftsutgifter. 2018.

Nr.	Kommune	Netto finansunderskudd (NFU) (mill. kr)	Brutto driftsutgifter (BDU) (mill. kr)	NFU i pst. av BDU	Nr.	Kommune	Netto finansoverskudd (NFO) (mill. kr)	Brutto driftsutgifter (BDU) (mill. kr)	NFO i pst. av BDU
1	Vadsø	24,8	640,4	3,9	1	Marnardal	13,4	282,3	4,7
2	Nordkapp	12,8	332,3	3,9	2	Åseral	7,3	172,6	4,2
3	Giske	23,5	621,8	3,8	3	Iveland	6,4	159,3	4,0
4	Ulstein	26,0	720,3	3,6	4	Bygland	6,3	163,9	3,8
5	Ullensaker	91,9	2720,9	3,4	5	Selbu	14,9	394,5	3,8
6	Lørenskog	90,9	2781,0	3,3	6	Hægebostad	6,8	195,4	3,5
7	Askøy	59,7	2195,8	2,7	7	Holtålen	6,9	213,7	3,2
8	Levanger	45,9	1734,7	2,6	8	Ål	19,9	630,0	3,2
9	Nannestad	22,5	899,9	2,5	9	Aurland	7,6	280,8	2,7
10	Stord	36,6	1491,2	2,5	10	Sirdal	10,1	378,5	2,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12361 og 12364)

Finanspostene utgjorde en belastning på nesten fire pst. av brutto driftsutgifter for Vadsø, Nordkapp og Giske kommuner. For Marnardal, Åseral og Iveland er det omvendt, her bidro finanspostene med å finansiere mer enn fire pst. av brutto driftsutgiftene.

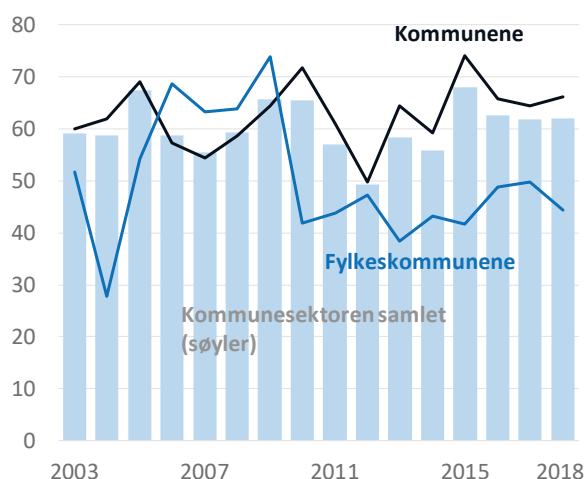
Totalt 152 kommuner hadde underskudd på finanspostene som tilsvarte mer enn en pst. av bruttodriftsutgifter. Tilsvarende var det 44 kommuner som hadde finansoverskudd på mer enn en pst. av brutto driftsutgifter. I resterende 227 kommuner utgjorde finanspostene mellom minus en og pluss en pst av brutto driftsutgifter.

For fylkene bidro finanspostene mest positivt for Hedmark med 2,4 pst og mest negativt for Hordaland med en belastning på 2,1 pst.

Lånefinansiering og avdragstid

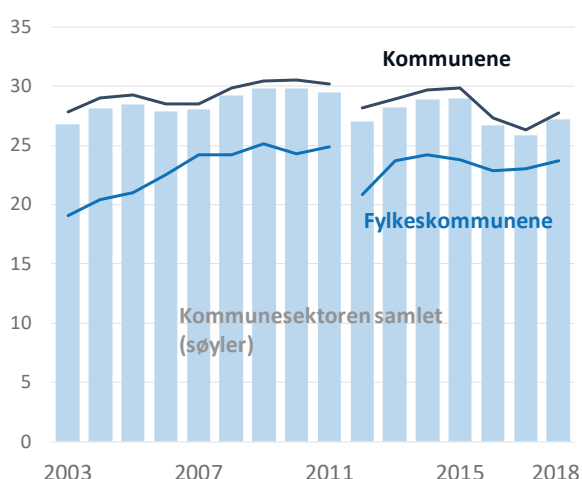
Andelen av investeringene som lånefinansieres, har over tid ligget på om lag 60 pst. De siste årene har den vært noe lavere for fylkeskommunene enn for kommunene. I fylkeskommunene gikk andelen ned etter at ansvaret for store deler av riksvegnettet ble overført fra staten i 2010. Kompensasjonen for både drift og investeringer knyttet til de nye oppgavene ble gitt i form av økte rammetilskudd, og en større del av investeringene ble derfor finansiert av fylkeskommunenes egne driftsinntekter.

Gjennomsnittlig avdragstid i figur 7.8 er avledet ved ut fra regnskapstall for langsiktig gjeld og netto avdragsutgifter og har ligget på oppunder 30 år over lengre tid. Kommuneloven setter en nedre grense for størrelsen på de årlige avdragene, og denne grensen knytter seg til den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene, dvs. for byggene og anleggene. De nyeste investeringene vil normalt ha lengst gjenværende levetid, og når investeringsnivået er høyt, vil disse utgjøre en relativt sett større andel av anleggsmidlene. Den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene, og med det også kravet til minimumsavdraget, vil da normalt også øke. I en situasjon der investeringene øker over tid, vil en naturlig konsekvens kunne være at avdragstiden blir lengre. Til tross for at investeringsnivået har økt i perioden, har imidlertid avdragstiden i sektoren vært relativt stabil. Verken endringer i finansieringen eller lengre nedbetalingstid ser altså ut til å ha bidratt til gjeldsveksten i kommunesektoren.

Figur 7.7 Andel av investeringene finansiert med lån. Pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Figur 7.8 Gjennomsnittlig avdragstid¹. Antall år.

¹ F.o.m. 2012 er det korrigeret for konserninterne transaksjoner i tallet for langsiktig gjeld (brudd i tidsserien).

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

7.2 Primærbalanse og gjeldsstabilisering

I vurderingen av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, ser utvalget flere kriterier for økonomisk bærekraft. Utvalgets anbefaling om et netto driftsresultat på 2 pst., som er avledet av hensynet til kommunal formuesbevaring¹⁶ er ivaretatt over tid, er ett eksempel på dette. Et annet er vurderingen av den økonomiske stabiliteten knyttet til sammensetningen av gjelden, slik det er vist i avsnitt 7.1, som for eksempel kan være egnet til å si noe om hvordan en renteendring vil kunne slå inn på tjenestetilbudet.

I kapittel 8 i utvalgets rapport fra høsten 2017 så utvalget nærmere på om kommunesektoren er i stand til å stabilisere nettogjelden, i betydning nettogjeld uten arbeidsgivers reserver målt som andel av totaler inntekter, på det nivået den ligger på. Dette er ytterligere et kriterium for økonomisk bærekraft. Utvalget gikk i den forbindelse også inn på hvordan dette stod seg opp mot kommunelovens økonomibestemmelser og utvalgets anbefaling om et netto driftsresultat på 2 pst.

De siste årene har driftsresultatene vært solide, og selv om gjeldsveksten de siste årene har avtatt noe, har gjelden økt over tid. I lys av denne utviklingen gjorde utvalget noen betraktninger rundt utviklingen i gjeldsgraden og forholdet mellom inntekter og utgifter. Over tid er sektoren avhengig av å balansere utgifter mot inntekter, og utvalget skisserte hva den såkalte primærbalansen i sektoren må ligge på for at nettogjelden skal stabiliseres under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst.

Primærbalansen er differansen mellom sektorens samlede inntekter og utgifter i drifts- og investeringsregnskapet når lånetransaksjoner og renter holdes utenfor¹⁷. For at nettogjeldsgraden¹⁸ skal holdes konstant, må primærbalansen som andel av inntekt tilsvare differansen mellom rente og vekst multiplisert med gjeldsgraden i forrige periode (som altså skal holdes uforandret):

$$\frac{\text{Primærbalanse}_t}{\text{Inntekt}_t} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}}$$

Så lenge inntektsveksten er høyere enn renten, kan sektoren ha varig høyere utgifter (eks. renter) enn inntekter, dvs. et underskudd på primærbalansen, uten at nettogjeldsgraden øker. Jo høyere nettogjeldsgraden er, desto større kan også underskuddet på primærbalansen være, uten at nettogjeldsgraden øker.

Hvis utviklingen derimot snur og renten blir høyere enn inntektsveksten, må kommunesektoren gå fra å ha høyere utgifter enn inntekter til å ha lavere utgifter enn inntekter. Denne endringen blir større jo høyere nettogjeldsgraden er. Høyere gjeldsgrad gjør altså kommunene mer sårbare for renteøkninger og lavere inntektsvekst i den forstand at økningen i primærbalansen må være større for å stabilisere nettogjeldsgraden.

Selv om den normale situasjonen historisk sett har vært at renten er høyere enn inntektsveksten, har dette ikke vært tilfelle de siste 15-20 årene. De siste ti årene vokste sektorens inntekter nominelt vokst med i snitt om lag 6 pst. årlig, mens renten for kommunene i snitt lå på knapt 3 pst. Selv om kommunesektoren har fått drahjelp fra høy inntektsvekst og lav rente og har hatt solide driftsresultater i denne perioden, fortsatte gjeldsgraden lenge å øke for de mest relevante gjeldsbegrepene som følge av et høyt nivå

¹⁶ Se også kapittel 6.5 i denne rapporten, samt nærmere gjennomgang i kapittel 10 i TBUs rapport fra november 2014.

¹⁷ Tilsvare også nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter.

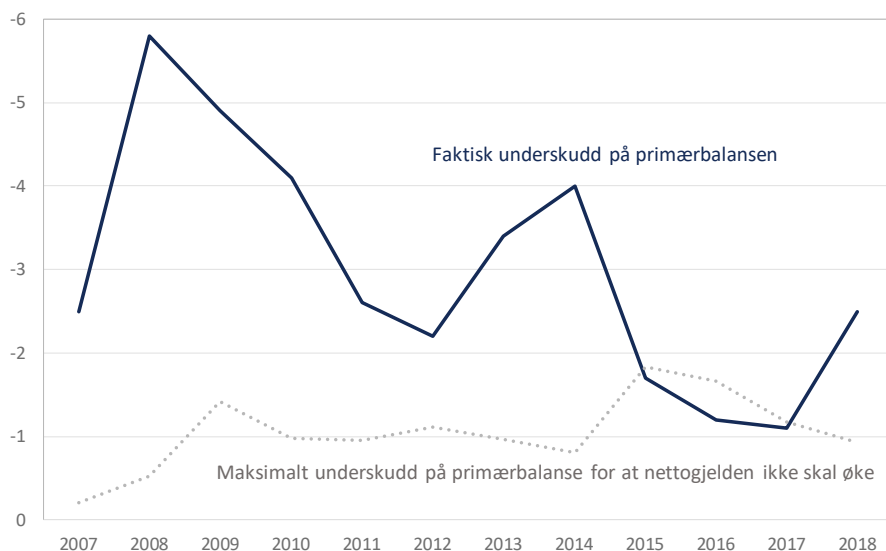
¹⁸ Se tabell 2.1, figur 2.6 og figur 7.1.

på investeringene. Ved utgangen av 2018 utgjorde sektorens nettogjeld utenom arbeidsgivers reserver 49,9 pst. av inntektene.

Etter flere år der nettogjeldsgraden økte, var den relativt stabil i årene 2015–2017, og for noen av øvrige gjeldsbegrepene var det også en nedgang, jf. figur 7.1. Som vist i figur 7.9 avvek primærunderskuddene i disse tre årene lite fra det beregnede kravet for hva som var nødvendig for at nettogjeldsgraden skulle stabiliseres. Det nærmere tallgrunnlaget er også vist i vedlegg 14. Dette var imidlertid tre år med relativt høy inntektsvekst og et lavt rentenivå. I 2018 var inntektsveksten lavere og primærunderskuddet større, og nettogjeldsgraden økte igjen.

Framover er det grunn til å tro at renten ikke vil endre seg vesentlig og at inntektsveksten kan bli noe lavere. Da vil i så fall også kravet til primærbalansen bli strengere. Nominell rente på fem- og tiårige statsobligasjoner lå begge på 1,2 pst. i oktober 2019. Dette tilsier en rente på vel 2-2½ pst. for kommunesektoren. For illustrasjonens del tas det utgangspunkt i at veksten i kommunesektorens inntekter over tid vil ligge på samme nivå som veksten i økonomien for øvrig. Norges Banks venter at årlig realvekst i fastlandsøkonomien vil avta til 1¼ mot slutten av den kommende fireårsperioden. Dette tilsier en årlig nominell vekst i størrelsesorden 3-3½ pst.

Pst. av inntekt (invers skala)

Figur 7.9 Kravet til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden på foregående års nivå versus faktisk primærbalanse. Pst. av inntekt.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Med disse forutsetningene om rentenivå og inntektsvekst vil kommunesektoren de nærmeste årene fortsatt få hjelp av at rentenivået er lavere enn inntektsveksten, men primærbalansen må bedres for at ikke gjeldsgraden skal øke. Dette talleksempelen og dagens gjeldsgrad på rundt 50 pst. av inntektene innebærer at et primærunderskudd større enn ½-1½ pst. vil medføre at gjeldsgraden øker fra dagens nivå. Til sammenligning lå primærunderskuddet i snitt rundt 3 pst. i perioden 2007-2018, tilsvarende 1½-2½ prosentpoeng svakere enn dette kravet. Om gjeldsgraden skal stabiliseres på dagens nivå, må da driftsresultatene bedres eller investeringene reduseres tilsvarende, begge målt som andel av inntektene.

De tre siste årene har netto driftsresultat ligget klart over TBUs anbefalte nivå på 2 pst. Et netto driftsresultat på 2 pst. i kombinasjon med dagens investeringsnivå, målt som andel av inntekt, vil medføre at nettogjeldsgraden øker. For at ikke gjeldsgraden skal øke fra dagens nivå, vil et netto driftsresultat på to pst. innebære at nettoinvesteringene vil måtte reduseres tilsvarende $1\frac{3}{4}$ –3 pst. av inntektene.¹⁹

Gjeldsgraden har vært økende samtidig som netto driftsresultat for sektoren som helhet over lengre tid i gjennomsnitt har ligget rundt utvalgets anbefalte nivå på 2 pst. av inntektene. Kommuneøkonomien har altså vært i balanse og i tråd med prinsippet om formuesbevaring til tross for økende gjeldsgrad. Det skyldes at stabilisering av gjeldsgraden vanligvis vil være et strengere krav enn formuesbevaring. Det har sammenheng med at økt gjeld motsvares av investeringer som bidrar til å trekke realformuen opp.

Verken utvalgets anbefalte nivå for netto driftsresultat eller kommunelovens balansekrav, regulerer gjeldsnivået direkte. Så lenge den løpende driften (driftsbudsjettet- og regnskapet) går i balanse, vil gjeldsbelastningen gjenspeile hvordan kommunestyret og fylkestinget har prioritert investeringer med tilhørende renter og avdrag opp mot behovet for å styrke driften av tjenestene på andre områder. Utviklingen de siste årene, med en relativt sterk investeringsvekst og en noe svakere utvikling i sysselsettingen, indikerer at kommunesektoren har prioritert investeringer framfor høyere sysselsettingsvekst. Økt gjeldsgrad kan være forenelig med både økonomisk balanse og formuesbevaring, men bidrar like fullt til å gjøre kommuneøkonomien mer sårbar for renteøkninger.

De samme resonnementene rundt hva som skal til for å stabilisere gjelden, kan også gjøres for den enkelte kommune og fylkeskommune. Beregninger for den enkelte kommune og fylkeskommune er vist i vedlegg 14, men vil påvirkes av spesielle forhold og satsinger det enkelte år. Slike mer tilfeldige forhold blir borte når en ser på sektoren samlet, og for sektoren samlet vil beregningene dermed være vesentlig lettere å tolke.

¹⁹ Det enkle regnestykket bak er som følger: I 2018 utgjorde netto avdrag vel $3\frac{1}{2}$ pst. og netto renteutgifter om lag $1\frac{1}{4}$ pst. av samlede inntekter, jf. vedlegg 1 og 2. Hvis renten går opp fra 2018-nivået på 1,8 pst. til 2 eller $2\frac{1}{2}$ pst., og netto renteutgifter øker relativt sett like mye, vil sistnevnte tilsvare $1\frac{1}{2}$ – $1\frac{3}{4}$ pst. av driftsinntektene. Et netto driftsresultat på 2 pst. tilsvarer da en "primærbalanse drift" på 7 – $7\frac{1}{4}$ pst. ($=2 + 3\frac{1}{2} + 1\frac{1}{2}$ el. $1\frac{3}{4}$), mens kravet til primærbalanse er et maksimalt underskudd i størrelsesorden $\frac{1}{2}$ – $1\frac{1}{2}$ pst. Det innebærer at dersom netto investeringsutgifter ("primærbalanse investering") er større enn $7\frac{1}{2}$ – $8\frac{3}{4}$ prosent av inntektene, vil gjeldsgraden øke. I 2018 utgjorde netto investeringsutgifter nærmere $10\frac{1}{2}$ pst. av inntektene. Dvs. at investeringsnivået må reduseres tilsvarende $1\frac{3}{4}$ –3 pst. av inntektene for at gjeldsgraden skal stabiliseres på 2018-nivå.

I eksemplet her er det summert de ulike prosentsatsene, selv om nevneren ikke er helt identisk for alle, men ettersom investeringsinntektene er relativt små, har dette liten betydning for regnestykket. Dette er uansett ment å være en enkel illustrasjon.

8 Endring i økonomiske rammebetingelser – noen analyser for kommuner og fylkeskommuner

I dette kapitlet ser utvalget på økonomisk bærekraft i den enkelte kommune og fylkeskommune.

De siste årene har inntektsveksten vært god og driftsresultatene solide, men framover er det grunn til å forvente at veksten vil avta. Avsnitt 8.1 omtaler hvilke kommuner som tilsynelatende vil være mest sårbare hvis de økonomiske rammene strammes til. Som et bidrag til å vurdere den økonomiske stabiliteten gis det i 8.2 en omtale av enkelte faktorer som ved en negativ utvikling vil slå raskt inn i kommunenes driftsregnskap gjennom høyere utgifter eller lavere inntekter. I dette avsnittet er det sett på hvordan brå endringer i rentenivå, aksjeverdier, boligprisene eller kraftprisene påvirker kommunenes økonomi.

Analysene er utført med utgangspunkt i kommune- og fylkeskommunestrukturen slik den vil være i 2020. Tallgrunnlaget for dette kapitlet er vist i vedlegg 13.

8.1 utfordringer ved lavere inntektsvekst

Flere faktorer peker i retning av strammere inntektsrammer for kommunesektoren framover. En aldrende befolkning vil isolert sett trekke opp utgiftene til helse- og omsorgstjenestene og pensjoner og samtidig bidra til lavere sysselsetting og svekke skattegrunnlagene. Samtidig vil avtakende vekst i finansieringsbidraget fra Statens pensjonsfond utland bidra til å begrense rommet for bruk av oljepenger innenfor handlingsregelen. Hvilke kommuner vil være spesielt sårbare for en vedvarende reduksjon i det økonomiske handlingsrommet?

Et sunt økonomisk utgangspunkt gjør det lettere å tilpasse aktiviteten når rammevilkårene forverres. Dersom kommunene ikke klarer denne tilpassingen, vil det føre til underskudd i driften, fondene bygges ned, før underskuddene akkumuleres og kommunen blir meldt inn i ROBEK. Den påkrevde omstillingen blir større desto lengre tid det tar før de nødvendige grepene tas.

Kommuner med lav eller negativ befolkningsvekst vil gjennom inntektssystemet i utgangspunktet få en relativt lav inntektsvekst. En situasjon med strammere økonomiske rammer på nasjonalt nivå og en lavere generell inntektsvekst, vil forsterke utfordringene dette innebærer. De siste ti årene har relativt få kommuner opplevd en realnedgang i de samlede driftsinntektene, til tross for at over en tredel av kommunene har opplevd befolkningsnedgang. Strammere rammer framover vil innebære at et betydelig større antall kommuner vil kunne få en realnedgang i inntektene. Det vil innebære behov for å redusere utgiftene til tjenestene, noe som er mer krevende enn å holde igjen på veksten i tjenestetilbudet.

Nødvendig omstilling i de mindre kommunene vil også kunne bli mer krevende ettersom de gjerne har mindre fleksibilitet i tjenesteproduksjonen og realkapitalen. Effektivisering krever ofte nye investeringer, mens den økonomiske kapasiteten til å foreta slike investeringer vil kunne være mindre. Små kommuner har jevnt over høyere inntekter enn store kommuner, målt i kroner per innbygger. Nedgang i folketallet vil gi reduserte økonomiske overføringer for mange kommuner. De har små og sårbare fagmiljøer, noe som vil gjøre det ekstra krevende å tilpasse tjenestetilbudet til et synkende innbyggertall. Kraftrelaterte inntekter gir imidlertid flere av de små kommunene et inntektsnivå betydelig over landsnittet. For disse kommunene kan en omstilling likevel antas å være mindre krevende enn for kommuner som

har et inntektsnivå²⁰ rundt landssnittet. Driften i høyinntektskommunene vil i utgangspunktet gjerne være litt romsligere, og det er lettere å foreta kutt på ikke-lovpålagte tjenester, slik at de sentrale tjenestene i større grad kan skjermes ved en omstilling i driften.

For de videre analysene i dette avsnittet, vil derfor den relativt enkle tilnærmingen være at ved strammere rammer, så vil det i utgangspunktet være mer krevende å omstille i:

- små kommuner (mindre fleksibilitet for å tilpasse tjenesteproduksjon og realkapital),
- fraflyttingskommuner (kan innebære en realnedgang i inntektene, og det er vanskeligere å omstille gjennom faktiske kutt enn gjennom å holde tilbake vekst),
- kommuner med lavt inntektsnivå (høye inntekter per innbygger skulle tilsa at det er lettere å skjerme de sentrale tjenestene), og
- kommuner med en svak økonomi (et utgangspunkt med driftsoverskudd, lav gjeld eller større fond tilsier at omstillingen kan tas mer gradvis).

I den videre omtalen er det derfor hovedsakelig sett på indikatorer for innbyggertall og befolkningsutvikling, inntektsnivå og -sammensetning samt for finansiell situasjon.

Indikatorer for befolkningsutvikling og økonomi

For *befolkningsutviklingen* er det sett på befolkningsveksten de siste ti årene, med en underliggende antagelse om at dette også vil være en indikasjon på hvordan befolkningsutviklingen vil bli de nærmeste årene. Ettersom rammetilskuddet og skatteinntektene er avhengig av innbyggertallet, vil befolkningsutviklingen også være viktig for *inntektsutviklingen* i den enkelte kommune.

For å si noe om *inntektsnivået* til kommunene, er det brukt korrigerte frie inntekter, målt per innbygger i forhold til landsgjennomsnittet. Indikatoren utarbeides både med og uten inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt. En korrigert inntekt over landssnittet kan skyldes høye skatteinntekter, regionalpolitiske tilskudd eller kraftinntekter. Selv om kraftinntektene er ekstraordinære og ikke en del av overføringene gjennom inntektssystemet, er de likevel relativt stabile fra år til år. Korrigerte frie inntekter gir en pekepinn på hvor mye inntekter kommunene har til disposisjon for hver innbygger, sammenlignet med andre kommuner. En kommune kan ha en svak inntektsutvikling (pga. fraflytting og færre innbyggere), men et vedvarende høyt inntektsnivå (fordi dette vises per innbygger).

For tydeligere å skille mellom inntektene som fordeles gjennom inntektssystemet på den ene siden og mer ekstraordinære inntekter, er det også vist hvor stor andel kraftinntektene og inntekter fra Havbruksfondet utgjør av kommunenes samlede driftsinntekter. Inntekter fra konsesjonskraft og Havbruksfondet kan gi mottakerkommunene en ekstra finansiell buffer som andre kommuner ikke har og mer fleksibilitet i møte med strammere økonomiske rammer. Inntektene fra Havbruksfondet stammer fra statens salg av oppdrettskonsesjoner, som skjer annethvert år og hvor 70 pst. av statens inntekter samme år fordeles ut til oppdrettskommunene og 10 pst. til fylkeskommunene gjennom Havbruksfondet. Ordningen ble introdusert i 2017. Kommunesektorens inntekter vil avhenge av kapasitetsveksten i oppdrettsnæringen framover. Som følge av denne usikkerheten, sammen med at de større inntektene for kommunene kun vil komme annethvert år, er indikatoren derfor vist separat i tabellene. Store inntekter fra Havbruksfondet innebærer at de korrigerte frie inntektene annet

²⁰ Etter at det er korrigert for variasjoner i utgiftsbehov.

hvert år vil undervurdere kommunens faktiske inntektsnivå²¹. I vurderingen av inntektsnivået er det derfor også nødvendig å skjele til inntektene fra Havbruksfondet.²²

For å beskrive *den finansielle situasjonen* er det benyttet tre indikatorer. Netto driftsresultat i pst. av brutto driftsinntekter gjenspeiler hvordan den økonomiske styringen er i kommunene, og det er benyttet et gjennomsnitt over årene 2015-2017 for til en viss grad å jevne ut særskilte årseffekter. 2018 er vist for seg ettersom resultatet i mange kommuner var sterkt påvirket av inntektene fra Havbruksfondet dette året. Vel 160 kommuner fikk slike inntekter i 2018, og blant dem var det en overvekt av små og mellomstore kommuner. Netto driftsresultat gir uttrykk for i hvilken grad kommunens løpende drift er i balanse. Det kan likevel være forhold som gjør at resultatet ikke nødvendigvis gjenspeiler det økonomiske handlingsrommet. For eksempel vil driftsresultatet bedres av bundne inntekter som ikke blir fullt ut brukt i løpet av året (og motsatt hvis det brukes av bundne fond), og kommunene kan ha avdrag som i større eller mindre grad overstiger kommunelovens minimumskrav. Sistnevnte innebærer i realiteten en buffer i den løpende driften, ettersom kommunen kan skaffe seg mer handlingsrom på kort sikt gjennom å forlenge avdragstiden og redusere de årlige avdragene.

Et positivt netto driftsresultat kan enten brukes til å finansiere årets investeringer i bygg og anlegg eller settes av på bok til senere bruk. Kommunenes oppsparte midler er vist ved disposisjonsfondene og illustrert som andel av inntekt. Hvis kommunene har brukt opp alt av oppsparte midler og deretter fortsatt med negative netto driftsresultat, vil kommunen ha et akkumulert merforbruk. I dette kapitlet er disse to størrelsene slått sammen, slik at denne indikatoren kan være både positiv (hvis kommunene har penger på bok) og negativ (hvis kommunen har et akkumulert merforbruk). Indikatoren viser altså hvor stor egenkapital kommunen kan disponere fritt til kommunens drift. Denne indikatoren er i dette kapitlet kalt for driftsbuffer. En stor driftsbuffer innebærer at kommunen har en stor reserve å tære på ved en eventuell innstramming eller andre uforutsette problemer. En negativ driftsbuffer innebærer at kommunen har et akkumulert merforbruk.

I tillegg er det vist en indikator for kommunenes netto lånegjeld, dvs. kommunenes bruttogjeld fratrukket utlån og ubrukte lånemidler, målt som andel av inntekt. I utgangspunktet vil et solid netto driftsresultat være en indikasjon på at kommunene ikke har noe problem med å betjene renter og avdrag på den gjelden de har. En høy gjeld vil likevel innebære at en større del av driftsbudsjettet er bundet opp i renter og avdrag, og at en eventuell omstilling av tjenestene kan bli mer krevende.

Forskjeller mellom små og store kommuner

Tabell 8.1 viser nøkkeltall for befolkningsutvikling og økonomi for ulike grupper av kommuner, som en innledning til en mer spesifikk analyse av de mest sårbare kommunene. Analysene er utført med utgangspunkt i kommunestrukturen slik den vil være i 2020. Historiske tall for sammenslåingskommuner og –fylker er summert opp for den nye kommunene. For kommuner som deles, er historiske tall fordelt på de nye kommunene etter innbyggertall.

²¹ Inntektene fra Havbruksfondet gis formelt sett som et øremerket tilskudd i statsbudsjettet. Kommunene kan imidlertid disponere inntektene som de vil og er i praksis frie inntekter.

²² Et partssammensatt utvalg har vurdert hvordan skattesystemet for havbruk bør utformes for å bidra til at fellesskapet får en andel av grunnrenten, også fra eksisterende tillatelser. Utvalget ble i tillegg bedt om å vurdere hvordan skatteinntektene fra det samlede skattesystemet for havbruk skal fordeles mellom kommunesektor og stat, samt å utrede hvordan kommunenes andel av inntektene kan bli mer stabile og forutsigbare. Utvalget leverte sin utredning (NOU 2019: 18 *Skattlegging av havbruksvirksomhet*) 4. november 2019.

De minste kommunene har hatt den svakeste befolkningsutviklingen de siste ti årene, og blant kommunene med under 3 000 innbyggere har i alt 7 av 10 kommuner hatt en befolkningsnedgang. Veksten i folketallet i første rekke har kommet i kommuner med over 5 000 innbyggere. Innenfor de ulike gruppene er det store variasjoner i befolkningsutviklingen mellom kommunene, men variasjonene blir mindre jo større kommunene er. SSBs befolkningsframskrivninger viser at befolkningsveksten også i årene framover først og fremst vil komme i sentrale strøk, og at mange distriktskommuner vil få nedgang i folketallet.

Tabell 8.1 Nøkkeltall for kommunene, gruppert etter innbyggertall.

Innbyggertall per 1.1.19	Antall kommuner	Befolkningsutvikling		Inntektsnivå				Finansiell situasjon			
		Gj.snittlig årlig bef.vekst 2009-19 (pst.)	Andel kommuner med fraflytting (pst.)	Korrigerte frie inntekter inkl. eiendoms-skatt og konsesjons-kraft 2018 (pst. av landssnitt)	Korrigerte frie inntekter ekskl. eiendoms-skatt og konsesjons-kraft 2018 (pst. av landssnitt)	Kraftinntekter og eiendoms-skatt annen eiendom 2018 ¹ (pst. av bto. drifts-inntekter)	Inntekter havbruks-fond 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto dr.res. 2015-17 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto dr.res. 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto lånegjeld 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Drifts-buffer ² (pst. av bto. drifts-inntekter)
Under 1 000	21	-0,4	76	143	123	7,9	4,3	5,5	8,0	60,7	23,6
1 000-2 999	107	-0,1	67	113	107	3,8	2,7	3,0	3,5	72,8	12,3
3 000-4 999	46	0,1	41	111	101	5,9	1,2	3,8	2,8	77,1	12,6
5 000-9 999	70	0,5	26	101	99	2,2	1,2	2,6	1,8	90,2	10,5
10 000-19 999	50	0,9	6	98	98	2,0	0,6	3,5	1,9	93,8	11,1
20 000-49 999	43	1,1	0	97	97	1,3	0,2	3,3	1,6	93,7	10,5
Over 50 000	19	1,4	0	100	101	1,0	0,1	4,1	3,3	72,7	13,3
Totalt	356	1,1	36	100	100	1,7	0,5	3,6	2,6	82,0	12,1

¹ Summen av netto inntekter fra salg av konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg samt eiendomsskatt fra annen eiendom enn boliger (kraftsektoren og annen næringsseiendom).

² Summen av disposisjonsfond og regnskapsmessig mindreforbruk fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

I tabell 8.1 er det vist inntektsnivå i forhold til landsgjennomsnittet, både med og uten konsesjonskraft og eiendomsskatt. Videre i avsnittet vil det bare vises korrigerte inntekter eksklusiv konsesjonskraft og eiendomsskatt ettersom omfanget av slike inntekter vises som en egen indikator.

Gjennomsnittlig netto driftsresultat for kommunene for 2015-2017 var på 3,6 pst. Dette er en god del høyere enn utvalgets anbefalte nivå på 1¾ pst. Som et resultat av gode økonomiske resultater, har kommunenes fondsavsetninger også økt. Mens driftsbufferen utgjorde 7,8 pst. av brutto driftsinntekter i 2015, var de økt til 12,1 pst. ved utgangen av 2018.

Driftsresultatene og -bufferen har vært noe sterkere i de minste og i de største kommunene, og noe svakere i kommunene med 5 000 – 50 000 innbyggere.

Investeringsnivået har økt i samme periode og bidratt til at gjelden har økt. Gjeldsgraden er i første rekke høy i de mellomstore kommunene, mens de mindre og de største kommunene har lavere gjeld.

Oppsummert kan en si at de minste kommunene generelt sett har den svakeste befolkningsutviklingen, men samtidig de høyeste inntektene (og de høyeste ekstraordinære inntektene, slik som kraftinntekter og inntekter fra Havbruksfondet) og den mest solide

finansielle situasjonen. Bak disse tallene skjuler det seg imidlertid store variasjoner, og variasjonene er større i de små kommunene enn i de store. Videre er det derfor sett på om det er noen kommuner, eller typer av kommuner, som vil være spesielt sårbare ved strammere inntektsrammer. Her er det tatt utgangspunkt i en antakelse om at det på kort sikt vil være kommuner med et dårlig finansielt utgangspunkt som vil være de mest sårbare. Med et dårlig finansielt utgangspunkt menes det kommuner med dårlige økonomiske resultater de siste årene, som har lave fond og som ikke har betydelige ekstraordinære inntekter fra vannkraft eller Havbruksfondet. Det antas at en negativ eller svak befolkningsutvikling vil ha mer å si på mellomlang eller lengre sikt.

Sårbare kommuner på kort sikt – svakt finansielt utgangspunkt

Som utgangspunkt er det identifisert kommuner med en svak økonomi i form av lav eller negativ driftsbuffer og svake finansielle driftsresultater de siste årene, som i tillegg ikke har store ekstraordinære inntekter fra vannkraft eller Havbruksfondet som kan fungere som en ekstra buffer.

Kommuner med lav eller negativ driftsbuffer vil ha mindre eller ingen reserver å trekke på ved nedgang i inntektene. I alt 58 kommuner hadde ved utgangen av 2018 en driftsbuffer som tilsvarte under 5 pst. av brutto driftsinntekter. 14 av disse kommunene hadde akkumulerte underskudd (negativ verdi) i driften ved utgangen av 2018, og disse kommunene er vist i tabell 8.2. Kommunene er sortert fra størst til lavest underskudd. Dette er kommuner som allerede har hatt et omstillingsbehov, og som må dekke inn underskuddet gjennom framtidig sparing (positive netto driftsresultat). Blant disse kommunene er 7 (8)²³ kommuner som er i ROBEK i dag: Moskenes, Hamarøy, Karasjøk, Bremanger, Austrheim, Giske, Sande. Moskenes og Hamarøy har de største akkumulerte underskuddene med henholdsvis 22,4 og 10,1 pst.

Noen av kommunene med akkumulert underskudd har netto driftsresultat fra 2015-2017 og 2018 som indikerer at de er i ferd med å dekke inn det akkumulerte merforbruket, slik som Bremanger, Hadsel, Bø i Nordland og Andøy.

Blant kommunene med akkumulerte underskudd har halvparten under 3 000 innbyggere. Ingen av disse kommunene har over 10 000 innbyggere. To av kommunene har hatt god befolkningsvekst de siste to årene, med i gjennomsnitt over 1 pst. vekst årlig, mens 9 av 14 kommuner har hatt befolkningsnedgang.

73 kommuner har i perioden 2015-2017 hatt et gjennomsnittlig netto driftsresultat under det anbefalte nivået fra TBU på 1¼ pst. Selv om denne anbefalingen gjelder for kommunene samlet, og ikke for enkeltkommuner, er dette nivået brukt som et utgangspunkt for å si noe om nivået på netto driftsresultat. Gjennomsnittlig driftsresultat for landet i samme periode var 3,6 pst., men dette forventes å svekkes gjennom 2019 og 2020. Med et driftsresultat også framover som ligger tilsvarende under landsgjennomsnittet, tilsier dette at driftsresultatene framover fort vil bli negative for disse kommunene.

²³ Nye Hamarøy kommune er sammenslått av ROBEK-kommunen Hamarøy og en del av ROBEK-kommunen Tysfjord. Alle tall for Hamarøy er slått sammen av tall for Hamarøy og Tysfjord kommuner. Tall for Tysfjord er delt etter andelen innbyggere som fordeler seg på de to nye kommunene Hamarøy og Narvik.

Tabell 8.2 Kommuner med lavest netto driftsresultat 2015-2017 eller akkumulert underskudd ved utgangen av 2018.

Befolkning		Inntektsnivå			Finansiell situasjon				
Antall innbyggere per 1.1.2019	Befolkningsvekst, gjennomsnittlig årlig endring 2009-2019 (pst.)	Korr. frie inntekter 2018, ekskl. kraft/e.skatt (pst. av landssnitt)	Kraftinntekter og eiendoms-skatt annen eiendom 2018 ¹ (pst. av bto. driftsinntekter)	Inntekter havbruks-fond 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto dr.res. 2015-17 (pst. av bto.drifts-inntekter)	Netto dr.res. 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto lånegjeld 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Drifts-buffer ² (pst. av bto. drifts-inntekter)	
1874 Moskenes	1 039	-0,71 %	112	2,3 %	0,0 %	0,0 %	-5,9 %	88,6 %	-22,4 %
1875 Hamarøy	2 782	-0,26 %	108	4,9 %	3,7 %	-1,6 %	2,3 %	46,5 %	-10,1 %
5437 Karasjok	2 673	-0,41 %	119	0,0 %	0,0 %	-1,1 %	-3,3 %	51,0 %	-4,5 %
3422 Åmot	4 407	0,29 %	99	4,4 %	0,0 %	0,1 %	-3,2 %	99,1 %	-4,4 %
4648 Bremanger	3 705	-0,51 %	100	8,6 %	3,7 %	8,8 %	7,1 %	73,1 %	-4,2 %
5436 Porsanger	3 944	-0,14 %	112	0,3 %	0,0 %	2,8 %	-5,4 %	62,8 %	-3,5 %
1851 Lødingen	2 077	-0,76 %	105	0,4 %	5,5 %	-1,2 %	0,5 %	74,2 %	-3,1 %
1841 Fauske	9 760	0,29 %	100	4,5 %	0,6 %	0,0 %	-2,0 %	143,5 %	-1,6 %
4632 Austrheim	2 887	1,15 %	101	5,0 %	1,8 %	-0,5 %	0,4 %	90,8 %	-1,4 %
1532 Giske	8 398	2,02 %	96	0,2 %	1,0 %	0,2 %	-0,5 %	145,0 %	-1,3 %
1866 Hadsel	8 091	0,18 %	98	0,8 %	3,4 %	2,5 %	4,8 %	91,6 %	-1,1 %
1871 Andøy	4 771	-0,54 %	99	0,8 %	0,0 %	2,6 %	2,7 %	65,1 %	-1,0 %
1867 Bø	2 616	-0,81 %	103	0,5 %	4,6 %	0,8 %	1,8 %	83,0 %	-0,6 %
1514 Sande	2 493	-0,19 %	100	0,0 %	0,0 %	0,5 %	-1,1 %	93,7 %	-0,3 %
1848 Steigen	2 576	-0,34 %	107	0,9 %	9,9 %	-2,1 %	9,3 %	86,7 %	1,0 %
3012 Aremark	1 357	-0,45 %	105	0,3 %	0,0 %	-0,2 %	4,0 %	107,5 %	4,3 %
4637 Hyllestad	1 366	-0,76 %	103	1,1 %	10,4 %	-0,9 %	8,4 %	86,3 %	7,8 %
4211 Gjerstad	2 454	-0,17 %	101	0,9 %	0,0 %	-0,4 %	1,7 %	111,6 %	13,9 %
Landet		1,05 %	100	1,7	0,5	3,6 %	2,6 %	82,0 %	12,1 %

¹ Summen av netto inntekter fra salg av konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg samt eiendomsskatt fra annen eiendom enn boliger (kraftsektoren og annen næringsseiendom).

² Summen av disposisjonsfond og regnskapsmessig mindreforbruk fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

I samme tabell vises de ti kommunene med dårligst gjennomsnittlig netto driftsresultat i perioden. Seks av kommunene med laveste netto driftsresultat (Austrheim, Hamarøy, Lødingen, Fauske, Moskenes og Karasjok) hadde også et akkumulert underskudd i 2018. Halvparten av disse kommunene hadde også negative eller svake netto driftsresultat i 2018. Dårligst netto driftsresultat i perioden 2015-17 hadde Steigen (-2,1 pst.) og Hamarøy (-1,6 pst.), men førstnevnte fikk store inntekter fra Havbruksfondet i 2018. De fleste av kommunene med dårligst netto driftsresultat er små kommuner (med under 3 000 innbyggere), som har hatt en befolkningsnedgang i perioden 2009-2019.

Kommuner med sterkest befolkningsnedgang

Negativ befolkningsutvikling antas å ha større konsekvenser for kommuneøkonomien på mellomlang eller lengre sikt. De kommunene som har hatt en negativ befolkningsutvikling, vil, dersom denne trenden fortsetter, få en svakere inntektsutvikling framover.

I tabell 8.3 vises de ti kommunene med svakest befolkningsutvikling i perioden 2009-2019. 128 kommuner har i samme periode hatt en befolkningsnedgang, og i 47 kommuner av disse var gjennomsnittlig befolkningsnedgang på mer enn -0,5 pst. årlig. Størst nedgang har Røst (-1,75 pst. årlig) og Loppa (-1,69 pst. årlig). Blant kommunene med den svakeste befolkningsutviklingen er små kommuner (med under 3 000 innbyggere) overrepresentert.

Tabell 8.3 Kommuner med størst befolkningsnedgang 2009-2019.

Befolkning		Inntektsnivå			Finansiell situasjon				
Antall innbyggere per 1.1.2019	Befolkningsvekst, gjennomsnittlig årlig endring 2009-2019 (pst.)	Korr. frie inntekter 2018, ekskl. kraft/e.skatt (pst. av landssnitt)	Kraftinntekter og eiendoms-skatt annen eiendom 2018 ¹ (pst. av bto. driftsinntekter)	Inntekter havbruks-fond 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto dr.res. 2015-17 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto dr.res. 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Netto lånegjeld 2018 (pst. av bto. drifts-inntekter)	Driftsbuffer ² (pst. av bto. drifts-inntekter)	
1856 Røst	508	-1,75 %	125	1,0 %	0,0 %	5,7 %	6,7 %	73,5 %	20,0 %
5432 Loppa	917	-1,69 %	141	0,0 %	13,1 %	3,9 %	18,2 %	16,2 %	30,8 %
3424 Rendalen	1 791	-1,17 %	100	6,7 %	0,0 %	7,9 %	6,1 %	61,6 %	44,4 %
4221 Valle	1 156	-1,11 %	102	17,7 %	0,0 %	4,8 %	3,0 %	70,2 %	19,5 %
3425 Engerdal	1 286	-1,10 %	107	0,8 %	0,0 %	4,0 %	-4,7 %	49,8 %	24,9 %
1811 Bindal	1 450	-1,08 %	107	8,2 %	7,5 %	4,0 %	13,7 %	58,1 %	31,6 %
1839 Beiarn	1 022	-1,06 %	111	9,8 %	0,0 %	5,2 %	-3,8 %	63,3 %	16,9 %
5424 Lyngen	2 847	-1,06 %	111	0,5 %	1,2 %	2,6 %	2,1 %	157,7 %	10,0 %
5429 Kvænangen	1 202	-1,01 %	123	5,4 %	10,1 %	0,3 %	12,5 %	79,2 %	7,1 %
1511 Vanylven	3 163	-0,99 %	96	0,2 %	2,3 %	4,6 %	4,7 %	64,5 %	17,8 %
Landet		1,05 %	100	1,7	0,5	3,6 %	2,6 %	82,0 %	12,1 %

¹ Summen av netto inntekter fra salg av konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg samt eiendomsskatt fra annen eiendom enn boliger (kraftsektoren og annen næringsseiendom).

² Summen av disposisjonsfond og regnskapsmessig mindreforbruk fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Det er et relativt entydig bilde at kommunene med den sterkeste befolkningsnedgangen har en veldig god økonomi. Driftsresultatene har vært gode og jevnt over høyere enn landssnittet, og driftsbufferne er betydelige. Selv om disse kommunene er små, ser de ikke ut til å få umiddelbare utfordringer med å håndtere en eventuell reduksjon i inntektene. Driftsbufferne er såpass store at de i realiteten kan ta de nødvendige tilpasningene over lengre tid.

Oppsummering

Samlet sett er det få kommuner som skårer lavt på samtlige indikatorer som det er sett på i dette avsnittet.

Mange kommuner har over de siste ti årene hatt en befolkningsnedgang. Kommunene med den største befolkningsnedgangen har imidlertid en solid økonomi med stor driftsreserver i form av disposisjonsfond, og mange kan også vise til gode netto driftsresultater de siste årene, det vil si at den løpende driften ser ut til å være i god økonomisk balanse. For enkelte kommuner kan det delvis bero på et høyt inntektsnivå, men også kommuner med et mer moderat inntektsnivå har hatt gode finansielle resultater på tross av befolkningsnedgang.

På kort sikt ser ikke disse kommunene ut til å ha større utfordringer med å håndtere en eventuell reduksjon i inntektene. De kommunene som vil få de største utfordringene, er kommunene som allerede er i en vanskelig økonomisk situasjon, med underskudd som må dekkes inn, og som ikke har noen buffere å tære på i form av ekstraordinære inntekter eller opparbeidede fond (jf. tabell 8.2). Selv om små kommuner som en gruppe har en solid økonomi, har enkelte kommuner en svak finansiell situasjon, og de kan antas å ha større utfordringer enn større kommuner i en eventuell omstillingsprosessen som følge av lavere inntektsvekst framover.

8.2 Konsekvenser av høyere rente og fall i boligverdier, aksjeverdier og kraftpriser

Forhold som slår inn i kommunenes økonomi

Store deler av kommunenes inntekter og utgifter vil ha et relativt stabilt preg, og endringer i eksterne faktorer vil normalt kun ha begrenset betydning for kommunenes økonomi.

Inntektsrammene for sektoren er i stor grad satt sentralt, og inntektssystemet omfordeler rammetilskudd og skatteinntekter mellom kommunene. Utslag av en lokal skattesvikt vil for alle kommuner dempes av skatteutjevningen, men kompensasjonsgraden vil variere i henhold til den enkelte kommunes forhold til landsgjennomsnittet. For skattesvake kommuner (under 90 pst. av landssnittet) vil konsekvensene av rent lokale forhold på skattesiden i liten grad påvirke kommunens skatteinntekter, siden om lag 95 pst. av en lokal skattesvikt vil for disse kommunene bli kompensert.²⁴ I alt 287 kommuner hadde i 2018 skatteinntekter under 90 pst. av landsgjennomsnittet. For øvrige kommuner vil kompensasjonsgraden være avhengig av den enkelte kommunes forhold til landsgjennomsnittet før og etter svikten. Alle kommuner vil få minst 60 pst. av en skattesvikt kompensert. Kompensasjonsgraden vil økes dersom kommunen kommer under 90 pst. av landsgjennomsnittet etter svikten.

Inntekter fra konsesjonsavgift og eiendomsskatt fra kraftanlegg er knyttet til kraftproduksjon og kraftprisene over flere år, og årlige endringer i prisene vil utjevnes, mens mer permanente skift vil slå gradvis inn. Et ekspertutvalg har vurdert om dagens vannkraftbeskatning hindrer utbygging av samfunnsøkonomisk lønnsom vannkraft (NOU 2019: 16 *Skattlegging av vannkraftverk*). Det framkom av mandatet at utvalget kunne se bort fra hensynet til fordeling av inntektene mellom kommuner, fylker og staten. Utvalget anbefalte å avvikle ordningene med konsesjonskraft og konsesjonsavgift samt å normalisere eiendomsskatten for vannkraftverk. Det er ikke gått videre inn på dette i dette kapitlet. Her er det tatt utgangspunkt i gjeldende regler for kraftverksbeskatning.

Pensjonspremiene vil være påvirket av avkastningen på pensjonsmidlene, slik at lav avkastning vil gi høyere premier. Effekten fases også her inn over flere år gjennom at kommunene gis anledning til å amortisere avviket mellom premiene og en beregnet pensjonskostnad over syv år.

Enkelte faktorer vil likevel ved en negativ utvikling slå inn relativt raskt i kommunenes driftsregnskap i form av høyere utgifter eller inntektsbortfall.

Endringer i rentenivået vil påvirke forhold både på inntekts- og utgiftssiden. Det vises til avsnitt 7.2 for nærmere omtale av dette.

Avkastningen på kommunens forvaltning av ledig likviditet skal utgifts- eller inntektsføres årlig. Et fall i aksjeverdiene vil dermed slå rett inn i kommuneregnskapene.

Endringer i prisene på eiendom slår ikke inn i driftsregnskapet annet enn gjennom at det kan ha betydning for eiendomsskattene for de kommunene som har det. For kommunene som har lokal taksering vil dette eventuelt først slå inn når kommunen foretar en ny taksering. For kommuner som bruker Skatteetatens formuesgrunnlag, vil det slå inn raskere. Da er det

²⁴ Som en illustrasjon innebærer det at for en skattesvak kommune hvor skatteinntektene f.eks. utgjør 25 pst. av de samlede brutto driftsinntektene (for kommunene samlet var andelen 36 pst. i 2018), vil effekten av en særskilt lokal skattesvikt på 10 pst. tilsvare om lag 0,1 pst. av kommunens samlede driftsinntekter (=10 pst. skattesvikt * 5 pst. som ikke utjevnes * 25 pst. skatteandel).

boligverdien fra siste fastsetting av formues- og inntektsskatt, redusert med en obligatorisk reduksjonsfaktor (f.o.m. 2020 er denne på 30 pst., og kommunen kan også velge høyere reduksjonsfaktor enn dette) som legges til grunn. Det innebærer at eiendomsskatten vil basere seg på boligverdiene fra to år tilbake. Boligverdi er Skatteetatens estimerte markedsverdi av boligeiendom, som fastsettes med utgangspunkt i en kvadratmeterpris beregnet av Statistisk sentralbyrå (SSB) multiplisert med boligens areal (p-rom). I denne tas det også hensyn til beliggenhet, byggeår og type bolig. Ettersom eiendomsskattegrunnlaget i slike tilfeller baserer seg på verdiene to år tilbake i tid, vil det først slå inn i kommuneregnskapene to år etter verdifallet, dvs. at et boligprisfall i 2020 vil først kunne få betydning for eiendomsskatten i 2022.

Kommuner med vannkraftproduksjon innenfor sitt geografiske område, mottar også en andel av den produserte kraften. Konesjonskraften leveres fra produsenten til kommunen til en pris som er gitt i lov og som tar utgangspunkt i en selvkostberegning. Hvis kommunen har rett på en større tildeling av konsesjonskraft enn forbruket til alminnelig forsyning i den aktuelle kommunen, går den overskytende konsesjonskraften til fylkeskommunen. Kommunen og fylkeskommunen kan deretter bruke kraften selv eller selge den videre i markedet. En endring i kraftprisene vil derfor også for enkelte kommuner og fylkeskommuner kunne slå direkte inn gjennom de årlige konsesjonskraftsinntektene. Disse kommunene har imidlertid oftere et høyere inntektsnivå.²⁵

Forutsetninger

For å belyse hvordan endringer i eksterne faktorer som har betydning for kommunenes økonomi, er det gjort såkalte stresstester. Stresstestene måler effekten for kommunene og fylkeskommunene av forhåndsdefinerte markedssjokk og analyserer sårbarhet for ulike ekstreme, men ikke usannsynlige, sjokk i økonomien.

Forutsetningene som legges inn i ulike stresstester, vil bero på hva en ønsker å måle. Når det gjelder risiko for lavere inntekter i form av reduserte statlige overføringer, skattesvikt osv., gjennomgås ikke dette i det følgende. Som nevnt ovenfor, er det i første rekke de økonomiske konsekvensene av en endring i rentenivået, aksjeverdiene og kraftprisene som kan ha vesentlig betydning for enkeltkommuner. I tillegg kan endringer i eiendomsverdier ha en viss betydning. Ved valg av forutsetninger er det tatt utgangspunkt i et alternativ med:

- Fall i aksjeverdier på 40 pst.
- Renteøkning på 4 prosentpoeng.
- Fall i boligprisene på 30 pst.
- Fall i kraftprisene på 60 pst.

Disse forutsetningene er ikke nødvendigvis internt konsistente. Analysene er derfor best egnet til å gi indikasjoner på hvordan de enkelte hendelsene hver for seg kan påvirke kommunenes økonomi. For renter, aksjer og boligverdier er forutsetningene tilnærmet likt de som Finanstilsynet benyttet i sine sist oppdaterte stresstester for banker og husholdninger fra 2018. For kraftpriser tilsvarer nedgangen at prisene faller fra 2018-nivå til det laveste nivået i ett enkelt år de siste femten årene (2015). Ved hjelp av balanseregnskapene og driftsregnskapene til kommunene kan en gjøre noen grove vurderinger av hvordan dette kan slå ut på driftsinntektene for den enkelte kommune. Formålet er å gi noen betraktninger rundt

²⁵ I tillegg vil naturligvis kommunene dra nytte av lavere kraftpriser i egen tjenesteproduksjon, men det er det ikke sett på her.

i hvilken grad slike hendelser kan få konsekvenser for tjenesteproduksjonen og hvor mye utgiftene må tilpasses.

Forholdene vil slå ut over litt ulik tidshorison. Fall i aksjeverdier kan skje raskt og vil slå inn i kommuneregnskapene umiddelbart. Også lavere kraftpriser kan slå inn raskt i form av lavere inntekter fra konsesjonskraft. En renteøkning på i størrelsesorden 4 prosentpoeng og et fall i boligprisene i den størrelsesorden som er lagt til grunn her, vil normalt skje over en lengre periode. Ved at fallet i boligpriser også først virker inn på eiendomsskatten to år i etterkant av prisetallet, vil ikke konsekvensene være like umiddelbare som for fall i aksjeverdier og kraftpriser.

Det vil også variere i hvilken grad effekten kun slår inn i et enkelt år eller om utgiftsøkningen eller inntektsbortfallet vil vare over tid. Fall i aksjeverdier vil slå inn i kommuneregnskapene som en engangsutgift. Lavere kraftpriser vil gi et vedvarende inntektsbortfall til prisene tar seg opp igjen. En renteøkning i størrelsesorden 4 prosentpoeng og et fall i boligprisene vil på sin side ikke få like umiddelbare konsekvenser, men vil innebære vedvarende økte utgifter/lavere inntekter med mindre utviklingen snur.

Det kan derfor være av like stor interesse å se på hendelsene hver for seg og med andre tallstørrelser lagt inn i forutsetningene. Men som et utgangspunkt og for å ha ett alternativ som utgangspunkt for den videre omtalen, er forutsetningene nevnt ovenfor lagt til grunn, selv om dette vil være en grovmasket tilnærming.

For forholdene nevnt ovenfor kan kommunene sikre seg for svingninger gjennom å binde renten eller inngå fastpris på salg av kraft, og endringer i eiendomsskatten kan helt eller delvis motvirkes gjennom endringer i sats, bunnfradrag, reduksjonsfaktor e.l. Slike forhold har en imidlertid ikke oversikt over for den enkelte kommune, og det er derfor ikke tatt hensyn til dette i de videre analysene.

Det er heller ikke sett på sekundære effekter av de gitte forutsetningene, slik som for eksempel virkningene som en lavkonjunktur kan ha på skatteinntekter, sosialhjelpsutgifter o.l.

Indikatorer som er brukt i analysene

For å belyse hvordan sektoren påvirkes av *endringer i rentenivået* har utvalget illustrert renterisikoen gjennom indikatoren for netto renteeksponering. Denne er basert på kommunenes balanseregnskaper, hvor rentebærende eiendeler trukket fra rentebærende gjeld. I tillegg er løpende inntekter som følger rentenivået, nærmere bestemt rentekompensasjon og gebyrinntekter fra selvkosttjenestene, trukket fra.

I tolkningen av indikatoren for netto renteeksponering er det som en forenklet tilnærming lagt til grunn at over tid er det rimelig at høyere rente også vil gi høyere inntekter fra bankinnskudd og plasseringer i sertifikater og obligasjoner. For plasseringer i sertifikater og obligasjoner vil imidlertid effekten av en uventet renteøkning på kort sikt kunne være motsatt, avhengig av vilkårene i obligasjonen, og denne effekten vil også slå inn i kommuneregnskapene.²⁶ Dette gir ikke de store utslagene ved mindre endringer i rentekurvene eller når en skal gjøre vurderinger av effektene på lengre sikt, men ved større sjokk, som en stresstest skal illustrere, vil tolkningen stå seg litt svakere. Hvis det eventuelt skulle ha vært korrigert for dette, måtte en ha gjort noen forutsetninger om både type obligasjoner (til forfall eller ikke) og gjennomsnittlig varighet på obligasjonene for den enkelte

²⁶ Et unntak fra denne hovedregelen igjen er fastrenteobligasjoner som kommunen har planer om å holde til forfall. Disse balanseføres til anskaffelseskost og eventuell over- eller underkurs periodiseres lineært over løpetiden på obligasjonen.

kommune. Av hensyn til enkelhet er netto renteeksponering benyttet for å beskrive effekten av en renteendring på kommunens økonomi.

For å beskrive verdien av et *fall i aksjeverdiene* er det tatt utgangspunkt i aksjer og andeler som er ført som omløpsmidler i balanseregnskapene. Disse føres til virkelig verdi i regnskapet, dvs. at verdiendringer føres årlig som en inntekt eller utgift i driftsregnskapet. Aksjer som er finansielle anleggsmidler, dvs. aksjer i selskaper der kommunen er inne som aktiv eier, føres til historisk kost. Endringer i disse verdiene påvirker ikke driftsregnskapene. I den grad en ønsker å si noe om hvordan kommunene på kort sikt tåler et økonomisk sjokk i form av et børsfall, vil det være mest hensiktsmessig å kun trekke inn effekten på kommunens omløpsaksjer (plasseringer av kommunenes ledige likviditet) og holde aksjene som er definert som finansielle anleggsmidler utenom.

For å illustrere effekten av et *fall i boligverdiene* er det i analysene lagt til grunn at boligprisfall ikke påvirker kommuner med lokal takst, kun de kommunene som benytter Skatteetatens formuesgrunnlag, ettersom effekten vil slå inn raskere i sistnevnte tilfelle (selv om det også her først vil slå inn i regnskapene to år etter boligprisfallet). I tillegg er det kun sett på boliger og fritidsboliger, mens næringseiendom ikke er trukket inn, som følge av hvilken statistikk som er tilgjengelig i kommunenes regnskaper. For sammenslåingskommuner er det forutsatt at eiendomsskattesats og takstgrunnlag (formuesgrunnlag eller lokal takst) i den største av sammenslåingskommunene videreføres.

For effekten av *fall i kraftprisene* er det tatt utgangspunkt i kommunenes og fylkeskommunenes brutto inntekter fra salg av konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg.

For alle disse indikatorene er det antatt at en endring i tråd med scenariet vil slå forholdsmessig ut, målt som andel av inntekt. Hvis f.eks. eiendomsskatteinntektene fra bolig utgjør 2 pst. av kommunens samlede driftsinntekter, anslås et fall i boligprisene å gi kommunen et inntektsbortfall tilsvarende 0,8 pst. av driftsinntektene.

I vurderingen av kommunenes økonomi er det sett opp mot de samme finansielle indikatorene som i avsnitt 8.1, det vil si netto driftsresultat i perioden 2015-2017 og i 2018, netto lånegjeld ved utgangen av 2018 og driftsbuffer ved utgangen av 2018. Alle indikatorene er målt som andel av inntekt.

Stresstesten er ment som en indikasjon på om et økonomisk sjokk leder til utilbørlige kutt i tjenestene. Ved solide resultater kan økonomiske sjokk dekkes innenfor den løpende driften eller gjennom å tære på disposisjonsfond, og ikke få umiddelbare konsekvenser for tjenestene. Ved svake driftsresultater eller lave eller negativ driftsbuffer, vil tap slå raskere inn på tjenestene.

Anslåtte konsekvenser av høyere rente, lavere kraftpriser og fall i aksje- og boligverdiene

Netto renteeksponering utgjorde ved utgangen av 2018 i alt 198 mrd. kroner, tilsvarende 36,4 pst. av sektorens samlede driftsinntekter. For hvert prosentpoeng renten øker vil det isolert sett belaste kommuneøkonomien med om lag 2 mrd. kroner, eller knapt 0,4 pst. av driftsinntektene. På kort sikt vil utslagene av en renteendring dempes ytterligere fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Verdien av kommunenes og fylkeskommunenes aksjeplasseringer utgjorde ved utgangen av 2018 i alt 16 mrd. kroner, tilsvarende 2,9 pst. av de samlede driftsinntektene. For hver tiende pst. aksjeverdiene faller fra 2018-nivå, vil det utgiftsførte tapet i kommunenes og

fylkeskommunenes driftsregnskaper utgjøre om lag 1½ mrd. kroner, tilsvarende 0,3 pst. av driftsinntektene.

For kommunene som baserer seg på Skatteetatens formuesgrunnlag i eiendomsbeskatningen i egen kommune, utgjorde eiendomsskatteinntektene om lag 0,4 pst. av driftsinntektene i 2018. På landsbasis vil et fall i formuesgrunnlaget ha relativt små konsekvenser. En boligprisnedgang på 10 pst. vil innebære at eiendomsskatteinntektene reduseres med om lag 0,2 mrd. kroner to år i etterkant, alt annet likt.

Kommunenes og fylkeskommunenes inntekter fra konsesjonskraftsinntekt var i 2018 rundt 2,2 mrd. kroner, tilsvarende 0,4 pst. av sektorens samlede driftsinntekter. Et fall i kraftprisene på 10 pst. vil gi reduserte inntekter i størrelsesorden 0,2 mrd. kroner.

Tabell 8.4 Anslåtte konsekvenser for kommunesektoren av 4 prosentpoeng høyere rente, 40 pst. fall i aksjeverdiene, 30 pst. fall i boligverdiene og 60 pst. fall i kraftprisene fra 2018-nivå. Pst. av brutto driftsinntekter.

	Berørte størrelser				Anslåtte effekter			
	Netto rente-eksponering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Eiendomsskatt fra boliger 2018 ¹	Konsejns-kraft-inntekter 2018	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Inntekts-bortfall konsesjons-kraft
Kommunene	39,1	3,2	0,4	0,4	1,5	1,3	0,1	0,2
Fylkeskommunene eks. Oslo	21,0	1,5	-	0,6	0,8	0,6	-	0,4
Sektoren samlet	36,4	2,9	0,4	0,4	1,5	1,2	0,1	0,2

¹ Kun for kommuner som benytter Skatteetatens formuesgrunnlag.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 8.5 Anslåtte konsekvenser for kommuneøkonomien av 4 prosentpoeng høyere rente, 40 pst. fall i aksjeverdiene, 30 pst. fall i boligverdiene og 60 pst. fall i kraftprisene fra 2018-nivå. Pst. av brutto driftsinntekter.

Innbyggertall per 1.1.19	Antall kommuner	Berørte størrelser				Anslåtte effekter				Finansiell situasjon		
		Netto rente-eksponering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Eiendomsskatt fra boliger 2018 ¹	Konsejns-kraft-inntekter 2018	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Inntekts-bortfall konsesjons-kraft	Netto dr.res. 2015-17	Netto dr.res. 2018	Drifts-buffer ²
Under 1 000	21	-4,7	6,4	0,2	2,0	-0,2	2,6	0,0	1,2	5,5	8,0	23,6
1 000-2 999	107	29,6	1,5	0,2	1,5	1,2	0,6	0,1	0,9	3,0	3,5	12,3
3 000-4 999	46	28,6	1,3	0,3	2,4	1,1	0,5	0,1	1,4	3,8	2,8	12,6
5 000-9 999	70	49,1	2,3	0,4	0,7	2,0	0,9	0,1	0,4	2,6	1,8	10,5
10 000-19 999	50	48,2	3,5	0,3	0,5	1,9	1,4	0,1	0,3	3,5	1,9	11,1
20 000-49 999	43	46,6	2,6	0,3	0,1	1,9	1,0	0,1	0,1	3,3	1,6	10,5
Over 50 000	19	31,2	3,9	0,6	0,0	1,2	1,5	0,2	0,0	4,1	3,3	13,3
Landet	356	39,1	3,2	0,4	0,4	1,5	1,3	0,1	0,2	3,6	2,6	12,1
Minimum		-110,5	0,0	0,0	0,0	-4,4	-0,4	0,0	0,0	-2,2	-5,9	-22,4
Maksimum		147,2	135,3	3,8	17,2	5,9	54,1	1,2	10,3	22,0	22,8	88,5

¹ Kun for kommuner som benytter Skatteetatens formuesgrunnlag.

² Summen av disposisjonsfond og regnskapsmessig mindreforbruk fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

I tabell 8.5 er kommunene gruppert etter innbyggertall. De minste kommunene (under 1 000 innbyggere) har som gruppe en bedre økonomisk situasjon gjennom høyere inntektsnivå

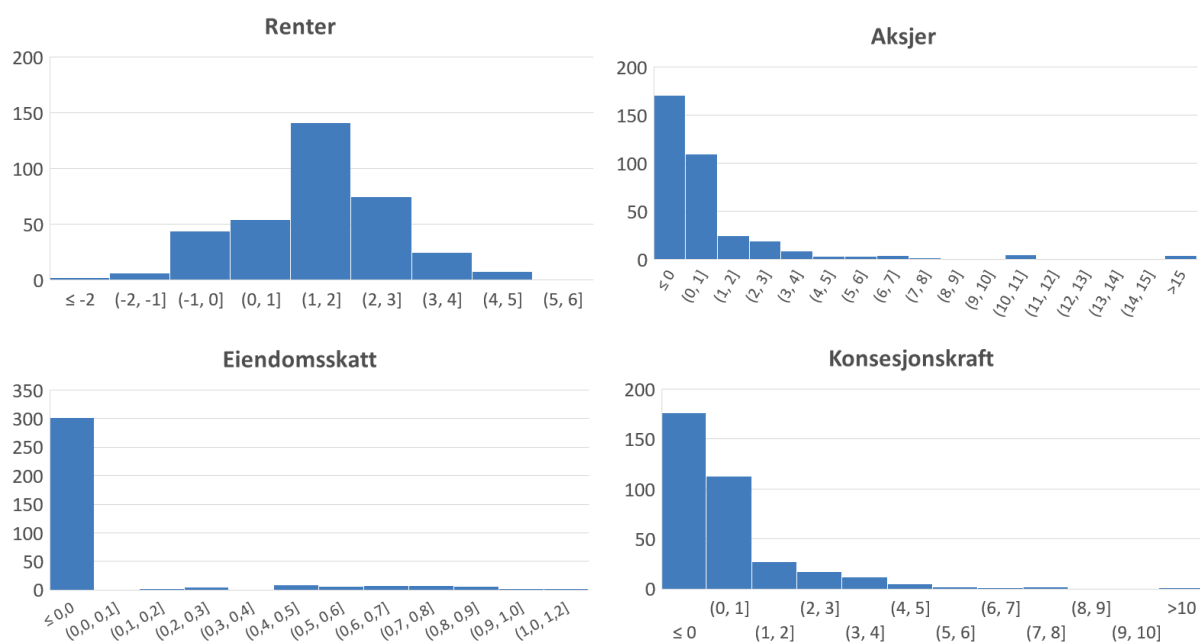
som følge av kraftinntekter, lavere gjeld, bedre driftsresultater samt større driftsbuffer og likviditet. Likviditeten som er plassert i aksjer, er større enn for de andre gruppene. Kommunene er følgelig også mindre eksponert for endringer i rentenivå, men mer eksponert for endringer i kraftprisen og aksjeverdiene.

De øvrige kommunene under 5 000 innbyggere har også relativt lav gjeld samt inntekter fra konsesjonskraft, men lavere aksjebeholdninger og inntekter fra eiendomsskatt.

De større kommunene har mindre og avtakende grad inntekter fra kraft. Gjelden er jevnt over høyere, med unntak av de aller største (over 50 000 innbyggere), og de disponerer større aksjeplasseringer.

Figur 8.1 viser hvordan stressscenariet slår ut for enkeltkommuner. Langs x-aksen er det vist utslagene for den enkelte kommune ved det gitte scenariet, målt som andel av de samlede driftsinntektene. Antall kommuner i de ulike intervallene vises langs y-aksen.

For de fleste kommuner vil hendelser som illustrert her ha små konsekvenser for kommunens økonomi.

Figur 8.1 Konsekvenser i kommunene av 4 prosentpoeng høyere rente, 40 pst. fall i aksjeverdiene, 30 pst. fall i boligverdiene og 60 pst. fall i kraftprisene fra 2018-nivå. Anslått utgiftsøkning eller inntektsbortfall i pst. brutto driftsinntekter (x-aksen) og antall kommuner i hvert intervall (y-aksen).

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Mens høyere rente og lavere boligverdier i relativt beskjeden grad slår inn økonomien, kan fall i aksjeverdiene og kraftprisene gi kraftigere utslag for enkeltkommuner.

Kommuner som forvalter store verdier i aksjemarkedet vil ofte være kommuner som tidligere har solgt seg helt eller delvis ut av kraftselskaper. Ved salg av aksjer føres en del av salgsinntekten i kommunens driftsregnskap. Denne inntekten tilsvarer kommunens andel av den opptjente egenkapitalen i selskapet. Det resterende inntektsføres i investeringsregnskapet. Ofte vil derfor disse kommunene kunne ha relativt store

disposisjonsfond som følge av salget, og en stor buffer å trekke på ved svingninger i aksjemarkedet. Hvis derimot kun en mindre del ble inntektsført i driftsregnskapet, men hele likviditeten er plassert i aksjer, innebærer det at et eventuelt tap i større grad må dekkes over den løpende driften.

Også lavere kraftpriser kan gi relativt store utslag for enkelte kommuner. Disse kommunene vil også ha andre store inntekter fra kraft (eiendomsskatt og naturressursskatt) og et inntektsnivå godt over landssnittet. For mange er også den økonomiske situasjonen god, men for enkelte vil inntektsbortfallet kunne være større enn driftsbufferen.

For fylkeskommunene er både utslagene og variasjonene mindre enn for kommunene. Gjeldsgraden (og dermed netto renteeksponering) er lavere og aksjebeholdningene er mindre. Troms og Finnmark og Nordland vil nesten være uberørt, mens Rogaland og Vestland, med gjeld godt over snittet og konsesjonskraft, vil tilsynelatende få de største utslagene. Med ett unntak er utslagene i det gitte scenariet lavere enn driftsresultatene i perioden 2015-18, og samtlige fylkeskommuner har også relativt solid driftsbuffer.

Tabell 8.6 Anslåtte konsekvenser for fylkeskommunene av 4 prosentpoeng høyere rente, 40 pst. fall i aksjeverdier og 60 pst. fall i kraftprisene fra 2018-nivå. Prosent av brutto driftsinntekter.

	Berørte størrelser			Anslåtte effekter			Finansiell situasjon		
	Netto renteeksponering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Konsesjonskraftinntekter 2018	Økte renteutgifter	Verditap aksjer	Inntektsbortfall konsesjonskraft	Netto dr.res. 2015-17	Netto dr.res. 2018	Driftsbuffer ¹
Viken	5,5	4,3	0,0	0,2	1,7	0,0	4,2	4,2	14,1
Innlandet	-8,3	2,3	0,0	-0,3	0,9	0,0	6,6	6,2	16,4
Vestfold og Telemark	25,2	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	5,0	3,5	19,0
Agder	2,5	2,0	1,4	0,1	0,8	0,9	6,3	4,2	11,1
Rogaland	42,6	0,2	2,2	1,7	0,1	1,3	5,8	2,9	9,9
Vestland	46,5	1,0	1,8	1,9	0,4	1,1	3,7	2,2	10,5
Møre og Romsdal	36,2	0,6	0,4	1,4	0,2	0,2	1,0	1,2	8,7
Trøndelag	56,0	0,0	0,2	2,2	0,0	0,1	6,3	4,1	16,2
Nordland	-10,2	1,7	0,0	-0,4	0,7	0,0	3,8	5,9	12,8
Troms og Finnmark	1,5	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	4,6	4,1	5,7
Landet uten Oslo	21,0	1,5	0,6	0,8	0,6	0,4	4,7	3,8	12,6

¹ Summen av disposisjonsfond og regnskapsmessig mindreforbruk fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Oppsummering

For sektoren samlet vil effektene ved de hendelsene som er sett på i dette avsnittet, være høyest ved en renteøkning og et fall i aksjemarkedet. Effekten på konsesjonskraftsinntekter av lavere kraftpriser ser ut til å være beskjeden når en ser på sektoren samlet. Da er det heller ikke tatt hensyn til besparelsen dette vil gi alle kommunene gjennom reduserte strømutfgifter. Lavere boligpriser ser ut også til å ha kun marginale endringer på eiendomsskatteinntektene, og det vil i tillegg ta noe tid før denne effekten slår inn.

For de fleste kommunene vil de økonomiske konsekvensene av slike hendelser være relativt små. Driftsbufferne (disposisjonsfondene) i kommunene er også generelt store for øyeblikket, noe som vil bidra til å dempe konsekvensene på tjenesteproduksjonen.

For enkeltkommuner vil imidlertid verditap på aksjeplasseringer og lavere kraftpriser kunne gi store utslag. Kommuner med store aksjeporteføljer vil nødvendigvis ha god likviditet. Normalt vil disse kommunene også ha en betydelig driftsbuffer og god evne til å takle verdisvingninger. Hvis likviditeten derimot i større grad stammer fra forhold knyttet til investeringsregnskapet (investeringsfond, ubrukte lånemidler o.l.), kan et fall i aksjemarkedet som ikke er helt forbigående, kunne slå betydelig inn i driften.

Kommunene som blir sterkest berørt av kraftpriser, vil på sin side også ha betydelige øvrige inntekter fra kraft (eiendomsskatt og naturressursskatt) og et inntektsnivå godt over landssnittet. For mange er også den økonomiske situasjonen god, men for enkelte vil inntektsbortfallet være større enn driftsbufferen. Utslagene er likevel mindre enn for kommunene med store aksjeporteføljer.

Det understrekes at dette er stiliserte beregninger rundt gitte hendelser. Effekten av disse hendelsene vil slå ut over litt ulik tidshorisont, og de er ikke nødvendigvis konsistente seg imellom. Det vil også variere i hvilken grad effekten kun slår inn i et enkelt år eller om utgiftsøkningen eller inntektsbortfallet vil vare over tid. Videre er det ikke tatt hensyn til rente- og prissikringer eller mulige tilpasninger i eiendomsskatteregime e.l. Resultatene som sådan må tolkes med varsomhet, men kan bidra til delvis å belyse konsekvensene som endringer i rente, aksjeverdier, boligpriser og kraftpriser med gitte forutsetninger kan få for tjenestene i kommunene.

9 Effektivitet i kommunale tjenester 2017-2018

Kapitlet presenterer oppdaterte beregninger av effektivitet i kommunale tjenester ved bruk av DEA-analyse. I tillegg til sektorvise analyser av barnehage, grunnskole og pleie og omsorg, beregnes det en indikator for samlet effektivitet i alle tre sektorer. Analysene indikerer et samlet effektiviseringspotensial i underkant av 10 pst. Fra 2017 til 2018 var det en liten nedgang i beregnet effektivitet.

Generelt kan det i denne type analyser være et motsetningsforhold mellom høy effektivitet og høy kvalitet. Dette problemet antas å være minst i grunnskolen, hvor det finnes gode mål på læringsutbytte, men større i barnehage og pleie og omsorg hvor det i mindre grad finnes gode mål på kvalitet.

9.1 Innledning

Utvalget initierte vinteren 2010 et prosjekt om effektivitet i kommunale tjenester. Formålet var å få mer kunnskap om effektiviteten og effektivitetsutviklingen for de kommunale tjenestene, samt å utvikle et beregningsopplegg for sektorovergrepene effektivitet. Beregningsopplegget skulle kunne oppdateres årlig, både for de enkelte kommunene og kommunene som helhet. Prosjektet ble utført av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved NTNU og ble oppsummert i utvalgets rapport fra november 2010.²⁷ Analysene fra prosjektet var basert på data for 2008-2009. Utvalget har i senere rapporter publisert oppdaterte analyser. I dette kapitlet presenteres analyser basert på data for 2017 og 2018. Tall for enkeltkommuner er publisert i vedlegg 16 og legges ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata. Det vises også til en kommende SØF-rapport for mer detaljer.

9.2 Analyseopplegg

Analyseopplegget er basert på DEA-analyse (Data Envelopment Analysis) som er den mest utbredte analyseteknikken i studier av offentlig sektors effektivitet.²⁸ Metoden ble første gang introdusert av Charnes, Cooper og Rhodes (1978), som en utvidelse av Farrell (1957). Kittelsen og Førstund (2001) gir en god innføring på norsk. En av grunnene til at denne metoden er attraktiv å anvende i analyser av offentlig sektor er at den beregner relativ effektivitet i tilfeller hvor produksjonsprosessen inkluderer flere innsatsfaktorer og flere produkter, og hvor det er vanskelig å fordele innsatsfaktorbruken mellom de ulike produktene. Enhetenes effektivitet vurderes mot hverandre ved at enhetene med høyest målt effektivitet (beste observerte praksis) utgjør et referansesett som de andre enhetene måles mot. Effektivitetsscorene ligger mellom 0 og 1, og en verdi på 1 betyr at enheten er effektiv. Metoden gir ikke informasjon om hvor produktiv de mest effektive enhetene er i en større kontekst, men sier noe om effektiviseringspotensialet til de ineffektive enhetene i forhold til beste observerte praksis.

I analyser av kommunesektoren er det av stor betydning om det antas konstant eller avtakende skalautbytte. Det har sammenheng med at kommunene er av svært ulik størrelse, og at små kommuner kan oppleve skalaulempen i tjenesteproduksjonen. I inntektssystemet legges det for eksempel til grunn at små kommuner har skalaulempen innen administrasjon,

²⁷ Det vises til Borge, Pettersen og Tovmo (2011) for en mer fullstendig rapportering fra prosjektet, og til Borge og Pettersen (2012), Borge, Nyhus og Pettersen (2014), Borge og Pettersen (2016), Borge, Kråkenes og Pettersen (2016), Borge, Kråkenes og Nyhus (2018) og Borge, Kråkenes og Nyhus (2019) for senere oppdateringer.

²⁸ En alternativ metode er SFA (Stochastic Front Analysis) som en parametrisert metode basert på regresjonsanalyse.

grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg. Dersom det antas konstant skalautbytte, vil det derfor være en tendens til at små kommuner kommer ut som ineffektive fordi de er små. Det beregnede effektiviseringspotensialet vil da reflektere gevinsten ved at den enkelte kommune utnytter ressursene mer effektivt og gevinsten ved at kommunestrukturen endres slik at skalaulempene kan elimineres. I dette prosjektet fokuseres det på i hvilken grad den enkelte kommune utnytter ressursene effektivt, og det antas derfor variabelt skalautbytte.

Som alle andre metoder har også DEA-metoden begrensninger og svakheter. For det første vil datakvaliteten begrense kvaliteten på analysene. For det andre har DEA-metoden den egenskap at det beregnede effektiviseringspotensialet reduseres når antall produkter og/eller innsatsfaktorer øker. Det er derfor fare for at effektiviseringspotensialet underestimeres dersom det formuleres en svært rik modell med mange produkter og innsatsfaktorer. På den andre siden kan effektiviseringspotensialet bli overestimert dersom viktige produkter og innsatsfaktorer utelates fra analysen. Det må derfor foretas en avveining mellom potensiell undervurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært fleksibel modellformulering og en overvurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært restriktiv modellformulering. Valg av modellformulering blir derfor viktig når DEA-metoden skal anvendes i praksis. For det tredje er DEA-metoden følsom for ekstreme observasjoner og målefeil. Betrakt for eksempel en kommune som kommer ut som effektiv, men hvor innsatsfaktorbruken er undervurdert på grunn av målefeil. Det største problemet er ikke at effektiviteten i denne kommunen overvurderes, men at effektiviteten i andre kommuner undervurderes fordi referansefronten feilaktig flyttes utover.

Det effektivitetsbegrepet som ligger til grunn for DEA-analysen er såkalt teknisk effektivitet. Kravet til teknisk effektivitet er at det ikke sløses med ressurser. Det skal ikke være mulig å redusere bruken av innsatsfaktorer uten at produksjonen reduseres. Teknisk effektivitet er et svakt effektivitetsbegrep, noe som innebærer at produksjonen kan være teknisk effektiv uten at andre effektivitetskrav er oppfylt, herunder kostnadseffektivitet, resultateffektivitet, formåleffektivitet og prioriteringseffektivitet. I grunnskolen, hvor skolebidrag (basert på nasjonale prøver og eksamensresultater) inngår som produkter, sier imidlertid analysen noe om resultateffektivitet eller hvilken effekt tjenestetilbudet har på brukerne. Kostnadseffektivitet analyseres nærmere i kapittel 9.7.

Analyseopplegget innebærer at det først utføres sektorvise DEA-analyser basert på data for 2017 og 2018. Det beregnes en felles referansefront for de to årene, det vil si at fronten inneholder observasjoner fra begge år. Hver enkelt kommune vil da få beregnet en effektivitetsscore for hvert av de to årene. Videre kan det med utgangspunkt i de sektorvise effektivitetsscorene beregnes en indikator for samlet effektivitet for den enkelte kommune. Indikatoren for samlet effektivitet vil være et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes budsjettandeler som vektor. Den samlede effektivitetsscoren vil, som de sektorvise effektivitetsscorene, variere mellom 0 og 1. Den samlede effektivitetsscoren vil være lik 1 dersom kommunen kommer ut som effektiv i alle de sektorvise analysene. Siden effektivitetsscorene er beregnet i forhold til samme referansefront, vil endringen i effektivitetsscore gi uttrykk for kommunens endring i beregnet effektivitet fra ett år til det neste.

Nytt av året er at det tas hensyn til usikkerhet ved å beregne såkalt skjevhetsskorrigerte effektivitetsscorer med tilhørende konfidensintervall. Størrelsen på konfidensintervallet sier noe om usikkerheten knyttet til effektivitetsscoren for den enkelte kommune. Et smalt konfidensintervall innebærer at usikkerheten er liten, mens et bredt konfidensintervall betyr at usikkerheten er stor. Det vises til kapittel 9.4 for en nærmere diskusjon av metode og resultater.

Usikkerheten innebærer at effektivitetsscorene må tolkes med varsomhet, både for den enkelte kommune eller for kommunene som helhet. Usikkerheten er spesielt stor for kommuner med høy effektivitet. Det målte effektiviseringspotensialet vil i noen grad avhenge av hvor mange kommuner man har å sammenlikne seg med. Store kommuner som Oslo har få eller ingen å sammenlikne seg med og vil lettere komme ut som effektiv enn kommuner som har flere å sammenlikne seg med. Disse forholdene må tas i betraktning ved tolkningen av resultatene.

De effektivitetsanalysene som presenteres kan danne et grunnlag for vurdering av effektivitet i kommunene, men fra kommunenes perspektiv vil andre tilnærminger og egne vurderinger måtte komme i tillegg for å få en god forståelse av effektiviteten i produksjonen av egne tjenester. Eksempler på supplerende tilnærminger er å ta utgangspunkt i egne nøkkeltall fra KOSTRA og andre datakilder.

9.3 Modellformulering og data

Bradford, Malt og Oates (1969) skiller mellom D-output og C-output i offentlig tjenesteproduksjon. D-output (direct output eller aktivitet) er tjenester som offentlig sektor leverer til innbyggerne, mens C-output (consumption output eller resultat) er det innbyggerne bryr seg om eller har nytte av. Noen eksempler på forskjellen mellom D-output og C-output kan være illustrerende. I skolen er antall undervisningstimer et eksempel på D-output, mens elevenes læring er et eksempel på C-output. I helsesektoren er antall senger og antall polikliniske konsultasjoner eksempler på D-output, mens bedre helse og forlenget levealder er eksempler på C-output. Både D-output og C-output kan være flerdimensjonale i den forstand at de kan bestå av flere variabler eller faktorer.

I det følgende fokuseres det på analyser av de tre sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Første steg i DEA-analysen er å velge modellformulering, det vil si å spesifisere produkter og innsatsfaktorer. Tabell 8.1 gir en oversikt over modellformuleringene for de enkelte sektorer.

I grunnskolen er produktindikatorne mest tilfredsstillende i den forstand at de kan sies å representere, eller i det minste ligge nær, C-output. Produksjonen måles her ved skolebidragsindikatorer for henholdsvis småskoletrinnet (basert på nasjonale prøver i 5. trinn), mellomtrinnet (basert på nasjonale prøver i 9. trinn) og ungdomstrinnet (basert på skriftlig eksamen i 10. trinn). I denne sammenheng er det viktig å ta hensyn til at elevenes læringsutbytte ikke bare påvirkes av den jobben skolene og kommunene gjør, men også av elevenes familiebakgrunn. Dette er godt dokumentert i norsk og internasjonal skoleforskning (se for eksempel Hanushek 1986 og Hægeland, Raaum og Salvanes 2004). Dersom elevprestasjonene ikke korrigeres for familiebakgrunn, vil noen kommuner komme ufortjent godt ut mens andre kommer ufortjent dårlig ut. Elevenes resultater er derfor blant annet korrigert for foreldrenes utdanning, innvandrerbakgrunn og husholdningsinntekt. For resultatene fra nasjonale prøver i 8. trinn er det i tillegg kontrollert for resultatene på nasjonale prøver i 5. trinn og resultatene fra skriftlig eksamen i 10. trinn er kontrollert for resultatene på nasjonale prøver i 8. trinn. Det er benyttet skolebidragsindikatorer i tidligere års analyser også, men det er nytt av året at det benyttes offisielle skolebidragsindikatorer publisert av Utdanningsdirektoratet.²⁹ I tillegg inkluderes en indikator for læringsmiljø som produktmål i DEA-analysen. Indikatoren er basert på elevundersøkelsen og fanger opp trivsel, mobbing, elevdemokrati og medvirkning.

²⁹ Se Steffensen m.fl. (2017) for nærmere dokumentasjon.

Tabell 9.1 Innsatsfaktorer og produkter i de sektorvise DEA-analysene.

Sektor	Innsatsfaktorer	Produkter
Barnehage	Årsverk av personell med pedagogisk utdanning Årsverk av personell uten pedagogisk utdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Oppholdstimer 0-2 år Oppholdstimer 3-5 år Leke- og uteareal
Grunnskole	Årsverk til undervisning Årsverk assistenter Utgifter utenom undervisning (Alle innsatsfaktorer er korrigert for bosettingsmønster)	Skolebidrag småskoletrinnet Skolebidrag mellomtrinnet Skolebidrag ungdomstrinnet Læringsmiljø (Alle produkter er multiplisert med antall elever)
Pleie og omsorg	Årsverk av personell med relevant fagutdanning Årsverk av personell uten relevant fagutdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader (Alle innsatsfaktorer er korrigert for bosettingsmønster)	Liggedøgn i institusjoner Institusjonsbeboere med omfattende bistandsbehov Enerom i institusjon Timer til hjemmesykepleie Timer til praktisk bistand

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Produktindikatorene for barnehage og pleie og omsorg er mindre tilfredsstillende i den forstand at de stort sett fanger opp D-output. I barnehage benyttes oppholdstimer i to ulike aldersgrupper. Begrunnelsen for å skille mellom ulike aldersgrupper er at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste. Videre inngår antall kvadratmeter leke- og uteareal som kvalitetsindikator.

Pleie og omsorg er karakterisert ved at det tilbys ulike typer tjenester. I denne sektoren gjøres det først et skille mellom institusjoner og hjemmebaserte tjenester. Videre skilles det mellom praktisk bistand og hjemmesykepleie i hjemmebasert omsorg. I institusjonsomsorgen inngår liggedøgn og antall enerom, i tillegg til beboere med omfattende bistandsbehov. Det siste er nytt av året og tar hensyn til variasjon i pleietyngde mellom kommuner.

Effektiviseringsfokuset i pleie og omsorg har i stor grad dreid seg om overgang fra relativt ressurskrevende institusjonsomsorg til mindre ressurskrevende hjemmebasert omsorg. Slik overgang sparer kommunene for ressurser samtidig som det gjerne betraktes som en fordel at brukerne kan bo hjemme så lenge som mulig. Dette fanges imidlertid ikke opp i de analysene som er utført.

På innsatsfaktorsiden er det forsøkt å følge et mer enhetlig opplegg hvor det skilles mellom årsverk med og uten relevant utdanning og andre driftsutgifter enn lønn. Andre driftsutgifter enn lønn er målt i faste priser ved bruk av den kommunale deflatoren.

Fra høsten 2018 er det innført nasjonale bemanningsnormer i barnehage og grunnskole. I barnehage skal kommunene innfri en pedagognorm fra 1. august 2018 og en bemanningsnorm fra 1. august 2019. I grunnskole ble det innført en norm for lærertetthet fra høsten 2018. Begrunnelsen for normene er at de skal bidra til å heve kvaliteten i barnehagene og gi bedre læringsutbytte i skolen. Bemanningsnormene i barnehage vil trolig redusere effektiviteten i denne sektoren. Normene vil ikke påvirke målt produksjon (oppholdstimer og lekeareal), men de vil gi en økning i antall årsverk. På sikt kan denne utfordringen løses ved å inkludere bedre og mer objektive indikatorer for kvalitet (for eksempel foreldretilfredshet) og læringsutbytte (for eksempel språkutvikling) i barnehagene. For 2018 har Utdanningsdirektoratet publisert tall for foreldretilfredshet i barnehager for utvalg kommuner. Sammenhengen mellom målt effektivitet og foreldretilfredshet diskuteres i avsnitt 9.4.

I grunnskolen er det ikke like opplagt at bemanningsnormene vil bidra til redusert effektivitet. Her er den viktigste begrunnelsen for å innføre norm for lærertetthet at den skal bidra til økt

læringsutbytte, og tre av fire indikatorer for produksjon i denne sektoren er skolebidrag som er ment å fange opp læringsutbytte. Det kan imidlertid innvendes at indikatorene ikke er perfekte mål på læringsutbytte. I tillegg kan det ta noe tid før normen får effekt. I så fall vil det observeres en effektivitetsreduksjon på kort sikt også i denne sektoren. Videre er det grunn til å spørre om ikke staten bør tillegges ansvaret for eventuell ineffektivitet som følge av innføring av bemanningsnormer.

I tidligere år er det presentert egne analyser hvor effektivitetsscorene er korrigert for forskjeller i bosettingsmønster kommunene imellom. Dette bygger på en antakelse om at kommunene med spredt bosetting er dyrere å drive enn kommuner med mer konsentrert bosetting. De analyser som ligger til grunn for delkostnadsnøkklene i inntektssystemet dokumenterer at dette er tilfelle i grunnskole og pleie og omsorg. Samtlige innsatsfaktorer i disse to sektorene er korrigert for bosettingsmønster. Korreksjonen er gjort ved å dividere innsatsfaktorbruken med en kostnadsindeks (basert på delkostnadsnøkklene i inntektssystemet) som angir merkostnader knyttet til spredt bosettingsmønster. Argumentet for å gjøre denne korreksjonen er sterkest i pleie og omsorg, mens det i grunnskolen kan argumenteres for at spredt bosetting, mange små skoler og dermed høy lærertetthet kan bidra til bedre elevprestasjoner. I motsetning til for grunnskole og pleie og omsorg, er det ikke kriterier som fanger opp bosettingsmønster i delkostnadsnøkkelene for barnehage.

Det benyttes data for 2017-2018, og dataene er i hovedsak hentet fra KOSTRA. De eneste unntakene er data for årsverk i barnehage og grunnskole, samt læringsutbytte og læringsmiljø i grunnskolen, som er hentet fra Utdanningsdirektoratet. Data for 2017 og 2018 er tilgjengelig for i alt 314 kommuner. Frafallet skyldes i hovedsak grunnskolen hvor mange kommuner har for få elever til at det tillattes publisering av resultater fra læringsmiljøundersøkelsen og mål på læringsutbytte. Blant de utelatte kommunene er det en overvekt av mindre kommuner og kommuner i Finnmark.

9.4 Resultater

Resultatene fra DEA-analysene av de tre sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg er vist i tabell 9.2. Gjennomsnittlig effektivitetsscore er i størrelsesorden 0,8-0,9 og på linje med tidligere DEA-analyser av disse sektorene (Borge og Sunnevåg 2006). Minimumsverdier på 0,62 i barnehage- og 0,55 i grunnskolesektoren framstår heller ikke som urimelig, mens minimumsverdien i pleie og omsorg er noe lavere (0,44).

Samlet effektivitet beregnes som et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene i barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Vektene som benyttes gjenspeiler sektorenes relative størrelse. Gjennomsnittlig samlet effektivitet (uveid) er 0,83. Det nasjonale effektiviseringspotensialet må beregnes med utgangspunkt i det veide gjennomsnittet (med antall innbyggere som vekter). Det veide gjennomsnittet er 0,91 og betyr at kommunene som helhet har et effektiviseringspotensial på 9 pst. innen barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Ressursbruken kan med andre ord reduseres med 9 pst. uten at produksjonen reduseres dersom alle kommuner blir like effektive som de mest effektive kommunene i samtlige tre sektorer.

Figur 9.1 viser de sektorvise effektivitetsscorene og samlet effektivitet. Det framgår at variasjonen kommunene imellom er mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. Lavere variasjon i samlet effektivitet er et uttrykk for at det er få kommuner som er "dårlige i alt" og få kommuner som er "gode i alt".

Avsnitt 9.3 diskuterte blant annet bemanningsnormer og behovet for nye indikatorer for kvalitet og læringsutbytte i barnehagene. For 2018 har Utdanningsdirektoratet publisert tall for foreldretilfredshet med barnehagene i et utvalg på i underkant av 200 kommuner.

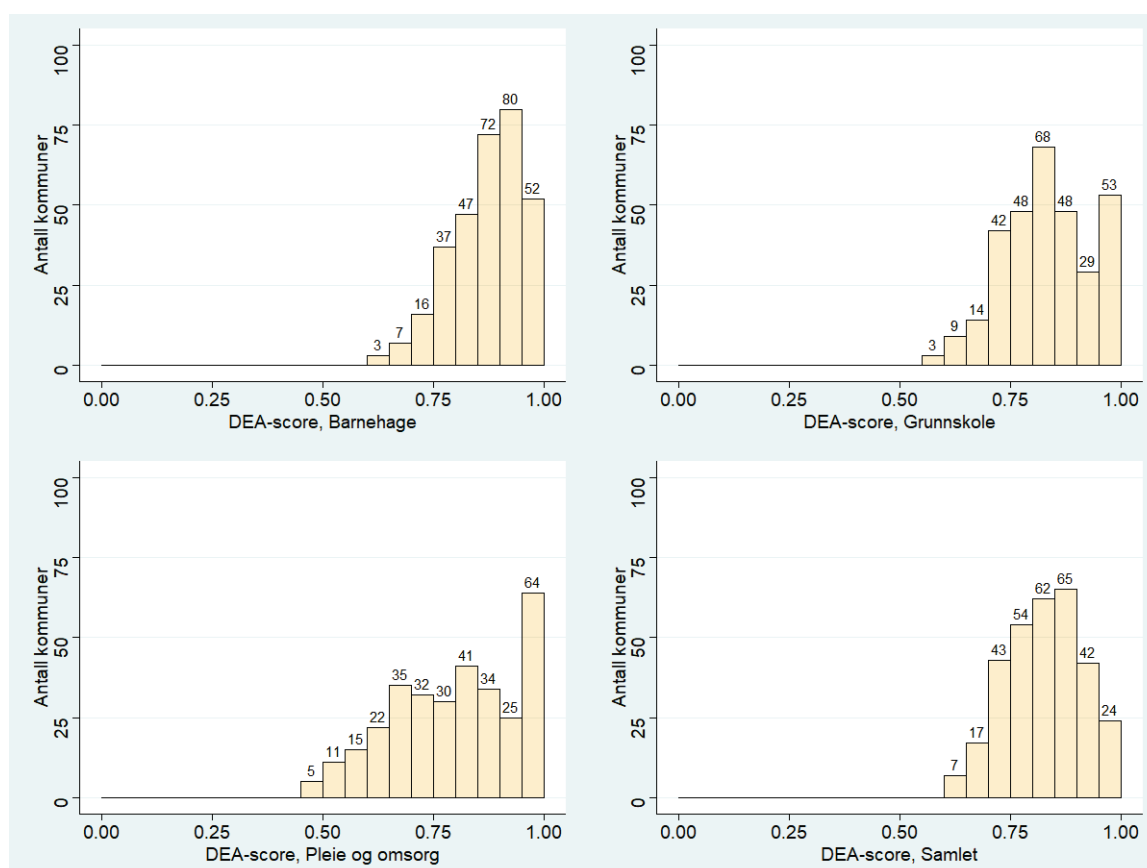
Undersøkelsen viser at foreldrene gjennomgående er godt fornøyde med barnehagetilbudet og at tilfredsheten er svakt positivt korrelert med beregnet effektivitetsscore. Dette indikerer at høy effektivitet ikke går bekostning av høy kvalitet målt ved foreldretilfredshet.

Tabell 9.2 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser.

Sektor	År	Antall komm.	Uveid snitt	Veid snitt	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max	Andel effektive
Barnehage	2017	314	0,90	0,96	0,62	0,85	0,97	1	18,2 %
	2018	314	0,87	0,94	0,62	0,82	0,93	1	8,0 %
Grunnskole	2017	314	0,84	0,92	0,55	0,77	0,91	1	11,1 %
	2018	314	0,83	0,91	0,58	0,77	0,91	1	9,9 %
Pleie og omsorg	2017	314	0,79	0,88	0,44	0,67	0,92	1	11,5 %
	2018	314	0,80	0,89	0,46	0,70	0,92	1	11,1 %
Samlet	2017	314	0,83	0,91	0,60	0,77	0,90	1	1,6 %
	2018	314	0,83	0,91	0,61	0,76	0,89	1	0,6 %

Merknad: Samlet effektivitet er et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Vektene er 0,202 for barnehage, 0,332 for grunnskole og 0,466 for pleie og omsorg. Beregningene omfatter de 314 kommunene som har rapportert tilstrekkelig med data til å få beregnet effektivitet i de tre sektorene for begge år.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

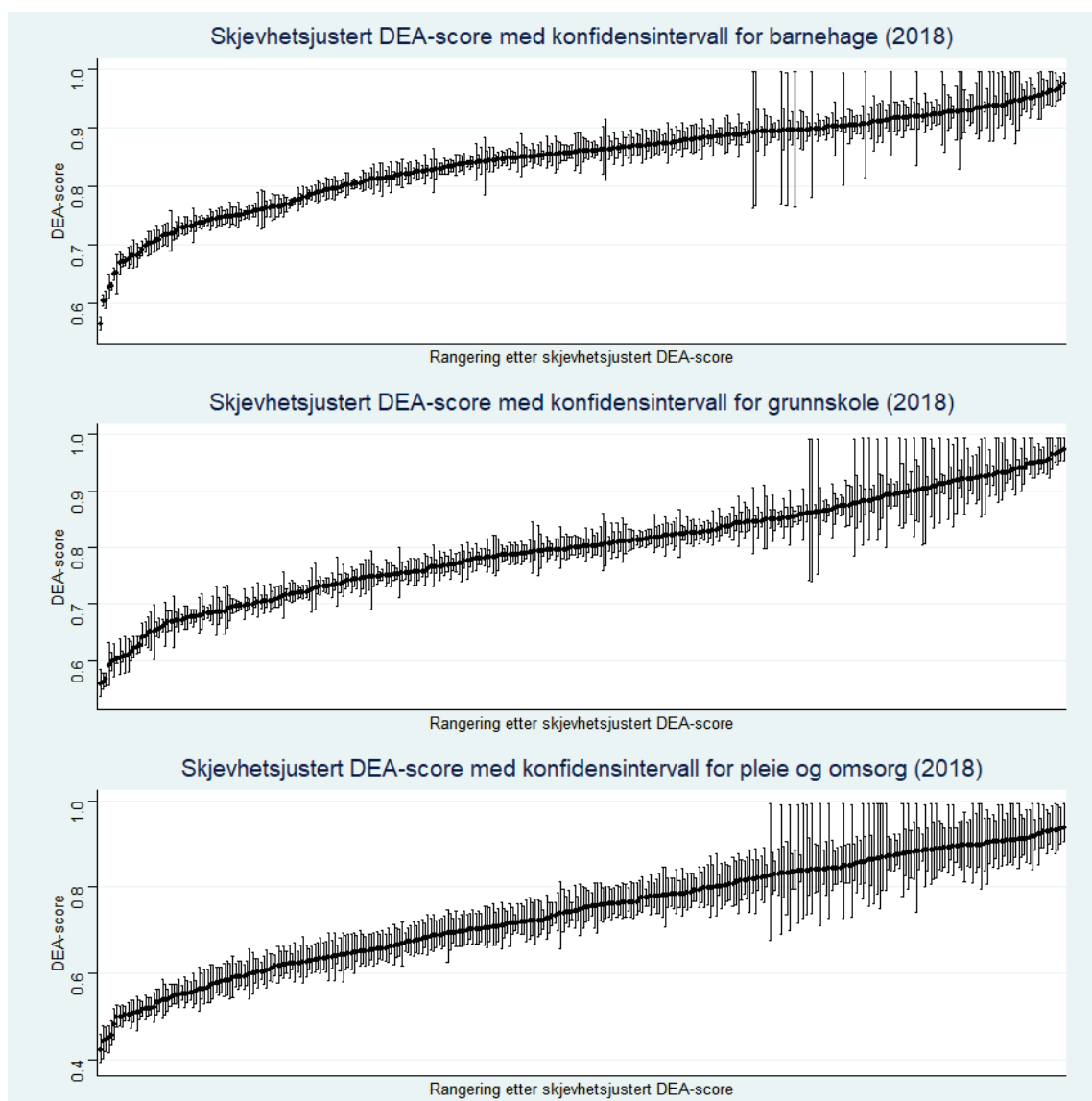

Figur 9.1 Frekvensfordeling for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analysene, 2018

Kilde: Senter for økonomisk forskning

9.5 Usikkerhet

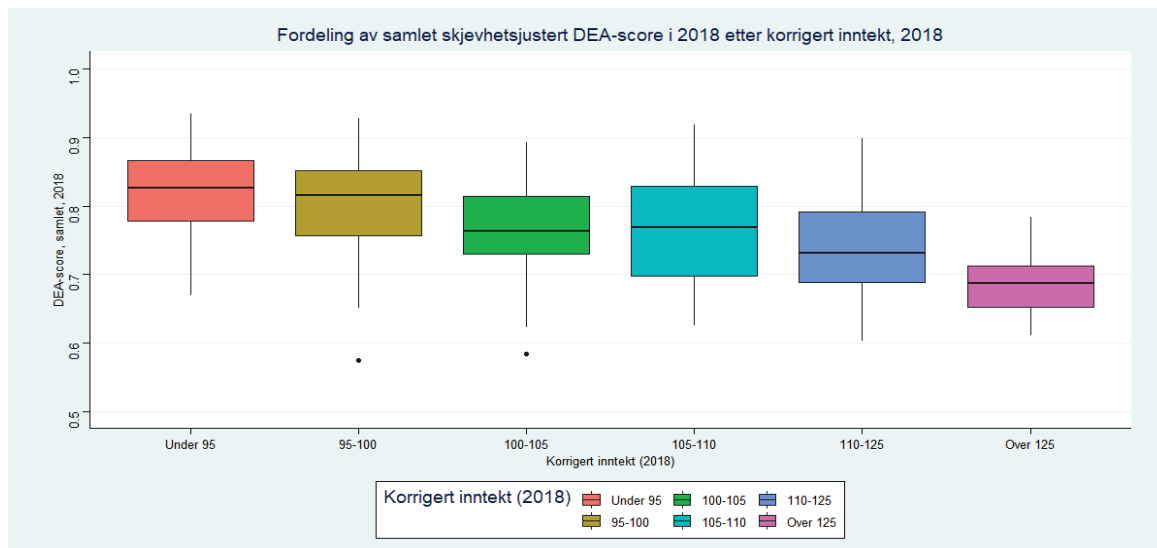
I årets analyser er det også forsøkt å beskrive usikkerheten knyttet til effektivitetsscoren. Siden DEA-metoden i seg selv ikke gir mulighet til å beregne standardfeil eller konfidensintervall, benyttes såkalt «bootstrapping» for DEA-metoden. Metoden er utviklet av Simar og Wilson (1998, 1999, 2000). Bootstrapping baserer seg på at det gjennomføres et større antall trekninger fra utvalget, hvor man i tillegg til de faktiske observasjonene tar hensyn til at fronten potensielt ligger lenger ut enn det som antas i de ordinære analysene. For hver trekning får man dermed en ny front som kommunene i utvalget sammenlignes med, og denne variasjonen gir konfidensintervall for de enkelte observasjonene. Utledd fra dette får man videre beregnet en skjevhetsjustert effektivitetsscore, som tar høyde for utvalgsskjevhet.

Figur 9.2 Skjevhetsjusterte DEA-scorer rangert fra lavest til høyest for hver av de tre sektorene i 2018, med tilhørende konfidensintervall.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

I figur 9.2 presenteres skjevhetsjustert effektivitetsscore (DEA-score) for kommunene i 2018 med tilhørende konfidensintervall, sortert etter den skjevhetsjusterte scoren. Det er en klar tendens til at konfidensintervallene er relativt små for kommunene med lav score, mens usikkerheten er mye større for en del av kommunene med høy score. Årsaken er at kommuner som har få kommuner å sammenligne seg med, enten i kraft av sin størrelse eller en uvanlig kombinasjon av innsatsfaktorer og produkter, får stor variasjon i effektivitetsscore avhengig av hvilke kommuner som blir med i hvert enkelt trekk. Dette resulterer i store konfidensintervall, som reflekterer usikkerheten rundt hvorvidt kommunen kommer ut som effektiv fordi den drives effektivt, eller fordi den ikke har tilstrekkelig med sammenlignbare kommuner.

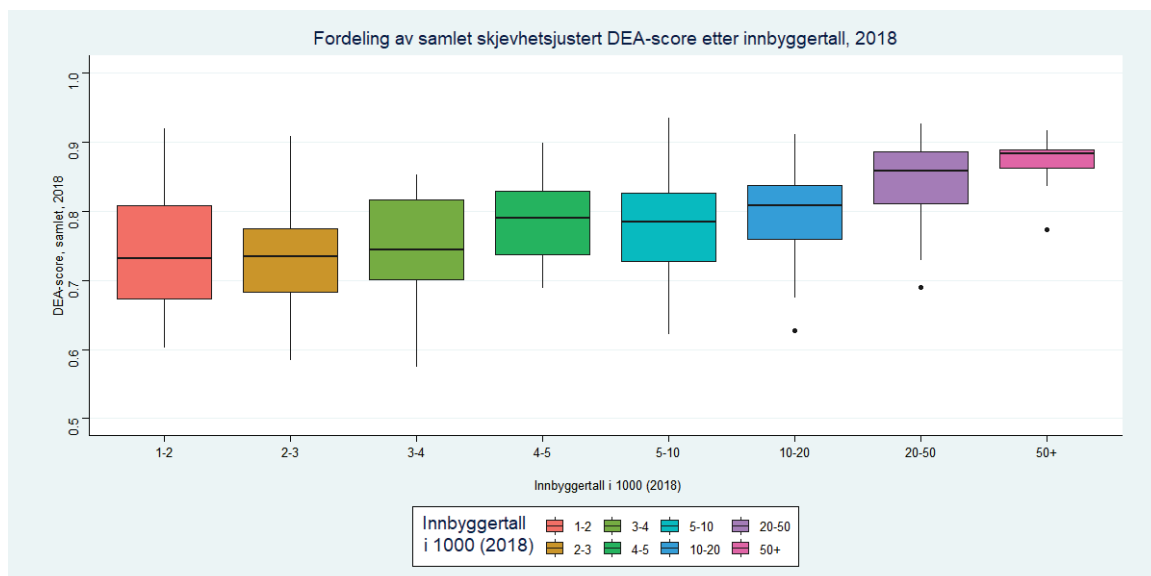

Figur 9.3 Boksdiaagram for samlet effektivitet for kommunene i 2018 gruppert etter korrigert inntekt i 2018.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 9.3 viser et såkalt boksdiaagram for samlet skjevhetsjustert DEA-score for kommunene gruppert etter korrigert inntekt (skatteinntekter og rammetilskudd korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov). Et boksdiaagram gir informasjon både om nivået og spredningen i hver gruppe. Strekene i boksene er medianen i gruppen, mens topp og bunn av boksene er henholdsvis 3. kvartil og 1. kvartil. Kvartilene er beregnet separat for hver gruppe. Videre er den øvre streken observasjonen som er nærmest 3. kvartil plus 150 pst. av kvartilbredden, mens den nedre streken er observasjonen som er nærmest 1. kvartil minus 150 pst. av kvartilbredden (differansen mellom 3. kvartil og 1. kvartil). Prikkerne over øvre strek eller under nedre strek er ekstreme observasjoner som ligger utenfor båndet. Det framgår at beregnet effektivitet avtar med økende inntekt.

Figur 9.4 viser et boksdiaagram for samlet skjevhetsjustert DEA-score for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Det er en tendens til at beregnet effektivitet øker med økende innbyggertall. At effektiviteten gjennomgående øker med økende innbyggertall er ikke et resultat av stordriftsfordeler siden det tillates variabelt skalautbytte i de underliggende DEA-analysene. Tolkningen er snarere at det er mindre variasjon i effektivitet blant de største kommunene slik at den gjennomsnittlige avstanden til fronten er mindre. Det kan være ulike forklaringer på dette. Én forklaring er at det er større variasjon mellom de minste kommunene enn mellom de store. En annen forklaring er at målefeil er mer utbredt i små kommuner enn i store. I så fall vil den beregnede produksjonsfronten ligge "for langt ut" for de minste kommunene på grunn av målefeil knyttet til undervurdering av ressursinnsats og/eller overvurdering av produksjon.

Figur 9.4 Boksdiagram for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter antall innbyggere (i 1000), 2018.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tidligere års analyser har presentert figur 9.3 og 9.4 basert på ordinær DEA-score. Ved å endre datagrunnlaget til skjevhetjustert DEA-score, vil ikke sammenhengen mellom korrigert inntekt/innbyggertall og DEA-score være like sterk. Dette skyldes at de store kommunene med lave korrigerede inntekter og høyt innbyggertall får størst reduksjon i score som følge av skjevhetjusteringen.

9.6 Endring i effektivitet over tid

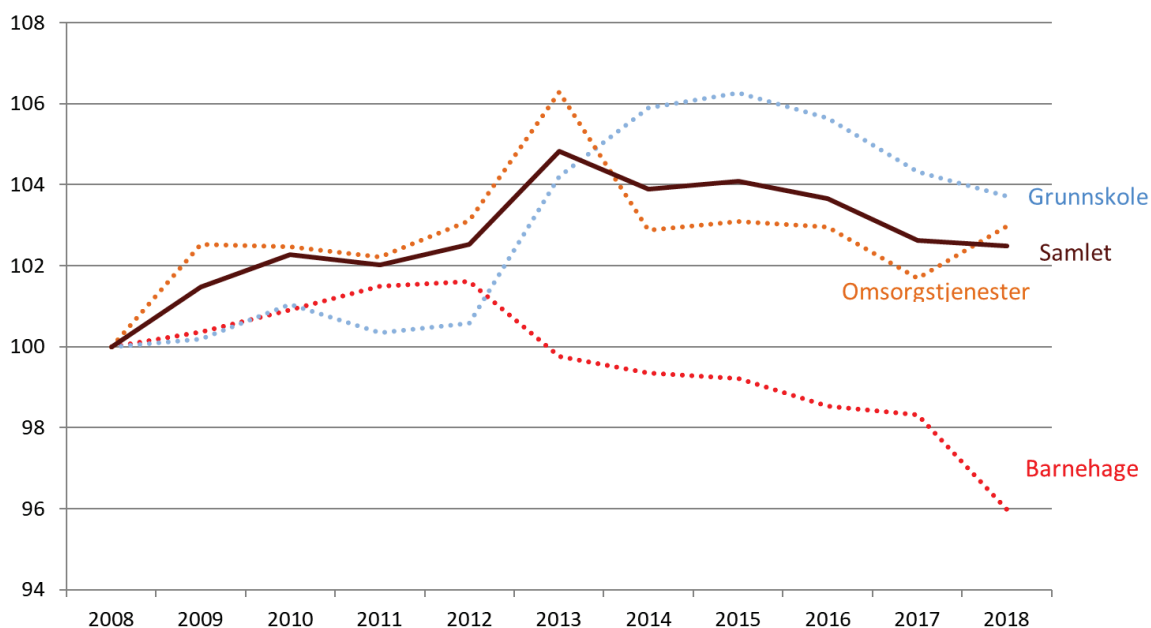
Så langt er det i liten grad fokusert på endring i effektivitet fra 2017 til 2018, selv om det i tabell 9.2 er rapportert separate tall for hvert av årene. Tabell 9.3 gir mer detaljert informasjon om endringen i effektivitet, både sektorvis og samlet. Tallene er basert på de ordinære DEA-scorene i tabell 9.2. Utviklingen i veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekt) er den beste indikatoren for den nasjonale utviklingen. Det framgår at samlet effektivitet gikk ned med 0,1 prosentpoeng fra 2017 til 2018. Målt effektivitet gikk ned i barnehage og grunnskole, men økte i pleie og omsorg. Reduksjonen var spesielt sterk i barnehagesektoren, noe som kan ha sammenheng med de tidligere omtalte bemanningsnormene.

Tabell 9.3 Endring i beregnet effektivitetsscore, 2017-2018.

År	Gj.snitt (uveid)	Gj.snitt (veid)	Minimum	1. kvartil	3. kvartil	Maksimum
Barnehage	-0,0297	-0,0229	-0,2286	-0,0656	0,0005	0,2771
Grunnskole	-0,0062	-0,0054	-0,1723	-0,0365	0,0191	0,1747
Pleie og omsorg	0,0082	0,0112	-0,3517	-0,0458	0,0601	0,2517
Samlet	-0,0043	-0,0012	-0,1865	-0,0313	0,0245	0,1274

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 9.4 viser utviklingen i beregnet effektivitet i perioden 2008-2018. For de ti årene har det vært en økning i samlet effektivitet på 2,5 pst., eller 0,25 pst. i årlig gjennomsnitt. Økningen i effektivitet har vært høyest i grunnskolen med 3,7 pst. for perioden under ett. I pleie og omsorg økte beregnet effektivitet med 3 pst. fra 2008 til 2018, mens barnehagene har hatt en nedgang på drøye 4 pst.

Figur 9.5 Beregnet effektivitet 2008-2018, 2008=100.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Den negative utviklingen for barnehagene fra 2012 kan i noen grad tilskrives økt bemanning med sikte på å øke kvaliteten, men kan også være et resultat av manglende tilpasning til færre barn. Innføring av bemanningsnorm fra 1. august 2018 og pedagognorm fra 1. august 2019 aktualiserer behovet for å inkludere bedre og mer objektive indikatorer for kvalitet og læringsutbytte i barnehagene. I grunnskolen er det de senere bevilget øremerkede midler for å øke lærertettheten og fra høsten 2018 ble det en innført en norm for lærertetthet. Det forventes at økt lærertetthet skal bidra til bedre læring. Det kan imidlertid ta noe tid før økt lærertetthet får effekt, noe som kan forklare den negative utviklingen fra 2015.

På kommunenivå observeres det store endringer i beregnet effektivitet. Fra 2017 til 2018 varierte endring i samlet effektivitet fra en reduksjon på 13 prosentpoeng til en økning på 19 prosentpoeng. Den midlere halvparten av kommunene ligger innenfor et intervall på 5,7 prosentpoeng.

Tabell 9.4 Endring i effektivitet, korrigert inntekt og antall innbyggere, kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet 2017-2018.

Endring i samlet effektivitet	Antall kommuner	Korrigert inntekt 2018	Antall innbyggere 2018	Samlet effektivitet 2017
Nedgang på 0,10-0,25	7	106,0	5670	0,88
Nedgang på 0,05-0,10	38	102,6	8982	0,85
Nedgang på 0-0,05	123	103,5	14350	0,84
Økning på 0-0,05	110	101,0	12573	0,80
Økning på 0,05-0,10	30	106,4	10903	0,78
Økning på 0,10-0,25	6	100,3	8720	0,75
Antall kommuner	314			
Korrelasjon		0,018	0,022	-0,287*

Merknad: Korrelasjonskoeffisienter for korrelasjonen mellom endring i effektivitet og henholdsvis korrigert inntekt, antall innbyggere og effektivitetsscore. * indikerer at korrelasjonen er statistisk utsagnskraftig.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

I tabell 9.4 er kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet fra 2017 til 2018. Det framgår at 46 pst. av kommunene hadde en positiv effektivitetsutvikling fra 2017 til 2018, mens de resterende 54 pst. hadde en negativ effektivitetsutvikling. I 86 pst. av kommunene var endringen i beregnet effektivitet mindre enn 5 prosentpoeng.

Tabell 8.4 viser også gjennomsnittsverdier for korrigert inntekt, antall innbyggere og samlet effektivitet for hver av gruppene. Endring i samlet effektivitet viser ingen systematisk sammenheng med korrigert inntekt og innbyggertall. Det er en klarere sammenheng mellom endring i effektivitet fra 2017 til 2018 og effektivitetsnivået i 2017. Kommuner med stor effektivitetsforbedring hadde i gjennomsnitt lav effektivitet i utgangspunktet, mens kommuner med stor effektivitetsreduksjon gjennomgående startet ut på et høyt effektivitetsnivå.

Det er ikke opplagt hvordan den negative sammenhengen mellom initial effektivitet og effektivitetsendring skal tolkes. En første tolkning er at de kommunene som er minst effektive i utgangspunktet har lettest for å øke effektiviteten, mens de som allerede er effektive har begrenset potensial for forbedringer. Men en slik «catching up»-historie kan ikke forklare at mange av de mest effektive kommunene har en reduksjon i beregnet effektivitet. En alternativ tolkning tar utgangspunkt i at målefeil og statistiske feilkilder gir tilfeldig variasjon i beregnet effektivitet fra år til år, ikke minst som følge av variasjoner i periodiseringen av ressursbruken. Slike forhold vil systematisk trekke i retning av økt effektivitet blant kommuner med lav initial effektivitet og redusert effektivitet blant kommuner med høy initial effektivitet.

9.7 Alternativ spesifikasjon med utgifter som innsatsfaktor

I det følgende presenteres det resultater fra en modellspesifikasjon med utgifter som eneste innsatsfaktor. Utgifter er definert som brutto driftsutgifter fratrukket avskrivninger og arbeidsgiveravgift. Analysene omfatter barnehage, grunnskole og pleie og omsorg og produktindikatorne er de samme som i tabell 9.1. I grunnskole og pleie og omsorg er utgiftene korrigert for bosettingsmønster på samme måte som beskrevet i avsnitt 9.3.

Når utgifter benyttes som innsatsfaktor, endres effektivitetsbegrepet fra teknisk effektivitet til kostnadseffektivitet. Siden kostnadseffektivitet er et strengere effektivitetsbegrep enn teknisk effektivitet, forventes det at beregnet effektivitet i gjennomsnitt reduseres. Rent teknisk skyldes det at modellene inneholder færre innsatsfaktorer og dermed færre variabler totalt.

Tabell 9.5 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser ved bruk av utgifter som eneste innsatsfaktor.

Sektor	År	Antall komm.	Uveid snitt	Veid snitt	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max	Andel effektive
Barnehage	2017	314	0,83	0,90	0,42	0,76	0,90	1,00	4,4 %
	2018	314	0,79	0,87	0,48	0,72	0,86	1,00	3,2 %
Grunnskole	2017	314	0,80	0,88	0,53	0,73	0,86	1,00	2,8 %
	2018	314	0,79	0,88	0,53	0,72	0,86	1,00	2,5 %
Pleie og omsorg	2017	314	0,54	0,74	0,20	0,38	0,68	1,00	1,9 %
	2018	314	0,54	0,75	0,20	0,38	0,70	1,00	2,5 %
Samlet	2017	314	0,68	0,82	0,46	0,60	0,76	0,99	0,0 %
	2018	314	0,67	0,81	0,45	0,58	0,75	1,00	0,3 %

Merknad: Se tabell 9.2.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 9.5 viser deskriptiv statistikk for DEA-score når utgifter inngår som eneste innsatsfaktor. Sammenlignet med de ordinære analysene, presentert i tabell 9.2, er gjennomsnittlig DEA-score lavere. Dette er som forventet i og med at kostnadseffektivitet er et strengere effektivitetsbegrep enn teknisk effektivitet. Reduksjonen i beregnet effektivitet er minst i grunnskolen (4-6 prosentpoeng) og barnehage (6-8 prosentpoeng). Reduksjonen er betydelig større i pleie og omsorg. Et flertall av kommunene får redusert effektivitet ved overgang fra teknisk effektivitet til kostnadseffektivitet.

Referanser

- Borge, L.-E., T. Kråkenes og I. Pettersen (2016): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2014-2015*. Rapport nr. 06/16, Senter for økonomisk forskning, NTNU
- Borge, L.-E., T. Kråkenes og O.H. Nyhus (2018): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2015-2016*. Rapport nr. 01/18, Senter for økonomisk forskning, NTNU
- Borge, L.-E., T. Kråkenes og O.H. Nyhus (2019): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2016-2017*. Rapport nr. 02/19, Senter for økonomisk forskning, NTNU
- Borge, L.-E., O.H. Nyhus og I. Pettersen: *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2010-2013*, Rapport nr. 03/14, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og I. Pettersen (2012): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2009 og 2010*. Rapport nr. 03/12, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og I. Pettersen (2016): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2013 og 2014*. Rapport nr. 03/16, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., I. Pettersen og P. Tovmo (2011): *Effektivitet i kommunale tjenester*. Rapport nr. 02/11, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og K.J. Sunnevåg (2006): *Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Sluttrapport*. Rapport nr. 07/06, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Bradford, D.F., R.A. Malt og W.E. Oates: *The rising cost of local public services: Some evidence and reflections*, National Tax Journal 22, 185-202.
- Charnes, A., W.W. Cooper og E. Rhodes (1978): *Measuring the efficiency of decision-making units*. European Journal of Operational Research 2, 429-444.
- Farrell, M.J. (1957): *The measurement of productive efficiency*. Journal of the Royal Statistical Society (Series A) 120, 253-281.
- Hanushek, E. (1986): *The economics of schooling: Production efficiency in public schools*, Journal of Economic Literature 24, 1141-1177.
- Hægeland, T., O. Raaum og K.G. Salvanes (2004): *Pupil achievement, school resources and family background*, Frischsenteret og Statistisk sentralbyrå.
- Kittelsen, S.A.C. og F. Førsvund (2001): *Empiriske forskningsresultater om effektivitet i offentlig tjenesteproduksjon*. Økonomisk forum 55(6), 22-29.
- Simar, L. og P. Wilson (1998): Sensitivity analysis of efficiency scores: How to bootstrap in nonparametric frontier models. Management Science 44, 49-61.
- Simar, L. og P. Wilson (1999): Estimating and bootstrapping Malmquist indicies. European Journal of Operational Research 459-471.
- Simar, L. og P. Wilson (2000): A general methodology for bootstrapping in non-parametric frontier models. Journal of Applied Statistics 27, 779-802.
- Steffensen, K., R. Ekren, O.O. Zachrisen og L.J. Kirkebøen (2017): *Er det forskjeller i skolers og kommuners bidrag til elevenes læring i grunnskolen? En kvantitativ studie*, Rapporter 2017/2, Statistisk sentralbyrå.

10 Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter

TBU anslo i vårrapporten 2019 kommunesektorens merutgifter som følge av den demografiske utviklingen til om lag 1,3 mrd. 2019-kroner i 2020. Anslaget er ikke endret i denne rapporten. Anslaget var basert på Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMMM) i befolkningsframskrivingene som ble offentliggjort i juni 2018. Merutgiftene som belastes de frie inntektene ble av utvalget anslått til 0,9 mrd. kroner i 2020. Merutgiftene til demografi i 2020 i kommunene knytter seg særlig til omsorgstjenestene i kommunene. I fylkeskommunene er det anslått reduserte utgifter, og de knytter seg til færre 16-18-åringer.

Utvalget har i denne rapporten gitt et første, foreløpig anslag for merutgiftene som følger av demografiendringer i 2021. Merutgiftene anslås samlet til om lag 2,1 mrd. 2020- kroner. Merutgiftene i kommunene anslås til om lag 1,7 mrd. kroner, og fylkeskommunenes merutgifter til om lag 0,4 mrd. kroner. Av merutgiftene på i alt 2,1 mrd. kroner anslås 1,6 mrd. kroner å belaste kommunesektorens frie inntekter. Som følge av flere 16-18-åringer vil fylkeskommunene dermed igjen få merutgifter etter mindreutgifter de foregående årene.

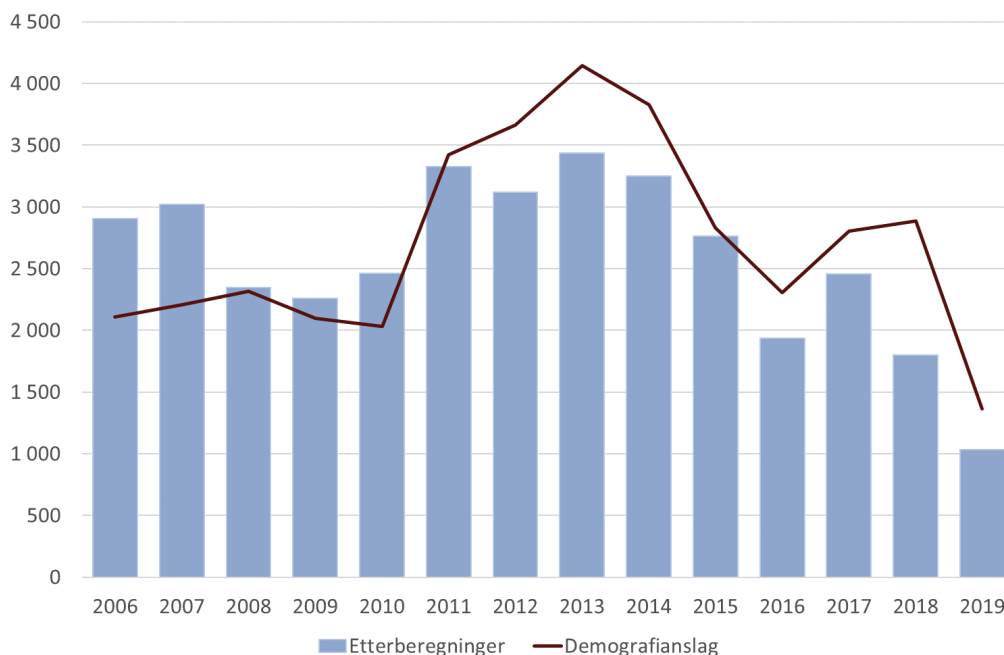
Utvalget har også gjort framskrivinger av årlige endringer i kommunesektorens utgiftsbehov som følge av endringer i befolkningen lenger frem i tid for å gi en grov indikasjon på hva demografiendringer innebærer. Merkostnadene til eldre vil framover utgjøre en stadig større andel av de totale merkostnadene som følge av demografiendringer. De årlige merutgiftene kan under gitte forutsetninger øke fra om lag 1,3 mrd. 2019-kroner i 2020 til rundt 4 mrd. 2019-kroner allerede fra 2025.

10.1 TBUs demografianslag 2006-2019

De anslåtte merutgiftene knyttet til demografiske endringer er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet til den enkelte innbygger. Utvalget understreker at beregningene er grove. Blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader innenfor de ulike tjenesteområdene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Det tas heller ikke hensyn til regionale forskjeller i kostnadsstruktur, standarder og dekningsgrader. Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene, slik at eventuelle trendmessige endringer i underliggende behov framover ikke hensyntas. Aldersgruppene er grove, slik at kostnadene knyttet til en 50-åring er de samme som til en 66-åring, mens kostnadene til en 90-åring er nær det dobbelte av en 89-åring. Det er ingen oppdeling i kjønn og etter innvandrer-/landbakgrunn.

Beregningene tar utgangspunkt i beregnet utgiftsnivå fordelt på ulike aldersgrupper fra året før det første året ("budsjettåret") en beregner merkostnadene for. De anslåtte utgiftene per person i hver aldersgruppe multipliseres så med tall for endringen i antall personer i de ulike aldersgrupper for å komme fram til en beregnet mer- eller mindreutgift for sektoren. De demografiske endringene som legges til grunn for anslagene for det enkelte budsjettår, er endringene fra 1. januar året før til 1. januar i budsjettåret.

Figur 10.1 viser utvalgets anslag med den røde linjen, utarbeidet året før budsjettåret og lagt til grunn i forslagene til statsbudsjett for hvordan befolkningsutviklingen isolert sett påvirker kommunesektorens utgifter. Anslagene utarbeides normalt på våren før budsjettforslaget presenteres, altså året før budsjettåret. Anslagene baseres på Statistisk sentralbyrås siste framskrivinger av befolkningsutviklingen, men tar hensyn til ny informasjon om den demografiske utviklingen jf. utvalgets vårrapport som beskriver beregningene i mer detalj.

Figur 10.1 Beregnede merkostnader for kommunesektoren som følge av befolkningsendringene fra 1.1 året før budsjettåret til 1.1. i budsjettåret. Demografianslaget er basert på SSBs befolkningsframskrivninger og etterberegninger er basert på de faktiske endringene i befolkningen i samme tidsperiode. Mill. 2019-kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Ett år senere, dvs. på våren i budsjettåret, er det klart hvordan befolkningsutviklingen gjennom året før budsjettåret faktisk ble³⁰. På bakgrunn av dette gjør utvalget nye beregninger. De blå søylene viser resultatet av disse beregningene.

Utvalget undervurderte demografikostnadene i budsjettene for 2006-2010 – overvurderte dem i 2012-2019

Som det framgår av figuren, innebar utvalgets endelige tall for kommunesektorens merkostnader som følge av befolkningsutviklingen betydelig oppjusteringer for både 2006 og 2007. Det må særlig ses i sammenheng med at nettoinnvandringen ble klart høyere enn forventet i disse årene, jf. også vedlegg 18. Utslaget ble dempet av at befolkningsveksten i hovedsak kom i aldersgruppen 19-66 år, hvor beregnet utgift per innbygger for kommunene er lav.

For årene 2012-2019 ble merkostnadene for kommunesektoren lavere enn ventet. Det skyldtes først og fremst færre fødsler enn forventet i framskrivingene, men også en nedgang i nettoinnvandringen. Færre fødsler slår hurtig inn i kommuneøkonomien i form av lavere utgifter til blant annet barnehager. Avvikene var særlig store i 2018. Statistisk sentralbyrå publiserte nye befolkningsframskrivninger i juni 2018, og det er disse, justert for ny informasjon, utvalget legger til grunn ved utarbeidelse av anslag for merkostnader som følger av demografiske endringer.

³⁰ Det benyttes imidlertid ikke ny informasjon om kostnadene, slik at forskjellene mellom demografianslag og etterberegninger skyldes at befolkningsutviklingen ble forskjellig fra det som er lagt til grunn.

For 2019 viste etterberegningene en merutgift som følge av demografiendringer på 1,0 mrd. 2018- kroner. TBUs anslag var våren 2018 1,3 mrd. 2018-kroner.³¹

10.2 TBUs anslag for demografikostnadene for 2020

I utvalgets vårrapport i 2019 ble det gitt anslag for kommunesektorens merutgifter knyttet til endringer i befolkningen fra 1.1. 2019 til 1.1.2020, merkostnadene i 2020. I dette avsnittet utdypes beregningene med anslag på tjeneste- og fylkesnivå.

Merutgifter anslått til 1,3 mrd. kroner i 2020

TBU anslo våren 2019 kommunesektorens merutgifter i 2020 som følge av den demografiske utviklingen til om lag 1,3 mrd. 2019-kroner, basert på Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMMM) i befolkningsframskrivingene fra juni 2018, justert for ny informasjon. Disse anslagene er ikke endret i denne rapporten. Detaljer fra disse beregningene er gjengitt i tabell 9.1. Merutgiftene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene.

I tillegg til beregninger på SSBs middelalternativ foretok utvalget alternative utgiftsberegninger med hhv. lav og høy nettoinnvandring. Med alternativene for lav og høy nettoinnvandring ble tallene hhv. 0,9 mrd. og 1,6 mrd. kroner, noe som understreker at det er betydelig usikkerhet knyttet til anslagene.

Tabell 10.1 Kommunesektorens brutto driftsutgifter som fordeles på aldersgrupper. Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018. Endring fra 2019-2020.¹

	TBUs anslag for 2020				
	(basert på SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018)				
	Kostnadsnøkkel	Samlede utg. (mrd. 2019-kr) ¹	Utgift per innb. (2019-kroner)	Anslått endring i folketall 2019-2020	Mer-/mindreutgift (mill. 2019-kr)
0-1 år	0,024	9,1	80 959	-1 003	-81
2-5 år	0,139	52,7	216 766	-2 700	-585
6-15 år	0,285	108,1	168 518	778	131
16-18 år	0,117	44,2	231 157	-2 416	-558
19-20 år	0,011	4,2	31 848	1 367	44
21-22 år	0,011	4,1	29 837	-1 988	-59
23-29 år	0,031	11,7	22 966	501	12
30-34 år	0,027	10,1	27 682	7 188	199
35-49 år	0,065	24,5	22 709	-4 126	-94
50-66 år	0,061	23,2	20 901	15 601	326
67-79 år	0,092	34,8	60 064	17 055	1 024
80-89 år	0,093	35,2	194 518	4 378	852
90 år og over	0,044	16,8	374 583	122	46
Samlet	1,000	378,9	71 108	34 757	1 255

¹ Beregning av mer-/mindreutgifter for 2020 tar utgangspunkt i anslått utgiftsnivå for kommunesektoren i 2018. Fordelingen av kommunesektorens utgifter på de ulike aldersgruppene er videre basert på kriterier i kostnadsnøkler i inntektssystemet for 2019 som knytter seg til bestemt aldersgrupper. Se notat til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren for nærmere redegjørelse for beregningsmetode.

³¹ Figur 10.1 viser beløp i 2019-kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetalinger, andre av øremerking o.l. Disse utgiftene belaster ikke de frie inntektene. Merutgiftene som belastes de frie inntektene, forutsatt MMMM-alternativet, ble av utvalget anslått til 0,9 mrd. kroner for 2020.

Merutgiftene både i kommunene og i fylkeskommunene

Tabell 10.2 viser beregningene i tabell 9.1 splittet på hhv. kommunene og fylkeskommunene. For kommunene er det økningen i antall personer i aldersgruppene over 50 år som særlig bidrar til merutgifter i 2020. En nedgang i antall barn i barnehagealder trekker i motsatt retning. For fylkeskommunene knytter mindretutgiftene seg særlig til en nedgang i antall 16-18-åringer, mens enkelte andre aldersgrupper trekker utgiftene svakt opp.

Tabell 10.2 TBUs anslag for merutgifter som følge av befolkningsendringer i ulike aldersgrupper, splittet på kommuner og fylkeskommuner. Endring fra 2019 til 2020. Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018.

		Kommunene	Fylkeskommunene
	Anslått endring i folketall 2019-2020	Mer-/mindretgift (mill. 2019-kr)	Mer-/mindretgift (mill. 2019-kr)
0-1 år	-1 003	-77	-4
2-5 år	-2 700	-575	-10
6-15 år	778	124	7
16-18 år	-2 416	-52	-506
19-20 år	1 367	32	12
21-22 år	-1 988	-47	-13
23-29 år	501	8	3
30-34 år	7 188	153	46
35-49 år	-4 126	-88	-6
50-66 år	15 601	303	23
67-79 år	17 055	991	33
80-89 år	4 378	843	9
90 år og over	122	45	0
Sum	34 757	1 662	-407

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

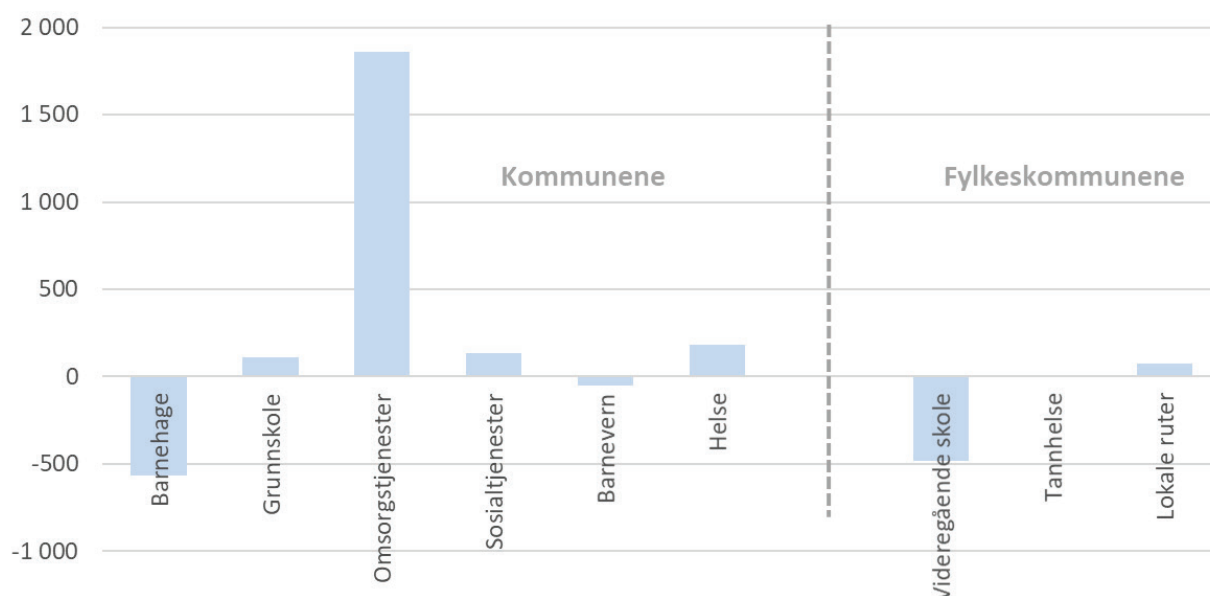
Omsorgstjenester trekker opp utgiftsbehovet i 2020

I dette avsnittet brytes utvalgets demografianslag ned på de respektive tjenestene vist i figur 10.2. Det forutsettes fortsatt uendret dekningsgrad, produktivitet og standard innen den enkelte tjenestekategori.

Figur 10.2 viser at merutgiftene i kommunene i 2020 særlig knytter seg til omsorgstjenestene. Merutgiftene innenfor omsorgstjenestene skyldes i første rekke økningen i antall eldre mellom 67 og 89 år. Nedgang i tallet på 2-5-åringer bidrar til reduserte utgifter innen barnehage.

For kommunene i alt utgjør merutgiftene til demografi i 2020 0,5 pst. av driftsutgiftene. Målt som andel av beregnet utgiftsbehov for tjenesteområdet i 2019 utgjør merutgiftene i 2020 om lag 1,6 pst. innenfor omsorgstjenestene. For øvrige sektorer er tilsvarende merutgifter: helse

1,0 pst., sosialtjenester, grunnskole 0,1 pst., 0,5 pst., barnevern -0,4 pst. og barnehage -1,1 pst.

Figur 10.2 Demografikostnadene i 2020 fordelt på tjenester under bestemte forutsetninger. Kommunesektoren. Mill. 2019- kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

For fylkeskommunene samlet utgjør merutgiftene til demografi i 2020 -0,7 pst. av driftsutgiftene. Mindreutgiftene i fylkeskommunene knytter seg til nedgang innen videregående skole som følge av færre 16-18-åringer, mens det anslås at en liten merutgift innen samferdsel. I pst. av beregnet utgiftsbehov for 2019 utgjorde merutgiftene 0,4 pst. innen samferdsel, 0,1 pst. innen tannhelse og -1,3 pst. innen videregående skole.

For kommunesektoren totalt sett utgjør merutgiftene til demografi 0,3 pst. av driftsutgiftene, noe som er lavere enn anslått befolkningsvekst. Dette indikerer at også i 2020 blir gjennomsnittinnbyggere mindre kostnadskrevende for kommunesektoren.

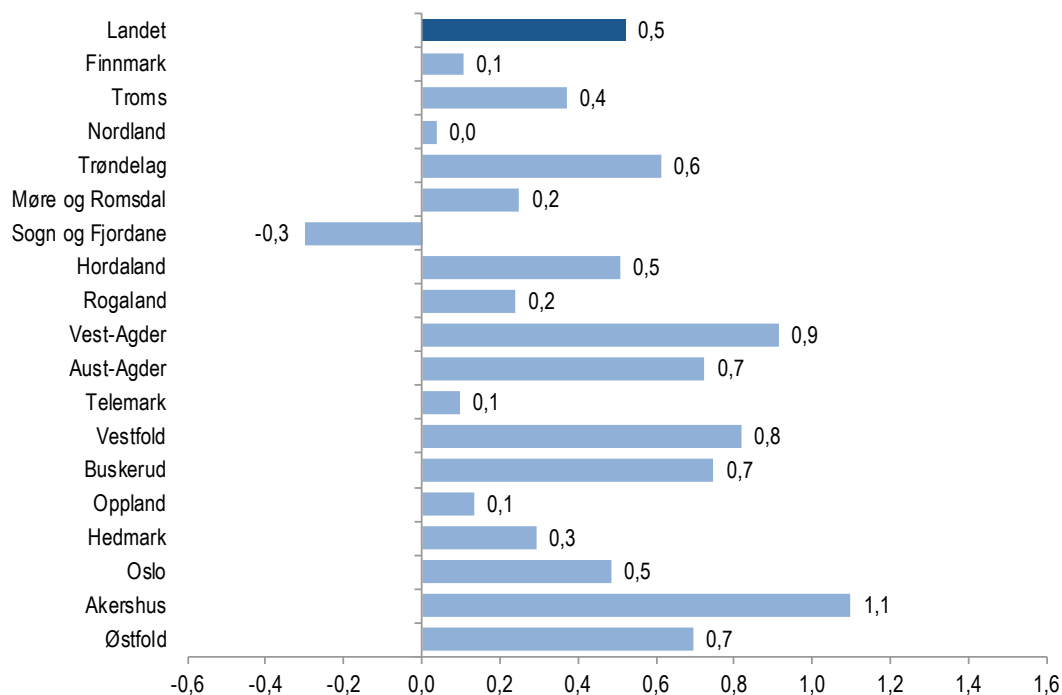
Kommunene i Akershus og Vest-Agder får sterkest vekst i utgiftsbehovet i 2020

Det er betydelige forskjeller mellom fylkene med hensyn til endringer i utgiftsbehovet i kommunene som følge av befolkningsendringene fra 2019 til 2020, se figur 10.3 og vedlegg 18. Kommunene i Akershus, Vest-Agder og Vestfold får sterkest gjennomsnittlig vekst i utgiftsbehovet i 2020. Økningen er sterkest innen omsorgstjenestene, mens det er nedgang i behovet for barnehagetjenester, se mer i vedlegg 18.

For kommunene i Sogn og Fjordane sett under ett anslås en nedgang i utgiftsbehovet i 2020 som følge av demografiendringer. For kommunene i Sogn og Fjordane trekker en økning i de eldste aldersgruppene i retning av økt behov for omsorgstjenester, mens en reduksjon i de yngste aldersgruppene trekker i retning av lavere behov innenfor barnehage og grunnskole. Kommunene i Nordland, Finnmark og Telemark får i gjennomsnitt en svak vekst.

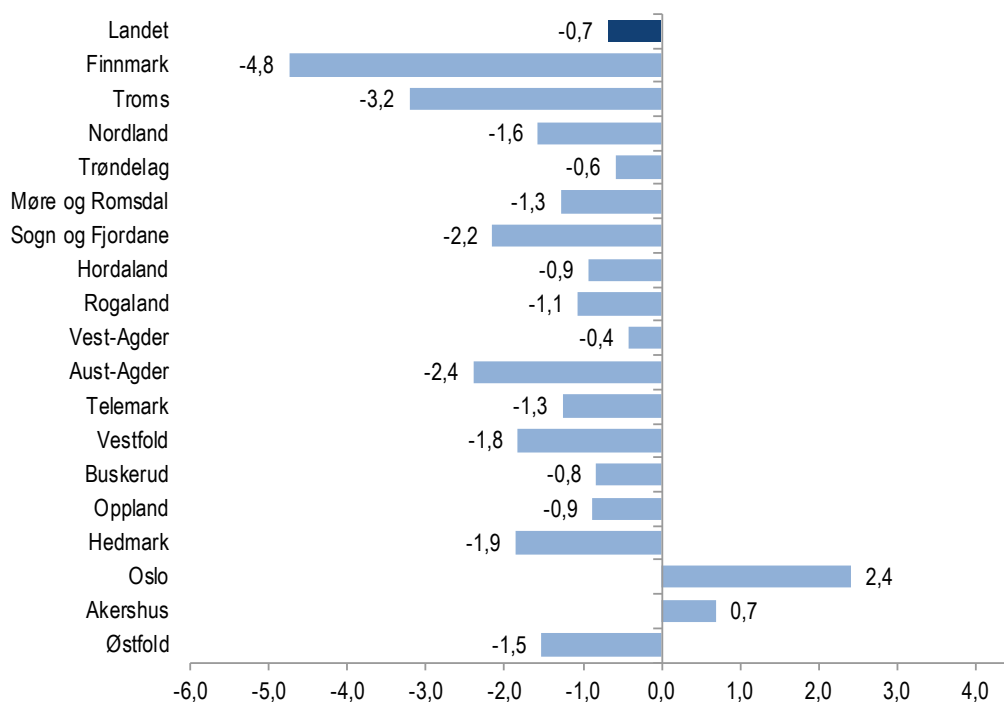
Variasjonene mellom fylkeskommunene mht. merutgifter som følge av demografiendringer i 2020 er vesentlige. For landet under ett er det en nedgang i utgiftsbehov i 2020. Det er bare Oslo kommune (fylkeskommunedel) og Akershus som har vekst i utgiftsbehovet. I alle

fylkene bortsett fra Oslo og Akershus trekker nedgangen blant personer i alderen 16-18 år, og dermed utgiftsbehovet for videregående skole, merutgiftsbehovet klart ned. Finnmark og Troms har den største nedgangen i utgiftsbehovet med en nedgang på henholdsvis 4,8 og 3,2 pst.

Figur 10.3 Merutgiftene i 2020 i pst. av beregnet utgiftsbehov i 2019. Kommunene fordelt etter fylke.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

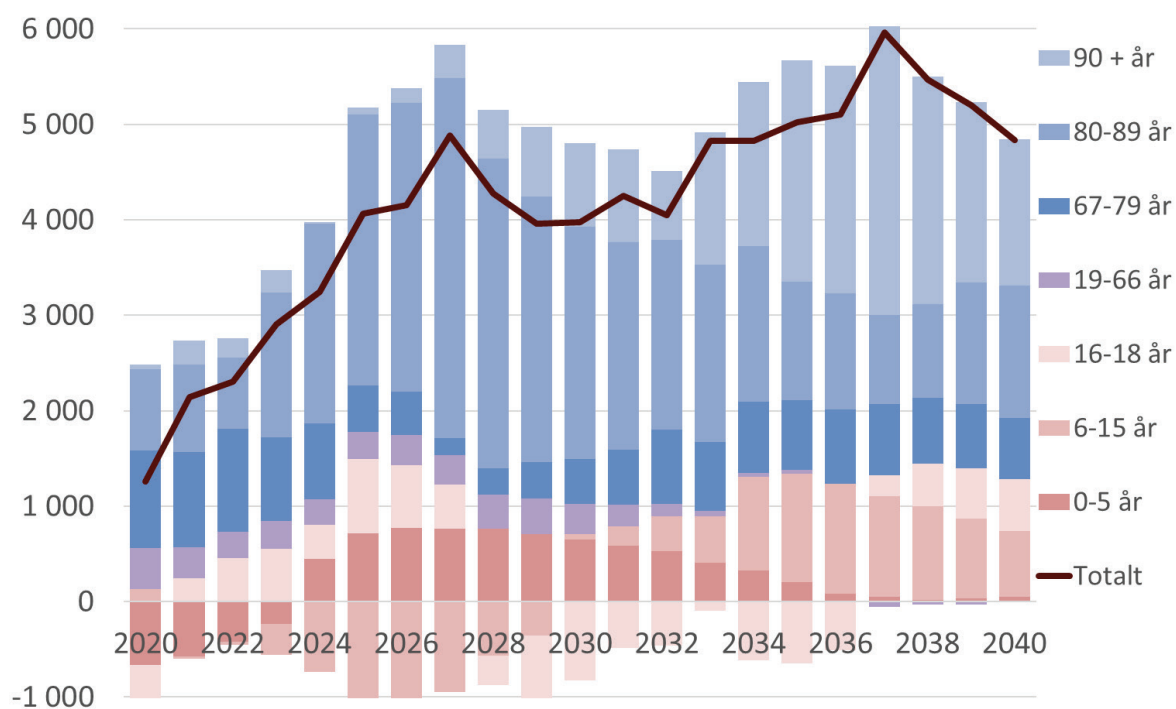
Figur 10.4 Merutgiftene i 2020 i pst. av beregnet utgiftsbehov i 2019. Fylkeskommunene.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

10.3 Utgifter som følge av befolkningsendringer på lengre sikt

I tillegg til å anslå kommunesektorens merutgifter som følge av befolkningsutviklingen for 2020, illustrerer utvalget slike demografiske merkostnader fram til 2040. Metodikken er den samme uansett tidshorisont. For å rendyrke de demografiske merkostnadene, må andre forhold som påvirker kostnader per bruker og brukernes andel av befolkningen holdes uendret. Dette gjelder standard, produktivitet og dekningsgrad som er holdt på anslåtte nivåer for 2019. Sannsynligvis vil det skje endringer i disse størrelsene framover, for eksempel som følge av endret helsetilstand for gitt alder, teknologisk framgang, økt lærertetthet, bedre helse- og omsorgstilbud m.m.

Beregningene av de isolerte effektene av demografiske endringer mot 2040 må derfor ikke forveksles med en prognose for den mest sannsynlige utviklingen, men er ment å gi en pekepinn på grove utviklingstrekk framover.

Figur 10.5 Økningen i kommunesektorens brutto driftsutgifter fra året før som følge av den demografiske utviklingen, fordelt på aldersgrupper. 1 Mill. 2019-kroner.

¹ Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Figur 10.5 viser økningen i kommunesektorens driftsutgifter sammenliknet med året før, som følge av demografiske endringer. Det store bildet er det samme som Perspektivmeldingen 2017 fra regjeringen og flere analyser fra SSB har vist: Som følge av kraftig vekst i antall som er 80 år eller eldre fra rundt 2023, vil merkostnadene til eldre utgjøre en stadig større andel av de totale merkostnadene. Da metodikken og forutsetningene i TBU's framskriving vil kunne avvike fra framskrivingene i Perspektivmeldingen og analyser fra SSB, og

informasjonsgrunnlaget stadig endres, vil utviklingen i figur 10.5 likevel avvike noe fra disse framskrivingene.

Målt i milliarder 2019-kroner vil de årlige merutgiftene samlet sett øke fra om lag 1,3 mrd. 2019-kroner i 2020 til rundt 4 mrd. kroner allerede fra 2025. Deretter varierer merutgiftene, men ligger opp mot 6 mrd. kroner i enkeltår når man nærmer seg 2040.

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetalinger og øremerkede statlige overføringer. Målt i 2019-kroner forventes de årlige merutgiftene som belaster de frie inntektene å øke fra om lag 0,9 mrd. kroner i 2020 til 3-5 mrd. kroner i årene fra 2025 til 2040.

Usikkerheten i anslagene på antall eldre må kunne kalles beskjeden selv om man ser fram til 2040. De som er 85 år i 2040, er i 2019 64-åringer. Det er svært lav dødelighet før 70-års alder. Uten sterk økning i alderen på innvandrere, vil innvandringen fram mot 2040 i liten grad påvirke antall eldre enn 70 år som er storforbrukerne av helse- og omsorgstjenester innenfor denne tidshorizonten. Størst usikkerhet knytter det seg til utvandring og dødeligheten blant de eldste. Når framskrivingsperioden gjøres så lang at fødselstall og innvandring i kommende år får betydning for antall eldre, blir framskrivingene for denne gruppen vesentlig mer usikre.

En viktig faktor for kommunenes kostnader knyttet til demografiendringer vil være om fortsatt fallende dødelighet blant eldre reflekterer bedre helsetilstand. I Perspektivmeldingen 2017 og framskrivinger fra Hjemås mfl.³² vises det til at litteraturen fortsatt ikke gir noe entydig bilde av en slik sammenheng. Andre viktige faktorer er utviklingen i familieomsorg, standard og produktivitet.

10.4 Et første, foreløpig anslag for demografiutgiftene i 2021

Utvalget vil til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren tidlig i 2020 utarbeide et anslag for merutgiftene som den demografiske utviklingen vil gi kommunesektoren i 2021. Flere faktorer som inngår i utvalgets beregningsopplegg foreligger imidlertid allerede. Dette omfatter blant annet regnskapstall for kommunenes og fylkeskommunenes driftsutgifter i 2018, anslått vekst i frie inntekter fra 2018 til 2020, kostnadsnøkklene for 2020 og forventet befolkningsøkning fra 1.1.2020 til 1.1.2021. I tillegg vil utvalget også kunne ta hensyn til endelige befolkningstall per 1.1.2020 i beregningene til 1. konsultasjonsmøte. Disse vil være klare i februar 2020.

De samlede merutgiftene i 2021 anslås til 2,1 mrd. kroner

For å kunne gi et første, foreløpig anslag på merutgiftene i 2021, har utvalget benyttet forskjellen mellom anslåtte befolkningstall per 1.1.2020 og 1.1.2021, slik de framgår av hovedalternativet i SSBs befolkningsframskrivinger fra juni 2018; anslagene er justert for avvik mellom faktisk befolkning 1. januar 2019 og befolkningsframskrivingene for 2019. Det er gjort en nærmere redegjørelse for metodikken knyttet til dette i vårrapporten i 2019. Justeringene er nå foretatt både for 2020 som i vårrapporten og på tilsvarende måte for 2021.³³

³² Geir Hjemås, Erling Holmøy og Fatima Haugstveit. *Framskrivninger av etterspørselen etter arbeidskraft i helse- og omsorg mot 2060*. SSB 2019/12

³³ . Som anslag på befolkningsendringen fra 1. januar 2019 til 1. januar 2020, tar utvalget nå utgangspunkt i faktisk befolkning per 1. januar 2019. Videre justeres befolkningsframskrivingene for 1. 1 2020 for endringen fra 1.1.2018 til 1.1.2019 på en måte som skal ta hensyn til at realiserte avvik for antall i en alder ett år, vil forplante seg som avvik for antall som er ett år eldre ett år

Når dette legges til grunn, kan merutgiftene i 2021 anslås til om lag 2,1 mrd. kroner 2020-kroner. Merutgiftene i kommunene kan anslås til om lag 1,7 mrd. kroner, mens merutgiftene i fylkeskommunene anslås til lag 0,3 mrd. kroner.

Merutgiftene i kommunene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene mellom 67 og 89 år. For fylkeskommunene er det særlig økningen i antall 16-18-åringer som slår ut.

Av merutgiftene på 2,1 mrd. kroner vil rundt 1,6 mrd. kroner belaste kommunesektorens frie inntekter. Merutgiftene som kan henføres til kommunene, anslås til om lag 1,3 mrd. kroner, mens merutgiftene i fylkeskommunene anslås til lag 0,3 mrd. kroner.

Tabell 10.3 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper. Endring fra 2020 til 2021. Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018.

	Uavhengig av finansiering		Belaster de frie inntektene
	Anslått endring i folketall 2019-2020	Mer-/mindreutgift (mill. 2020-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2020-kr)
0-1 år	1 230	105	91
2-5 år	-4 055	-938	-825
6-15 år	-241	-41	-35
16-18 år	1 199	298	257
19-20 år	-2 642	-88	-71
21-22 år	165	5	4
23-29 år	-1 952	-45	-37
30-34 år	7 346	207	168
35-49 år	-1 785	-50	-41
50-66 år	13 476	354	287
67-79 år	16 613	1 033	835
80-89 år	4 656	956	775
90 år og over	710	287	233
Sum	34 720	2 082	1 643

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

senere. For 2021 gjør en det på tilsvarende måte, men anslagene som fremkommer for 2020 betraktes nå som "faktiske" tall for 2020.

Vedlegg

Vedlegg 1 Inntekter og utgifter 2015-2020.

Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. 2015-2020. Mill. kroner og endring i pst.

	Millioner kroner						Endring i pst.	
	2015	2016	2017	2018*	2019**	2020**	18/19**	19/20**
A. INNTEKTER I ALT	503 843	528 277	555 635	577 441	599 156	613 688	3,8	2,4
Løpende inntekter	496 737	524 683	551 175	573 664	595 301	609 762	3,8	2,4
Gebyrer	71 666	73 453	76 704	79 558	82 444	85 499	3,6	3,7
<i>Bompenger</i>	3 323	3 325	3 378	3 642	3 751	3 868	3,0	3,1
Trygde- og pensjonspremier	2 883	3 021	3 675	3 615	3 723	3 918	3,0	5,2
Renter og utbytte mv.	16 330	14 722	14 554	16 950	21 215	21 254	25,2	0,2
Eiendomsskatt	11 178	12 285	13 611	14 205	14 540	14 590	2,4	0,3
Skatt på inntekt og formue	165 885	181 199	188 932	195 987	203 600	207 700	3,9	2,0
Overføringer fra staten	210 814	219 332	229 582	244 397	250 836	254 721	2,6	1,5
<i>Bompenger</i>	2 289	627	1 097	2 615	2 726	2 844	4,2	4,3
Andre innenl. overføringer	4 590	5 771	5 074	6 455	6 153	6 469	-4,7	5,1
Bøter, inndragninger mv.	73	109	110	101	100	100	-1,0	-
Frie banktjenester	2 288	2 611	2 776	2 683	2 683	2 683	-	-
Kapitalinntekter	7 106	3 594	4 460	3 777	3 855	3 926	2,1	1,9
Salg av fast realkapital	2 055	143	3 448	2 777	2 855	2 926	2,8	2,5
Salg av fast eiendom	5 051	3 451	1 012	1 000	1 000	1 000	-	-
B. UTGIFTER I ALT	518 664	541 553	568 399	597 940	619 563	639 509	3,6	3,2
Løpende utgifter	449 305	468 156	492 586	514 883	534 076	551 965	3,7	3,3
Lønnskostnader	258 439	270 090	282 682	296 654	307 827	319 046	3,8	3,6
Produktinnsats	111 303	114 614	122 352	127 474	131 314	133 940	3,0	2,0
Produktkjøp husholdningene	23 555	24 618	25 582	26 701	27 586	28 526	3,3	3,4
Renter	12 852	12 381	12 083	12 192	13 445	14 756	10,3	9,8
Produksjonssubsidier mv.	7 873	7 965	8 126	9 010	9 309	9 607	3,3	3,2
Stønader til husholdningene	16 336	17 740	19 934	20 107	20 773	21 439	3,3	3,2
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	5 836	6 239	6 594	7 003	7 235	7 467	3,3	3,2
<i>Andre stønader</i>	10 500	11 501	13 340	13 104	13 538	13 972	3,3	3,2
Overføringer ideelle org.	15 822	17 493	18 666	19 762	20 417	21 112	3,3	3,4
Overføringer til staten	2 899	3 020	2 915	2 754	3 160	3 292	14,7	4,2
Kapitalutgifter	69 359	73 397	75 813	83 057	85 486	87 543	2,9	2,4
Anskaffelse fast realkapital	64 987	70 458	73 239	80 045	82 286	84 343	2,8	2,5
Kjøp av fast eiendom	1 755	1 074	974	1 000	1 000	1 000	-	-
Kapitaloverf. næringsv.	2 617	1 865	1 600	2 012	2 200	2 200	9,3	-
C. NETTOFINANSINVESTERING	-14 821	-13 276	-12 764	-20 499	-20 406	-25 821		

* Foreløpige tall

** Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Vedlegg 2 Inntekter og utgifter 2004-2018. Kommuneregnskapets gruppering

Tabell 1 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunesektoren. Konserntall.^{1,2} Mill. kroner.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Ending 17-18 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	239 505	250 446	275 033	289 335	312 984	343 696	366 055	388 900	415 421	438 604	449 780	470 955	501 375	527 247	544 742	3,3
2. Brutto driftsutgifter i alt	236 255	246 189	263 206	283 924	311 708	338 144	358 105	380 421	404 429	428 354	447 049	459 640	483 230	510 665	533 905	4,6
3. Brutto driftsresultater (1-2)	3 249	4 250	11 827	5 410	1 275	5 552	7 952	8 477	10 991	10 270	2 731	11 315	18 144	16 582	10 837	..
4. Netto avdrag	6 569	7 002	7 699	8 268	8 792	9 679	10 770	11 824	12 865	13 552	14 265	15 429	17 955	19 488	19 813	1,7
5. Netto finans	-610	-1 794	-1 747	369	3 113	-1 861	-340	1 868	1 104	1 031	1 547	2 556	2 387	1 778	2 803	57,6
6. Utlån	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	207	20,3
7. Avskrivninger	9 965	10 932	11 667	12 234	13 131	14 231	15 616	16 895	17 623	18 840	20 253	22 038	23 396	25 241	27 089	7,3
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	7 235	9 981	17 405	8 851	2 337	11 773	12 961	11 510	14 483	14 337	6 971	15 206	21 028	20 383	15 102	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	32 813	30 113	34 038	40 190	44 903	50 446	54 622	55 308	56 145	62 321	68 340	74 295	77 488	79 741	87 243	9,4
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	8 193	7 974	9 984	11 744	7 412	9 159	10 837	14 721	14 146	14 067	22 782	27 315	24 972	27 318	30 668	12,3
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-19 402	-4 844	-561	-10 808	-26 202	-19 649	-19 878	-17 087	-14 494	-20 181	-24 128	-16 184	-13 361	-12 381	-21 453	..
12. Bruk av lån (netto)	19 273	20 300	19 998	22 316	26 653	33 137	35 815	31 563	27 675	36 334	38 180	43 851	43 976	41 409	44 751	8,1
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-1 918	-8 142	-12 126	-2 751	8 474	-3 535	-4 796	-2 373	17	-2 352	209	-13 010	-12 948	-9 616	-2 972	..

¹ Konsern inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

² Beløpene er summen av kommunene og fylkeskommunene i henholdsvis tabell 2 og 3 i dette vedlegget. Det er ikke korrigert for overføringer mellom kommuner og fylkeskommuner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Ending 17-18 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	205 313	214 229	235 004	247 778	268 470	294 291	307 730	327 728	351 488	370 323	380 971	398 291	425 473	448 610	464 055	3,4
2. Brutto driftsutgifter i alt	202 661	210 420	224 533	243 006	267 074	289 891	303 712	321 473	343 157	363 157	379 198	389 121	410 001	434 304	454 754	4,7
3. Brutto driftsresultater (1-2)	2 652	3 803	10 471	4 772	1 395	4 400	4 019	6 254	8 331	7 185	1 773	9 170	15 472	14 306	9 301	..
4. Netto avdrag	5 914	6 293	6 941	7 431	7 839	8 579	9 463	10 301	10 939	11 653	12 223	13 187	15 417	16 795	17 027	1,4
5. Netto finans	-319	-1 398	-1 600	812	3 884	-1 440	131	2 334	1 117	1 020	1 476	2 381	2 085	1 309	2 421	85,0
6. Utlån	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	206	19,8
7. Avskrivninger	8 696	9 582	10 249	10 810	11 570	12 484	13 619	14 587	15 065	15 957	16 961	18 409	19 403	20 952	22 395	6,9
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	5 753	8 497	15 242	7 182	1 078	9 553	7 867	8 035	11 179	10 280	4 834	11 849	17 202	16 982	12 042	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	29 786	26 802	29 880	35 164	39 407	43 748	43 350	42 843	43 267	47 692	53 730	60 304	63 268	65 280	70 996	8,8
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 333	7 166	9 279	11 030	6 989	8 211	7 477	10 808	9 820	9 540	16 164	21 697	18 882	21 843	23 206	6,2
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-19 482	-4 615	118	-8 558	-23 342	-17 219	-18 367	-13 534	-11 173	-16 036	-20 314	-13 408	-11 594	-9 489	-18 514	..
12. Bruk av lån (netto)	18 432	18 506	17 141	19 138	23 142	28 191	31 104	26 103	21 579	30 714	31 865	38 323	37 288	34 910	37 386	7,1
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-1 733	-7 366	-10 557	-2 220	8 180	-2 118	-2 906	-1 991	866	-2 775	718	-11 993	-10 565	-8 703	-1 332	..

¹ Konsern inkluderer kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Hovedtall for drift, investering og finansiering for fylkeskommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Ending 17-18 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	34 192	36 217	40 029	41 557	44 514	49 405	58 325	61 172	63 933	68 281	68 809	72 664	75 902	78 637	80 687	2,6
2. Brutto driftsutgifter i alt	33 594	35 769	38 673	40 918	44 634	48 253	54 393	58 948	61 272	65 197	67 851	70 519	73 229	76 361	79 152	3,7
3. Brutto driftsresultater (1-2)	597	447	1 356	638	-120	1 152	3 933	2 223	2 660	3 085	958	2 145	2 673	2 276	1 535	..
4. Netto avdrag	655	709	758	837	953	1 100	1 307	1 523	1 926	1 899	2 042	2 242	2 537	2 693	2 786	3,4
5. Netto finans	-291	-396	-147	-443	-771	-421	-471	-466	-13	11	71	176	302	470	383	-18,5
6. Utlån	20	-	0	-	1	1	-
7. Avskrivninger	1 269	1 350	1 418	1 424	1 561	1 747	1 997	2 308	2 558	2 883	3 292	3 629	3 993	4 289	4 694	9,4
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	1 482	1 484	2 163	1 669	1 259	2 220	5 094	3 475	3 304	4 057	2 137	3 357	3 826	3 401	3 061	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	3 027	3 311	4 158	5 026	5 496	6 698	11 272	12 465	12 878	14 629	14 610	13 991	14 221	14 462	16 248	12,3
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	860	808	705	714	423	948	3 360	3 913	4 326	4 527	6 618	5 617	6 090	5 475	7 462	36,3
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	80	-229	-679	-2 250	-2 860	-2 430	-1 511	-3 553	-3 321	-4 145	-3 814	-2 775	-1 768	-2 891	-2 938	..
12. Bruk av lån (netto)	841	1 794	2 857	3 178	3 511	4 946	4 711	5 460	6 096	5 620	6 315	5 528	6 687	6 498	7 365	13,3
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-185	-776	-1 569	-531	294	-1 417	-1 890	-382	-849	423	-509	-1 017	-2 382	-913	-1 640	..

¹ Konsern inkluderer fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3 Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2020

Tabell 1 Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner. Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 9 og 10 som viser kommuneopplegget i faste 2020-priser.

	Regnskap																Anslag		
	2002 ⁶⁾	2003	2004 ⁷⁾	2005	2006	2007 ⁸⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Skatteinntekter	90 291	96 428	100 687	107 015	119 675	121 934	129 275	136 061	145 331	143 069	153 087	162 253	166 257	177 063	193 484	202 543	210 192	218 140	222 290
1.1 Skatt på inntekt og formue	87 414	93 213	97 157	102 691	114 788	116 363	123 081	129 561	138 222	135 503	145 065	153 374	156 631	165 885	181 199	188 932	195 987	203 600	207 700
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	2 877	3 215	3 530	4 324	4 887	5 571	6 194	6 500	7 109	7 566	8 022	8 879	9 626	11 178	12 285	13 611	14 205	14 540	14 590
2. Trygde- og pensjonspremier	1 351	1 416	1 465	1 526	1 634	1 774	1 950	2 094	2 211	2 356	2 498	2 636	2 740	2 883	3 021	3 165	3 315	3 473	3 618
3. Overføringer fra staten ¹⁾	96 241	81 108	84 998	90 992	99 307	108 142	119 019	139 530	149 191	169 121	181 818	192 967	203 522	210 687	220 290	234 834	241 186	247 003	253 371
3.1 Rammefiskudd	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 492	151 181	154 211	156 727	161 052	164 884	171 667	178 948
3.2 Øvem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	13 531	16 683	20 497	22 917	27 668	31 863	35 309	37 110	39 776	15 415	16 335	17 785	20 464	22 595	24 049	29 196	31 389	33 731	33 989
3.3 Øvermerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	28 420	9 595	9 393	8 789	7 928	7 626	9 062	16 110	11 962	11 980	12 179	14 505	13 372	14 021	18 166	21 526	19 363	15 747	15 747
3.4 Momskompensasjon	1 227	1 506	8 056	10 714	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	17 185	18 505	19 760	21 348	22 816	24 349	26 000	27 000
4. Gebyrer (eks. bompenger)	30 874	32 407	34 298	35 839	36 604	41 718	46 178	49 134	52 654	56 020	59 182	61 814	64 493	68 342	70 128	73 326	75 916	78 692	81 632
5. Renteiinntekter mv.	14 121	16 254	15 533	15 111	15 278	18 596	16 652	15 390	14 103	18 810	16 610	16 628	18 866	18 618	17 333	17 330	19 633	23 898	23 937
6. Andre innenlandske løpende overføringer mv.	3 875	3 614	3 813	4 318	5 023	5 819	7 320	8 236	8 035	7 861	8 300	9 765	11 844	13 556	16 366	14 882	16 764	17 267	17 803
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	236 753	231 227	240 794	254 801	277 521	297 983	320 394	350 446	371 525	397 237	421 494	446 063	467 722	491 049	520 622	546 590	567 307	588 724	602 950
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-3.3-5)	192 861	203 862	214 403	229 375	252 661	269 987	292 730	316 852	343 249	364 091	390 208	412 294	432 744	455 527	482 102	503 816	523 495	545 498	561 662
9. Kommuneopplegget, faste 2020-priser ⁴⁾	354 892	361 830	368 303	384 411	408 755	418 343	426 300	444 108	465 287	475 014	492 348	500 688	509 721	523 981	540 498	551 603	555 915	562 408	561 662
10. Kroner per innbygger, faste 2020-priser ⁵⁾	77 960	79 068	79 955	82 843	87 320	88 311	88 826	91 414	94 565	95 272	97 470	98 000	98 672	100 495	102 789	104 162	104 334	104 777	103 945

1) Se også vedlegg 5

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 3.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger. em hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6.

5) Innbyggertallet som er lagt til grunn for 2019 og 2020, er hentet fra middealternativet (M/MM) i SSBs befolkningsframskrivinger.

6) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilgning på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 3.3).

7) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004. Videre ble generell moms kompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

8) SSB publiserte i november og desember 2014 publiserte en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsvidelse i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturinstitusjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Alle sektorendringene er tilbakeført til 2007. Dette gjør at det er et brudd i tallene mellom 2006 og 2007.

Tabell 2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2020.

	Regnskap														Anslag				
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019
I. Frie innt. (tab.5.1 linje 1+3.1). Mill. kr	143 354	149 853	147 739	155 588	173 606	179 738	191 501	208 829	228 096	270 233	291 498	305 745	317 438	331 274	350 211	363 595	375 076	389 807	401 238
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	63,0	64,3	68,2	68,8	68,9	67,8	67,5	65,2	63,7	52,9	52,5	53,1	52,4	53,4	55,2	55,7	56,0	56,0	55,4
III. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	37,0	35,7	31,8	31,2	31,1	32,2	32,5	34,8	36,3	47,1	47,5	48,9	47,6	46,6	44,8	44,3	44,0	44,0	44,6
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	74,3	73,5	68,9	67,8	68,7	66,6	65,4	65,9	66,5	74,2	74,7	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,6	71,5	71,4
V. Frie inntekter og mva-kompensasjon i pst. av samlede inntekter	75,0	74,2	72,7	72,5	72,6	70,6	69,7	70,2	70,7	78,2	78,5	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,2	76,2

Tabell 3 Endringer i kommunesektorens inntekter i pst. fra året før. 2003-2020 ¹⁾

	Regnskap														Anslag			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019
1. Skatteinntekter	6,8	4,4	6,3	11,8	1,9	6,0	5,2	6,8	-1,6	7,0	6,0	2,5	6,5	9,3	4,7	3,8	3,8	1,9
1.1 Skatt på inntekt og formue	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	5,7	2,1	5,9	9,2	4,3	3,7	3,9	2,0
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	11,7	9,8	22,5	13,0	14,0	11,2	4,9	9,4	6,4	6,0	10,7	8,4	16,1	9,9	10,8	4,4	2,4	0,3
2. Trygde- og pensjonspremier	-15,7	4,8	7,1	9,1	8,9	10,1	17,2	6,9	13,4	7,5	6,1	5,5	3,5	4,6	6,6	2,7	2,4	2,6
3. Overføringer fra staten ¹⁾	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,6	2,8	2,4	4,1	4,2
3.1 Rammetilskudd	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,6	2,8	2,4	4,1	4,2
3.2 Ørem. ilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	22,6	23,6	11,8	20,7	15,2	10,8	5,1	7,2	-67,2	6,0	8,9	15,1	10,4	6,4	21,4	7,5	7,5	0,8
3.3 Øremerkede ilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	-66,2	-2,1	-6,4	-9,8	-3,8	18,8	77,8	-25,7	0,1	1,7	19,1	-7,8	4,9	29,6	18,5	-10,0	-18,8	0,0
3.4 Mønskompensasjon	22,7	435,0	33,0	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	15,4	7,7	6,8	8,0	6,9	6,7	6,8	3,8
4. Gebyrer (eks. bompenger)	5,0	5,8	4,5	2,1	14,0	10,7	6,4	7,2	6,4	5,6	4,4	4,3	6,0	2,6	4,6	3,5	3,7	3,7
5. Renteinntekter mv.	15,1	-4,4	-2,7	1,1	21,7	-10,5	-7,6	-8,4	33,4	-11,7	0,1	13,5	-1,3	-6,9	0,0	13,3	21,7	0,2
6. Andre innenlandske løpende overføringer mv.	-6,7	5,5	13,2	16,3	15,9	25,8	12,5	-2,4	-2,2	5,6	17,7	21,3	14,5	20,7	-9,1	12,6	3,0	3,1
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	-2,3	4,1	5,8	8,9	7,4	7,5	9,4	6,0	6,9	6,1	5,8	4,9	5,0	6,0	5,0	3,8	3,8	2,4
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-3.3-5)	5,8	5,1	7,0	10,2	6,8	8,4	8,2	8,3	6,1	7,2	5,7	5,0	5,3	5,8	4,5	3,9	4,2	3,0
9. Kommuneopplegget, faste 2020-priser ⁴⁾	2,0	1,8	4,4	6,3	2,3	1,9	4,2	4,8	2,1	3,6	1,7	1,8	2,8	3,2	2,1	0,8	1,2	-0,1
10. Kroner per innbygger, faste 2020-priser ⁵⁾	1,4	1,1	3,6	5,4	1,1	0,6	2,9	3,4	0,7	2,3	0,5	0,7	1,8	2,3	1,3	0,2	0,4	-0,8

1) Se noter på tilsvarende tabelloppsett i tabell 1

Vedlegg 4 Inntekter korrigert for befolkningsvekst og -sammensetning

Dette vedlegget omfatter tabeller til figurer og omtale i kapittel 3.

Tabell 1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2019. Mrd. 2019-kroner.¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sum inntekter kommuneopplegget	344,2	351,0	357,2	372,9	396,5	405,8	413,5	430,8	451,3	460,7	477,5	485,6	494,4	508,2	524,2	535,0	539,2	545,5

¹ Trekket som ble forelatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere mva-kompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom mva-kompensasjonsordningen. Beregningene i denne tabellen er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 2 Realutviklingen i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2019 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Indeks. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Samlede inntekter	100	100,6	104,3	107,9	114,1	115,4	117,8	122,7	126,0	128,6	131,6	133,2	135,1	140,4	144,6	147,4	148,5	150,0	2,4
Samlede inntekter per innbygger	100	100,0	103,1	106,0	111,3	111,5	112,5	115,7	117,4	118,3	119,4	119,3	119,7	122,9	125,4	126,8	126,9	127,4	1,4
Samlede inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	100	102,4	104,9	109,9	110,0	111,3	114,9	117,0	118,3	119,9	120,1	120,6	124,3	127,4	129,1	129,4	130,4	1,6

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2019. Pst.

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	74,8	73,5	68,9	68,9	67,8	66,6	65,4	65,9	66,5	74,2	74,7	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,6	71,5
Frie inntekter og mva-kompensasjon som andel av samlede inntekter	75,0	74,2	72,7	72,5	72,6	70,6	69,7	70,2	70,7	78,2	78,5	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,2

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 4 Realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2018, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Frie inntekter	100	99,6	103,0	105,8	112,5	111,6	111,6	115,0	117,7	119,0	121,5	122,2	123,0	127,4	130,9	132,8	133,0	134,1	1,7
Frie inntekter, per innbygger	100	99,0	101,8	103,9	109,6	107,9	106,6	108,5	109,6	109,4	110,3	109,5	109,0	111,6	113,6	114,2	113,6	113,9	0,8
Frie inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i aldersammensetningen	100	98,6	101,0	102,8	108,3	106,4	105,5	107,7	109,3	109,5	110,8	110,2	109,8	112,9	115,4	116,3	115,9	116,6	0,9

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 5 Realutviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2019, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2002=100.¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Kommunene:																			
Frie inntekter	100	99,4	102,7	105,2	111,9	111,0	110,9	114,3	116,6	118,2	120,6	121,4	122,3	126,8	130,6	132,9	133,3	134,5	1,8
Frie inntekter, per innbygger	100	98,7	101,5	103,3	109,1	107,3	105,9	107,7	108,6	108,7	109,5	108,8	108,3	111,0	113,3	114,3	113,9	114,2	0,8
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i aldersammensetningen	100	98,5	101,1	102,9	109,0	107,6	106,7	109,0	110,2	110,6	111,8	111,3	110,9	113,9	116,7	117,9	117,6	118,0	1,0
Fylkeskommunene:																			
Frie inntekter	100	100,4	104,0	108,2	114,7	114,3	114,6	118,3	122,2	122,3	125,0	125,3	126,1	129,8	131,9	131,9	131,0	131,7	1,6
Frie inntekter, per innbygger	100	99,8	102,7	106,3	111,9	110,4	109,5	111,5	113,8	112,4	113,4	112,3	111,7	113,7	114,5	113,5	111,9	111,8	0,7
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i aldersammensetningen	100	98,8	100,3	101,3	104,1	100,3	98,6	100,7	103,8	103,5	105,1	104,2	102,9	106,0	107,7	107,1	106,6	108,5	0,5

¹Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 6 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. 2002-2019. Pst.

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Skatteandel	46,8	47,3	47,0	49,0	49,4	47,1	46,0	42,9	42,3	39,3	39,2	39,4	38,4	38,9	40,1	40,2	40,2	40,0
- herav eiendomsskatt og andre produksjonsskatter	1,49	1,58	1,65	1,89	1,93	2,06	2,12	2,05	2,07	2,08	2,06	2,15	2,22	2,45	2,55	2,70	2,71	2,67

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 7 Eiendomsskatt 2008-2019.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹
Antall mill. innbyggere i kommuner med eiendomsskatt	2,797	2,872	2,969	3,016	3,061	3,135	3,192	3,27	3,396	4,154	4,199	4,233	4,239
Kommuner med eiendomsskatt	272	291	299	309	316	324	330	341	355	365	367	370	371
-herav eiendomsskatt bare på kraftverk/-nett, vindkraftverk og petroleumsanlegg	137	146	133	129	116	111	113	96	88	78	67	61	63
-herav eiendomsskatt på både kraftverk m.m. og områder utbygd på byvis	80	66	54	35	25	14	14	12	11	7	6	6	4
- herav eiendomsskatt i hele kommunen	55	79	112	145	163	174	177	199	221	240	254	261	260
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	1 668	2 179	2 336	2 579	2 703	2 850	3 109	3 308	3 488	3 785	4 107	4 141	4 204
Eiendomsskatt, totalt (mill. kr)	5 575	6 122	6 498	7 107	7 570	8 076	8 879	9 615	11 177	12 285	13 611	14 205	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (mill. kr)	2 149	2 439	2 701	3 024	3 211	3 397	3 693	4 156	5 437	6 310	7 067	7 446	
- herav fra annen eiendom (mill. kr)	3 426	3 683	3 797	4 083	4 359	4 679	5 186	5 459	5 739	5 975	6 544	6 759	
Eiendomsskatt, totalt (pst. av brutto driftsinntekter)	2,2	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,9	3,0	3,1	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (pst. av brutto driftsinntekter)	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,4	1,5	1,6	1,6	
- herav fra annen eiendom (pst. av brutto driftsinntekter)	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	

¹ Kun enkelte tall tilgjengelig på publiseringstidspunktet for utvalgets rapport.

Har eiendomsskatt bare på kraftverk/-nett, vindkraftverk og petroleumsanlegg:

Brudd i tidsserien fra 2018 til 2019. Kategorien 'verk og bruk' er ikke lenger i bruk. Eiendom som fram til og med 2018 var definert som verk og bruk vil fra og med 2019 enten være definert som næringseiendom eller som kraftverk, vindkraftverk eller petroleumsanlegg.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 5 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2019

Tabell 1 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2019. 1 000 kroner.

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2019	RNB 2019
Øremerkede tilskudd				
Kunnskapsdepartementet				
	225	Tiltak i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	231 367	231 367
	63	Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	71 038	71 038
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	274 477	274 477
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring og skoleturer i forbindelse med handlingsplan mot antisemittisme	69 343	69 343
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	8 978	8 978
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	294 663	298 491
	226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen		
	60	Forskning på tiltak for økt kvalitet i barnehagen og grunnopplæringen	44 229	44 229
	61	Tilskuddsordning Mentorordning for nye lærere	60 000	60 000
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats på 1.–10. trinn	1 823 587	1 823 587
	227	Tilskudd til særskilte skoler		
	63	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	40 181	40 181
	231	Barnehager		
	60	Tilskudd til bemanningsnorm i barnehage	262 800	262 800
	66	Tilskudd til økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn	20 560	20 560
	240	Fagskoler		
	60	Tilskudd til fagskoler	725 350	725 350
	61	Utviklingsmidler til fagskoleutdanning	41 864	41 864
	258	Tiltak for livslang læring		
	60	Tilskudd til karriereveiledning	34 525	34 525
	287	Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	183 255	183 255
		Sum	4 186 217	4 190 045
Kulturdepartementet				
	323	Musikk og scenekunst		
	60	Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	21 620	21 620
		Sum	21 620	21 620
Justis- og beredskapsdepartementet				
	430	Kriminalomsorgen		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	69 000	69 000
	474	Konfliktråd		
	60	Tilskudd til kommuner	19 808	19 808

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2019	RNB 2019
		Sum	88 808	88 808
Kommunal- og moderniseringsdepartementet				
	550	Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene		
		62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	453 090	453 090
		64 Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	50 000	50 000
	553	Omstillingsdyktige regioner		
		60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse	47 000	47 000
		63 Grenseregionale Interreg-program	52 736	52 736
		65 Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	79 856	79 856
	567	Nasjonale minoriteter		
		60 Rom	3 505	3 505
	575	Ressurskrevende tjenester		
		60 Toppfinansieringsordning	10 222 112	10 222 112
	590	Planlegging og byutvikling		
		61 Byvekstavtaler	20 686	20 686
		65 Områdesatsing i byer	61 274	61 274
		Sum	10 990 259	10 990 259
Arbeids- og sosialdepartementet				
	621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
		63 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	156 750	156 750
		Sum	156 750	156 750
Helse- og omsorgsdepartementet				
	714	Folkehelse		
		60 Kommunale tiltak	93 013	90 413
	740	Helsedirektoratet		
		60 Gjesteinbyggeroppgjør for fastleger	81 908	81 908
	761	Omsorgstjeneste		
		60 Kommunale kompetansetiltak	10 125	10 125
		61 Vertskommuner	934 778	958 778
		62 Dagaktivitetstilbud	347 998	332 998
		63 Investeringsstilskudd – rehabilitering	4 213 357	4 253 182
		64 Kompensasjon for renter og avdrag	876 900	876 900
		65 Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	1 482 840	1 346 050
		67 Utviklingstiltak	70 227	70 227
		68 Kompetanse og innovasjon	398 050	398 050
		69 Investeringsstilskudd – netto tilvekst	65 400	104 600
	762	Primærhelsetjeneste		
		60 Forebyggende helsetjenester	453 458	453 458
		61 Fengselshelsetjeneste	178 866	179 149
		63 Allmennelegetjenester	210 723	210 723
		64 Opptappingsplan habilitering og rehabilitering	88 196	88 196

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2019	RNB 2019
765		Psykisk helse og rusarbeid		
	60	Kommunale tjenester	456 180	456 180
	62	Rusarbeid	477 360	477 360
783		Personell		
	61	Tilskudd til kommuner	142 708	142 708
		Sum	10 582 087	10 531 005
Barne- og familiedepartementet				
840		Tiltak mot vold og overgrep		
	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	98 607	98 607
846		Familie- og oppveksttiltak		
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	41 560	41 560
	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	311 985	307 485
	62	Utvikling i kommunene	133 229	133 229
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	60	Kommunalt barnevern	777 556	777 556
	61	Utvikling i kommunene	50 671	50 671
	62	Tilskudd til barnevernsfaglig videreutdanning	20 252	20 252
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	60	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak	426 801	362 801
882		Kirkebygg og gravplasser		
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg	37 641	37 641
	61	Tilskudd til fredede og verneverdige kirkebygg		20 000
		Sum	1 860 661	1 849 802
Nærings- og fiskeridepartementet				
919		Diverse fiskeriformål		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	519 000	544 146
		Sum	519 000	544 146
Landbruks- og matdepartementet				
1142		Landsbruksdirektoratet		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	180 471	180 471
		Sum	180 471	180 471
Samferdselsdepartementet				
1320		Statens vegvesen		
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	264 500	264 500
	62	Skredsikring fylkesveger	776 900	776 900
	63	Tilskudd til gang- og sykkelveger	78 500	78 500
	64	Utbedring på fylkesveger for tømmertransport	25 000	25 000
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	184 200	184 200
	61	Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv. i byområdene	752 000	752 000
	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	1 532 000	1 532 000
	64	Belønningsmidler til bymiljøavtaler og byvekstavtaler	771 000	771 000
	65	Konkurransen Smartere transport	15 400	15 400
1360		Kystverket		

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2019	RNB 2019
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	42 000	42 000
		Sum	4 441 500	4 441 500
Klima- og miljødepartementet				
	1420	Miljødirektoratet		
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	208 230	99 900
	63	Returordning for kasserte fritidsbåter	20 000	10 000
	64	Skrantesykeprøver fra fallvilt	1 748	1 748
	65	Tiltak til kommuner med ulverevir i Hedmark, Akershus og Østfold	20 560	20 560
	69	Oppryddingstiltak	50 962	50 962
	1429	Riksantikvaren		
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	8 600	8 600
		Sum	310 100	191 770
Olje- og energidepartementet				
	1820	Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	66 000	66 000
		Sum	66 000	66 000
Folketrygden				
	2755	Helsetjenester i kommunene mv.		
	62	Fastlønsordning fysioterapeuter	413 000	429 000
		Sum	413 000	429 000
		Sum øremerkede tilskudd (kommuneoppblegget)	33 816 473	33 681 176

Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneoppblegget)¹⁾

	225	Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge	52 991	70 192
	231	Barnehager		
	63	Tilskudd til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage	149 809	149 809
	291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd	8 983 088	9 068 688
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	2 283 887	2 286 287
	62	Kommunale innvandrertiltak	269 652	261 022
	292	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 425 376	1 444 076
	490	Utlendingsdirektoratet		
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	138 354	183 726
		Sum	13 303 157	13 463 800

Andre poster utenfor kommuneoppblegget¹⁾

	573	Kommunereform		
--	------------	----------------------	--	--

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2019	RNB 2019
	60	Kommunesammenslåing	50 000	50 000
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	24 600 000	25 400 000
		Sum	24 650 000	25 450 000
		Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	37 953 157	38 913 800

Rammeoverføringer til kommunesektoren

571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	131 519 299	131 751 689
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	860 407	860 407
	62	Distriktstilskudd Nord-Norge	2 199 842	2 199 842
	64	Skjønnstilskudd	1 237 000	1 237 000
	65	Regionsentertilskudd	200 000	200 000
	66	Veksttilskudd	231 934	231 934
	67	Storbytilskudd	508 768	508 768
		Sum rammeoverføringer kommuner	136 757 250	136 989 640
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	33 563 319	33 619 319
	62	Nord-Norge-tilskudd	676 012	676 012
	64	Skjønnstilskudd	382 000	382 000
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	34 621 331	34 677 331
		Sum rammeoverføringer	171 378 581	171 666 971

¹⁾ Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter.

Vedlegg 6 Driftsutgifter 2018 etter funksjon og art

Tabell 1 Kommunene inkl. Oslo. Kommunekassene. 1 000 kroner.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som gir rett til mva-erstatninger	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Korreksjon fordelt utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salg- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6+7-8-9)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)
100 Politisk styring	1 424 208	348 591	67 107	28 898	134 634	7 912	1 851	2 384	29 504	1 977 611	176	1 346	42 730	4 093	1 931 650
110 Kontroll og revisjon	102 749	63 728	378 391	19 779	7 405	46	17 588	785	19 957	533 768	62	2 193	5 823	2 648	523 827
120 Administrasjon	13 364 807	5 438 888	1 532 159	97 1784	463 821	1 015 054	1 072 400	369 873	979 021	20 365 219	4 819	651 245	1 509 600	222 375	18 347 053
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltning	910 422	511 867	9 585	39 649	10 379	20 524	118 025	28 548	39 909	1 315 944	139	25 697	52 233	818	1 265 605
130 Administrasjonslokaler	542 778	1 219 956	88 746	286 955	23 992	400 538	97 974	20 966	287 111	2 156 914	868	207 453	69 797	407	1 899 355
Administrasjon	16 344 964	7 583 030	2 075 988	1 347 065	640 231	1 444 074	1 307 838	422 556	1 355 502	26 349 456	6 064	887 934	1 680 183	230 341	23 987 490
170 Årets premieavvik	-7 163 758	-321	15	9	0	0	-346	0	9	-7 163 718	0	92	312	0	-7 164 122
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	4 959 247	218	14	4	0	0	195	0	4	4 959 284	0	0	5	0	4 959 279
172 Pensjon	100 270	15 229	674	325	620	0	171	0	324	116 623	0	0	28	-14	116 609
173 Premiefond	-4 123 793	-330	0	0	4 444	0	-1 631	0	0	-4 118 048	0	0	-313	0	-4 117 735
180 Diverse fellesutgifter	354 105	556 667	55 777	55 806	35 584	41 713	234 003	4 759	53 757	807 133	678	43 694	99 658	58 442	609 420
190 Interne serviceenheter	2 033 030	1 015 736	195 118	187 369	11 213	44 111	2 800 514	78 638	185 333	422 092	403	155 824	302 753	24 774	16 976
Fellesutgifter (intern service)	-3 840 899	1 587 199	251 598	243 513	51 861	85 824	3 032 906	83 397	239 427	-4 976 634	1 081	199 610	402 443	83 202	-5 579 573
201 Førskole	23 313 568	1 970 130	21 079 967	217 635	476 326	68 755	166 839	1 428 352	218 820	45 312 370	4 000 883	229 093	2 459 868	331 128	39 719 750
211 Styrket tilbud til førskolebarn	3 085 836	345 713	651 145	10 468	80 362	748	168 494	169 382	10 491	3 825 905	2 240	1 641	386 854	42 338	3 562 214
221 Førskolelokaler og skyss	749 621	1 052 190	830 670	204 429	16 896	739 495	37 290	33 803	204 651	3 317 557	9	25 155	59 898	471	3 265 827
Barnehager	27 149 025	3 368 033	22 561 782	432 532	573 584	808 998	372 623	1 631 537	433 962	52 455 832	4 003 132	255 889	2 906 620	373 937	46 547 791
202 Grunnskole	57 176 299	5 144 858	2 758 063	647 187	179 428	454 585	522 408	2 570 810	648 719	62 618 483	40 204	152 972	7 148 080	790 117	57 057 940
215 Skolefritids tilbud	4 790 392	371 858	43 523	48 485	29 577	1 173	94 935	236 692	48 556	4 904 825	3 369 132	62 379	296 530	4 153	1 409 323
222 Skolelokaler	3 302 487	4 089 124	3 194 058	810 724	498 347	3 641 104	199 768	150 947	814 517	14 350 612	965	79 215	329 831	9 990	14 081 558
223 Skoleskyss	5 594	1 410 924	17 566	146 073	757	176	1 128	129	146 545	1 433 288	130	48	24 611	23	1 408 605
383 Musikk- og kulturskoler	1 832 359	216 654	89 404	24 863	8 803	10 032	23 555	56 221	24 893	2 077 446	338 178	62 189	183 537	10 061	1 539 702
Grunnskoler	67 107 131	11 213 418	6 102 614	1 677 332	716 812	4 107 070	841 794	3 014 799	1 683 230	85 384 654	3 748 609	356 803	7 982 569	814 344	75 487 128
213 Voksenopplæring	3 317 666	696 487	476 222	102 284	72 924	24 885	154 756	122 394	102 287	4 311 031	38 107	109 844	2 233 247	236 669	1 815 558
Voksenopplæring	3 317 666	696 487	476 222	102 284	72 924	24 885	154 756	122 394	102 287	4 311 031	38 107	109 844	2 233 247	236 669	1 815 558
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	3 794 337	565 578	106 279	74 959	12 745	18 478	47 310	157 975	75 585	4 291 506	26 298	32 505	582 992	106 249	3 701 437
233 Annet forebyggende helsearbeid	1 183 631	300 083	137 308	32 594	146 066	9 234	43 663	43 840	32 674	1 688 739	41 062	71 757	298 831	93 688	1 227 241

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15													
	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon		Kjøp som erstatter egenproduksjon		Mva. som gir rett til mva-kompensasjon		Overføringer		Avskrivninger		Korreksjon fordelt utgifter og internsalg		Retusjon sykelønn		Mva-komp drift		Brutto drifts- utgifter		Bruker- betaling		Andre salgs- og leieinn- tekter		Over- føringer med krav til motytelse		Over- føringer uten krav til motytelse		Netto drifts- utgifter	
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400-430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5 +6-7-8-9)	(600)	(620-670)	(700-710-730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)													
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	7 002 752	1 600 035	4 751 267	185 116	219 995	76 735	130 187	278 367	184 879	13 242 467	426 993	278 343	2 438 161	132 020	10 245 317													
Kommunehelsejenesten	11 980 720	2 465 696	4 994 854	292 669	378 806	104 447	221 160	480 182	293 138	19 222 712	494 353	382 605	3 319 984	331 957	15 173 995													
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	4 588 864	1 205 696	544 712	143 807	489 501	26 708	164 293	251 213	143 742	6 440 040	5 673	185 819	932 855	227 289	5 339 617													
243 Tilbud til personer med rusproblemer	1 847 362	365 692	504 360	36 938	100 047	6 767	34 027	90 283	36 920	2 699 936	106 162	11 486	411 635	67 153	2 193 783													
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	501 493	148 632	342 029	16 087	179 577	6 707	48 805	16 211	16 070	1 113 439	182	50 672	112 870	45 047	920 879													
281 Ytelse til livsopphold	27 527	94 908	75 646	3 495	7 003 842	1 174	40 540	1 954	3 491	7 160 607	3 124	7 972	403 226	20 509	6 727 730													
283 Bistand til etabl. og opprettholdelse av egen bolig	380 543	68 993	4 930	9 648	1 304 611	1 112	16 721	15 004	9 653	1 728 459	18	23 752	216 254	622 988	880 451													
Sosialtjenesten	7 345 789	1 883 921	1 471 677	209 975	9 077 578	42 468	304 386	374 665	209 876	19 142 481	115 159	279 701	2 076 840	982 986	16 062 460													
275 Introduksjonsordningen	4 156 711	336 513	150 726	19 338	109 916	1 102	88 677	40 622	19 286	4 625 721	864	35 156	207 841	286 925	4 135 557													
Intrroduksjonsordningen	4 156 711	336 513	150 726	19 338	109 916	1 102	88 677	40 622	19 286	4 625 721	864	35 156	207 841	286 925	4 135 557													
276 Kvalifiseringsordningen	1 233 764	46 897	16 405	3 048	19 549	48	6 843	18 606	3 044	1 291 218	-1	5 718	29 276	1 529	1 273 302													
Kvalifiseringsordningen	1 233 764	46 897	16 405	3 048	19 549	48	6 843	18 606	3 044	1 291 218	-1	5 718	29 276	1 529	1 273 302													
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	851 831	483 362	381 040	45 976	284 758	46 286	108 871	33 726	45 891	1 904 765	5 127	264 922	550 108	151 937	966 397													
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	851 831	483 362	381 040	45 976	284 758	46 286	108 871	33 726	45 891	1 904 765	5 127	264 922	550 108	151 937	966 397													
244 Barneverntjeneste	3 588 630	758 672	518 898	104 526	78 915	11 810	50 805	239 047	105 114	4 666 485	1 285	14 019	994 456	143 781	3 751 991													
251 Barneverntiltak når barnet ikke er plassert i barnevernet	717 776	247 409	304 192	6 326	243 493	316	9 325	23 330	6 332	1 480 525	9	2 145	103 383	18 343	1 379 975													
252 Barneverntiltak når barnet er plassert i barnevernet	4 108 193	1 388 223	1 893 779	26 995	957 668	1 750	120 675	88 387	27 002	8 150 544	1 267	5 378	889 324	243 289	7 099 673													
Barnevern	8 414 599	2 404 304	2 716 869	137 847	1 280 076	13 876	180 805	350 764	138 448	14 297 554	2 561	21 542	1 987 163	405 413	12 231 639													
234 Aktiviserings- og senføljetjenester overfor eldre og personer med funksjonsrettseller	4 508 483	1 438 596	851 035	148 072	172 322	70 953	128 678	183 290	148 267	6 729 226	267 583	437 073	639 957	71 846	5 496 057													
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	37 856 162	8 837 415	6 055 747	738 561	64 240	218 467	4 407 717	1 925 639	740 378	46 696 858	6 343 081	422 611	4 300 499	351 156	37 205 150													
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	54 646 610	4 595 751	6 459 386	432 061	83 337	193 619	930 424	2 729 992	434 750	62 315 598	671 472	336 978	12 236 718	1 212 273	50 588 149													
261 Institusjonslokaler	1 365 227	2 031 400	891 040	429 143	41 863	1 407 962	96 948	59 949	429 503	5 580 235	1 843	105 876	139 730	9 698	5 383 037													
Omsorgstjenester	98 376 482	16 903 162	14 257 208	1 747 837	3 617 762	1 891 001	5 563 767	4 898 870	1 752 898	12 132 917	7 283 979	1 302 538	17 316 904	1 644 973	98 672 393													
255 Medfinansiering somatiske tjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0													
256 Akutt hjelp helse- og omsorgstjenester	563 991	118 165	252 866	12 693	15 051	5 475	19 981	26 483	12 665	909 112	1 120	2 327	130 122	5 462	796 564													
Samhandling	563 991	118 165	252 866	12 693	15 051	5 475	19 981	26 483	12 665	909 112	1 120	2 327	130 122	5 462	796 564													
265 Kommunalt disponerte boliger	648 581	3 342 453	434 597	355 930	87 236	1 295 113	157 566	22 152	356 852	5 627 340	13 752	5 582 704	151 751	44 464	-143 179													

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon			Mva. som gir rett til mva-kompensasjon		Overføringer	Avskrivninger	Korreksjon fordelt utgifter og internsalg	Retusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto drifts- utgifter	Bruker- betaling	Andre salgs- og leieinn- tekter	Over- føringer med krav til motytelse	Over- føringer uten krav til motytelse	Netto drifts- utgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400-430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5 +6-7-8-9)	(600)	(620-670)	(700-710-730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)	
Kommunale boliger	648 581	3 342 453	434 597	355 930	87 236	1 295 113	157 566	22 152	356 852	5 627 340	13 752	5 582 704	151 751	44 464	-143 179	
290 Interkommunale samarbeid (§ 27 - samarbeid)	2 381 615	1 035 467	233 257	126 182	179 733	1 791	660 387	86 344	124 987	3 086 327	23 236	224 165	2 777 762	125 827	21 681	
Interkommunale samarbeid	2 381 615	1 035 467	233 257	126 182	179 733	1 791	660 387	86 344	124 987	3 086 327	23 236	224 165	2 777 762	125 827	21 681	
301 Plansaksbehandling	1 411 145	418 994	47 101	80 861	21 732	25 927	36 914	49 784	81 074	1 837 988	5 513	254 954	146 900	15 046	1 465 359	
302 Bygge- delings- og seksjoneringsarbeid	1 477 232	185 114	47 810	24 183	22 283	16 282	18 714	61 115	24 181	1 668 894	16 722	1 430 925	83 857	6 327	192 178	
303 Kart og oppmåling	841 038	267 716	56 965	45 420	4 760	31 416	11 359	17 947	45 443	1 172 566	13 972	608 047	62 465	3 067	502 962	
304 Bygge- og delingsbehandling, ansvarsrett og uslippstiltak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
305 Eierseksjonering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
315 Boligbygging og fysiske bimijøttak	86 806	84 595	5 652	7 207	27 918	88 788	14 353	2 672	7 202	276 739	433	90 167	15 435	3 102	170 274	
335 Rekreasjon i tettsted	663 995	647 447	80 409	118 879	33 606	223 429	111 284	18 100	118 989	1 519 392	215	98 057	47 213	81 062	1 310 945	
360 Naturforvaltning og friluftsliv	396 199	362 633	66 830	63 979	148 143	99 816	27 401	8 866	64 032	1 037 301	1 395	121 003	217 102	63 576	643 091	
Fysisk planlegging, miljø mv.	4 876 415	1 966 499	304 767	340 529	258 442	485 658	220 025	158 484	340 921	7 512 880	38 250	2 603 153	572 972	172 180	4 284 809	
320 Kommunal næringsvirksomhet	438 456	800 398	145 054	48 714	111 532	174 510	303 633	13 786	48 742	1 352 503	444	1 427 329	107 171	113 882	-282 537	
321 Koneksjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videre salg	1 082	87 954	14 904	3 064	562 947	0	314	0	3 064	666 573	0	1 387 096	2 179	311 265	-1 033 967	
325 Tiltettelegging og bistand for næringslivet	372 595	419 562	217 288	94 843	731 624	141 922	13 610	8 200	95 208	1 860 816	1 698	300 526	315 435	788 304	493 053	
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	508 686	74 799	206 165	9 413	73 722	1 480	163	13 803	9 195	851 104	965	26 691	215 659	25 664	595 928	
Bistand næringsliv, landbruk mv.	1 320 819	1 382 713	583 411	156 034	1 479 825	317 912	317 720	35 789	156 209	4 730 996	3 107	3 141 642	640 444	1 209 115	-227 523	
330 Samferdselsbedrifter/transporttillak	303 797	382 130	36 911	32 270	68 875	180 447	9 214	12 133	32 404	960 679	134	1 125 611	94 372	156 095	-403 400	
332 Kommunale veier	1 283 557	3 983 077	237 949	918 902	71 833	1 622 311	272 320	31 452	923 993	6 899 864	1 338	438 222	443 758	20 586	6 027 412	
Veier m.m.	1 587 354	4 385 207	274 860	951 172	140 708	1 802 758	281 534	43 585	956 397	7 860 543	1 472	1 563 833	538 130	176 681	5 624 012	
338 Forebygging av branner og andre ulykker	490 550	121 455	415 806	8 729	10 348	22 600	5 949	15 282	8 885	1 039 372	317	646 276	56 556	12 474	339 031	
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	2 075 148	561 409	1 702 250	104 026	233 627	180 701	47 045	34 869	104 277	4 670 970	128	265 194	265 090	21 443	4 153 984	
Brann- og ulykkesvern	2 565 698	682 864	2 118 056	112 755	243 975	203 301	52 994	50 151	113 162	5 710 342	445	911 470	321 646	33 917	4 493 015	
340 Produksjon av vann	419 785	632 170	604 811	677	3 709	385 707	1 646	8 868	679	2 035 666	-17	511 014	25 121	958	1 507 458	
345 Distribusjon av vann	1 119 806	1 504 161	260 148	2 687	33 522	1 325 286	43 650	24 715	2 656	4 174 589	11	5 975 941	62 472	2 902	-1 842 022	
350 Avløpsrensing	529 382	797 649	1 214 474	1 100	15 676	591 544	30 372	13 467	1 099	3 104 887	1	784 287	63 665	112	2 270 289	
353 Avløpsnett/Innsamling av avløpsvann	1 109 624	1 412 108	296 271	3 233	41 746	1 484 346	47 167	23 864	3 207	4 273 090	10	7 225 632	77 057	1 710	-3 007 455	
354 Tømming av slamavskillere	58 838	87 594	267 498	459	1 408	5 522	2 092	1 472	459	417 296	20	436 999	2 236	115	-20 602	
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	750 659	991 241	3 164 185	2 418	13 663	203 903	338 054	22 693	2 418	4 762 904	282	4 688 108	50 720	4 567	41 920	
Vann, avløp og renovasjon	3 968 094	5 424 923	5 807 387	10 574	109 724	3 996 308	462 981	95 079	10 518	18 768 432	307	19 621 981	281 271	10 364	-1 050 412	

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15															
	Lønn og sosiale utgifter		Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon		Kjøp som erstatter egenproduksjon		Mva. som gir rett til mva-kompensasjon		Overføringer		Avskrivninger		Korreksjon forderte utgifter og internsalg		Retusjon sykelønn		Mva-komp drift		Brutto drifts-utgifter		Brukerbetaling		Andre salgs- og leieinntekter		Overføringer med krav til motytelse		Overføringer uten krav til motytelse		Netto drifts-utgifter	
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8-9)	(600)	(620-670)	(700,710-730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)															
231 Aktivitetstilbud barn og unge	895 969	358 279	52 971	44 100	224 386	19 075	35 034	32 252	44 205	1 483 289	9 310	44 781	169 731	115 779	1 175 940															
365 Kulturminneforvaltning	67 453	30 684	9 000	5 563	27 837	6 832	4 242	1 241	5 833	136 073	9	3 661	22 219	4 969	106 456															
370 Bibliotek	1 202 546	447 220	28 399	54 563	49 723	50 126	38 162	38 958	55 047	1 700 410	476	34 540	123 800	26 831	1 553 721															
373 Kino	138 901	187 249	4 058	1 674	8 908	16 355	710	2 898	1 674	351 863	110	288 607	12 101	852	53 091															
375 Museer	112 244	101 685	53 002	5 549	277 948	17 241	2 942	2 956	5 546	556 225	41	45 444	11 550	1 113	501 033															
377 Kunstformidling	80 009	97 571	21 488	6 175	606 590	16 642	3 578	2 411	6 182	816 304	702	75 381	24 354	19 654	698 624															
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	275 014	162 561	127 322	32 875	1 077 623	103 977	32 841	8 366	32 586	1 705 579	1 038	145 892	107 376	325 798	1 133 841															
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	851 924	1 232 783	556 100	228 990	216 486	1 003 634	96 601	30 195	228 871	3 734 250	4 315	473 142	80 623	28 862	3 177 503															
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kultur- og idrettsbygg	760 089	502 544	111 176	51 352	787 491	62 864	50 843	22 989	51 359	2 150 325	3 523	313 637	118 558	46 817	1 690 779															
386 Kommunale kulturbygg	364 022	768 214	171 603	119 775	160 894	371 164	54 688	11 007	129 697	1 760 280	326	234 073	48 512	2 840	1 485 536															
Kultur	4 748 171	3 888 790	1 135 119	550 636	3 437 886	1 667 910	319 641	153 273	561 000	14 394 598	19 850	1 659 158	718 824	573 515	11 576 524															
390 Den norske kirke	10 075	49 018	58 516	8 456	2 617 701	17 487	14 614	323	9 311	2 737 005	23	6 867	8 617	3 775	2 718 046															
392 Tilskudd til tros- og livssynsfunn	864	1 015	6 981	194	403 260	19	1 277	13	194	410 849	0	24	91	20	410 727															
393 Gravplasser og krematorier	192 333	90 890	24 341	12 034	292 153	18 418	21 216	5 330	12 034	591 589	1 063	110 355	9 908	899	474 694															
Religiøse formål, inkl. den norske kirke	203 272	140 923	89 838	20 664	3 313 114	35 924	37 107	5 666	21 539	3 739 443	1 086	117 246	18 616	4 694	3 603 467															
Sum	265 321 793	71 340 026	66 691 141	8 896 605	22 833 651	18 382 229	14 714 362	12 149 124	8 931 239	417 670 720	15 801 660	39 529 941	46 844 716	7 900 432	319 743 095															

Kilde: Statistisk sentralbyrå

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15															
	Lønn og sosiale utgifter		Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon		Kjøp som erstatter egenproduksjon		Mva. som gir rett til mva-kompensasjon		Overføringer		Avskrivninger		Korreksjon fordelt utgifter og internsalg		Retusjon sykelønn		Mva-komp drift		Brutto drifts-utgifter		Brukerbetaling		Andre salg- og leieinntekter		Overføringer med krav til motytelse		Overføringer uten krav til motytelse		Netto drifts-utgifter	
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6+7-8-9)	(600)	(620-670)	(700,710-730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)															
Administrasjon og fellesutgifter	12 504 065	9 170 229	2 327 566	1 590 578	692 092	1 529 898	4 340 744	505 953	1 594 929	21 372 822	7 145	1 087 544	2 082 626	313 543	18 387 917															
Oppvekst (barnehage/skole)	97 573 822	15 277 938	29 140 618	2 212 148	1 363 420	4 940 953	1 369 173	4 768 730	2 219 479	142 151 517	7 789 848	722 536	13 122 436	1 424 950	123 860 477															
Helse, sosial og eldreomsorg	132 072 056	24 158 658	23 860 605	2 423 407	11 242 738	2 058 417	6 385 619	6 190 192	2 429 355	180 810 715	7 898 035	2 029 587	25 068 130	3 659 245	148 345 910															
Tekniske oppgaver mm.	13 017 561	12 459 493	8 505 070	1 415 030	752 849	6 488 025	1 017 534	347 299	1 420 998	39 852 197	40 474	24 700 437	1 714 019	393 142	13 351 424															
Kirker og kultur	4 951 443	4 029 713	1 224 957	571 320	6 751 000	1 703 834	356 748	158 939	582 539	18 134 041	20 936	1 776 404	737 440	578 209	15 179 991															
Bolig, næringsliv, IKS mm.	4 351 015	5 760 633	1 251 265	638 146	1 746 794	1 614 816	1 135 673	144 285	638 048	13 444 663	40 095	8 948 511	3 569 957	1 379 406	-349 021															
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	851 831	483 362	381 040	45 976	284 758	46 286	108 871	33 726	45 891	1 904 765	5 127	264 922	550 108	151 937	966 397															
I alt	265 321 793	71 340 026	66 691 141	8 896 605	22 833 651	18 382 229	14 714 362	12 149 124	8 931 239	417 670 720	15 801 660	39 529 941	46 844 716	7 900 432	319 743 095															
Administrasjon og fellesutgifter	4,7 %	12,9 %	3,5 %	17,9 %	3,0 %	8,3 %	29,5 %	4,2 %	17,9 %	5,1 %	0,0 %	2,8 %	4,4 %	4,0 %	5,8 %															
Oppvekst (barnehage/skole)	36,8 %	21,4 %	43,7 %	24,9 %	6,0 %	26,9 %	9,3 %	39,3 %	24,9 %	34,0 %	49,3 %	1,8 %	28,0 %	18,0 %	38,7 %															
Helse, sosial og eldreomsorg	49,8 %	33,9 %	35,8 %	27,2 %	49,2 %	11,2 %	43,4 %	51,0 %	27,2 %	43,3 %	50,0 %	5,1 %	53,5 %	46,3 %	46,4 %															
Tekniske oppgaver mm.	4,9 %	17,5 %	12,8 %	15,9 %	3,3 %	35,3 %	6,9 %	2,9 %	15,9 %	9,5 %	0,3 %	62,5 %	3,7 %	5,0 %	4,2 %															
Kirker og kultur	1,9 %	5,6 %	1,8 %	6,4 %	29,6 %	9,3 %	2,4 %	1,3 %	6,5 %	4,3 %	0,1 %	4,5 %	1,6 %	7,3 %	4,7 %															
Bolig, næringsliv, IKS mm.	1,6 %	8,1 %	1,9 %	7,2 %	7,7 %	8,8 %	7,7 %	1,2 %	7,1 %	3,2 %	0,3 %	22,6 %	7,6 %	17,5 %	-0,1 %															
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	0,3 %	0,7 %	0,6 %	0,5 %	1,2 %	0,3 %	0,7 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %	0,0 %	0,7 %	1,2 %	1,9 %	0,3 %															
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %															

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Fylkeskommunene inkl. Oslo. Fylkeskassene. 1 000 kroner.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-285)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon (429)	Overføringer (400,430-480)	Avskrivninger (590)	Korreksjon fordelt på utgifter og internsalg (690)	Refusjon sykelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5 +6-7-8-9)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leilingsinntekter (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700,710, 730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=10-11-12-13-14-8)
400 Politisk styring	303 655	84 655	1 200	5 782	98 373	75	-9	387	5 762	487 580	0	267	5 904	2 221	479 575
410 Kontroll og revisjon	30 894	24 605	43 577	2 484	272	0	13	1 516	2 484	97 819	0	2 846	5 566	990	89 933
420 Administrasjon	1 690 270	774 343	18 523	124 310	67 242	98 044	25 240	36 062	124 292	2 587 138	138	52 214	114 521	97 268	2 359 059
421 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltning	156 062	54 240	226	4 564	250	668	27 867	2 210	4 564	181 369	15	7 311	3 645	2	172 606
430 Administrasjonslokaler	45 809	205 049	1 763	45 898	1 734	59 200	9 792	1 500	45 888	302 273	0	49 332	4 662	0	249 779
Administrasjon	2 226 690	1 142 892	65 289	183 038	167 871	157 987	62 903	41 675	183 010	3 656 179	153	111 970	134 298	100 481	3 350 952
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	56 750	30 355	1 981	430	140 501	8 837	1 944	3 574	430	232 906	3 770	23 744	103 231	30	105 705
465 Interkommunale samarbeid (§27-samarbeid)	9 887	3 964	8 483	663	4 935	0	6 708	172	663	20 389	3 494	4 742	9 295	2 306	724
470 Årets premieavvik	-438 522	0	0	0	0	0	0	0	0	-438 522	0	0	0	0	-438 522
471 Amortisering av tidligere års premieavvik	688 610	14	0	0	0	0	0	0	0	688 624	0	268	0	360	687 996
472 Pensjon	-35 806	0	0	0	0	0	0	0	51	-35 857	0	0	0	0	-35 857
473 Premiefond	-269 533	0	0	0	0	0	0	0	0	-269 533	0	0	1 903	0	-271 436
480 Diverse fellesutgifter	85 863	66 969	1 939	6 707	138 963	6 085	11 481	2 711	6 707	285 627	2	7 092	47 478	33 916	199 850
490 Interne serviceenheter	22 876	25 727	0	1 534	172	0	19 702	986	1 534	28 087	0	27 331	1 714	80	-52
Fellesutgifter (intern service)	120 125	127 029	12 403	9 324	284 571	14 922	39 835	7 443	9 375	511 721	7 266	63 177	163 621	36 692	248 408
510 Skolelokaler og internater	1 431 228	1 722 671	1 330 386	375 836	294 871	1 431 259	89 742	67 744	375 830	6 052 935	4 051	91 854	72 490	233	5 952 051
515 Fellesutgifter og støttefunksjoner knyttet til videregående opplæring	1 898 866	905 489	32 707	135 776	18 916	124 705	49 083	51 929	135 776	2 879 671	8 193	52 454	175 252	9 219	2 686 482
520 Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjesteelevsoppgjør	2 937 800	452 129	340 183	40 329	80 043	58 491	78 651	61 131	40 326	3 728 867	4 749	38 003	757 461	67 913	2 921 872
521 Studiestipendier	5 416 642	326 490	6 887	29 144	3 404	14 170	19 953	196 347	29 137	5 551 300	31 321	25 541	264 839	8 466	5 417 480
522 Bygg- og anleggsteknikk	703 494	92 983	791	16 835	194	8 415	4 006	21 017	16 835	780 854	1 119	15 950	26 015	192	758 595
523 Elektrolag	896 333	75 815	209	13 661	311	2 997	2 575	19 507	13 661	953 583	2 819	6 378	25 202	1 364	937 327
524 Design og håndverkslag	344 156	25 949	695	4 808	188	1 736	1 210	17 586	4 808	353 898	827	4 552	20 527	0	345 578
525 Restaurant- og næringsmiddeiflag	303 572	57 522	98	9 314	360	2 389	4 443	7 476	9 314	352 022	1 662	19 093	11 498	165	327 080
526 Helse- og sosiallag	1 540 592	65 606	424	8 104	780	3 218	7 298	46 796	8 103	1 556 527	3 454	7 497	55 256	1 075	1 536 041
527 Idrettslag	863 615	76 189	430	7 167	713	2 126	1 950	26 461	7 167	914 662	3 284	7 832	40 385	679	888 943
528 Teknikk og industriell produksjon	969 910	124 988	613	21 917	480	20 786	8 586	26 796	21 917	1 081 405	2 018	15 379	37 291	1 892	1 051 611
529 Musikk, dans og drama	681 770	53 239	1 318	3 971	211	1 597	2 270	21 295	3 971	714 570	1 623	5 695	25 715	952	701 880
530 Medier og kommunikasjon	468 670	25 982	113	4 367	266	1 736	1 501	17 640	4 367	477 626	2 147	1 572	21 089	417	470 041

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Korrekasjon fordelt utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(500)	(690)	(710)	(729)	(=1+2-3+4-5 +6-7-8-9)	(600)	(620-670)	(700,710, 730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)
531 Naturbruk	430 314	113 708	2 984	8 533	127	10 363	3 924	12 211	8 533	541 361	11 296	90 007	29 761	5 226	417 282
532 Service og samferdsel	669 554	36 180	182	3 532	-152	2 572	3 660	20 930	3 531	683 747	1 467	1 935	24 164	471	676 640
544 Fagskoler	522 961	131 864	35 333	15 872	128 239	10 632	294	8 774	15 871	819 962	15 250	22 376	367 006	293 727	130 377
559 Landslinjer	209 538	61 922	423	9 525	246	18 631	4 873	3 211	9 525	282 676	1 337	14 631	158 473	60 389	51 057
561 Optifølgingsjenesten og Pedagogisk psykologisk tjeneste	455 867	61 325	70 602	7 301	2 978	44	2 849	15 287	7 301	572 680	17	503	29 276	9 246	548 925
562 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	2 779 342	128 507	247 425	11 031	6 587	1 607	22 701	103 621	11 030	3 037 147	172	9 827	195 271	16 403	2 919 095
590 Andre undervisningsformål	1 595 592	683 946	283 215	54 009	48 645	11 069	84 857	53 420	54 018	2 484 181	134 115	744 052	725 669	91 958	841 807
Videregående skoler	25 119 816	5 222 504	2 355 018	781 032	587 377	1 728 543	384 426	799 169	781 021	33 819 674	230 921	1 175 131	3 062 640	569 987	29 580 164
570 Fagopplæring i arbeidslivet	547 694	155 367	3 449 658	8 362	96 376	36	9 733	8 251	8 361	4 231 148	2 790	13 481	524 928	23 637	3 674 563
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	517 982	137 087	21 691	6 228	9 664	593	50 573	13 473	6 227	622 972	2 064	17 447	52 475	4 303	560 156
Voksenopplæring/fagopplæring	1 065 676	292 454	3 471 349	14 590	106 040	629	60 306	21 724	14 588	4 854 120	4 854	30 928	577 403	27 940	4 234 719
660 Tannhelsetjeneste - Fellestjenester	146 237	376 561	134 893	56 491	240 583	85 235	6 310	4 803	55 943	972 944	9	6 023	80 579	6 914	884 222
665 Tannhelsetjeneste - Pasientbehandling	2 063 163	294 104	94 469	32 162	16 041	7 479	14 036	122 092	31 871	2 339 419	528 573	33 817	178 030	7 242	1 713 849
Tannhelse	2 209 400	670 665	229 362	88 653	256 624	92 714	20 346	126 895	87 814	3 312 363	528 582	39 840	258 609	14 156	2 598 071
701 Tiltretteligg, støttfunksjoner og finansieringsbidrag for næringslivet	178 658	123 216	26 463	22 194	1 390 121	126	12 753	2 734	22 194	1 703 097	0	2 186	108 553	918 865	676 227
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	2 363	25 860	356	2 212	7 673	11 265	730	38	2 212	46 749	0	76 318	1 728	48 187	-79 446
711 Konesjonskraft, kraftretigheter og annen kraft for videresalg	0	65 052	0	224	141 155	0	-7 012	0	224	213 219	0	410 509	0	83 388	-280 678
715 Lokal og regional utvikling	337 169	128 699	16 866	17 581	586 868	1 883	-17 951	8 315	17 581	1 081 121	131	2 821	374 728	225 496	486 260
716 Friutsliv og miljø	50 539	25 253	2 893	4 180	178 987	65	4 804	719	4 180	252 214	0	612	55 229	83 140	113 952
Regional utvikling og miljø	568 729	368 080	46 578	46 391	2 304 804	13 339	-6 676	11 806	46 391	3 296 400	131	492 446	540 238	1 359 076	916 315
722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetsiltak	61 269	6 590 975	119 615	1 662 205	155 655	2 110 204	2 410	590	1 662 205	9 034 718	0	13 670	246 040	56 446	8 719 152
Fylkesveier	61 269	6 590 975	119 615	1 662 205	155 655	2 110 204	2 410	590	1 662 205	9 034 718	0	13 670	246 040	56 446	8 719 152
730 Biltruter	217 368	554 635	9 908 229	534 108	336 503	80 084	110 782	5 908	534 108	10 980 129	-1	1 745 606	747 825	416 079	8 076 528
731 Fylkesveierforer	14 849	7 132	2 685 304	13 586	40 061	500	0	154	13 586	2 747 682	0	407 924	9 924	2 151	2 327 847
732 Båtruter	14 020	40 670	1 590 889	30 470	84 162	17 415	0	367	30 470	1 746 789	0	243 898	87 857	1 963	1 413 438
733 Transport (ordninger) for funksjonshemmede	28 587	282 394	511 558	63 969	27 627	0	240 226	2 656	63 969	607 284	864	1 153	71 549	18 707	517 667
734 Sporveier og forstadsbaner	9 013	26 632	1 551 831	4 116	16 907	239 498	22 801	263	4 100	1 820 833	0	209 104	43 085	113 301	1 455 606
Rutegående samferdsel	283 837	911 463	16 247 811	646 249	505 260	337 497	373 809	9 348	646 233	17 902 727	863	2 607 685	960 240	552 201	13 791 086
740 Bibliotek	113 654	66 000	1 459	9 535	9 180	2 137	2 828	3 385	9 535	186 217	302	4 279	23 920	10 584	150 517

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Korrekksjon fordelt på utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2-3-4+5+6-7-8-9)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)
750 Kulturminneforvaltning	260 119	74 054	1 395	10 387	237 044	5 699	2 944	6 932	10 387	568 435	3 000	36 193	125 580	152 918	257 676
760 Museer	4 139	9 404	507	1 797	438 170	7 099	1	0	1 797	459 318	0	2 907	486	725	455 200
771 Kunstformidling	124 865	212 056	4 533	9 141	346 566	1 526	-1 507	3 841	9 141	687 212	0	6 276	107 497	169 857	407 423
772 Kunstproduksjon	63 226	60 597	932	4 530	208 534	810	4 799	2 029	4 530	327 271	479	4 604	78 250	33 480	212 487
775 Idrett	25 601	6 504	0	750	1 519 576	17	151	617	750	1 550 930	0	42	2 216	1 451 905	97 384
790 Andre kulturaktiviteter	86 056	35 604	760	3 129	253 133	4 317	-128	3 198	3 129	376 800	9	4 212	10 041	42 984	322 752
Kultur	677 660	464 219	9 586	39 269	3 012 203	21 605	9 088	20 002	39 269	4 156 183	3 790	58 513	347 990	1 862 453	1 903 439
Sum	32 333 202	15 790 281	22 557 011	3 470 751	7 380 405	4 477 440	956 447	1 038 652	3 469 906	80 544 085	776 560	4 593 360	6 291 079	4 579 432	65 342 306
Administrasjon og fellesutgifter	2 346 815	1 269 921	77 692	192 362	452 442	172 909	102 738	49 118	192 365	4 167 900	7 419	175 147	297 919	137 173	3 599 360
Undervisningsformål	26 185 492	5 514 958	5 826 367	795 622	683 417	1 729 172	454 732	820 893	795 609	38 673 794	235 775	1 206 059	3 640 043	597 927	33 814 883
Tannhelse	2 209 400	670 665	229 362	88 653	256 624	92 714	20 346	126 895	87 814	3 312 363	528 582	39 840	258 609	14 156	2 598 071
Regional utvikling m.m.	568 729	368 080	46 578	46 391	2 304 804	13 339	-6 676	11 806	46 391	3 296 400	131	492 446	540 238	1 359 076	916 315
Samferdsel	345 106	7 502 438	16 367 426	2 308 454	660 915	2 447 701	376 219	9 938	2 308 438	26 937 445	863	2 621 355	1 206 280	608 647	22 510 238
Kultur	677 660	464 219	9 586	39 269	3 012 203	21 605	9 088	20 002	39 269	4 156 183	3 790	58 513	347 990	1 862 453	1 903 439
I alt	32 333 202	15 790 281	22 557 011	3 470 751	7 380 405	4 477 440	956 447	1 038 652	3 469 906	80 544 085	776 560	4 593 360	6 291 079	4 579 432	65 342 306
Administrasjon og fellesutgifter	7,3 %	8,0 %	0,3 %	5,5 %	6,1 %	3,9 %	10,7 %	4,7 %	5,5 %	5,2 %	1,0 %	3,8 %	4,7 %	3,0 %	5,5 %
Undervisningsformål	81,0 %	34,9 %	25,8 %	22,9 %	9,4 %	38,6 %	47,5 %	79,0 %	22,9 %	48,0 %	30,4 %	26,3 %	57,9 %	13,1 %	51,8 %
Tannhelse	6,8 %	4,2 %	1,0 %	2,6 %	3,5 %	2,1 %	2,1 %	12,2 %	2,5 %	4,1 %	68,1 %	0,9 %	4,1 %	0,3 %	4,0 %
Regional utvikling m.m.	1,8 %	2,3 %	0,2 %	1,3 %	31,2 %	0,3 %	-0,7 %	1,1 %	1,3 %	4,1 %	0,0 %	10,7 %	8,6 %	29,7 %	1,4 %
Samferdsel	1,1 %	47,5 %	72,6 %	66,5 %	9,0 %	54,7 %	39,3 %	1,0 %	66,5 %	33,4 %	0,1 %	57,1 %	19,2 %	13,3 %	34,4 %
Kultur	2,1 %	2,9 %	0,0 %	1,1 %	40,8 %	0,5 %	1,0 %	1,9 %	1,1 %	5,2 %	0,5 %	1,3 %	5,5 %	40,7 %	2,9 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 7 Kostnadsdeflator for kommunene

Tabell 1 Beregning av samlet kommunal deflator. Prosentvis endring fra året før.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹	2020 ¹
Deflator	2,5	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,1	3,0	3,1
Sysseletting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,0	3,5	5,2	7,2	5,0	3,5	4,7	4,7	4,6	3,5	2,5	2,4	2,4	2,6		
Årslønnsvekst	3,4	3,9	4,8	6,7	4,6	3,7	4,3	4,1	3,7	3,2	3,3	2,5	2,5	2,9	3,2	3,6
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,4	-0,4	0,4	0,5	0,4	-0,2	0,4	0,6	0,9	0,3	-0,8	-0,1	-0,1	-0,3		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	3,6	3,0	5,1	2,1	3,1	2,5	1,3	2,6	2,5	2,2	2,9	2,5	3,8		
Lønnsandel i pst.	63,8	64,7	63,7	62,6	62,8	62,4	61,7	63,3	62,9	62,7	61,9	61,8	61,6	61,2		

¹ Anslag i Nasjonalbudsjett 2020

Kilde: Finansdepartementet.

Vedlegg 8 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2017 til 2018 for lønnstakere under ett 2,8 pst. Veksten i gjennomsnittlig årslønn i de store forhandlingsområdene i tabell 1 er også 2,8 pst.

Tabell 1 Årslønnsvekst i pst. og lønn per årsverk 2018 for noen store forhandlingsområder.

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst pr år			Lønn per årsverk 2018	Lønn heltidsansatte 2018
	2008-2013	2013-2018	2018		
Nasjonalregnskapet - alle lønnstakere	4,0	2,5	2,8	556 300	
Alle områdene nedenfor			2,8		
Industri i alt (NHO)	4,2	2,5	2,6	603 500	
Industriarbeidere (NHO)	3,9	2,6	2,8	464 100	
Industrifunksjonærer (NHO)	4,4	2,7	2,8	759 800	
Varehandel (Virke)	3,3	3,0	2,7		525 900
Finanstjenester	4,0	3,4	3,2		666 500
Statsansatte	4,1	2,7	2,7	589 900	
Kommunesektoren (KS inkl. bedr.medl) ¹	4,1	2,9	2,9	516 400	
Undervisningspersonell i komm.sekt ¹	3,9	2,8	2,8	567 400	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	4,1	3,0	3,0	501 200	
Helseforetak (Spekter)	4,0	3,0	3,4	594 800	
Øvrige bedrifter (Spekter)	3,9	2,7	2,9	549 800	

¹ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Tallene omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse. Tallene for kommuneansatte omfatter også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2019, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, juni 2019.

Av forhandlingsområdene var det ansatte i helseforetak (Spekter), som hadde høyest årslønnsvekst med 3,4 pst. Statsansatte og ansatte i varehandelen (Virke) hadde lavest årslønnsvekst med 2,7 pst., mens industri NHO) hadde en årslønnsvekst på 2,6 pst. Samlet hadde kommunesektoren en årslønnsvekst på 2,9 pst.

I perioden 2013 til 2018 hadde ansatte innen finanstjenester med 3,4 pst. en høyere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene. Årslønnsveksten for industriarbeidere var litt lavere enn i de andre områdene med 2,6 pst. Kommunesektoren hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 2,9 pst. Den gjennomsnittlige årslønnsvekst for alle lønnstakere fra nasjonalregnskapet var på 2,5 pst. Både i 2018 og i perioden 2013 til 2018 var lønnsveksten i industrien i alt høyere enn for industriarbeidere og industrifunksjonærer. Det har sammenheng med at det i perioden ble relativt færre funksjonærer med høyere lønn enn gjennomsnittet for industriarbeidere. Det motsatte var tilfellet i femårsperioden før.

I perioden 2008 til 2013 hadde industrifunksjonærer en høyere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene med 4,4 pst., mens ansatte innen varehandel hadde den laveste årslønnsveksten med 3,3 pst.

Tabell 2 viser gjennomsnittlig årslønn (gjennomsnittlig månedsfortjeneste for hele året *12) ned på enkeltsektorer.

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn i 2018 høyest innenfor videregående skole med 573 000 og sentraladministrasjonen med 568 700, og lavest i barnehager med 448 700.

Tabell 2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og månedsfortjenesten per 1.12 x12.

	Årsverk per 1.12.18	Månedsfortj. x 12 året 2018	Pst. 2017-2018
I alt	384 200	518 600	2,2
Av dette:			
Sentraladministrasjon	25 600	568 700	2,9
Grunnskole	81 200	526 200	2,0
Videregående	29 900	573 300	2,2
Barnehager	37 800	448 700	2,5
Omsorgstjenester	149 600	510 700	2,1
Kultur	7 500	502 300	2,2
Teknisk	28 100	531 800	2,6

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

Den største lønnsøkningen fra 2017 til 2018 var innen sentraladministrasjonen med 2,9 pst., mens den laveste årslønnsveksten hadde grunnskole med 2,0 pst.

Vedlegg 9 Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere.¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²	2003	2004	2005	2006
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20	13,30
Fylkeskommuner	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00	2,90
Kommuneforvaltningen	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20	16,20
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80	11,80
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ³
Kommuner	12,25	12,05	12,80	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40	11,35	11,80	11,80	11,80	11,55	11,10
Fylkeskommuner	2,70	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,60	2,65	2,65	2,65	2,60	2,45
Kommuneforvaltningen	14,95	14,70	15,45	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05	13,95	14,45	14,45	14,45	14,15	13,55
Fellesskatt til staten ⁴	13,05	13,30	12,55	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95	13,05	10,55	9,55	8,55	7,85	8,45
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00	27,00	25,00	24,00	23,00	22,00	22,00

¹ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

² Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³ Forslag i Nasjonalbudsjettet 2020 og Prop. 1 LS (2019-2020) Skatter, avgifter og toll

⁴ Skattesatsen på fellesskatt til staten for noen kommuner i Troms og Finnmark (tiltakssonen) settes til 4,95 pst. i 2020.

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere. ¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Kilde: Finansdepartementet

Vedlegg 10 Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1997-2018

Tabell 1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i pst. av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge. 1997-2018.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
Utgifter i alt	21,5	21,4	21,8	21,5	22,7	18,0	18,5	17,5	16,8	16,6	16,9	17,6	18,9	19,0	19,3	19,2	19,5	19,6	19,5	19,9	20,1	20,3
Bruttoprodukt	13,1	13,3	13,5	13,5	14,0	11,0	11,1	10,6	10,3	9,9	9,8	10,2	10,8	11,0	11,3	11,4	11,4	11,4	11,5	11,7	11,8	11,9
Konsum	14,9	15,2	15,4	15,5	16,4	12,9	13,3	12,7	12,3	12,1	11,7	12,3	13,3	13,3	13,6	13,6	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,5

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen. 1997-2018.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
Utførte timeverk	611,0	625,8	638,0	637,0	655,4	518,7	511,7	519,4	524,3	533,7	555,5	576,9	591,9	603,5	620,0	626,2	630,9	634,5	644,6	660,9	672,7	686,4
I pst. av utførte timeverk i alt	18,6	18,6	18,8	18,9	19,7	15,9	16,1	16,1	16,1	15,9	15,9	16,0	16,7	17,0	17,1	17,0	17,1	17,0	17,1	17,5	17,7	17,8
Sysseisatte personer (1000)	505,3	519,3	531,4	536,1	562,9	451,9	451,7	447,5	446,0	453,9	462,2	471,5	480,9	487,2	497,6	505,7	512,8	515,8	521,7	528,2	538,3	546,7
Årsverk, heltidsekivalenter, for lønnstakere og selvstendige (1000 årsverk)	388,2	397,7	405,8	409,2	424,9	337,4	339,8	339,3	345,0	356,6	371,7	387,2	398,3	403,1	412,2	416,7	423,0	425,6	430,6	439,4	450,1	458,7

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 11 Sysselsetting og pendling i kommunene

Tabell 1 Sysselsatte, inn- og utpendling i kommunene i 2018.

		Syssel- satte med bosted i regionen	Syssel- satte som pendler inn i regionen	Syssel- satte som pendler ut av regionen	Syssel- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolk- ning per 31.12.2018
0101	Halden	13 802	2 908	3 979	12 731	21,1 %	28,8 %	-7,8 %	31 177
0104	Moss	14 845	7 267	8 214	13 898	49,0 %	55,3 %	-6,4 %	32 726
0105	Sarpsborg	25 192	12 609	9 645	28 156	50,1 %	38,3 %	11,8 %	55 997
0106	Fredrikstad	37 893	8 921	14 497	32 317	23,5 %	38,3 %	-14,7 %	81 772
0111	Hvaler	2 132	412	1 286	1 258	19,3 %	60,3 %	-41,0 %	4 599
0118	Aremark	641	97	411	327	15,1 %	64,1 %	-49,0 %	1 357
0119	Marker	1 702	305	794	1 213	17,9 %	46,7 %	-28,7 %	3 592
0121	Rømskog	345	82	172	255	23,8 %	49,9 %	-26,1 %	673
0122	Trøgstad	2 659	735	1 621	1 773	27,6 %	61,0 %	-33,3 %	5 347
0123	Spydeberg	2 983	1 109	2 076	2 016	37,2 %	69,6 %	-32,4 %	6 042
0124	Askim	7 279	2 706	4 211	5 774	37,2 %	57,9 %	-20,7 %	15 865
0125	Eidsberg	5 388	2 256	2 804	4 840	41,9 %	52,0 %	-10,2 %	11 424
0127	Skiptvet	1 919	320	1 262	977	16,7 %	65,8 %	-49,1 %	3 797
0128	Rakkestad	3 962	1 085	1 841	3 206	27,4 %	46,5 %	-19,1 %	8 230
0135	Råde	3 652	2 135	2 584	3 203	58,5 %	70,8 %	-12,3 %	7 542
0136	Rygge	7 796	3 614	5 227	6 183	46,4 %	67,0 %	-20,7 %	16 145
0137	Våler	2 846	693	2 191	1 348	24,3 %	77,0 %	-52,6 %	5 593
0138	Hobøl	2 985	618	2 407	1 196	20,7 %	80,6 %	-59,9 %	5 642
0211	Vestby	8 860	4 642	5 662	7 840	52,4 %	63,9 %	-11,5 %	17 824
0213	Ski	15 554	10 244	10 243	15 555	65,9 %	65,9 %	0,0 %	30 843
0214	Ås	10 376	6 520	6 850	10 046	62,8 %	66,0 %	-3,2 %	20 335
0215	Frogn	7 989	1 676	5 084	4 581	21,0 %	63,6 %	-42,7 %	15 761
0216	Nesodden	9 886	1 135	6 089	4 932	11,5 %	61,6 %	-50,1 %	19 488
0217	Oppegård	13 716	5 962	10 183	9 495	43,5 %	74,2 %	-30,8 %	27 394
0219	Bærum	64 633	43 669	35 871	72 431	67,6 %	55,5 %	12,1 %	126 841
0220	Asker	31 027	16 529	19 703	27 853	53,3 %	63,5 %	-10,2 %	61 523
0221	Aurskog-Høland	8 265	1 317	4 315	5 267	15,9 %	52,2 %	-36,3 %	16 500
0226	Sørum	9 562	2 704	7 185	5 081	28,3 %	75,1 %	-46,9 %	18 263
0227	Fet	6 244	1 554	4 877	2 921	24,9 %	78,1 %	-53,2 %	11 842
0228	Rælingen	9 559	1 683	8 021	3 221	17,6 %	83,9 %	-66,3 %	18 161
0229	Enebakk	5 601	1 196	3 987	2 810	21,4 %	71,2 %	-49,8 %	11 026
0230	Lørenskog	20 794	15 208	14 449	21 553	73,1 %	69,5 %	3,7 %	40 106
0231	Skedsmo	28 681	21 833	19 011	31 503	76,1 %	66,3 %	9,8 %	55 652
0233	Nittedal	12 625	4 575	9 076	8 124	36,2 %	71,9 %	-35,7 %	24 089
0234	Gjerdrum	3 664	776	2 829	1 611	21,2 %	77,2 %	-56,0 %	6 823
0235	Ullensaker	19 753	18 164	10 125	27 792	92,0 %	51,3 %	40,7 %	38 234
0236	Nes (Akershus)	11 245	1 792	7 137	5 900	15,9 %	63,5 %	-47,5 %	21 885
0237	Eidsvoll	12 525	2 144	7 747	6 922	17,1 %	61,9 %	-44,7 %	24 919
0238	Nannestad	7 210	1 286	5 307	3 189	17,8 %	73,6 %	-55,8 %	13 682
0239	Hurdal	1 374	307	826	855	22,3 %	60,1 %	-37,8 %	2 864
0301	Oslo	368 269	178 858	64 560	482 567	48,6 %	17,5 %	31,0 %	681 071
0402	Kongsvinger	7 918	2 927	2 247	8 598	37,0 %	28,4 %	8,6 %	17 823
0403	Hamar	15 152	10 967	5 874	20 245	72,4 %	38,8 %	33,6 %	31 144
0412	Ringsaker	17 352	4 688	7 345	14 695	27,0 %	42,3 %	-15,3 %	34 488
0415	Løten	3 729	707	2 588	1 848	19,0 %	69,4 %	-50,4 %	7 663
0417	Stange	10 167	3 083	6 041	7 209	30,3 %	59,4 %	-29,1 %	20 916
0418	Nord-Odal	2 311	455	1 104	1 662	19,7 %	47,8 %	-28,1 %	5 024
0419	Sør-Odal	3 870	984	2 362	2 492	25,4 %	61,0 %	-35,6 %	7 879
0420	Eidskog	2 750	343	1 191	1 902	12,5 %	43,3 %	-30,8 %	6 114
0423	Grue	2 083	559	829	1 813	26,8 %	39,8 %	-13,0 %	4 646
0425	Åsnes	3 303	764	1 254	2 813	23,1 %	38,0 %	-14,8 %	7 214
0426	Våler	1 721	575	816	1 480	33,4 %	47,4 %	-14,0 %	3 705
0427	Elverum	10 249	2 492	2 898	9 843	24,3 %	28,3 %	-4,0 %	21 191
0428	Trysil	3 153	295	533	2 915	9,4 %	16,9 %	-7,5 %	6 607
0429	Åmot	2 105	372	621	1 856	17,7 %	29,5 %	-11,8 %	4 407
0430	Stor-Elvdal	1 084	181	302	963	16,7 %	27,9 %	-11,2 %	2 459
0432	Rendalen	810	84	281	613	10,4 %	34,7 %	-24,3 %	1 791
0434	Engerdal	617	94	154	557	15,2 %	25,0 %	-9,7 %	1 286
0436	Tolga	792	241	371	662	30,4 %	46,8 %	-16,4 %	1 551

		Sysse- satte med bosted i regionen	Sysse- satte som pendler inn i regionen	Sysse- satte som pendler ut av regionen	Sysse- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolkning per 31.12.2018
0437	Tynset	2 949	891	609	3 231	30,2 %	20,7 %	9,6 %	5 591
0438	Alvdal	1 296	461	376	1 381	35,6 %	29,0 %	6,6 %	2 418
0439	Folldal	787	49	199	637	6,2 %	25,3 %	-19,1 %	1 577
0441	Os	1 026	180	486	720	17,5 %	47,4 %	-29,8 %	1 912
0501	Lillehammer	14 482	6 122	3 526	17 078	42,3 %	24,3 %	17,9 %	28 023
0502	Gjøvik	15 041	6 979	4 959	17 061	46,4 %	33,0 %	13,4 %	30 676
0511	Dovre	1 281	388	371	1 298	30,3 %	29,0 %	1,3 %	2 615
0512	Lesja	1 039	137	354	822	13,2 %	34,1 %	-20,9 %	2 009
0513	Skjåk	1 111	198	295	1 014	17,8 %	26,6 %	-8,7 %	2 204
0514	Lom	1 213	275	406	1 082	22,7 %	33,5 %	-10,8 %	2 293
0515	Vågå	1 838	366	644	1 560	19,9 %	35,0 %	-15,1 %	3 589
0516	Nord-Fron	2 839	790	1 047	2 582	27,8 %	36,9 %	-9,1 %	5 742
0517	Sel	2 765	939	725	2 979	34,0 %	26,2 %	7,7 %	5 789
0519	Sør-Fron	1 574	378	855	1 097	24,0 %	54,3 %	-30,3 %	3 127
0520	Ringebu	2 219	667	697	2 189	30,1 %	31,4 %	-1,4 %	4 425
0521	Øyer	2 641	634	1 494	1 781	24,0 %	56,6 %	-32,6 %	5 119
0522	Gausdal	3 227	621	1 530	2 318	19,2 %	47,4 %	-28,2 %	6 112
0528	Østre Toten	7 402	1 657	3 769	5 290	22,4 %	50,9 %	-28,5 %	14 948
0529	Vestre Toten	6 624	3 197	2 961	6 860	48,3 %	44,7 %	3,6 %	13 384
0532	Jevnaker	3 396	872	2 110	2 158	25,7 %	62,1 %	-36,5 %	6 846
0533	Lunner	4 627	771	3 233	2 165	16,7 %	69,9 %	-53,2 %	9 051
0534	Gran	6 731	1 792	2 523	6 000	26,6 %	37,5 %	-10,9 %	13 642
0536	Søndre Land	2 648	379	1 429	1 598	14,3 %	54,0 %	-39,7 %	5 623
0538	Nordre Land	3 257	724	989	2 992	22,2 %	30,4 %	-8,1 %	6 671
0540	Sør-Aurdal	1 466	309	440	1 335	21,1 %	30,0 %	-8,9 %	2 981
0541	Etnedal	656	129	287	498	19,7 %	43,8 %	-24,1 %	1 305
0542	Nord-Aurdal	3 406	1 487	720	4 173	43,7 %	21,1 %	22,5 %	6 418
0543	Vestre Slidre	1 126	265	548	843	23,5 %	48,7 %	-25,1 %	2 135
0544	Øystre Slidre	1 792	262	656	1 398	14,6 %	36,6 %	-22,0 %	3 208
0545	Vang	878	139	241	776	15,8 %	27,4 %	-11,6 %	1 610
0602	Drammen	33 620	19 378	15 885	37 113	57,6 %	47,2 %	10,4 %	68 933
0604	Kongsberg	13 636	5 011	3 142	15 505	36,7 %	23,0 %	13,7 %	27 481
0605	Ringerike	14 836	4 072	4 795	14 113	27,4 %	32,3 %	-4,9 %	30 442
0612	Hole	3 530	1 159	2 459	2 230	32,8 %	69,7 %	-36,8 %	6 845
0615	Flå	538	114	174	478	21,2 %	32,3 %	-11,2 %	1 052
0616	Nes (Buskerud)	1 730	271	543	1 458	15,7 %	31,4 %	-15,7 %	3 315
0617	Gol	2 447	1 018	616	2 849	41,6 %	25,2 %	16,4 %	4 576
0618	Hemsedal	1 350	175	404	1 121	13,0 %	29,9 %	-17,0 %	2 481
0619	Ål	2 438	698	726	2 410	28,6 %	29,8 %	-1,1 %	4 671
0620	Hol	2 476	365	521	2 320	14,7 %	21,0 %	-6,3 %	4 473
0621	Sigdal	1 896	370	675	1 591	19,5 %	35,6 %	-16,1 %	3 490
0622	Krødsherad	1 142	396	447	1 091	34,7 %	39,1 %	-4,5 %	2 239
0623	Mødem	6 839	2 108	3 191	5 756	30,8 %	46,7 %	-15,8 %	13 980
0624	Øvre Eiker	9 638	2 784	6 030	6 392	28,9 %	62,6 %	-33,7 %	19 117
0625	Nedre Eiker	12 384	4 170	8 658	7 896	33,7 %	69,9 %	-36,2 %	24 963
0626	Lier	13 519	8 853	8 872	13 500	65,5 %	65,6 %	-0,1 %	26 373
0627	Røyken	11 771	3 063	8 506	6 328	26,0 %	72,3 %	-46,2 %	22 635
0628	Hurum	4 569	741	2 688	2 622	16,2 %	58,8 %	-42,6 %	9 521
0631	Flesberg	1 395	239	788	846	17,1 %	56,5 %	-39,4 %	2 694
0632	Rollag	732	145	271	606	19,8 %	37,0 %	-17,2 %	1 419
0633	Nore og Uvdal	1 391	221	300	1 312	15,9 %	21,6 %	-5,7 %	2 448
0701	Horten	12 490	3 808	5 510	10 788	30,5 %	44,1 %	-13,6 %	27 334
0704	Tønsberg	23 000	15 293	9 383	28 910	66,5 %	40,8 %	25,7 %	45 976
0710	Sandefjord	30 072	9 820	10 169	29 723	32,7 %	33,8 %	-1,2 %	63 271
0711	Svelvik	3 222	474	2 176	1 520	14,7 %	67,5 %	-52,8 %	6 685
0712	Larvik	22 167	4 552	7 425	19 294	20,5 %	33,5 %	-13,0 %	47 107
0713	Sande	4 980	1 003	3 429	2 554	20,1 %	68,9 %	-48,7 %	9 904
0715	Holmestrand	6 977	1 834	3 919	4 892	26,3 %	56,2 %	-29,9 %	14 371
0716	Re	5 078	1 657	3 229	3 506	32,6 %	63,6 %	-31,0 %	9 730
0729	Færder	12 454	2 842	7 662	7 634	22,8 %	61,5 %	-38,7 %	26 700
0805	Porsgrunn	17 128	8 335	8 347	17 116	48,7 %	48,7 %	-0,1 %	36 224
0806	Skien	25 666	8 644	8 499	25 811	33,7 %	33,1 %	0,6 %	54 645
0807	Notodden	5 763	1 238	1 750	5 251	21,5 %	30,4 %	-8,9 %	12 682
0811	Siljan	1 161	179	835	505	15,4 %	71,9 %	-56,5 %	2 329
0814	Bamble	6 635	1 967	3 626	4 976	29,6 %	54,6 %	-25,0 %	14 089

		Sysse- satte med bosted i regionen	Sysse- satte som pendler inn i regionen	Sysse- satte som pendler ut av regionen	Sysse- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolk- ning per 31.12.2018
0815	Kragerø	4 678	749	1 184	4 243	16,0 %	25,3 %	-9,3 %	10 406
0817	Drangedal	1 891	157	825	1 223	8,3 %	43,6 %	-35,3 %	4 080
0819	Nome	3 104	590	1 410	2 284	19,0 %	45,4 %	-26,4 %	6 538
0821	Bø	3 046	1 222	1 251	3 017	40,1 %	41,1 %	-1,0 %	6 630
0822	Sauherad	2 017	576	1 242	1 351	28,6 %	61,6 %	-33,0 %	4 293
0826	Tinn	2 873	292	511	2 654	10,2 %	17,8 %	-7,6 %	5 780
0827	Hjartdal	762	317	375	704	41,6 %	49,2 %	-7,6 %	1 572
0828	Seljord	1 425	510	517	1 418	35,8 %	36,3 %	-0,5 %	2 934
0829	Kviteseid	1 228	436	511	1 153	35,5 %	41,6 %	-6,1 %	2 403
0830	Nissedal	761	176	257	680	23,1 %	33,8 %	-10,6 %	1 476
0831	Fyresdal	634	64	189	509	10,1 %	29,8 %	-19,7 %	1 286
0833	Tokke	1 136	279	475	940	24,6 %	41,8 %	-17,3 %	2 228
0834	Vinje	2 002	413	582	1 833	20,6 %	29,1 %	-8,4 %	3 723
0901	Risør	3 064	695	1 140	2 619	22,7 %	37,2 %	-14,5 %	6 848
0904	Grimstad	11 024	3 278	5 141	9 161	29,7 %	46,6 %	-16,9 %	23 246
0906	Arendal	20 314	6 258	5 790	20 782	30,8 %	28,5 %	2,3 %	44 785
0911	Gjerstad	1 126	341	599	868	30,3 %	53,2 %	-22,9 %	2 454
0912	Vegårshei	1 010	136	551	595	13,5 %	54,6 %	-41,1 %	2 093
0914	Tvedestrand	2 712	897	1 273	2 336	33,1 %	46,9 %	-13,9 %	6 069
0919	Froland	2 793	701	1 899	1 595	25,1 %	68,0 %	-42,9 %	5 845
0926	Lillesand	5 263	2 131	2 690	4 704	40,5 %	51,1 %	-10,6 %	10 990
0928	Birkenes	2 522	653	1 363	1 812	25,9 %	54,0 %	-28,2 %	5 212
0929	Åmli	835	271	290	816	32,5 %	34,7 %	-2,3 %	1 848
0935	Iveland	617	216	399	434	35,0 %	64,7 %	-29,7 %	1 326
0937	Evje og Hornnes	1 705	493	520	1 678	28,9 %	30,5 %	-1,6 %	3 638
0938	Bygland	567	174	248	493	30,7 %	43,7 %	-13,1 %	1 192
0940	Vaile	604	128	181	551	21,2 %	30,0 %	-8,8 %	1 156
0941	Bykle	569	254	107	716	44,6 %	18,8 %	25,8 %	953
1001	Kristiansand	44 574	15 366	8 247	51 693	34,5 %	18,5 %	16,0 %	92 282
1002	Mandal	7 278	1 788	2 630	6 436	24,6 %	36,1 %	-11,6 %	15 659
1003	Farsund	4 743	650	1 357	4 036	13,7 %	28,6 %	-14,9 %	9 695
1004	Flekkefjord	4 305	940	1 202	4 043	21,8 %	27,9 %	-6,1 %	9 066
1014	Vennesla	7 017	1 484	4 009	4 492	21,1 %	57,1 %	-36,0 %	14 630
1017	Songdalen	3 186	1 783	2 141	2 828	56,0 %	67,2 %	-11,2 %	6 706
1018	Søgne	5 567	1 345	3 388	3 524	24,2 %	60,9 %	-36,7 %	11 403
1021	Marnardal	1 117	301	660	758	26,9 %	59,1 %	-32,1 %	2 297
1026	Åseral	527	245	199	573	46,5 %	37,8 %	8,7 %	939
1027	Audnedal	894	246	435	705	27,5 %	48,7 %	-21,1 %	1 780
1029	Lindesnes	2 314	781	1 153	1 942	33,8 %	49,8 %	-16,1 %	4 953
1032	Lyngdal	4 072	1 339	1 249	4 162	32,9 %	30,7 %	2,2 %	8 609
1034	Hægebostad	894	227	399	722	25,4 %	44,6 %	-19,2 %	1 683
1037	Kvinesdal	2 878	492	1 183	2 187	17,1 %	41,1 %	-24,0 %	6 048
1046	Sirdal	950	277	170	1 057	29,2 %	17,9 %	11,3 %	1 839
1101	Eigersund	7 329	1 103	2 038	6 394	15,0 %	27,8 %	-12,8 %	14 830
1102	Sandnes	39 523	18 039	21 162	36 400	45,6 %	53,5 %	-7,9 %	77 246
1103	Stavanger	68 049	35 062	21 884	81 227	51,5 %	32,2 %	19,4 %	134 037
1106	Haugesund	18 286	9 275	6 209	21 352	50,7 %	34,0 %	16,8 %	37 250
1111	Sokndal	1 573	209	594	1 188	13,3 %	37,8 %	-24,5 %	3 305
1112	Lund	1 549	378	491	1 436	24,4 %	31,7 %	-7,3 %	3 213
1114	Bjerkreim	1 514	311	719	1 106	20,5 %	47,5 %	-26,9 %	2 807
1119	Hå	9 835	2 523	4 192	8 166	25,7 %	42,6 %	-17,0 %	18 814
1120	Klepp	10 277	4 609	6 572	8 314	44,8 %	63,9 %	-19,1 %	19 354
1121	Time	9 914	3 978	6 158	7 734	40,1 %	62,1 %	-22,0 %	18 795
1122	Gjesdal	6 346	1 668	3 971	4 043	26,3 %	62,6 %	-36,3 %	11 899
1124	Sola	13 822	19 074	8 324	24 572	138,0 %	60,2 %	77,8 %	26 582
1127	Randaberg	5 560	1 840	3 997	3 403	33,1 %	71,9 %	-38,8 %	11 053
1129	Forsand	584	259	269	574	44,3 %	46,1 %	-1,7 %	1 193
1130	Strand	6 254	506	2 463	4 297	8,1 %	39,4 %	-31,3 %	12 720
1133	Hjelmeland	1 350	274	378	1 246	20,3 %	28,0 %	-7,7 %	2 684
1134	Suldal	1 967	551	371	2 147	28,0 %	18,9 %	9,2 %	3 794
1135	Sauda	2 226	139	430	1 935	6,2 %	19,3 %	-13,1 %	4 597
1141	Finnøy	1 684	217	497	1 404	12,9 %	29,5 %	-16,6 %	3 150
1142	Rennesøy	2 532	329	1 627	1 234	13,0 %	64,3 %	-51,3 %	4 847
1144	Kvitsøy	271	194	133	332	71,6 %	49,1 %	22,5 %	516
1145	Bokn	423	92	225	290	21,7 %	53,2 %	-31,4 %	840

	Sysse- satte med bosted i regionen	Sysse- satte som pendler inn i regionen	Sysse- satte som pendler ut av regionen	Sysse- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolkning per 31.12.2018	
1146	Tysvær	5 442	2 308	3 156	4 594	42,4 %	58,0 %	-15,6 %	11 028
1149	Karmøy	20 062	4 121	8 338	15 845	20,5 %	41,6 %	-21,0 %	42 161
1151	Utsira	102	9	21	90	8,8 %	20,6 %	-11,8 %	196
1160	Vindafjord	4 648	1 508	1 324	4 832	32,4 %	28,5 %	4,0 %	8 743
1201	Bergen	145 324	38 249	17 918	165 655	26,3 %	12,3 %	14,0 %	281 190
1211	Etne	2 051	297	745	1 603	14,5 %	36,3 %	-21,8 %	4 077
1216	Sveio	2 783	431	1 708	1 506	15,5 %	61,4 %	-45,9 %	5 721
1219	Bømlo	5 836	573	1 541	4 868	9,8 %	26,4 %	-16,6 %	11 960
1221	Stord	9 365	2 024	1 922	9 467	21,6 %	20,5 %	1,1 %	18 699
1222	Fitjar	1 572	294	707	1 159	18,7 %	45,0 %	-26,3 %	3 201
1223	Tysnes	1 368	210	433	1 145	15,4 %	31,7 %	-16,3 %	2 846
1224	Kvinnherad	6 336	442	1 158	5 620	7,0 %	18,3 %	-11,3 %	13 137
1227	Jondal	532	56	179	409	10,5 %	33,6 %	-23,1 %	1 087
1228	Odda	3 357	658	507	3 508	19,6 %	15,1 %	4,5 %	6 745
1231	Ullensvang	1 683	214	678	1 219	12,7 %	40,3 %	-27,6 %	3 320
1232	Eidfjord	497	54	157	394	10,9 %	31,6 %	-20,7 %	906
1233	Ulvik	523	95	219	399	18,2 %	41,9 %	-23,7 %	1 093
1234	Granvin	490	80	253	317	16,3 %	51,6 %	-35,3 %	937
1235	Voss	7 509	995	1 298	7 206	13,3 %	17,3 %	-4,0 %	14 606
1238	Kvam	4 208	433	915	3 726	10,3 %	21,7 %	-11,5 %	8 441
1241	Fusa	1 945	622	600	1 967	32,0 %	30,8 %	1,1 %	3 861
1242	Samnanger	1 197	144	743	598	12,0 %	62,1 %	-50,0 %	2 465
1243	Os	10 349	1 239	5 261	6 327	12,0 %	50,8 %	-38,9 %	20 804
1244	Austevoll	2 721	514	366	2 869	18,9 %	13,5 %	5,4 %	5 212
1245	Sund	3 376	521	2 056	1 841	15,4 %	60,9 %	-45,5 %	7 062
1246	Fjell	13 046	5 293	7 136	11 203	40,6 %	54,7 %	-14,1 %	26 166
1247	Askøy	14 460	2 341	8 433	8 368	16,2 %	58,3 %	-42,1 %	29 275
1251	Vaksdal	1 860	308	896	1 272	16,6 %	48,2 %	-31,6 %	4 045
1252	Modalen	176	94	73	197	53,4 %	41,5 %	11,9 %	380
1253	Osterøy	4 047	504	1 779	2 772	12,5 %	44,0 %	-31,5 %	8 120
1256	Meland	4 105	993	2 747	2 351	24,2 %	66,9 %	-42,7 %	8 187
1259	Øygarden	2 256	610	1 235	1 631	27,0 %	54,7 %	-27,7 %	4 889
1260	Radøy	2 432	379	1 381	1 430	15,6 %	56,8 %	-41,2 %	5 091
1263	Lindås	7 684	2 864	3 628	6 920	37,3 %	47,2 %	-9,9 %	15 812
1264	Austrheim	1 342	543	769	1 116	40,5 %	57,3 %	-16,8 %	2 887
1265	Fedje	245	52	87	210	21,2 %	35,5 %	-14,3 %	562
1266	Masfjorden	868	147	410	605	16,9 %	47,2 %	-30,3 %	1 711
1401	Flora	6 001	660	1 252	5 409	11,0 %	20,9 %	-9,9 %	11 852
1411	Gulen	1 208	359	302	1 265	29,7 %	25,0 %	4,7 %	2 322
1412	Solund	408	26	85	349	6,4 %	20,8 %	-14,5 %	820
1413	Hyllestad	693	188	224	657	27,1 %	32,3 %	-5,2 %	1 366
1416	Høyanger	1 972	301	550	1 723	15,3 %	27,9 %	-12,6 %	4 091
1417	Vik	1 365	148	259	1 254	10,8 %	19,0 %	-8,1 %	2 672
1418	Balestrand	669	84	216	537	12,6 %	32,3 %	-19,7 %	1 279
1419	Leikanger	1 179	1 061	365	1 875	90,0 %	31,0 %	59,0 %	2 331
1420	Sogndal	4 463	1 477	1 260	4 680	33,1 %	28,2 %	4,9 %	8 191
1421	Aurland	958	188	214	932	19,6 %	22,3 %	-2,7 %	1 764
1422	Lærdal	1 118	280	338	1 060	25,0 %	30,2 %	-5,2 %	2 151
1424	Årdal	2 587	351	278	2 660	13,6 %	10,7 %	2,8 %	5 245
1426	Luster	2 701	340	976	2 065	12,6 %	36,1 %	-23,5 %	5 195
1428	Askvoll	1 476	153	462	1 167	10,4 %	31,3 %	-20,9 %	3 038
1429	Fjaler	1 321	402	352	1 371	30,4 %	26,6 %	3,8 %	2 770
1430	Gaular	1 573	376	911	1 038	23,9 %	57,9 %	-34,0 %	3 027
1431	Jølster	1 601	229	862	968	14,3 %	53,8 %	-39,5 %	3 047
1432	Førde	7 206	3 399	1 184	9 421	47,2 %	16,4 %	30,7 %	13 092
1433	Naustdal	1 450	160	942	668	11,0 %	65,0 %	-53,9 %	2 793
1438	Bremanger	1 720	181	327	1 574	10,5 %	19,0 %	-8,5 %	3 705
1439	Vågsøy	2 991	635	443	3 183	21,2 %	14,8 %	6,4 %	5 970
1441	Selje	1 381	175	402	1 154	12,7 %	29,1 %	-16,4 %	2 747
1443	Eid	3 169	588	776	2 981	18,6 %	24,5 %	-5,9 %	6 151
1444	Hornindal	645	106	321	430	16,4 %	49,8 %	-33,3 %	1 152
1445	Gloppen	2 995	424	628	2 791	14,2 %	21,0 %	-6,8 %	5 836
1449	Stryn	3 827	577	571	3 833	15,1 %	14,9 %	0,2 %	7 167
1502	Molde	13 716	5 590	2 252	17 054	40,8 %	16,4 %	24,3 %	27 001
1504	Ålesund	24 921	8 659	4 954	28 626	34,7 %	19,9 %	14,9 %	47 998

		Sysse- satte med bosted i regionen	Sysse- satte som pendler inn i regionen	Sysse- satte som pendler ut av regionen	Sysse- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolkning per 31.12.2018
1505	Kristiansund	11 383	1 809	1 967	11 225	15,9 %	17,3 %	-1,4 %	24 274
1511	Vanylven	1 559	195	396	1 358	12,5 %	25,4 %	-12,9 %	3 163
1514	Sande	1 229	321	390	1 160	26,1 %	31,7 %	-5,6 %	2 493
1515	Herøy	4 384	838	1 142	4 080	19,1 %	26,0 %	-6,9 %	8 927
1516	Ulstein	4 314	1 764	1 568	4 510	40,9 %	36,3 %	4,5 %	8 609
1517	Hareid	2 455	732	1 263	1 924	29,8 %	51,4 %	-21,6 %	5 155
1519	Volda	4 433	1 767	1 617	4 583	39,9 %	36,5 %	3,4 %	9 197
1520	Ørsta	5 460	1 248	2 105	4 603	22,9 %	38,6 %	-15,7 %	10 857
1523	Ørskog	1 142	333	615	860	29,2 %	53,9 %	-24,7 %	2 250
1524	Norddal	854	197	214	837	23,1 %	25,1 %	-2,0 %	1 645
1525	Stranda	2 462	515	413	2 564	20,9 %	16,8 %	4,1 %	4 565
1526	Stordal	479	189	199	469	39,5 %	41,5 %	-2,1 %	947
1528	Sykkylven	3 968	516	815	3 669	13,0 %	20,5 %	-7,5 %	7 657
1529	Skodje	2 505	871	1 611	1 765	34,8 %	64,3 %	-29,5 %	4 764
1531	Sula	4 719	1 037	2 649	3 107	22,0 %	56,1 %	-34,2 %	9 271
1532	Giske	4 226	596	2 183	2 639	14,1 %	51,7 %	-37,6 %	8 398
1534	Haram	4 658	1 043	1 479	4 222	22,4 %	31,8 %	-9,4 %	9 383
1535	Vestnes	3 280	453	796	2 937	13,8 %	24,3 %	-10,5 %	6 536
1539	Rauma	3 748	477	747	3 478	12,7 %	19,9 %	-7,2 %	7 487
1543	Neset	1 471	155	741	885	10,5 %	50,4 %	-39,8 %	2 956
1545	Midsund	959	114	247	826	11,9 %	25,8 %	-13,9 %	2 019
1546	Sandøy	600	83	85	598	13,8 %	14,2 %	-0,3 %	1 238
1547	Aukra	1 660	357	732	1 285	21,5 %	44,1 %	-22,6 %	3 539
1548	Fræna	5 018	879	2 333	3 564	17,5 %	46,5 %	-29,0 %	9 800
1551	Eide	1 780	333	867	1 246	18,7 %	48,7 %	-30,0 %	3 433
1554	Averøy	2 899	402	1 116	2 185	13,9 %	38,5 %	-24,6 %	5 849
1557	Gjemnes	1 312	202	669	845	15,4 %	51,0 %	-35,6 %	2 641
1560	Tingvoll	1 450	146	520	1 076	10,1 %	35,9 %	-25,8 %	3 045
1563	Sunndal	3 470	720	443	3 747	20,7 %	12,8 %	8,0 %	7 106
1566	Sumadal	2 961	562	534	2 989	19,0 %	18,0 %	0,9 %	5 928
1571	Halsa	734	147	211	670	20,0 %	28,7 %	-8,7 %	1 574
1573	Smøla	1 095	191	130	1 156	17,4 %	11,9 %	5,6 %	2 134
1576	Aure	1 751	301	395	1 657	17,2 %	22,6 %	-5,4 %	3 553
5001	Trondheim	102 466	28 011	12 456	118 021	27,3 %	12,2 %	15,2 %	196 159
5004	Steinkjer	10 504	2 430	2 585	10 349	23,1 %	24,6 %	-1,5 %	22 090
5005	Namsos	6 528	1 554	1 050	7 032	23,8 %	16,1 %	7,7 %	13 113
5011	Hemne	2 122	374	443	2 053	17,6 %	20,9 %	-3,3 %	4 228
5012	Snillfjord	526	172	235	463	32,7 %	44,7 %	-12,0 %	999
5013	Hitra	2 394	491	413	2 472	20,5 %	17,3 %	3,3 %	4 694
5014	Frøya	2 664	592	369	2 887	22,2 %	13,9 %	8,4 %	5 068
5015	Ørland	2 704	715	687	2 732	26,4 %	25,4 %	1,0 %	5 334
5016	Agdenes	828	85	314	599	10,3 %	37,9 %	-27,7 %	1 693
5017	Bjugn	2 268	485	822	1 931	21,4 %	36,2 %	-14,9 %	4 904
5018	Åfjord	1 684	479	282	1 881	28,4 %	16,7 %	11,7 %	3 340
5019	Roan	503	96	128	471	19,1 %	25,4 %	-6,4 %	957
5020	Osen	450	57	130	377	12,7 %	28,9 %	-16,2 %	947
5021	Oppdal	3 527	345	584	3 288	9,8 %	16,6 %	-6,8 %	6 975
5022	Rennebu	1 206	251	420	1 037	20,8 %	34,8 %	-14,0 %	2 501
5023	Meldal	1 844	460	765	1 539	24,9 %	41,5 %	-16,5 %	3 905
5024	Orkdal	5 956	1 749	1 941	5 764	29,4 %	32,6 %	-3,2 %	12 086
5025	Røros	2 946	842	504	3 284	28,6 %	17,1 %	11,5 %	5 610
5026	Holtålen	981	107	474	614	10,9 %	48,3 %	-37,4 %	2 025
5027	Midtre Gauldal	3 360	768	967	3 161	22,9 %	28,8 %	-5,9 %	6 246
5028	Melhus	8 409	2 053	5 313	5 149	24,4 %	63,2 %	-38,8 %	16 562
5029	Skaun	4 255	495	3 071	1 679	11,6 %	72,2 %	-60,5 %	8 231
5030	Klæbu	3 112	516	2 361	1 267	16,6 %	75,9 %	-59,3 %	6 076
5031	Malvik	7 087	1 676	5 353	3 410	23,6 %	75,5 %	-51,9 %	14 040
5032	Selbu	2 099	275	733	1 641	13,1 %	34,9 %	-21,8 %	4 088
5033	Tydal	427	54	126	355	12,6 %	29,5 %	-16,9 %	794
5034	Meråker	1 103	156	321	938	14,1 %	29,1 %	-15,0 %	2 432
5035	Stjørdal	11 776	3 345	4 200	10 921	28,4 %	35,7 %	-7,3 %	24 028
5036	Frosta	1 265	178	444	999	14,1 %	35,1 %	-21,0 %	2 632
5037	Levanger	10 124	2 796	3 101	9 819	27,6 %	30,6 %	-3,0 %	20 254
5038	Verdal	7 223	2 099	2 692	6 630	29,1 %	37,3 %	-8,2 %	14 933
5039	Verran	1 034	478	359	1 153	46,2 %	34,7 %	11,5 %	2 449

	Sysse- satte med bosted i regionen	Sysse- satte som pendler inn i regionen	Sysse- satte som pendler ut av regionen	Sysse- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolkning per 31.12.2018	
5040	Namdalseid	765	205	336	634	26,8 %	43,9 %	-17,1 %	1 576
5041	Snåase - Snåsa	1 035	108	323	820	10,4 %	31,2 %	-20,8 %	2 100
5042	Lierne	714	61	147	628	8,5 %	20,6 %	-12,0 %	1 386
5043	Raarvinke - Røyrvik	248	25	76	197	10,1 %	30,6 %	-20,6 %	482
5044	Namsskogan	412	89	100	401	21,6 %	24,3 %	-2,7 %	871
5045	Grong	1 179	377	386	1 170	32,0 %	32,7 %	-0,8 %	2 374
5046	Høylandet	639	100	213	526	15,6 %	33,3 %	-17,7 %	1 254
5047	Overhalla	1 986	552	937	1 601	27,8 %	47,2 %	-19,4 %	3 879
5048	Fosnes	291	62	119	234	21,3 %	40,9 %	-19,6 %	605
5049	Flatanger	591	76	161	506	12,9 %	27,2 %	-14,4 %	1 103
5050	Vikna	2 321	837	421	2 737	36,1 %	18,1 %	17,9 %	4 578
5051	Nærøy	2 525	364	837	2 052	14,4 %	33,1 %	-18,7 %	5 072
5052	Leka	271	38	53	256	14,0 %	19,6 %	-5,5 %	567
5053	Inderøy	3 261	691	1 683	2 269	21,2 %	51,6 %	-30,4 %	6 804
5054	Indre Fosen	4 831	545	1 191	4 185	11,3 %	24,7 %	-13,4 %	9 988
5061	Rindal	1 003	180	337	846	17,9 %	33,6 %	-15,7 %	2 028
1804	Bodø	27 711	3 272	2 241	28 742	11,8 %	8,1 %	3,7 %	52 024
1805	Narvik	8 967	967	929	9 005	10,8 %	10,4 %	0,4 %	18 630
1811	Bindal	640	22	180	482	3,4 %	28,1 %	-24,7 %	1 450
1812	Sømna	978	182	320	840	18,6 %	32,7 %	-14,1 %	2 014
1813	Brønnøy	3 856	531	659	3 728	13,8 %	17,1 %	-3,3 %	7 916
1815	Vega	576	33	141	468	5,7 %	24,5 %	-18,8 %	1 232
1816	Vevelstad	227	10	71	166	4,4 %	31,3 %	-26,9 %	497
1818	Herøy	810	167	153	824	20,6 %	18,9 %	1,7 %	1 780
1820	Alstahaug	3 618	896	592	3 922	24,8 %	16,4 %	8,4 %	7 415
1822	Leirfjord	1 078	132	558	652	12,2 %	51,8 %	-39,5 %	2 320
1824	Vefsn	6 735	1 122	710	7 147	16,7 %	10,5 %	6,1 %	13 403
1825	Grane	729	90	253	566	12,3 %	34,7 %	-22,4 %	1 493
1826	Hattfjellidal	674	88	154	608	13,1 %	22,8 %	-9,8 %	1 359
1827	Dønna	665	77	201	541	11,6 %	30,2 %	-18,6 %	1 391
1828	Nesna	859	114	166	807	13,3 %	19,3 %	-6,1 %	1 792
1832	Hemnes	2 070	257	770	1 557	12,4 %	37,2 %	-24,8 %	4 501
1833	Rana	13 069	1 199	1 064	13 204	9,2 %	8,1 %	1,0 %	26 315
1834	Lurøy	922	171	145	948	18,5 %	15,7 %	2,8 %	1 904
1835	Træna	235	12	27	220	5,1 %	11,5 %	-6,4 %	456
1836	Rødøy	618	55	166	507	8,9 %	26,9 %	-18,0 %	1 238
1837	Meløy	2 952	246	448	2 750	8,3 %	15,2 %	-6,8 %	6 331
1838	Gildeskål	929	197	260	866	21,2 %	28,0 %	-6,8 %	1 978
1839	Beiarn	468	114	124	458	24,4 %	26,5 %	-2,1 %	1 022
1840	Saltdal	2 257	281	438	2 100	12,5 %	19,4 %	-7,0 %	4 657
1841	Fauske - Fuosko	4 766	853	1 531	4 088	17,9 %	32,1 %	-14,2 %	9 760
1845	Sørfold	881	369	360	890	41,9 %	40,9 %	1,0 %	1 975
1848	Steigen	1 209	173	206	1 176	14,3 %	17,0 %	-2,7 %	2 576
1849	Hamarøy - Håbmer	840	186	186	840	22,1 %	22,1 %	0,0 %	1 747
1850	Divtasvuodna - Tysfjord	827	112	190	749	13,5 %	23,0 %	-9,4 %	1 925
1851	Lødingen	928	134	178	884	14,4 %	19,2 %	-4,7 %	2 077
1852	Tjeldsund	567	148	225	490	26,1 %	39,7 %	-13,6 %	1 259
1853	Evenes	564	260	266	558	46,1 %	47,2 %	-1,1 %	1 387
1854	Ballangen	1 011	78	356	733	7,7 %	35,2 %	-27,5 %	2 470
1856	Røst	274	12	34	252	4,4 %	12,4 %	-8,0 %	508
1857	Værøy	365	21	36	350	5,8 %	9,9 %	-4,1 %	732
1859	Flakstad	629	145	208	566	23,1 %	33,1 %	-10,0 %	1 292
1860	Vestvågøy	5 525	559	754	5 330	10,1 %	13,6 %	-3,5 %	11 480
1865	Vågan	4 846	472	599	4 719	9,7 %	12,4 %	-2,6 %	9 595
1866	Hadsel	3 822	645	839	3 628	16,9 %	22,0 %	-5,1 %	8 091
1867	Bø	1 105	106	185	1 026	9,6 %	16,7 %	-7,1 %	2 616
1868	Øksnes	2 176	265	400	2 041	12,2 %	18,4 %	-6,2 %	4 449
1870	Sortland - Suortá	5 227	1 084	1 012	5 299	20,7 %	19,4 %	1,4 %	10 518
1871	Andøy	2 242	123	304	2 061	5,5 %	13,6 %	-8,1 %	4 771
1874	Moskenes	506	78	87	497	15,4 %	17,2 %	-1,8 %	1 039
1902	Tromsø	42 340	5 332	2 939	44 733	12,6 %	6,9 %	5,7 %	76 649
1903	Harstad - Hárstták	12 321	1 815	1 740	12 396	14,7 %	14,1 %	0,6 %	24 827
1911	Kvæfjord	1 338	407	614	1 131	30,4 %	45,9 %	-15,5 %	2 858
1913	Skånland	1 350	262	596	1 016	19,4 %	44,1 %	-24,7 %	3 009
1917	Ibestad	592	90	130	552	15,2 %	22,0 %	-6,8 %	1 375

	Sysse- satte med bosted i regionen	Sysse- satte som pendler inn i regionen	Sysse- satte som pendler ut av regionen	Sysse- satte med arbeidssted i regionen	Innpending i pst.	Utpending i pst.	Netto innpending	Befolkning per 31.12.2018	
1919	Gratangen	482	98	142	438	20,3 %	29,5 %	-9,1 %	1 105
1920	Loabák - Lavangen	426	103	162	367	24,2 %	38,0 %	-13,8 %	1 042
1922	Bardu	2 184	271	468	1 987	12,4 %	21,4 %	-9,0 %	4 030
1923	Salangen	1 031	226	259	998	21,9 %	25,1 %	-3,2 %	2 183
1924	Målselv	3 627	812	717	3 722	22,4 %	19,8 %	2,6 %	6 805
1925	Sørreisa	1 750	220	872	1 098	12,6 %	49,8 %	-37,3 %	3 489
1926	Dyrøy	502	67	219	350	13,3 %	43,6 %	-30,3 %	1 129
1927	Tranøy	670	146	339	477	21,8 %	50,6 %	-28,8 %	1 513
1928	Torsken	412	67	81	398	16,3 %	19,7 %	-3,4 %	931
1929	Berg	446	77	75	448	17,3 %	16,8 %	0,4 %	888
1931	Lenvik	5 717	1 605	978	6 344	28,1 %	17,1 %	11,0 %	11 679
1933	Balsfjord	2 726	414	826	2 314	15,2 %	30,3 %	-15,1 %	5 625
1936	Karlsøy	1 072	132	271	933	12,3 %	25,3 %	-13,0 %	2 252
1938	Lyngen	1 326	135	326	1 135	10,2 %	24,6 %	-14,4 %	2 847
1939	Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	889	221	314	796	24,9 %	35,3 %	-10,5 %	1 841
1940	Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	980	142	305	817	14,5 %	31,1 %	-16,6 %	2 097
1941	Skjervøy	1 438	178	214	1 402	12,4 %	14,9 %	-2,5 %	2 917
1942	Nordreisa - Ráisa - Raisi	2 327	253	489	2 091	10,9 %	21,0 %	-10,1 %	4 909
1943	Kvænangen	560	76	138	498	13,6 %	24,6 %	-11,1 %	1 202
2002	Vardø	972	51	141	882	5,2 %	14,5 %	-9,3 %	2 081
2003	Vadsø	2 908	404	324	2 988	13,9 %	11,1 %	2,8 %	5 894
2004	Hammerfest	5 603	809	531	5 881	14,4 %	9,5 %	5,0 %	10 536
2011	Guovdageaidnu - Kautokeino	1 515	111	274	1 352	7,3 %	18,1 %	-10,8 %	2 924
2012	Alta	10 540	1 142	1 013	10 669	10,8 %	9,6 %	1,2 %	20 665
2014	Loppa	410	55	105	360	13,4 %	25,6 %	-12,2 %	917
2015	Hasvik	467	22	70	419	4,7 %	15,0 %	-10,3 %	1 045
2017	Kvalsund	431	133	193	371	30,9 %	44,8 %	-13,9 %	988
2018	Måsøy	570	28	103	495	4,9 %	18,1 %	-13,2 %	1 235
2019	Nordkapp	1 610	86	202	1 494	5,3 %	12,5 %	-7,2 %	3 218
2020	Porsanger - Porsángu - Porsanki	1 935	201	229	1 907	10,4 %	11,8 %	-1,4 %	3 944
2021	Kárásjohka - Karasjok	1 422	184	220	1 386	12,9 %	15,5 %	-2,5 %	2 673
2022	Lebesby	636	91	92	635	14,3 %	14,5 %	-0,2 %	1 328
2023	Gamvik	578	30	102	506	5,2 %	17,6 %	-12,5 %	1 169
2024	Berlevåg	494	20	81	433	4,0 %	16,4 %	-12,3 %	981
2025	Deatnu - Tana	1 447	257	303	1 401	17,8 %	20,9 %	-3,2 %	2 900
2027	Unjárga - Nesseby	426	71	158	339	16,7 %	37,1 %	-20,4 %	941
2028	Båtsfjord	1 162	72	85	1 149	6,2 %	7,3 %	-1,1 %	2 270
2030	Sør-Varanger	5 322	410	562	5 170	7,7 %	10,6 %	-2,9 %	10 156

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 12 Korrigert netto driftsresultat 2013-2018

Tabell 1 Beregning av korrigert netto driftsresultat¹. Kommune- og fylkeskommunekonsern. Mill. kr.

	2014	2015	2016	2017	2018
Netto driftsresultat	6 971	15 206	21 028	20 383	15 091
+ Netto avdrag	14 265	15 429	17 955	19 488	19 813
= Netto driftsresultat eks. avdrag	21 236	30 635	38 982	39 872	34 904
- Kapitalslit	40 371	43 282	45 118	47 650	50 572
+ Inflasjonsgevinst	5 059	4 501	4 839	4 683	6 308
+ Bompenger	3 316	3 648	2 672	2 777	3 186
+ Mva.-kompensasjon investeringer	8 466	9 160	9 816	10 130	11 428
= Korrigert netto driftsresultat	-2 294	4 661	11 191	9 812	5 255
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	9 265	10 545	9 836	10 572	9 836

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 2 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern. Pst. av driftsinntektene.¹

	2013	2014	2015	2016	2017	Gj.snitt
Netto driftsresultat	1,5	3,2	4,2	3,9	2,8	3,1
+ Netto avdrag	3,2	3,3	3,6	3,7	3,6	3,5
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,7	6,5	7,8	7,6	6,4	6,6
- Kapitalslit	9,0	9,2	9,0	9,0	9,3	9,1
+ Inflasjonsgevinst	1,1	1,0	1,0	0,9	1,2	1,0
+ Bompenger	0,7	0,8	0,5	0,5	0,6	0,6
+ Mva.-kompensasjon investeringer	1,9	1,9	2,0	1,9	2,1	2,0
= Korrigert netto driftsresultat	-0,5	1,0	2,2	1,9	1,0	1,1
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	2,1	2,2	2,0	2,0	1,8	2,0

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 3 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommunene inkl. Oslo. Pst. av driftsinntektene.¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.snitt
Netto driftsresultat	1,3	3,0	4,0	3,8	2,6	2,7
+ Netto avdrag	3,2	3,3	3,6	3,7	3,7	3,4
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,5	6,3	7,7	7,5	6,3	6,1
- Kapitalslit	8,0	8,3	8,1	8,2	8,4	8,1
+ Inflasjonsgevinst	1,2	1,0	1,0	0,9	1,2	1,1
+ Mva.-komp investeringer	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,7
= Korrigert netto driftsresultat	-0,7	0,8	2,3	2,0	1,0	0,8
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	2,0	2,2	1,7	1,8	1,6	1,9

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Fylkeskommunene. Pst. av driftsinntektene.¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.snitt
Netto driftsresultat¹	3,1	4,6	5,0	4,3	3,8	4,2
+ Netto avdrag	3,0	3,1	3,3	3,4	3,5	3,3
= Netto driftsresultat eks. avdrag	6,1	7,7	8,4	7,8	7,2	7,4
- Kapitalslit	14,3	14,1	14,1	14,0	14,5	14,2
+ Inflasjonsgevinst	0,9	0,8	0,8	0,8	1,0	0,8
+ Bompenger	4,8	5,0	3,5	3,5	3,9	4,2
+ Mva.-komp investeringer	3,1	2,9	3,0	2,9	3,3	3,0
= Korrigert netto driftsresultat	0,6	2,3	1,6	0,9	1,0	1,3
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	2,5	2,4	3,4	3,4	2,8	2,9

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 13 Endring i økonomiske rammebetingelser

Dette vedlegget viser tallsettet som ligger til grunn for omtalen i kapittel 8.

Analysene er utført med utgangspunkt i kommune- og fylkesstrukturen slik den vil være i 2020, der historiske tall for sammenslåingskommuner er summert opp for ny kommune og fylkeskommune. For kommuner som deles, er historiske tall fordelt på de nye kommunene etter innbyggertall.

Indikatorerne under inntektsnivå og –kilder, befolkning samt driftsresultat og –reserver er benyttet i omtalen i avsnitt 8.1. Sistnevnte samt de øvrige indikatorerne er benyttet i omtalen i avsnitt 8.2. Tabellen nedenfor viser de kommunevise beregningene når det er tatt utgangspunkt i samme alternativ som i avsnitt 8.2 for endringer i aksjeverdier, rentenivå samt bolig- og kraftpriser.

Tabell 1 Anslåtte konsekvenser for kommunene av 4 prosentpoeng høyere rente, 40 pst. fall i aksjeverdiene, 30 pst. fall i boligverdiene og 60 pst. fall i kraftprisene fra 2018-nivå, samt enkelte andre indikatorer for inntekter og befolkning.

Inntektsnivå og -kilder		Finansielle nøkkeltall (stresstest)				Anslåtte utslag (stresstest)				Driftsresultat og -reserver			Bef.				
		Netto renteeksposering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Eiendomsskatt fra boliger (for dem som benytter formuesgrunnlag) 2018	Netto inntekter fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg 2018	Økte renteutgifter	Verditap aksjer	Inntektsbortfall eiendomsskatt	Inntektsbortfall konsesjonskraft	Gj.sn. netto driftsresultat 2015-17	Netto driftsresultat 2018	Driftsbuffer 2018	Befolkningsvekst, gjennomsnittlig årlig endring 2009-2019				
(pst. av landssnittet)		(i pst. av brutto driftsinntekter)										(pst.)					
0301 Oslo	106	105	1,6	0,0	46,6	18,6	0,0	0,8	0,0	0,7	0,0	0,2	0,0	3,8	5,2	11,0	1,70
1101 Eigersund	96	98	1,5	0,0	71,4	18,9	-0,9	0,0	0,1	0,8	-0,4	0,0	0,0	4,8	-0,3	13,5	0,60
1103 Stavanger	103	101	1,0	0,5	77,7	34,9	0,4	0,0	0,0	1,4	0,2	0,0	0,0	4,8	3,8	18,7	1,02
1106 Haugesund	96	97	1,4	0,2	71,3	31,5	0,0	2,5	0,0	1,3	0,0	0,7	0,0	3,9	2,9	9,0	1,02
1108 Sandnes	98	94	0,8	0,1	87,8	46,3	3,6	0,0	0,0	1,9	1,4	0,0	0,0	4,7	2,8	22,3	1,97
1111 Sokndal	96	101	4,7	0,0	78,2	34,6	36,4	1,7	0,0	1,4	14,6	0,5	0,0	2,8	3,1	15,8	0,18
1112 Lund	98	97	0,9	0,0	71,4	25,3	0,0	1,5	0,0	1,0	0,0	0,4	0,0	2,8	-2,4	7,5	0,32
1114 Bjerkreim	100	99	1,0	0,0	44,7	-4,3	-1,0	0,0	0,0	-0,2	-0,4	0,0	0,0	3,4	2,7	13,6	0,85
1119 Hå	95	90	0,0	0,0	86,6	38,2	0,4	0,0	0,0	1,5	0,2	0,0	0,0	4,5	4,3	17,9	1,67
1120 Klepp	96	91	0,1	0,0	61,2	29,2	0,7	0,0	0,1	1,2	0,3	0,0	0,1	3,5	3,0	13,8	1,70
1121 Time	96	91	0,1	0,0	88,8	62,1	1,2	0,0	0,1	2,5	0,5	0,0	0,1	3,4	0,4	5,2	1,73
1122 Gjesdal	96	94	1,1	0,1	97,9	50,6	2,3	0,0	0,7	2,0	0,9	0,0	0,4	3,3	3,3	11,1	1,79
1124 Sola	102	97	0,0	0,0	84,5	43,0	0,4	0,0	0,0	1,7	0,2	0,0	0,0	5,5	3,8	13,0	1,87
1127 Randaberg	99	97	0,9	0,0	120,6	80,8	0,4	0,0	0,0	3,2	0,2	0,0	0,0	2,3	-0,2	7,5	1,14
1130 Strand	96	95	1,3	0,4	71,9	28,3	0,4	0,0	0,3	1,1	0,2	0,0	0,2	6,6	3,3	13,0	1,42
1133 Hjelmeland	101	125	12,0	2,9	69,7	24,3	0,3	0,0	4,8	1,0	0,1	0,0	2,9	3,1	8,6	11,8	-0,06
1134 Suldal	105	154	22,8	2,1	33,8	-40,9	4,2	0,0	5,7	-1,6	1,7	0,0	3,4	8,7	10,5	31,3	-0,10
1135 Sauda	98	117	12,1	0,0	78,4	31,2	0,0	0,0	8,4	1,2	0,0	0,0	5,0	1,2	3,2	9,5	-0,28
1144 Kvitsøy	110	105	0,3	8,6	47,9	-4,0	0,3	0,0	0,0	-0,2	0,1	0,0	0,0	2,5	8,0	27,9	-0,49
1145 Bokn	109	127	10,1	5,4	132,9	71,5	0,0	0,0	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	3,7	9,0	30,7	0,35
1146 Tysvær	95	120	17,3	1,4	92,8	27,6	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	7,4	9,0	23,6	1,28
1149 Karmøy	95	95	3,2	0,2	58,6	7,5	3,6	1,1	0,0	0,3	1,4	0,3	0,0	4,2	2,6	12,3	0,69
1151 Utsira	150	149	1,0	0,0	61,5	-0,7	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	5,0	11,4	27,3	-0,87
1160 Vindafjord	102	102	1,2	1,4	59,5	27,2	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	2,5	2,1	10,1	0,69
1505 Kristiansund	96	98	1,5	0,6	114,0	75,1	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	1,6	-0,9	0,1	0,57
1506 Molde	97	99	0,9	0,5	128,3	89,8	0,0	0,0	0,4	3,6	0,0	0,0	0,2	3,3	1,3	7,3	0,79
1507 Ålesund	99	97	0,3	0,2	100,4	44,4	7,1	2,0	0,0	1,8	2,8	0,6	0,0	2,6	0,7	3,7	1,18
1511 Vanylven	96	92	0,2	2,3	64,5	29,7	0,0	0,0	0,2	1,2	0,0	0,0	0,1	4,6	4,7	17,8	-0,99
1514 Sande	100	95	0,0	0,0	93,7	66,2	19,9	0,0	0,0	2,6	8,0	0,0	0,0	0,5	-1,1	-0,3	-0,19
1515 Herøy	97	93	0,0	0,7	105,7	77,4	12,1	0,0	0,0	3,1	4,8	0,0	0,0	2,9	0,1	7,5	0,67
1516 Ulstein	98	96	0,0	0,2	189,7	147,2	0,7	2,0	0,0	5,9	0,3	0,6	0,0	1,8	0,7	6,1	2,02

Inntektsnivå og -kilder					Finansielle nøkkeltall (stresstest)				Anslåtte utslag (stresstest)				Driftsresultat og -reserver			Bef.		
Korrigerte frie inntekter 2018		Korrigerte frie inntekter inkl. eiendomsrett og konsesjonskraft 2018		Konsesjonskraftinntekter og eiendomsrett fra annen eiendom enn boliger 2018	Inntekter fra Havbruksfondet 2018	Netto lånegjeld 2018	Netto rentesponering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Eiendomsrett fra boliger (for dem som benytter formuesgrunnlag) 2018	Netto inntekter fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg 2018	Økte renteutgifter	Verditap aksjer	Inntektsbortfall eiendomsrett	Inntektsbortfall konsesjonskraft	Gj.sn. netto driftsresultat 2015-17	Netto driftsresultat 2018	Driftsbuffer 2018	Befolkningsvekst, gjennomsnittlig årlig endring 2009-2019
(pst. av landssnittet)					(i pst. av brutto driftsinntekter)												(pst.)	
1868 Øksnes	98	94	0,6	5,4	86,6	56,1	1,4	0,0	0,0	2,2	0,6	0,0	0,0	0,3	5,6	2,2	0,07	
1870 Sortland	101	101	1,2	1,7	79,2	48,5	1,5	0,0	0,1	1,9	0,6	0,0	0,1	1,2	1,8	6,5	0,78	
1871 Andøy	99	99	0,8	0,0	65,1	32,9	1,4	0,0	0,0	1,3	0,6	0,0	0,0	2,6	2,7	-1,0	-0,54	
1874 Moskenes	112	118	2,3	0,0	88,6	0,0	0,0	2,8	0,3	0,0	0,0	0,9	0,2	0,0	-5,9	-22,4	-0,71	
1875 Hamarøy	108	120	4,9	3,7	46,5	33,0	0,0	0,0	2,6	1,3	0,0	0,0	1,6	-1,6	2,3	-10,1	-0,26	
3001 Halden	95	96	1,6	0,0	105,2	55,7	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	4,4	3,7	3,4	0,94	
3002 Moss	96	97	0,3	0,0	80,5	46,4	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	3,7	1,3	12,2	1,13	
3003 Sarpsborg	95	97	1,7	0,0	79,9	49,4	7,3	0,0	0,0	2,0	2,9	0,0	0,0	2,3	1,5	11,1	0,80	
3004 Fredrikstad	95	96	1,4	0,0	90,6	44,9	3,2	0,0	0,3	1,8	1,3	0,0	0,2	2,2	0,4	8,8	1,17	
3005 Drammen	97	92	0,0	0,0	97,6	48,0	2,5	0,0	0,0	1,9	1,0	0,0	0,0	4,7	3,2	23,1	1,10	
3006 Kongsberg	99	98	1,5	0,0	79,2	48,4	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	1,6	1,8	4,7	1,20	
3007 Ringerike	95	94	1,0	0,0	80,0	27,2	5,9	0,0	0,2	1,1	2,4	0,0	0,1	4,0	1,0	8,4	0,61	
3011 Hvaler	100	108	0,0	0,0	106,3	32,5	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	1,0	2,4	10,6	1,41	
3012 Aremark	105	106	0,3	0,0	107,5	28,8	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	-0,2	4,0	4,3	-0,45	
3013 Marker	98	99	0,7	0,0	56,4	21,3	0,0	3,0	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	5,6	2,9	14,1	0,39	
3014 Indre Østfold	97	95	1,3	0,0	75,2	25,8	0,0	0,0	0,2	1,0	0,0	0,0	0,1	3,3	0,5	11,3	0,97	
3015 Skiptvet	95	95	3,0	0,0	29,9	-6,0	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,1	3,0	1,2	10,0	0,84	
3016 Rakkestad	95	96	0,6	0,0	92,3	53,6	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	2,9	3,5	13,8	0,94	
3017 Råde	95	95	0,4	0,0	80,1	53,2	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	2,2	1,8	11,1	1,06	
3018 Våler	97	98	0,5	0,0	54,0	15,3	1,3	0,0	0,0	0,6	0,5	0,0	0,0	5,7	-0,1	18,7	2,34	
3019 Vestby	99	97	2,2	0,0	125,4	48,4	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	5,0	5,5	36,7	2,38	
3020 Nordre Follo	101	96	0,0	0,0	99,5	51,9	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	2,9	1,0	11,8	1,08	
3021 Ås	99	97	2,2	0,0	108,0	46,5	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	3,1	1,2	11,3	2,51	
3022 Frogn	102	97	0,0	0,0	120,5	95,6	0,0	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0	0,0	3,3	0,5	9,4	0,88	
3023 Nesodden	99	94	0,3	0,0	73,4	32,6	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	2,8	3,2	12,6	1,30	
3024 Bærum	112	106	0,0	0,0	58,9	-3,7	8,9	0,0	0,0	-0,1	3,6	0,0	0,0	7,7	5,3	33,0	1,46	
3025 Asker	106	101	0,0	0,0	74,2	32,9	25,9	0,0	0,0	1,3	10,4	0,0	0,0	5,7	2,4	18,8	1,40	
3026 Aurskog-Høland	96	94	0,0	0,0	91,7	43,0	1,3	1,6	0,0	1,7	0,5	0,5	0,0	4,6	0,7	11,7	1,48	
3027 Rælingen	98	93	0,0	0,0	127,4	82,7	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	2,3	3,4	10,3	1,70	
3028 Enebakk	95	91	0,0	0,0	129,1	80,8	9,9	0,0	0,0	3,2	3,9	0,0	0,0	3,2	0,2	14,7	0,83	
3029 Lørenskog	100	98	2,1	0,0	123,1	83,1	1,8	0,0	0,0	3,3	0,7	0,0	0,0	2,7	3,4	8,8	2,19	
3030 Lillestrøm	98	96	0,2	0,0	97,2	41,7	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	3,3	0,5	12,2	1,80	
3031 Nittedal	99	98	0,6	0,0	69,8	20,0	0,0	2,5	0,0	0,8	0,0	0,7	0,0	4,5	2,0	17,7	1,60	
3032 Gjerdrum	102	97	0,0	0,0	102,5	32,5	6,4	0,0	0,0	1,3	2,5	0,0	0,0	5,8	3,2	30,8	2,06	
3033 Ullensaker	98	93	0,0	0,0	143,0	91,1	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0	0,0	0,0	2,8	-0,9	6,1	3,11	
3034 Nes (Ak.)	96	93	0,5	0,0	61,8	27,5	5,8	0,0	0,1	1,1	2,3	0,0	0,1	2,1	-0,2	10,9	1,62	
3035 Eidsvoll	96	91	0,1	0,0	93,4	31,0	2,8	0,0	0,1	1,2	1,1	0,0	0,0	4,6	0,6	20,6	2,06	
3036 Nannestad	97	92	0,0	0,0	105,4	42,0	4,7	0,0	0,0	1,7	1,9	0,0	0,0	5,3	2,8	25,0	2,39	
3037 Hurdal	99	94	0,0	0,0	77,6	41,9	0,0	2,1	0,0	1,7	0,0	0,6	0,0	1,1	3,4	6,8	0,89	
3038 Hole	100	99	0,0	0,0	64,4	27,1	0,0	2,8	0,0	1,1	0,0	0,8	0,0	3,8	2,1	7,2	1,56	
3039 Flå	103	117	7,6	0,0	70,8	28,7	0,1	0,0	5,7	1,1	0,0	0,0	3,4	4,8	3,2	12,2	0,40	
3040 Nes (Busk.)	100	105	5,0	0,0	59,3	28,9	0,1	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	2,8	-1,2	3,6	-0,43	
3041 Gol	99	109	4,0	0,0	81,9	37,8	0,1	0,0	6,2	1,5	0,0	0,0	3,7	2,2	-0,3	16,7	0,13	
3042 Hemsedal	103	102	2,3	0,0	68,4	-2,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	5,6	1,9	23,5	2,20	
3043 Ål	99	108	3,9	0,0	55,5	17,7	0,1	0,0	0,1	0,7	0,0	0,0	0,0	2,3	3,9	13,1	0,07	
3044 Hol	103	135	18,1	0,0	60,3	-0,1	0,1	0,0	12,9	0,0	0,0	0,0	7,8	4,4	-0,9	9,1	0,10	
3045 Sigdal	97	101	0,7	0,0	42,9	-2,8	6,7	0,0	0,0	-0,1	2,7	0,0	0,0	3,9	1,6	16,1	-0,13	
3046 Krødsherad	101	106	0,9	0,0	48,0	-18,3	0,1	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	0,0	8,1	8,2	31,4	0,58	
3047 Modum	95	93	1,5	0,0	58,1	18,4	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	2,2	1,6	7,0	0,83	
3048 Øvre Eiker	96	91	0,0	0,0	78,0	37,8	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	1,6	1,1	7,3	1,58	
3049 Lier	100	95	0,0	0,0	84,0	38,7	1,2	0,0	0,0	1,5	0,5	0,0	0,0	2,6	2,3	7,9	1,43	
3050 Flesberg	102	106	1,4	0,0	109,1	79,0	0,0	0,0	0,5	3,2	0,0	0,0	0,3	4,0	0,6	4,7	0,57	
3051 Rollag	108	119	3,3	0,0	40,1	5,1	0,0	0,0	1,7	0,2	0,0	0,0	1,0	3,1	0,0	8,4	0,01	
3052 Nore og Uvdal	105	124	8,8	0,0	30,4	-9,0	0,0	0,0	5,4	-0,4	0,0	0,0	3,3	5,7	-0,7	9,9	-0,22	
3053 Jevnaker	97	95	0,5	0,0	90,4	48,0	4,2	2,1	0,1	1,9	1,7	0,6	0,0	3,8	0,9	14,5	0,91	

Inntektsnivå og -kilder					Finansielle nøkkeltall (stresstest)				Anslåtte utslag (stresstest)				Driftsresultat og -reserver			Bef.		
Korrigerede frie inntekter 2018		Korrigerede frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft 2018		Konsesjonskraftinntekter og eiendomsskatt fra annen eiendom enn boliger 2018	Inntekter fra Havbruksfondet 2018	Netto lånegjeld 2018	Netto renteeksponering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Eiendomsskatt fra boliger (for dem som benytter formuesgrunnlag) 2018	Netto inntekter fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg 2018	Økte renteutgifter	Verditap aksjer	Inntektsbortfall eiendomsskatt	Inntektsbortfall konsesjonskraft	Gj.sn. netto driftsresultat 2015-17	Netto driftsresultat 2018	Driftsbuffer 2018	Befolkningsvekst, gjennomsnittlig årlig endring 2009-2019
(pst. av landssnittet)		(i pst. av brutto driftsinntekter)															(pst.)	
3054 Lunner	95	94	0,4	0,0	90,2	56,0	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	3,4	-1,1	7,6	0,57	
3401 Kongsvinger	96	96	0,6	0,0	94,2	51,3	0,0	0,0	0,1	2,1	0,0	0,0	0,1	3,2	2,1	13,8	0,28	
3403 Hamar	96	99	0,3	0,0	86,0	44,9	0,0	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	4,7	3,2	16,7	0,99	
3405 Lillehammer	96	100	1,2	0,0	91,5	63,1	0,3	0,0	0,0	2,5	0,1	0,0	0,0	2,4	1,2	7,0	0,71	
3407 Gjøvik	96	97	0,8	0,0	59,4	9,6	15,3	0,0	0,0	0,4	6,1	0,0	0,0	3,3	0,8	15,9	0,70	
3411 Ringsaker	95	97	0,2	0,0	100,7	20,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	3,8	1,4	27,9	0,63	
3412 Løten	96	96	0,5	0,0	70,3	13,8	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	5,4	5,2	27,7	0,55	
3413 Stange	95	97	0,6	0,0	70,2	27,0	0,0	0,0	0,1	1,1	0,0	0,0	0,0	4,8	1,5	21,5	0,97	
3414 Nord-Odal	97	98	0,4	0,0	102,9	75,8	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	1,6	-2,6	2,3	-0,15	
3415 Sør-Odal	96	97	0,8	0,0	91,5	52,5	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	3,9	-0,2	10,6	0,11	
3416 Eidskog	97	97	0,2	0,0	80,8	60,9	0,0	0,0	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	3,4	1,0	10,1	-0,45	
3417 Grue	98	99	0,1	0,0	82,8	51,8	0,1	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	2,7	2,1	3,3	-0,89	
3418 Åsnes	97	95	0,1	0,0	65,7	48,3	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	3,2	-0,7	6,8	-0,53	
3419 Våler	98	98	1,0	0,0	69,8	33,9	2,4	0,0	0,5	1,4	1,0	0,0	0,3	3,5	-5,0	9,5	-0,43	
3420 Elverum	95	96	0,2	0,0	120,0	87,0	0,0	0,0	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0	2,2	0,1	0,8	0,74	
3421 Trysil	98	102	0,8	0,0	82,3	11,4	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,3	1,6	-2,4	25,5	-0,21	
3422 Åmot	99	103	4,4	0,0	99,1	73,6	1,8	0,0	1,9	2,9	0,7	0,0	1,1	0,1	-3,2	-4,4	0,29	
3423 Stor-Elvdal	100	102	1,1	0,0	55,2	17,9	0,0	2,8	0,4	0,7	0,0	0,8	0,2	3,3	4,4	22,8	-0,89	
3424 Rendalen	100	107	6,7	0,0	61,6	-3,5	0,0	0,0	0,7	-0,1	0,0	0,0	0,4	7,9	6,1	44,4	-1,17	
3425 Engerdal	107	107	0,8	0,0	49,8	-18,6	0,0	0,0	0,1	-0,7	0,0	0,0	0,0	4,0	-4,7	24,9	-1,10	
3426 Tolga	104	102	0,5	0,0	55,2	19,7	0,6	0,0	0,0	0,8	0,3	0,0	0,0	6,0	2,1	16,6	-0,78	
3427 Tynset	97	98	2,6	0,0	69,2	26,5	0,0	0,0	1,0	1,1	0,0	0,0	0,6	2,3	2,7	10,5	0,35	
3428 Alvdal	100	104	3,4	0,0	89,0	62,1	0,0	0,0	0,6	2,5	0,0	0,0	0,4	5,2	-0,1	13,0	0,08	
3429 Folldal	102	103	1,5	0,0	66,3	44,5	0,0	0,0	0,8	1,8	0,0	0,0	0,5	1,6	-0,9	6,7	-0,58	
3430 Os	103	104	0,4	0,0	80,7	42,5	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	3,4	3,0	14,2	-0,68	
3431 Dovre	100	97	0,4	0,0	65,9	31,2	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,9	-1,5	2,0	-0,58	
3432 Lesja	102	108	2,9	0,0	75,2	22,7	0,0	0,0	5,1	0,9	0,0	0,0	3,1	5,6	0,1	10,3	-0,77	
3433 Skjåk	101	112	8,0	0,0	54,9	-6,5	0,0	0,0	1,9	-0,3	0,0	0,0	1,2	2,4	1,6	10,0	-0,46	
3434 Lom	99	104	4,0	0,0	80,2	20,1	0,0	0,0	5,9	0,8	0,0	0,0	3,5	1,3	2,7	12,0	-0,48	
3435 Vågå	100	103	3,3	0,0	79,9	35,7	0,0	0,0	1,8	1,4	0,0	0,0	1,1	3,0	0,3	11,3	-0,32	
3436 Nord-Fron	98	110	6,6	0,0	82,9	38,3	2,6	0,0	3,1	1,5	1,0	0,0	1,9	3,6	-1,6	10,8	-0,10	
3437 Sel	98	100	1,1	0,0	70,0	35,5	0,0	3,0	0,2	1,4	0,0	0,9	0,1	3,0	-0,9	10,7	-0,38	
3438 Sør-Fron	99	109	4,7	0,0	55,9	11,3	0,0	0,0	4,0	0,5	0,0	0,0	2,4	1,4	1,4	9,8	-0,18	
3439 Ringebu	102	107	0,9	0,0	107,0	49,9	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	4,6	0,3	18,9	-0,25	
3440 Øyer	98	105	1,8	0,0	106,9	45,2	0,0	0,0	0,3	1,8	0,0	0,0	0,2	1,6	3,4	9,4	0,40	
3441 Gausdal	96	102	0,3	0,0	105,9	41,1	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	11,3	0,03	
3442 Østre Toten	95	94	0,1	0,0	93,0	40,6	0,0	2,8	0,0	1,6	0,0	0,8	0,0	3,7	1,0	8,0	0,33	
3443 Vestre Toten	95	97	1,3	0,0	116,7	81,8	3,3	3,5	0,0	3,3	1,3	1,1	0,0	4,1	0,8	7,1	0,51	
3446 Gran	95	91	0,1	0,0	69,7	37,7	5,5	0,0	0,0	1,5	2,2	0,0	0,0	1,0	2,5	7,7	0,32	
3447 Søndre Land	96	91	0,1	0,0	56,9	-6,7	7,7	0,0	0,1	-0,3	3,1	0,0	0,1	2,2	-1,1	13,3	-0,30	
3448 Nordre Land	95	102	4,2	0,0	46,7	5,5	0,5	0,0	2,7	0,2	0,2	0,0	1,6	3,0	0,9	9,2	-0,01	
3449 Sør-Aurdal	99	105	2,1	0,0	70,9	28,3	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	4,1	0,7	15,0	-0,72	
3450 Etnedal	103	107	0,3	0,0	44,3	-8,2	0,0	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0	5,0	-3,5	25,2	-0,56	
3451 Nord-Aurdal	98	103	2,8	0,0	73,5	21,6	0,0	0,0	1,8	0,9	0,0	0,0	1,1	3,6	3,2	24,1	-0,05	
3452 Vestre Slidre	102	112	4,4	0,0	49,3	6,7	0,0	0,0	2,6	0,3	0,0	0,0	1,5	3,5	7,4	19,0	-0,27	
3453 Øystre Slidre	99	108	3,3	0,0	75,2	3,1	0,0	0,0	2,8	0,1	0,0	0,0	1,7	2,9	6,6	24,8	0,08	
3454 Vang	103	111	6,7	0,0	71,6	-4,3	3,1	0,0	4,1	-0,2	1,2	0,0	2,4	6,4	2,2	11,4	0,17	
3801 Horten	95	90	0,0	0,0	98,2	61,5	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0	2,7	2,9	10,0	0,71	
3802 Holmestrand	98	95	0,0	0,0	87,5	32,4	15,8	0,0	0,0	1,3	6,3	0,0	0,0	3,5	-0,7	13,7	1,35	
3803 Tønsberg	97	93	0,0	0,0	87,7	41,0	1,1	0,0	0,0	1,6	0,5	0,0	0,0	3,4	0,4	5,5	1,62	
3804 Sandefjord	96	91	0,0	0,0	27,9	-10,7	25,8	0,0	0,0	-0,4	10,3	0,0	0,0	5,8	4,2	18,6	0,74	
3805 Larvik	96	91	0,0	0,0	98,3	50,1	17,8	0,0	0,0	2,0	7,1	0,0	0,0	1,5	-0,3	6,0	0,57	
3806 Porsgrunn	95	97	2,0	0,0	100,0	41,8	4,7	0,0	0,0	1,7	1,9	0,0	0,0	1,7	0,7	5,8	0,52	
3807 Skien	95	95	0,7	0,0	79,1	36,3	5,2	0,0	0,0	1,5	2,1	0,0	0,0	3,1	2,0	12,2	0,62	
3808 Notodden	96	100	2,1	0,0	98,9	50,5	4,9	0,0	0,5	2,0	2,0	0,0	0,3	4,1	-0,4	6,8	0,30	

Inntektsnivå og -kilder					Finansielle nøkkeltall (stresstest)				Anslåtte utslag (stresstest)				Driftsresultat og -reserver			Bef.		
Korrigerte frie inntekter 2018		Korrigerte frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft 2018		Konsesjonskraftinntekter og eiendomsskatt fra annen eiendom enn boliger 2018	Inntekter fra Havbruksfondet 2018	Netto lånegjeld 2018	Netto renteeksponering 2018	Aksjer (omløpsmidler) 2018	Eiendomsskatt fra boliger (for dem som benytter formuesgrunnlag) 2018	Netto inntekter fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg 2018	Økte renteutgifter	Verditap aksjer	Inntektsbortfall eiendomsskatt	Inntektsbortfall konsesjonskraft	Gj.sn. netto driftsresultat 2015-17	Netto driftsresultat 2018	Driftsbuffer 2018	Befolkningsvekst, gjennomsnittlig årlig endring 2009-2019
<i>(pst. av landssnittet)</i>					<i>(i pst. av brutto driftsinntekter)</i>													<i>(pst.)</i>
5047 Overhalla	100	98	0,7	0,0	105,6	42,4	0,4	0,0	0,1	1,7	0,1	0,0	0,1	5,4	1,1	18,6	0,86	
5049 Flatanger	109	113	1,2	21,7	94,9	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	3,5	21,4	9,9	-0,28	
5052 Leka	118	116	0,5	19,7	44,4	-1,8	0,2	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	2,8	22,8	31,3	-0,26	
5053 Inderøy	101	101	0,8	0,0	97,5	58,6	0,0	0,0	0,4	2,3	0,0	0,0	0,2	1,1	1,8	8,5	0,18	
5054 Indre Fosen	102	97	0,0	0,0	118,6	73,8	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,7	1,5	4,4	0,08	
5055 Heim	100	101	2,1	6,0	54,2	9,8	0,0	0,0	0,8	0,4	0,0	0,0	0,5	5,0	-0,5	16,2	-0,11	
5056 Hitra	98	98	2,6	12,3	127,4	47,9	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,3	8,6	15,4	1,17	
5057 Ørland	99	97	0,7	1,2	116,9	22,5	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	3,5	5,0	7,9	0,67	
5058 Åfjord	101	102	2,8	8,2	76,8	32,6	0,1	0,0	0,2	1,3	0,0	0,0	0,1	5,5	8,1	17,2	0,12	
5059 Orkland	99	95	0,1	1,1	82,3	27,0	3,8	0,0	0,0	1,1	1,5	0,0	0,0	4,6	4,4	19,0	0,51	
5060 Nærøysund	100	100	1,1	9,6	86,0	38,7	0,2	0,0	0,0	1,5	0,1	0,0	0,0	4,3	12,8	20,2	0,60	
5061 Rindal	103	106	1,8	0,0	72,9	28,2	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	3,1	-0,5	12,1	-0,06	
5401 Tromsø	104	104	0,9	0,6	122,7	86,8	0,0	0,0	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0	1,8	-1,1	3,8	1,43	
5402 Hårstad	103	103	1,4	1,4	118,5	61,4	0,0	2,3	0,0	2,5	0,0	0,7	0,0	4,2	4,1	14,4	0,50	
5403 Alta	112	111	1,8	2,2	93,1	57,0	0,0	0,0	0,1	2,3	0,0	0,0	0,0	1,6	1,4	4,1	1,12	
5404 Vardø	122	117	0,0	0,0	135,2	77,5	0,0	0,0	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0	5,7	2,9	25,8	-0,30	
5405 Vadsø	110	109	0,4	0,0	151,9	116,1	0,0	0,0	0,0	4,6	0,0	0,0	0,0	3,8	1,0	8,5	-0,30	
5406 Hammerfest	114	142	13,5	3,1	149,0	106,8	2,2	0,7	0,1	4,3	0,9	0,2	0,1	6,1	6,6	9,7	0,90	
5411 Kvæfjord	104	104	0,2	3,3	40,6	14,0	0,0	1,8	0,0	0,6	0,0	0,5	0,0	4,1	5,2	12,8	-0,59	
5412 Tjeldsund	107	103	0,8	3,1	94,1	58,6	0,0	0,0	0,3	2,3	0,0	0,0	0,2	4,5	4,0	13,7	0,22	
5413 Ibestad	111	108	0,4	13,9	88,5	47,6	0,0	0,0	0,2	1,9	0,0	0,0	0,1	1,9	14,4	19,6	-0,46	
5414 Gratangen	115	112	1,1	6,7	63,3	27,2	0,0	0,0	0,1	1,1	0,0	0,0	0,1	2,5	2,8	10,1	-0,41	
5415 Lavangen	117	113	0,6	4,4	60,4	23,9	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	6,4	0,8	17,6	0,18	
5416 Bardu	104	119	6,8	0,0	84,3	51,7	0,0	0,0	5,7	2,1	0,0	0,0	3,4	1,3	-3,5	6,0	0,12	
5417 Salangen	107	108	0,4	2,0	81,6	55,6	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	3,0	4,5	10,5	-0,09	
5418 Målselv	102	107	2,2	0,0	86,7	41,8	0,0	0,0	1,1	1,7	0,0	0,0	0,6	1,6	-0,2	4,3	0,48	
5419 Sørreisa	104	99	0,0	0,8	84,0	52,6	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	2,8	-1,0	5,3	0,38	
5420 Dyrøy	115	109	0,0	9,3	74,7	29,2	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	1,3	6,9	10,5	-0,74	
5421 Senja	105	104	0,7	4,1	80,8	53,1	0,4	0,0	0,1	2,1	0,1	0,0	0,1	1,9	2,9	6,4	0,28	
5422 Balsfjord	101	103	1,7	0,0	88,7	53,7	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	1,6	3,1	8,2	0,23	
5423 Karlsøy	114	121	2,7	11,9	82,1	49,5	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,9	13,6	20,2	-0,56	
5424 Lyngen	111	110	0,5	1,2	157,7	121,5	0,0	0,0	0,1	4,9	0,0	0,0	0,1	2,6	2,1	10,0	-1,06	
5425 Storfjord	116	118	4,5	0,0	90,1	68,0	0,0	0,0	6,1	2,7	0,0	0,0	3,7	4,6	1,2	9,9	-0,15	
5426 Kåfjord	116	116	3,5	1,0	143,0	108,9	0,0	0,0	3,4	4,4	0,0	0,0	2,0	0,5	2,3	2,0	-0,64	
5427 Skjervøy	111	110	0,3	11,1	80,3	43,6	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	2,6	8,3	17,2	0,07	
5428 Nordreisa	103	103	0,4	1,6	82,6	41,3	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	3,4	1,8	6,4	0,45	
5429 Kvænangen	123	128	5,4	10,1	79,2	31,8	0,0	0,0	2,5	1,3	0,0	0,0	1,5	0,3	12,5	7,1	-1,01	
5430 Kautokeino	119	117	1,4	0,0	54,0	26,9	0,0	0,0	0,3	1,1	0,0	0,0	0,2	4,7	6,1	8,0	-0,16	
5432 Loppa	141	134	0,0	13,1	16,2	-41,7	0,0	0,0	0,0	-1,7	0,0	0,0	0,0	3,9	18,2	30,8	-1,69	
5433 Hasvik	135	129	0,0	5,0	39,7	-19,4	0,0	0,0	0,0	-0,8	0,0	0,0	0,0	5,8	6,1	27,2	0,75	
5434 Måsøy	130	128	0,8	9,5	70,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8	12,2	22,2	-0,58	
5435 Nordkapp	111	110	0,0	3,8	89,0	49,4	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,5	7,0	13,7	0,12	
5436 Porsanger	112	111	0,3	0,0	62,8	43,6	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	2,8	-5,4	-3,5	-0,14	
5437 Karasjok	119	113	0,0	0,0	51,0	32,3	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	-1,1	-3,3	-4,5	-0,41	
5438 Lebesby	127	142	5,7	5,8	92,2	39,2	0,0	0,0	2,3	1,6	0,0	0,0	1,4	2,1	8,5	18,1	-0,03	
5439 Gamvik	133	129	0,4	0,0	88,8	54,3	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	2,7	0,0	3,7	1,32	
5440 Berlevåg	137	143	3,8	0,0	141,5	84,8	0,0	0,6	0,3	3,4	0,0	0,2	0,2	1,3	1,3	21,2	-0,78	
5441 Tana	119	117	0,7	0,0	127,7	100,7	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0	0,0	1,3	-1,3	2,5	-0,17	
5442 Nesseby	134	130	0,8	4,7	74,5	30,5	0,0	0,0	0,1	1,2	0,0	0,0	0,0	3,6	5,9	20,8	0,70	
5443 Båtsfjord	121	121	1,9	1,1	85,6	41,8	0,0	1,0	0,0	1,7	0,0	0,3	0,0	3,1	1,2	11,4	0,91	
5444 Sør-Varanger	110	116	2,9	1,3	124,4	94,1	3,4	0,0	0,9	3,8	1,4	0,0	0,5	0,2	2,5	4,5	0,54	
Landet	100	100	1,7	0,5	82,0	38,3	3,2	0,4	0,4	1,5	1,3	0,1	0,2	3,6	2,6	12,1	1,05	

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Vedlegg 14 Primærbalanse og gjeldsstabilisering

Det teoretiske rammeverket

Gjeldsdynamikken kan framstilles ved å ta utgangspunkt i følgende definisjonssammenheng:³⁴

$$B_t = (1+r)B_{t-1} + (G_t - Y_t) \quad (1)$$

der B_t er nettogjeld ved utgangen av periode t, Y er inntektene, G er summen av konsum og investeringer og r er renten.

Ved å dele på Y_t og utnytte at $Y_t = (1+g)Y_{t-1}$, dvs. at inntektene i år t er inntektene i år t-1 multiplisert med en vekstrate g, kan (1) omskrives til:

$$\frac{B_t}{Y_t} = \frac{(1+r)B_{t-1}}{(1+g)Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \approx (1+r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \quad (2)$$

Høyre ledd i (2) er en forenklet tilnærming, der $(1+r)/(1+g)$ for enkelhets skyld har blitt avrundet til $(1+r-g)$.³⁵

Gjeldsdynamikken er da gitt ved:

$$\frac{B_t}{Y_t} - \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} = \left(\frac{1+r}{1+g} - 1 \right) * \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \approx (r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \quad (3)$$

$$\frac{\text{Nettogjeld}_t}{\text{Inntekt}_t} - \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}} + \frac{\text{Utgifter}_t - \text{Inntekter}_t}{\text{Inntekt}_t}$$

Y-G angir den såkalte primærbalansen, dvs. konsum og investeringer fratrukket inntekter. For å knytte det opp til mer kjente begreper som går igjen i rapportene fra utvalget, er dette det samme som nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter. Likning (3) sier at økningen i gjeldsgrad er lik opprinnelig gjeldsgrad multiplisert med differansen mellom rente og vekst pluss årets primærunderskudd som andel av inntekten.

Stabilisering av gjeldsgraden krever følgende primærbalanse:

$$\frac{Y_t - G_t}{Y_t} = \left(\frac{1+r}{1+g} - 1 \right) * \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} \approx (r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} \quad (4)$$

$$\frac{\text{Primærbalanse}_t}{\text{Inntekt}_t} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}}$$

Om inntektsveksten er høyere en renten, kan en ha varig høyere utgifter (eks. renter) enn inntekter, dvs. et underskudd på primærbalansen, uten at gjeldsgraden øker. For å holde gjelden som andel av inntekt konstant, er det tilstrekkelig med et underskudd som tilsvarer differansen mellom rente og vekst multiplisert med gjeldsgraden, jf. likning (4). Jo høyere

³⁴ Gitt at det ikke er omvurderinger av nettogjelden, eventuelt at omvurderinger er regnet inn i inntektene eller utgiftene.

³⁵ Så lenge r og g er små, vil avrundingen kun gi små utslag. Ved en høyere r og g vil avrundingen være mindre nøyaktig.

langsigtig gjeldsnivå en legger seg på, desto større kan også underskuddet på primærbalansen være, uten at gjeldsgraden øker.

Hvis utviklingen derimot snur og renten blir høyere enn inntektsveksten, må en gå fra å ha høyere utgifter enn inntekter til å ha lavere utgifter enn inntekter, noe som kan innebære en betydelig innstramming.

Leddet på høyre side av likhetstegnet i likning (4) sier altså noe belastningen som gjelden har på økonomien og hvor sårbar sektoren er for endringer i veksttakt og rentenivå. Jo høyere denne byrden er, desto mer sannsynlig er det at gjeldsgraden ikke er bærekraftig over tid.

Den nødvendige primærbalansen for å stabilisere gjelden ved ulike kombinasjoner av gjeldsnivå og avvik mellom rente og inntektsvekst er vist i tabell 1, og ulike indikatorer for kommunesektoren i perioden 2007-2018 er vist i tabell 2.

Tabell 1 Stabiliseringskriterier for primærbalanse (pst. av inntekt) under ulike kombinasjoner av gjeldsnivå (nettogjeld i pst. av inntekt) og differanse mellom rentenivå og inntektsvekst. ¹

Nettogjeld (pst. av inntekt)	Differanse rente – inntektsvekst (prosentpoeng)										
	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
-20	1,2	1,0	0,8	0,6	0,4	0,2	0,0	-0,2	-0,4	-0,6	-0,8
-10	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4
0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10	-0,6	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4
20	-1,2	-1,0	-0,8	-0,6	-0,4	-0,2	0,0	0,2	0,4	0,6	0,8
30	-1,8	-1,5	-1,2	-0,9	-0,6	-0,3	0,0	0,3	0,6	0,9	1,2
40	-2,4	-2,0	-1,6	-1,2	-0,8	-0,4	0,0	0,4	0,8	1,2	1,6
50	-3,0	-2,5	-2,0	-1,5	-1,0	-0,5	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0
60	-3,6	-3,0	-2,4	-1,8	-1,2	-0,6	0,0	0,6	1,2	1,8	2,4
70	-4,2	-3,5	-2,8	-2,1	-1,4	-0,7	0,0	0,7	1,4	2,1	2,8
80	-4,8	-4,0	-3,2	-2,4	-1,6	-0,8	0,0	0,8	1,6	2,4	3,2
90	-5,4	-4,5	-3,6	-2,7	-1,8	-0,9	0,0	0,9	1,8	2,7	3,6
100	-6,0	-5,0	-4,0	-3,0	-2,0	-1,0	0,0	1,0	2,0	3,0	4,0
110	-6,6	-5,5	-4,4	-3,3	-2,2	-1,1	0,0	1,1	2,2	3,3	4,4
120	-7,2	-6,0	-4,8	-3,6	-2,4	-1,2	0,0	1,2	2,4	3,6	4,8

¹ Her er det som en forenklet tilnærming tatt utgangspunkt i at $(1+r)/(1+g)$ er tilnærmet lik $(r-g)$, jf. høyre ledd i (2). Ved høyere rente eller høyere inntektsvekst vil kravet til primærbalanse avvike noe fra det som er oppgitt i tabellen.

Tabell 2 Indikatorer for inntektsvekst, rente, primærbalanse og nettogjeld i kommunesektoren.¹

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Snitt
Nominell inntektsvekst (pst.)	5,6	8,6	8,2	6,2	6,0	5,8	5,2	4,6	6,3	5,7	4,4	3,9	5,7
Nominell rente (pst.) ²	4,5	5,7	3,2	3,1	3,3	2,9	2,7	2,6	2,2	2,0	1,8	1,8	2,8
Nettofinansinvesteringer (pst. av inntekter)	-4,0	-7,2	-6,4	-5,7	-4,3	-3,9	-5,0	-5,5	-3,1	-2,6	-2,4	-3,7	-4,5
Netto renteutgifter (pst. av inntekter)	1,5	1,4	1,5	1,6	1,7	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	1,5
Primærbalanse (pst. av inntekter)	-2,5	-5,8	-4,9	-4,1	-2,6	-2,2	-3,4	-4,0	-1,7	-1,2	-1,1	-2,5	-3,0
Nettogjeld uten pensjonsreserver (pst. av inntekter)	19,8	30,8	33,3	36,9	41,2	40,8	42,7	47,1	47,2	46,8	47,2	49,9	
Krav til primærbalanse for at gjelden ikke skulle ha økt fra foregående år (pst. av inntekt)	-0,2	-0,5	-1,4	-1,0	-0,9	-1,1	-1,0	-0,8	-1,8	-1,7	-1,2	-0,9	-1,0
Differanse krav til primærbalanse – primærbalanse (prosentpoeng) ³	2,3	5,3	3,5	3,1	1,7	1,1	2,4	3,2	-0,1	-0,5	-0,1	1,6	2,0
Økning nettogjeld (prosentpoeng) ³		11,0	2,5	3,7	4,3	-0,4	1,8	4,4	0,1	-0,4	0,4	2,8	2,7

¹ Kilde for nettofinansinvesteringer og nettorenteutgifter er nasjonalregnskapet, for nominell inntektsvekst er avledet fra tallene i tabell 2.1 for hhv. realvekst i samlede inntekter og deflator.

² Her er det oppgitt rente for kommunelån. Her er det lagt til grunn nivået på lånerenten, dvs. renten på bruttogjelden, mens renten på innskudd på sin side vil være noe lavere. Renten på kommunens nettogjeld vil derfor i realiteten være litt høyere enn det som er oppgitt i tabellen.

³ Det at det ikke er fullt samsvar mellom differansen mellom primærbalanse og krav til primærbalanse på den ene siden og økningen i nettogjeld på den andre, kan skyldes som blant annet omvurderinger, at innskuddsrenten ikke er trukket inn i illustrasjonene (jf. fotnote 2) og at inntektsveksten er korrigert for oppgaveendringer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Beregninger for kommuner og fylkeskommuner

For enkeltkommuner har en ikke helt samme de samme økonomiske størrelsene for nettofinansinvesteringer, nettogjeld osv. som i nasjonalregnskapet, som er benyttet i kapittel 7.

Analogien i kommuneregnskapet til nasjonalregnskapets nettofinansinvesteringer er overskudd før lån, jf. vedlegg 2, som er over- eller underskuddet i det samlede drifts- og investeringsregnskapet når låneopptak og avdrag holdes utenom. Disse størrelsene samsvarer også godt når de aggregeres opp til nasjonalt nivå, selv om det vil være noen mindre avvik som følge av at populasjonen er annerledes samt at gevinst/tap på aksjer behandles forskjellig. Ved å holde netto renteutgifter utenfor, kan en avlede en primærbalansen for kommunene og fylkeskommunene. Indikatoren for overskudd før lån publiseres i KOSTRA som andel av brutto driftsinntekter. For den enkelte kommune og fylkeskommune vil den typisk svinge mer fra år til år enn de nasjonale tallene som følge av at investeringsnivået varierer mer.

For inntektsvekst er det som en illustrasjon lagt til grunn gjennomsnittlig årlig vekst i brutto driftsinntekter i perioden 2008-2018. De kommende årene vil den mest sannsynlig være lavere enn hva den var de siste ti årene.

Når det gjelder rentenivå, er det lagt til grunn samme rente for alle kommuner. Selv om det vil kunne være noen forskjeller i hvilke renter kommunene får i sertifikat- og obligasjonsmarkedet (f.eks. hvis er i ROBEK, om de ratet osv.), og forskjeller mellom dette markedet og Kommunalbanken, vil lånerentene variere relativt lite mellom kommunene. De største kommunene, som i mindre grad har lån i Kommunalbanken, vil kunne avvike noe fra illustrasjonsberegningene her, men utslagene av dette vil være relativt små. Rentene på plasseringer og innskudd antas også å være relativt like, men lavere enn lånerenten. Renten som kommunene står overfor på nettogjelden vil derfor variere ut fra størrelsen på fordringene. Det er ikke tatt hensyn til det i disse beregningene for enkeltkommuner og –

fylkeskommuner, og i illustrasjonsberegningene er det her for enkelhets skyld lagt inn en rente fra 2018 på 1,8 pst. for alle kommuner, jf. tabell 2 i dette vedlegget.

Nettogjeld i nasjonalregnskapet har ikke en helt klar analog i KOSTRA. Netto renteeksponering, jf. kapittel 7, er benyttet i disse illustrasjonsberegningene. Da er også gjeld der kommunene kan legge rentekostnadene over på andre (selvkosttjenester og rentekompensasjon) tatt med.

Både rentekompensasjonen og selvkosttjenestene påvirker netto renteeksponert gjeld, som er benyttet på de kommunevise beregningene, men vil over tid ikke ha betydning for nettogjeld, som er benyttet når en ser på sektoren samlet i kapittel 7. Fordringene som knytter seg til investeringene der kommunene kan kreve rentekompensasjon, blir ikke balanseført (gir i utgangspunktet høyere nettogjeld), men rentekompensasjonen føres som en årlig inntekt i de etterfølgende regnskapene (bedrer primærbalansen og lavere nettogjeld). Tilsvarende vil investeringene på selvkosttjenester (svækker primærbalansen og gir høyere nettogjeld, selv om investeringen i realiteten blir dekket av innbyggerne) over tid motsvares av økte gebyrinntekter i de påfølgende årene (bedrer primærbalansen og reduserer nettogjelden). På sikt er altså sektorens nettogjeld upåvirket av disse faktorene.

Kortsiktige fordringer og gjeld, aksjer og andeler inngår ikke i dette gjeldsbegrepet, så det vil ikke være fullt samsvar mellom størrelsen på primæroverskuddet/-underskuddet og utviklingen i denne gjeldsindikatoren. Men det vil likevel være en betydelig sammenheng, og det er egnet til å belyse forskjellene mellom kommunene.

Utvalget har gjort noen enkle beregninger for alle kommuner og fylkeskommuner for å illustrere forskjellene mellom dem i gjeldsnivå og veksttakt, og skissere hvilken primærbalanse som er nødvendig for å stabilisere gjelden basert på forutsetningene. Disse er vist i tabell 4 og 5, og i tabell 3 er de samme indikatorene vist når kommunene er gruppert etter innbyggertall.

Tabell 3 Primærbalanse 2016-2018, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommuner gruppert etter innbyggertall. Pst. av brutto driftsinntekter.

Innbyggertall	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	Gjennom- snittlig primær- balanse 2016-18	Avvik fra krav primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)
Under 3 000	-1,3	-1,2	-1,7	-0,8	-0,2	0,5	-1,4	-0,7
3 000-5 000	0,7	0,1	-0,5	-1,0	-0,4	0,5	0,1	1,1
5 000-10 000	-1,9	-1,6	-3,3	-1,6	-0,8	0,5	-2,3	-0,6
10 000 - 20 000	-3,9	-3,4	-3,8	-1,9	-1,0	0,5	-3,7	-1,8
20 000-50 000	-1,8	-1,9	-5,0	-1,9	-1,0	0,4	-2,9	-1,0
Over 50 000	0,0	1,1	-1,3	-1,1	-0,5	0,3	-0,1	1,0

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Primærbalanse 2016-2018, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommunene. Pst. av brutto driftsinntekter.

Kommune	Primærbalanse 2016	Primærbalanse 2017	Primærbalanse 2018	Netto rente-eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
101 Halden	-2,7	-2,6	-12,0	55,7	-2,1	-1,1	0,5
104 Moss	1,6	0,2	-5,0	45,5	-1,2	-0,4	1,0
105 Sarpsborg	4,8	3,0	0,9	49,4	-1,7	-0,8	0,6
106 Fredrikstad	1,4	2,2	3,9	44,9	-1,5	-0,6	0,7
111 Hvaler	-9,4	-6,9	-2,8	32,5	-1,7	-1,1	-0,2
118 Aremark	-38,5	-16,3	-0,8	28,8	-0,8	-0,2	0,6
119 Marker	6,1	4,0	1,0	21,3	-0,7	-0,3	0,3
121 Rømskog	4,0	-6,9	-12,0	-1,6	0,1	0,0	0,0
122 Trøgstad	-15,8	-39,1	0,9	15,2	-0,6	-0,3	0,2
123 Spydeberg	-4,2	-1,4	-1,9	45,2	-1,7	-0,9	0,4
124 Askim	0,5	-2,1	3,1	39,0	-1,4	-0,7	0,4
125 Eidsberg	-1,1	5,2	1,1	14,9	-0,6	-0,3	0,1
127 Skiptvet	2,9	-0,8	-1,2	-6,0	0,2	0,1	-0,1
128 Rakkestad	3,1	3,4	2,3	53,6	-2,0	-1,0	0,6
135 Råde	-2,7	-25,6	1,9	53,2	-2,4	-1,4	0,1
136 Rygge	-12,9	3,6	1,8	48,4	-1,6	-0,7	0,7
137 Våler	2,9	2,1	-4,8	15,3	-0,8	-0,5	0,0
138 Hobøl	4,6	16,1	-1,6	-0,1	0,0	0,0	0,0
Østfold	0,0	0,0	-0,4	42,7	-1,5	-0,7	0,5
211 Vestby	-1,4	-2,4	-1,7	48,4	-2,2	-1,4	0,0
213 Ski	-8,1	-4,1	-11,9	65,8	-2,6	-1,4	0,5
214 Ås	-4,3	-10,4	-10,4	46,5	-2,3	-1,4	-0,1
215 Frogn	-19,7	-22,5	-7,1	95,6	-3,7	-2,0	0,8
216 Nesodden	5,0	0,3	-1,1	32,6	-1,4	-0,8	0,1
217 Oppegård	6,2	6,2	-11,4	35,8	-1,3	-0,7	0,4
219 Bærum	4,3	4,3	-1,6	-3,7	0,1	0,1	0,0
220 Asker	-2,9	1,2	0,1	48,6	-2,1	-1,1	0,2
221 Aurskog-Høland	-6,1	-19,2	-7,8	46,0	-1,9	-1,0	0,3
226 Sørum	-37,7	-14,4	8,7	114,6	-4,8	-2,7	0,6
227 Fet	-5,8	-13,4	-6,2	84,5	-4,2	-2,7	-0,3
228 Rælingen	-6,7	-4,1	-13,9	82,7	-3,7	-2,1	0,2
229 Enebakk	-6,5	-19,6	-7,9	80,8	-3,0	-1,5	0,8
230 Lørenskog	-6,5	3,3	-2,4	83,1	-3,6	-2,1	0,3
231 Skedsmo	0,3	4,2	-4,7	7,8	-0,3	-0,2	0,1
233 Nittedal	-7,6	-2,5	-9,3	20,0	-0,8	-0,5	0,1
234 Gjerdrum	-1,1	10,8	5,1	32,5	-1,5	-0,9	0,0
235 Ullensaker	-7,2	-7,4	-8,6	91,1	-4,7	-3,1	-0,5
236 Nes (Akershus)	-7,7	-10,7	-1,8	27,5	-1,1	-0,5	0,2
237 Eidsvoll	0,9	-0,6	-9,6	31,0	-1,4	-0,9	0,0
238 Nannestad	4,7	1,6	-7,9	42,0	-1,8	-1,1	0,1
239 Hurdal	1,8	7,5	4,9	41,9	-1,4	-0,6	0,6
Akershus	-2,8	-1,5	-4,5	40,3	-1,6	-0,9	0,3
301 Oslo	-1,8	0,1	-2,2	18,6	-0,7	-0,4	0,2
402 Kongsvinger	1,3	-6,4	-9,1	51,3	-2,3	-1,4	0,1
403 Hamar	-1,7	4,9	3,1	44,9	-2,1	-1,2	0,0
412 Ringsaker	-9,8	-11,6	-11,9	20,0	-0,8	-0,4	0,1
415 Løten	0,2	1,1	2,4	13,8	-0,5	-0,3	0,1
417 Stange	3,5	-1,5	-2,3	27,0	-1,1	-0,6	0,2
418 Nord-Odal	-5,9	-11,5	-14,3	75,8	-1,8	-0,4	1,8
419 Sør-Odal	4,9	3,2	-21,6	52,5	-1,6	-0,6	0,9
420 Eidskog	8,5	2,5	0,2	60,9	-1,9	-0,8	1,0
423 Grue	-0,9	7,3	3,8	51,8	-0,2	0,8	2,4
425 Åsnes	6,6	4,5	-6,1	48,3	-1,3	-0,3	1,1
426 Våler	7,6	0,1	-6,4	33,9	-0,6	0,0	1,0
427 Elverum	-1,5	-16,6	-15,0	87,0	-3,2	-1,6	0,9
428 Trysil	-0,1	-2,5	-3,7	11,4	-0,4	-0,1	0,2
429 Åmot	-11,8	0,8	-1,7	73,6	-1,0	0,4	2,6
430 Stor-Elvdal	3,1	-1,1	4,3	17,9	-0,4	-0,1	0,5
432 Rendalen	4,8	3,8	6,2	-3,5	0,0	0,0	-0,1
434 Engerdal	3,6	-6,3	-12,7	-18,6	0,5	0,1	-0,4

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
436 Tolga	2,2	7,5	-0,3	19,7	-0,5	-0,1	0,5
437 Tynset	-0,6	0,5	3,8	26,5	-1,0	-0,5	0,3
438 Alvdal	5,4	-24,7	-24,3	62,1	-2,4	-1,2	0,6
439 Folldal	-2,0	-0,3	-1,9	44,5	-0,9	0,0	1,3
441 Os	0,0	1,6	6,7	42,5	-1,2	-0,4	0,9
Hedmark	-0,8	-3,4	-5,5	41,4	-1,5	-0,7	0,5
501 Lillehammer	-4,4	-8,6	-11,8	63,1	-2,5	-1,3	0,5
502 Gjøvik	0,7	2,7	-0,5	9,6	-0,4	-0,2	0,1
511 Dovre	-7,6	1,8	1,3	31,2	-1,0	-0,4	0,5
512 Lesja	6,6	-11,2	-7,9	22,7	-0,4	0,0	0,7
513 Skjåk	-9,1	-23,3	-9,5	-6,5	0,1	0,0	-0,2
514 Lom	-3,0	-7,7	-3,9	20,1	-0,5	-0,1	0,5
515 Vågå	4,5	-2,7	-0,4	35,7	-0,7	0,0	1,0
516 Nord-Fron	-13,5	10,1	-4,5	38,3	-1,1	-0,4	0,7
517 Sel	1,3	-4,0	-9,1	35,5	-1,1	-0,5	0,6
519 Sør-Fron	0,5	2,7	-4,9	11,3	-0,3	-0,1	0,2
520 Ringebu	-2,0	-14,9	-5,2	49,9	-2,1	-1,1	0,3
521 Øyer	2,3	9,3	5,5	45,2	-1,7	-0,8	0,5
522 Gausdal	-5,8	-14,9	-0,9	41,1	-1,1	-0,3	0,9
528 Østre Toten	1,5	-5,5	-20,1	40,6	-1,2	-0,5	0,7
529 Vestre Toten	-3,9	2,7	-14,4	81,8	-3,0	-1,5	0,9
532 Jevnaker	-0,6	-1,7	-17,2	48,0	-1,7	-0,8	0,6
533 Lunner	-4,4	0,6	-17,8	56,0	-2,0	-1,0	0,6
534 Gran	-6,2	-2,4	0,5	37,7	-1,2	-0,5	0,6
536 Søndre Land	0,8	-3,5	-3,2	-6,7	0,1	0,0	-0,2
538 Nordre Land	3,2	2,1	-2,9	5,5	-0,2	-0,1	0,1
540 Sør-Aurdal	2,5	4,4	-4,6	28,3	-0,8	-0,2	0,6
541 Etnedal	-0,2	-17,7	-4,8	-8,2	0,3	0,1	-0,1
542 Nord-Aurdal	2,4	-0,7	-9,2	21,6	-0,7	-0,3	0,3
543 Vestre Slidre	0,2	7,8	7,9	6,7	-0,1	0,1	0,3
544 Øystre Slidre	0,7	-10,0	-6,4	3,1	-0,1	0,0	0,0
545 Vang	-31,3	-1,5	4,5	-4,3	0,1	0,0	-0,1
Oppland	-2,0	-2,5	-6,8	34,4	-1,1	-0,5	0,5
602 Drammen	4,6	12,5	-2,3	52,1	-2,1	-1,1	0,4
604 Kongsberg	-1,7	-0,3	-4,9	48,4	-1,8	-0,9	0,5
605 Ringerike	-4,7	-10,0	-13,3	27,2	-0,8	-0,3	0,5
612 Hole	8,9	9,3	5,4	27,1	-0,8	-0,3	0,5
615 Flå	4,6	-13,9	-15,2	28,7	-1,1	-0,6	0,3
616 Nes	0,4	-11,5	-8,7	28,9	-0,8	-0,2	0,6
617 Gol	-18,2	-6,3	3,8	37,8	-1,4	-0,7	0,4
618 Hemsedal	9,4	6,2	1,4	-2,1	0,1	0,1	0,0
619 Ål	-19,1	12,0	2,7	17,7	-0,5	-0,2	0,4
620 Hol	5,3	-0,7	-0,5	-0,1	0,0	0,0	0,0
621 Sigdal	4,0	6,1	-0,4	-2,8	0,1	0,0	-0,1
622 Krødsherad	-1,8	4,7	-7,1	-18,3	0,8	0,5	0,0
623 Modum	-4,4	-9,2	6,8	18,4	-0,6	-0,2	0,3
624 Øvre Eiker	2,5	0,4	1,1	37,8	-1,5	-0,8	0,3
625 Nedre Eiker	1,2	1,8	-2,0	35,9	-1,5	-0,9	0,2
626 Lier	7,6	0,7	-0,5	38,7	-1,8	-1,1	0,0
627 Røyken	1,1	0,3	-1,0	-8,7	0,5	0,3	0,1
628 Hurum	-6,9	-1,6	-10,9	25,0	-0,8	-0,3	0,4
631 Flesberg	-2,1	-7,9	-63,5	79,0	-3,1	-1,7	0,6
632 Rollag	-9,9	-2,5	2,4	5,1	-0,2	-0,1	0,1
633 Nore og Uvdal	0,6	2,8	0,1	-9,0	0,2	0,0	-0,3
Buskerud	0,5	2,0	-3,3	32,4	-1,2	-0,6	0,3
701 Horten	-14,4	-5,2	-4,1	61,5	-2,2	-1,0	0,7
704 Tønsberg	-1,5	-2,7	-4,8	34,9	-1,4	-0,8	0,2
710 Sandefjord	-1,4	4,0	1,5	-10,7	0,3	0,1	-0,2
711 Svelvik	2,4	1,0	-10,7	44,2	-1,1	-0,2	1,1
712 Larvik	-1,0	-3,6	-1,6	50,1	-1,7	-0,8	0,7
713 Sande (Vestfold)	-2,6	-3,4	0,6	33,3	-1,4	-0,8	0,1
715 Holmestrand	3,0	-6,4	-5,3	31,8	-1,2	-0,6	0,3
716 Re	-3,7	-7,5	-4,8	70,1	-2,7	-1,4	0,6

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
729 Færder	-1,7	-2,8	-1,2	39,7	-1,5	-0,8	0,4
Vestfold	-2,5	-1,8	-2,1	31,2	-1,1	-0,5	0,4
805 Porsgrunn	-1,7	0,3	-7,8	41,8	-1,4	-0,6	0,6
806 Skien	3,2	1,4	0,8	36,3	-1,1	-0,4	0,6
807 Notodden	-2,2	0,3	-7,6	50,5	-1,9	-1,0	0,5
811 Siljan	-3,2	-1,3	2,3	-6,8	0,2	0,1	-0,1
814 Bamble	-0,2	3,5	-3,2	18,2	-0,7	-0,3	0,2
815 Kragere	-7,6	-2,2	-0,4	81,2	-2,5	-1,0	1,3
817 Drangedal	7,6	3,5	1,5	52,7	-2,0	-1,0	0,5
819 Nome	-3,3	3,8	-0,7	65,0	-1,7	-0,5	1,4
821 Bø (Telemark)	5,6	5,8	0,4	47,8	-2,5	-1,6	-0,2
822 Sauherad	6,2	2,1	-3,4	41,8	-1,3	-0,5	0,7
826 Tinn	4,3	2,0	-8,1	-3,2	0,0	0,0	-0,1
827 Hjartdal	-3,1	-6,9	-19,2	26,4	-0,8	-0,3	0,5
828 Seljord	-3,7	-3,4	-0,9	42,5	-1,4	-0,6	0,6
829 Kviteseid	3,3	-3,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
830 Nissedal	1,7	-5,3	-4,2	5,0	-0,2	-0,1	0,0
831 Fyresdal	4,0	-1,1	3,9	-11,5	0,3	0,1	-0,3
833 Tokke	5,2	6,2	-1,2	6,5	-0,1	0,0	0,2
834 Vinje	1,2	-3,3	-6,0	27,9	-0,7	-0,2	0,7
Telemark	0,6	0,9	-3,0	37,4	-1,2	-0,5	0,6
901 Risør	3,7	-0,9	0,3	52,6	-1,6	-0,6	0,9
904 Grimstad	-0,7	3,2	-1,7	25,2	-1,2	-0,7	0,0
906 Arendal	2,7	0,0	0,4	63,6	-2,6	-1,4	0,4
911 Gjerstad	-1,5	5,7	-10,6	58,3	-2,7	-1,6	0,1
912 Vegårshei	-1,6	-8,8	-8,1	47,8	-2,1	-1,3	0,1
914 Tvedestrand	-4,5	-1,3	-14,4	34,0	-1,2	-0,6	0,4
919 Froland	-1,4	-4,5	-3,6	72,0	-3,2	-1,8	0,2
926 Lillesand	1,3	4,9	-1,5	62,9	-3,1	-1,9	-0,2
928 Birkenes	8,0	6,0	0,7	61,8	-2,9	-1,7	0,0
929 Åmli	8,3	1,1	3,2	49,1	-1,2	-0,2	1,2
935 Iveland	-16,3	-0,1	0,1	-13,3	0,3	0,1	-0,3
937 Evje og Hornes	-4,5	-2,9	-1,1	26,0	-1,1	-0,6	0,2
938 Bygland	3,1	4,8	1,0	8,6	-0,1	0,1	0,3
940 Valle	-2,3	7,5	-3,4				
941 Bykle	6,0	-1,8	-13,9	-110,5	1,2	-1,0	-4,3
Aust-Agder	1,1	1,0	-2,0	45,8	-1,8	-0,9	0,4
1001 Kristiansand	3,9	3,5	-0,5	60,5	-2,0	-0,9	0,9
1002 Mandal	2,6	2,5	2,7	31,0	-1,4	-0,8	0,1
1003 Farsund	2,3	-2,0	-3,4	41,0	-1,7	-0,9	0,2
1004 Flekkefjord	-2,7	2,2	2,5	44,0	-1,8	-0,9	0,3
1014 Vennesla	2,6	4,4	-3,9	9,0	-0,4	-0,2	0,0
1017 Songdalen	2,0	5,2	-1,1	31,1	-1,4	-0,9	0,0
1018 Søgne	1,5	4,7	-2,8	15,2	-0,6	-0,3	0,1
1021 Marnardal	3,8	9,0	-12,1	-16,4	0,5	0,2	-0,3
1026 Åseral	-0,1	5,4	13,9	-102,0	2,1	0,1	-2,9
1027 Audnedal	-2,6	11,8	-7,5	-36,6	1,3	0,7	-0,4
1029 Lindesnes	-9,8	0,4	-5,1	23,0	-0,8	-0,3	0,3
1032 Lyngdal	-0,4	-2,9	-16,9	47,1	-2,3	-1,5	-0,1
1034 Hægebostad	-9,0	-2,6	0,1	25,9	-1,0	-0,5	0,3
1037 Kvinesdal	-7,4	2,1	2,2	25,1	-0,8	-0,4	0,4
1046 Sirdal	-2,0	2,5	-9,9				
Vest-Agder	1,6	2,9	-1,8	40,2	-1,5	-0,7	0,4
1101 Eigersund	2,1	-2,2	-5,9	18,9	-0,5	-0,1	0,4
1102 Sandnes	-8,8	-2,5	-9,4	46,9	-2,1	-1,3	0,1
1103 Stavanger	-0,4	2,5	-0,4	34,3	-1,0	-0,3	0,7
1106 Haugesund	10,2	2,7	1,2	31,5	-1,1	-0,5	0,4
1111 Sokndal	0,0	8,6	4,1	34,6	-0,9	-0,3	0,7
1112 Lund	0,6	-5,3	-7,7	25,3	-0,6	-0,1	0,7
1114 Bjerkreim	8,3	7,2	-0,9	-4,3	0,1	0,0	-0,1
1119 Hå	-16,3	-12,7	-5,1	38,2	-1,6	-0,9	0,2
1120 Klepp	0,6	2,0	-3,3	29,2	-1,2	-0,7	0,1
1121 Time	-3,8	-9,5	-6,1	62,1	-2,4	-1,2	0,5

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1122 Gjesdal	-2,1	-3,4	0,9	50,6	-2,4	-1,4	0,0
1124 Sola	3,5	4,0	-4,3	43,0	-1,7	-0,9	0,4
1127 Randaberg	-20,2	-20,8	-2,7	80,8	-2,9	-1,4	1,0
1129 Forsand	8,4	11,3	-13,2	28,9	-0,7	-0,2	0,7
1130 Strand	2,9	-3,2	-12,6	28,3	-1,3	-0,8	0,0
1133 Hjelmeland	4,0	4,7	6,7	24,3	-0,6	-0,1	0,6
1134 Suldal	1,1	-2,7	2,2	-40,9	1,0	0,2	-1,0
1135 Sauda	-1,4	0,3	-4,9	31,2	-0,6	0,0	0,9
1141 Finnøy	3,6	-4,2	9,6	13,3	-0,7	-0,4	0,0
1142 Rennesøy	-4,1	-5,0	-0,1	69,5	-2,8	-1,5	0,5
1144 Kvitsøy	3,4	-12,1	9,2	-4,0	0,1	0,1	0,0
1145 Bokn	-13,4	-5,4	-17,3	71,5	-2,4	-1,1	1,0
1146 Tysvær	-1,4	-1,9	3,1	27,6	-1,0	-0,5	0,3
1149 Karmøy	4,5	-0,5	2,2	7,5	-0,3	-0,1	0,1
1151 Utsira	5,5	-3,6	-2,6	-0,7	0,0	0,0	0,0
1160 Vindafjord	-4,1	2,9	-4,1	27,2	-1,0	-0,5	0,3
Rogaland	-1,2	-0,8	-2,6	34,4	-1,2	-0,6	0,4
1201 Bergen	2,3	1,4	3,5	32,6	-1,1	-0,5	0,4
1211 Etne	-0,6	-15,0	-6,1	41,9	-1,8	-1,0	0,2
1216 Sveio	2,5	2,7	3,7	9,3	-0,4	-0,2	0,0
1219 Bømlo	-4,8	-6,0	-0,3	53,4	-2,3	-1,3	0,2
1221 Stord	-9,8	-9,8	-13,9	58,0	-2,3	-1,3	0,4
1222 Fitjar	0,1	1,3	5,5	32,2	-1,8	-1,2	-0,3
1223 Tysnes	-22,5	7,4	11,6	24,6	-1,0	-0,5	0,2
1224 Kvinnherad	-1,3	-5,2	-0,7	68,6	-1,9	-0,6	1,4
1227 Jondal	1,2	-2,3	-4,3				
1228 Odda	0,2	-0,2	-1,4	-9,5	0,3	0,1	-0,2
1231 Ullensvang	-0,5	8,4	-5,3	12,4	-0,4	-0,1	0,2
1232 Eidfjord	-11,7	-31,5	-8,6	-15,1	0,1	-0,2	-0,6
1233 Ulvik	-14,9	-13,0	-18,2	17,0	-0,3	0,0	0,5
1234 Granvin	2,7	-16,2	0,7	-0,8	0,0	0,0	0,0
1235 Voss	-8,5	-1,4	0,0	19,1	-0,6	-0,3	0,3
1238 Kvam	-8,7	-2,5	-4,6	54,1	-1,8	-0,8	0,8
1241 Fusa	-7,1	-2,9	-8,3	48,8	-1,8	-0,9	0,5
1242 Samnanger	13,7	-5,8	5,1	47,0	-1,3	-0,4	1,0
1243 Os (Hordaland)	-13,8	-5,0	4,5	31,6	-1,9	-1,4	-0,5
1244 Austevoll	-20,4	-8,4	0,2	81,1	-3,3	-1,8	0,5
1245 Sund	-8,6	-1,7	-9,5				
1246 Fjell	-0,2	-5,4	-13,6	60,3	-2,8	-1,7	0,0
1247 Askøy	3,9	-3,4	-6,5	75,5	-3,3	-1,9	0,2
1251 Vaksdal	5,1	3,7	-13,6	6,1	-0,1	0,0	0,2
1252 Modalen	2,4	12,0	-3,4				
1253 Osterøy	-5,7	-1,3	-4,3	39,4	-1,7	-0,9	0,2
1256 Meland	-7,0	-11,6	-7,4				
1259 Øygarden	2,5	-9,6	-4,8	13,0	-0,5	-0,3	0,1
1260 Radøy	2,0	-1,0	-2,5	28,9	-1,1	-0,6	0,3
1263 Lindås	-1,9	-2,2	-9,9	40,6	-1,7	-0,9	0,3
1264 Austrheim	0,1	-3,9	-0,5	60,6	-2,1	-1,0	0,8
1265 Fedje	5,6	1,6	-15,2	-0,3	0,0	0,0	0,0
1266 Masfjorden	3,7	3,8	4,2				
Hordaland	-0,6	-1,3	-0,5	38,0	-1,4	-0,7	0,4
1401 Flora	-9,9	-3,9	-8,5	75,6	-2,2	-0,8	1,4
1411 Gulen	-6,4	-17,9	9,1	11,5	-0,5	-0,3	0,1
1412 Solund	-9,3	-5,3	10,1	25,9	-1,2	-0,7	0,0
1413 Hyllestad	-8,6	-3,8	-4,9	68,2	-1,9	-0,6	1,3
1416 Høyanger	0,2	-0,8	0,4	60,7	-1,8	-0,7	1,1
1417 Vik	-11,6	-11,3	-3,9	46,8	-1,2	-0,3	1,1
1418 Balestrand	-7,7	16,2	-5,5	-1,5	0,0	0,0	0,0
1419 Leikanger	7,4	7,5	-7,4	59,4	-2,3	-1,2	0,5
1420 Sogndal	-8,2	4,4	-4,6	17,0	-0,9	-0,6	-0,1
1421 Aurland	-5,6	-14,4	-2,7	22,9	-0,5	0,0	0,6
1422 Lærdal	5,1	-12,5	-9,3	76,5	-1,4	0,1	2,3
1424 Årdal	5,8	4,5	4,7	25,6	-0,5	0,0	0,7

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1426 Luster	-4,3	4,0	-0,5	23,7	-0,6	-0,1	0,6
1428 Askvoll	3,7	0,1	1,2	37,1	-1,2	-0,5	0,5
1429 Fjaler	-2,6	-6,2	-0,6	50,5	-1,5	-0,6	0,9
1430 Gaular	3,9	-1,2	2,0	30,8	-1,2	-0,6	0,3
1431 Jølster	-12,0	16,2	-7,4	62,9	-1,4	-0,1	1,7
1432 Førde	4,8	5,8	-3,7	59,6	-2,1	-1,0	0,7
1433 Naustdal	-22,4	-9,2	-1,0				
1438 Bremanger	12,7	-0,6	3,7	47,1	-1,2	-0,3	1,1
1439 Vågsøy	-21,1	-25,0	-2,1	74,8	-2,5	-1,1	1,1
1441 Selje	9,0	5,5	4,0	39,4	-1,3	-0,5	0,6
1443 Eid	-38,8	3,3	-5,8	94,0	-4,5	-2,8	-0,1
1444 Hornindal	-2,5	5,0	-19,4	23,0	-0,4	0,0	0,7
1445 Gloppen	-6,8	-3,7	-7,9	77,7	-2,7	-1,2	1,0
1449 Stryn	3,2	0,1	-0,2	30,6	-0,9	-0,3	0,6
Sogn og Fjordane	-4,8	-1,1	-2,7	51,8	-1,6	-0,7	0,8
1502 Molde	-3,4	2,5	-3,8	101,6	-3,7	-1,8	1,2
1504 Ålesund	-0,8	5,8	0,4	48,1	-2,0	-1,1	0,3
1505 Kristiansund	0,7	-7,5	-13,5	75,1	-2,6	-1,2	1,0
1511 Vanylven	9,3	3,6	3,6	29,7	-0,9	-0,4	0,5
1514 Sande (Møre og Romsdal)	-3,7	2,1	-7,0	66,2	-1,7	-0,4	1,5
1515 Herøy (Møre og Romsdal)	0,4	1,9	3,3	77,4	-2,2	-0,7	1,5
1516 Ulstein	-6,2	-13,3	1,9	147,2	-6,5	-3,8	0,4
1517 Hareid	5,9	0,8	-8,8	69,3	-2,8	-1,5	0,5
1519 Volda	-10,1	-8,4	-8,1	75,2	-3,9	-2,5	-0,4
1520 Ørsta	-4,8	-12,4	-16,6	70,5	-2,2	-0,8	1,2
1523 Ørskog	-17,8	-37,2	-15,9				
1524 Norddal	-1,4	15,1	2,5	82,0	-0,5	1,1	3,5
1525 Stranda	11,2	8,9	8,7				
1526 Stordal	-4,6	-8,4	-6,9	67,0	-1,7	-0,4	1,6
1528 Sykkylven	11,0	-3,9	1,0	67,3	-1,8	-0,5	1,4
1529 Skodje	6,4	1,3	-11,6	60,9	-2,8	-1,7	0,0
1531 Sula	-6,9	-9,4	-10,6	65,6	-3,0	-1,8	0,1
1532 Giske	2,1	6,4	0,7	112,5	-5,1	-3,0	0,2
1534 Haram	-5,3	0,2	16,0	10,0	-0,3	-0,1	0,2
1535 Vestnes	-2,8	-3,6	-11,2	55,9	-1,4	-0,4	1,3
1539 Rauma	-18,2	-28,5	13,4	69,0	-2,4	-1,1	0,9
1543 Nesset	-12,7	-5,7	-1,3	60,9	-1,4	-0,2	1,6
1545 Midsund	-0,6	-7,0	-1,0				
1546 Sandøy	-19,0	-46,3	-54,7	149,8	-0,1	2,9	7,4
1547 Aukra	20,7	-8,5	23,6	-40,3	1,5	0,7	-0,4
1548 Fræna	3,1	3,4	-7,9	25,9	-1,0	-0,5	0,3
1551 Eide	-5,9	-8,0	-11,0	72,6	-1,9	-0,5	1,6
1554 Averøy	2,9	3,1	6,1	59,6	-2,4	-1,3	0,4
1557 Gjemnes	3,2	1,6	1,8	25,2	-0,5	0,0	0,8
1560 Tingvoll	3,3	6,7	8,4	55,4	-1,6	-0,5	1,1
1563 Sunndal	4,3	0,0	-1,5	21,7	-0,4	0,0	0,6
1566 Sunndal	3,5	4,5	-4,4	45,4	-1,2	-0,3	1,0
1567 Rindal (-2018)	5,0	4,0	2,8	28,2	-0,6	0,0	0,8
1571 Halså	7,2	3,7	2,1	29,2	-1,0	-0,5	0,4
1573 Smøla	-15,5	-19,1	12,8	29,3	-1,1	-0,6	0,3
1576 Aure	4,6	4,9	0,2	14,1	-0,5	-0,2	0,2
Møre og Romsdal	-0,8	-2,0	-2,2	63,0	-2,2	-1,0	0,8
5001 Trondheim	1,8	3,0	-2,0	28,4	-1,0	-0,5	0,3
5004 Steinkjer	-22,6	-2,8	-22,7	55,6	-2,6	-1,6	0,0
5005 Namsos	-1,3	3,8	6,3	31,1	-1,0	-0,4	0,5
5011 Hemne	-1,5	2,5	-10,9	1,3	0,0	0,0	0,0
5012 Snillfjord	-7,1	-10,3	-11,2				
5013 Hitra	-7,8	1,3	7,8	52,2	-2,5	-1,5	0,0
5014 Frøya	-0,1	9,4	5,7	66,1	-4,2	-3,0	-1,2
5015 Ørland	23,8	-22,6	-21,8				
5016 Agdenes	1,8	-15,8	4,1	18,5	-0,4	-0,1	0,5
5017 Bjugn	12,0	12,7	5,4	45,7	-2,1	-1,3	0,0
5018 Åfjord	-6,3	12,2	3,1	33,9	-1,4	-0,7	0,2

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
5019 Roan	16,5	11,5	14,0	29,2	-1,0	-0,5	0,3
5020 Osen	-17,7	0,6	4,0	25,3	-0,8	-0,3	0,4
5021 Oppdal	6,0	3,3	9,0	-12,0	0,5	0,2	-0,1
5022 Rennebu	-9,8	-11,2	8,3	42,9	-1,3	-0,5	0,7
5023 Meldal	1,9	4,3	3,6	26,1	-0,4	0,1	0,8
5024 Orkdal	-5,2	-0,6	-25,5	30,5	-1,2	-0,7	0,2
5025 Røros	7,6	2,2	-0,3	35,0	-1,3	-0,6	0,4
5026 Holtålen	-2,4	2,4	-0,5	54,1	-1,6	-0,6	1,0
5027 Midtre Gauldal	-0,4	-0,3	7,1	52,8	-2,0	-1,0	0,6
5028 Melhus	-0,2	0,4	4,2	55,3	-2,3	-1,3	0,3
5029 Skaun	-0,9	-0,9	-24,7	59,3	-2,9	-1,8	-0,1
5030 Klæbu	-5,8	-6,1	-5,0	58,5	-2,1	-1,0	0,7
5031 Malvik	-9,0	-2,1	-4,8	62,1	-2,5	-1,3	0,4
5032 Selbu	4,3	-0,4	15,2				
5033 Tydal	3,7	1,1	1,8	-9,1	0,2	0,0	-0,3
5034 Meråker	6,7	7,8	4,7	24,0	-0,3	0,2	0,9
5035 Stjørdal	-2,5	3,3	5,0	55,3	-2,4	-1,4	0,2
5036 Frosta	3,3	2,1	0,1	50,9	-1,6	-0,6	0,8
5037 Levanger	-13,4	-5,4	2,5	106,9	-4,2	-2,2	0,8
5038 Verdal	-4,1	-0,4	1,8	61,1	-2,1	-0,9	0,9
5039 Verran	-5,6	-1,1	-0,4	79,7	-1,2	0,3	2,7
5040 Namdalseid	3,7	2,8	-8,8	79,6	-2,3	-0,8	1,5
5041 Snåase - Snåsa	5,9	3,4	7,4	49,2	-1,1	-0,2	1,3
5042 Lierne	-3,3	-8,8	-0,6	33,4	-1,0	-0,3	0,6
5043 Raarvihke - Røyrvik	-7,6	-43,0	-2,8	67,3	-1,4	-0,1	1,9
5044 Namsskogan	-7,7	5,4	-1,4	27,1	-0,7	-0,2	0,6
5045 Grong	-22,2	-2,6	4,7	66,8	-2,3	-1,1	0,9
5046 Høylandet	2,4	-4,2	1,3	17,8	-0,7	-0,3	0,2
5047 Overhalla	0,9	-6,6	6,3	42,4	-1,8	-1,0	0,2
5048 Fosnes	-51,5	-1,8	9,6				
5049 Flatanger	-2,6	-10,3	-13,9				
5050 Vikna	2,0	2,2	-0,3	59,2	-3,4	-2,3	-0,7
5051 Nærøy	2,0	8,6	7,3	20,2	-1,1	-0,8	-0,2
5052 Leka	5,7	-9,3	20,6	-1,8	0,1	0,1	0,0
5053 Inderøy	-7,3	2,3	9,2	58,6	-1,8	-0,6	1,1
5054 Indre Fosen	-8,0	-5,8	-17,6	73,8	-2,6	-1,2	0,9
Trøndelag	0,8	0,8	-2,0	43,5	-1,6	-0,8	0,4
1804 Bodø	0,0	-3,4	-11,0	45,9	-1,8	-0,9	0,4
1805 Narvik	-13,6	-3,6	-2,4	47,0	-1,1	-0,2	1,2
1811 Bindal	13,2	0,9	-15,0	9,8	-0,2	-0,1	0,2
1812 Sømna	5,6	6,8	5,8	27,8	-1,1	-0,6	0,2
1813 Brønnøy	-2,3	6,0	4,4	57,1	-2,2	-1,1	0,5
1815 Vega	6,4	-12,4	-8,5				
1816 Vevelstad	-2,3	7,2	9,8	5,1	-0,3	-0,2	0,0
1818 Herøy	-4,1	-7,5	20,2	67,3	-2,8	-1,6	0,4
1820 Alstahaug	1,9	-2,3	4,6	70,3	-3,4	-2,1	-0,1
1822 Leirfjord	8,7	-8,8	-2,9	26,7	-1,5	-1,0	-0,3
1824 Vefsn	8,3	2,5	-2,2	40,1	-1,3	-0,5	0,6
1825 Grane	-0,8	-0,9	5,0	-11,3	0,3	0,1	-0,2
1826 Hattfjell	3,8	2,1	2,4	-31,0	1,0	0,4	-0,5
1827 Dønna	-1,3	4,0	6,6	40,2	-1,7	-1,0	0,2
1828 Nesna	3,6	8,4	1,4	8,4	-0,3	-0,1	0,1
1832 Hemnes	-4,1	-5,3	-2,6	41,0	-0,8	0,0	1,2
1833 Rana	2,0	-2,0	1,1	16,7	-0,5	-0,2	0,3
1834 Lurøy	6,2	4,0	15,9	-43,3	1,6	0,8	-0,4
1835 Træna	13,7	11,9	11,9	17,8	-0,2	0,2	0,7
1836 Rødøy	-10,9	2,0	19,9	7,4	-0,2	-0,1	0,1
1837 Meløy	-0,3	-4,6	-5,1	33,6	-0,9	-0,2	0,8
1838 Gildeskål	4,4	3,5	-6,9	-43,5	1,3	0,4	-0,8
1839 Beiarn	5,5	5,1	-16,3	18,9	-0,4	0,0	0,5
1840 Saltdal	0,3	4,5	-5,9	29,7	-0,8	-0,2	0,7
1841 Fauske - Fusko	-16,4	-22,6	-18,6	116,3	-3,0	-0,7	2,7
1845 Sørfold	2,1	3,1	-5,7	27,7	-0,5	0,0	0,8

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1848 Steigen	-13,1	6,0	6,8	66,2	-2,4	-1,1	0,8
1849 Hamarøy - Håbmer	-4,1	8,0	-0,7	23,0	-0,9	-0,5	0,2
1850 Divtasvuodna - Tysfjord	0,5	-3,7	6,3	50,6	-1,5	-0,5	1,0
1851 Lødingen	-10,8	-8,0	-18,8				
1852 Tjeldsund	-7,7	-18,1	-3,7	73,0	-0,9	0,6	2,7
1853 Evenes	6,9	-0,4	-0,2	-7,6	0,2	0,1	-0,1
1854 Ballangen	7,9	8,3	5,4	36,4	-1,0	-0,3	0,7
1856 Røst	2,4	11,2	9,1				
1857 Værøy	0,4	5,1	-4,5	20,4	-0,5	-0,2	0,4
1859 Flakstad	8,9	9,1	9,1				
1860 Vestvågøy	2,6	-4,1	-4,5	42,3	-1,4	-0,6	0,6
1865 Vågan	1,7	1,9	-4,2	48,9	-2,1	-1,2	0,2
1866 Hadsel	-6,7	-4,6	-3,7	42,1	-1,7	-0,9	0,3
1867 Bø (Nordland)	4,6	-3,9	-3,5	61,8	-1,0	0,2	2,0
1868 Øksnes	0,0	-5,0	-1,8	56,1	-1,5	-0,4	1,2
1870 Sortland - Suortá	-3,0	-0,2	-0,4	48,5	-1,8	-0,9	0,5
1871 Andøy	0,1	-10,8	3,1	32,9	-0,8	-0,2	0,8
1874 Moskenes	9,3	6,7	-1,6				
Nordland	-0,8	-2,0	-3,0	41,3	-1,3	-0,6	0,6
1902 Tromsø	-7,9	-15,6	-4,8	86,8	-3,0	-1,4	1,1
1903 Harstad - Hársttåk	5,0	-4,8	0,5	61,4	-2,0	-0,8	1,0
1911 Kvæfjord	4,9	3,6	0,0	14,0	-0,1	0,1	0,5
1913 Skånland	-0,3	10,1	-7,8	52,0	-1,8	-0,9	0,6
1917 Ibestad	-32,6	0,8	15,3	47,6	-1,9	-1,0	0,3
1919 Gratangen	9,5	-0,2	8,5	27,2	-0,9	-0,4	0,4
1920 Loabák - Lavangen	1,5	2,9	-3,6	23,9	-0,8	-0,4	0,3
1922 Bardu	0,2	0,7	-10,3	51,7	-1,2	-0,3	1,3
1923 Salangen	5,2	6,4	5,5	55,6	-2,2	-1,2	0,4
1924 Målselv	3,5	-2,5	-12,0	41,8	-1,0	-0,2	1,1
1925 Sørreisa	7,8	3,0	-9,2	52,6	-1,3	-0,3	1,2
1926 Dyrøy	0,0	-7,5	5,2	29,2	-0,9	-0,4	0,4
1927 Tranøy	4,5	0,7	1,0	29,6	-1,2	-0,6	0,2
1928 Torsken	1,3	32,8	0,7	2,5			
1929 Berg	-4,0	-0,1	-5,1	50,6	-1,7	-0,8	0,7
1931 Lenvik	1,5	3,7	2,2	63,2	-2,2	-1,1	0,8
1933 Balsfjord	-3,7	1,5	3,7	53,7	-1,6	-0,6	1,0
1936 Karlsøy	-5,7	3,1	6,4	49,5	-2,1	-1,2	0,2
1938 Lyngen	-2,8	-8,2	-16,5	121,5	-2,8	-0,5	3,1
1939 Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	4,1	1,8	-10,5	68,0	-2,0	-0,7	1,3
1940 Gáivuotna - Káfjord - Kaivuono	-9,9	-9,2	-52,3	108,9	-2,0	0,1	3,3
1941 Skjervøy	-1,5	-1,6	4,5	43,6	-1,6	-0,7	0,5
1942 Nordreisa - Ráisa - Raisi	7,5	6,1	2,1	41,3	-1,5	-0,7	0,5
1943 Kvænangen	1,9	-0,4	-9,0	31,8	-0,9	-0,3	0,6
Troms	-2,0	-5,6	-3,3	66,3	-2,1	-0,9	1,0
2002 Vardø	2,6	10,8	5,0	77,5	-1,3	0,2	2,5
2003 Vadsø	-2,3	2,6	3,5	116,1	-3,1	-0,9	2,5
2004 Hammerfest	-10,1	-2,3	1,4	116,0	-3,8	-1,6	1,8
2011 Guovdageaidnu - Kautokeino	9,6	2,8	6,8	26,9	-0,7	-0,2	0,5
2012 Alta	-2,3	-3,9	-18,7	57,0	-2,1	-1,1	0,6
2014 Loppa	6,7	7,3	15,4	-41,7	0,9	0,1	-1,1
2015 Hasvik	-2,0	11,3	-0,3	-19,4	0,6	0,2	-0,4
2017 Kvalsund	-0,3	0,1	3,3	28,5	-1,1	-0,5	0,3
2018 Måsøy	10,5	3,1	12,9				
2019 Nordkapp	2,5	1,9	9,7	49,4	-1,4	-0,5	1,0
2020 Porsanger - Porsángu - Porsanki	3,3	-1,2	-2,7	43,6	-0,8	0,1	1,4
2021 Kárášjohka - Karasjok	-0,8	-4,3	-5,9	32,3	-0,5	0,2	1,1
2022 Lebesby	-7,7	0,7	9,1	39,2	-1,2	-0,5	0,7
2023 Gamvik	1,3	-2,9	5,4	54,3	-1,2	-0,1	1,5
2024 Berlevåg	-31,6	2,2	-27,4	84,8	-3,0	-1,4	1,1
2025 Deatnu - Tana	0,0	-1,1	-14,4	100,7	-2,2	-0,3	2,7
2027 Unjárga - Nesseby	8,8	-2,4	9,4	30,5	-1,0	-0,4	0,5
2028 Båtsfjord	3,1	1,5	3,3	41,8	-1,0	-0,2	1,0
2030 Sør-Varanger	4,9	-2,2	-5,5	94,1	-2,6	-0,9	1,9

Kommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
Finnmark	-1,2	-0,7	-4,0	69,5	-2,0	-0,7	1,3
Landet	-1,2	-0,7	-2,7	39,1	-1,4	-0,7	0,4

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 5 Primærbalanse 2016-2018, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Fylkeskommunene. Pst. av brutto driftsinntekter.

Fylkeskommune	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Primær- balanse 2018	Netto rente- eksponert gjeld 2018	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2008-2018 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
Østfold	2,0	-0,8	-0,5	9,5	-0,4	-0,2	0,1
Akershus	0,6	-5,9	3,8	-7,3	0,3	0,2	-0,0
Hedmark	-1,2	-2,6	-2,8	-10,9	0,3	0,1	-0,2
Oppland	-4,9	0,0	-1,1	-5,7	0,2	0,1	-0,1
Buskerud	-3,7	-5,1	1,6	27,2	-1,1	-0,5	0,2
Vestfold	8,9	0,6	-4,6	28,9	-1,0	-0,4	0,4
Telemark	-2,6	-4,4	-0,8	20,7	-0,7	-0,3	0,3
Aust-Agder	-2,0	-3,8	-9,5	13,6	-0,5	-0,3	0,1
Vest-Agder	3,8	1,3	-0,4	-5,0	0,2	0,1	-0,0
Rogaland	-0,3	0,8	3,2	42,6	-1,4	-0,6	0,7
Hordaland	-8,7	-7,2	-1,9	76,7	-4,1	-2,7	-0,6
Sogn og Fjordane	15,7	16,1	3,7	-39,0	1,4	0,6	-0,5
Møre og Romsdal	-6,6	-5,2	-3,7	36,2	-1,9	-1,3	-0,2
Trøndelag	-3,7	-7,3	-15,0	56,0	-2,3	-1,3	0,3
Nordland	-0,6	-0,2	-7,6	-10,2	0,4	0,2	-0,1
Troms Romsa	-1,0	-2,2	-3,4	-7,7	0,3	0,2	-0,0
Finnmark Finnmark	-10,0	-6,1	-0,5	20,5	-0,8	-0,4	0,2
Landet	-1,5	-2,7	-2,6	21,0	-0,9	-0,5	0,1

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 15 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2017 og 2018

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2017.

Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2018.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 73 pst. av kommunenes brutto driftsutgifter i 2018.

Tabell 1 gir en oversikt over kriterier og vektorer i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2018 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3), i tillegg til endringer gjort i produksjonsindeksen for rapporteringsårene 2012, 2015, 2016, 2017 og 2018 (dokumentert i denne rapporten og i utvalgets tidligere høstrapporter. Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 347 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Det er høyere enn i tilsvarende analyse i fjor som omfattet 333 kommuner.

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 347 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, og samlet produksjonsindeks er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vektor) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vektor. I tillegg vises netto driftsresultat for 2018. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 pst. bedre enn landsgjennomsnittet.

Tabell 3 viser utviklingen i samlet produksjonsindeks, korrigert inntekt og netto driftsresultat de tre siste årene.

Den første produksjonsindeksen ble utviklet av Borge mfl. (2001).³⁶ I utvalgets rapport fra april 2009 ble det presentert en ny og forbedret produksjonsindeks for kommunene basert på data for 2007. Produksjonsindeksen ble forbedret ved å inkludere flere kvalitetsindikatorer, ved å inkludere kultursektoren og ved å ta hensyn til flere etterspørselsfaktorer enn alder. I arbeidet med produksjonsindeksen for 2012 ble en indikator for somatiske helseundersøkelser av barn og svangerskapskontroller inkludert i indeksen for primærhelse, mens en indikator for kvalifikasjonsprogrammet ble inkludert i indeksen for sosiale tjenester.

I produksjonsindeksen for 2015 ble det foretatt en revisjon av indikatorsettene for pleie og omsorg og grunnskole. For pleie og omsorg ble tidligere indikatorer for hjemmetjenester

³⁶ Borge, L.-E., T. Falch og P. Tovmo (2001): Produksjonsindeks for kommunale tjenester, Rapport, ALLFORSK.

erstattet med totalt antall timer per uke til hjemmesykepleie og praktisk bistand, mens tidligere indikator for beboere i institusjon ble erstattet med totalt antall oppholdsdøgn i institusjon. For grunnskole ble nasjonale prøver på 8. trinn (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) inkludert som ny indikator.

Høsten 2017 startet SSB med å publisere statistikk på forbruk av omsorgstjenester i løpet av året målt i døgn og timer etter tjenestetype. I produksjonsindeksen for 2016 ble derfor tidligere indikator for hjemmetjenester erstattet med ny tilgjengelig statistikk for praktisk bistand og hjemmesykepleie. I tillegg ble indikatoren for oppholdstid i barnehage erstattet med en ny indikator som baserte seg på en ny vektning hvor barn 0-2 år antas å ha en ressursinnsats/produksjon som er 60 pst. høyere enn barn 3-5 år. Videre ble indikatoren for timer utført av leger i primærhelsetjenesten erstattet med en indikator for fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) for indeksen i 2017, i tillegg til at det ble inkludert to nye indikatorer i kultursektoren, henholdsvis timer åpne kommunale fritidssenter og barn i kulturskole.

I årets produksjonsindeks er det gjort endringer i grunnskole og pleie og omsorg. Utdanningsdirektoratet har startet med å beregne såkalte skolebidragsindikatorer for grunnskolene. Hovedformålet med skolebidragsindikatorer er at de skal reflektere skolenes og kommunenes bidrag til elevenes læringsutbytte, slik også tidligere indikatorer i indeksen har forsøkt å måle. Styrken til de nye skolebidragsindikatorerne er at beregningene er gjort på individnivå, slik at læringsutbytte er korrigert for hver elevs sosioøkonomiske/foreldrebakgrunn.³⁷ Det er inkludert tre indikatorer som måler skolebidrag på henholdsvis småbarn-, mellom- og ungdomstrinnet. Disse erstatter tidligere indikatorer for korrigerede grunnskolepoeng og nasjonale prøver. I pleie og omsorg inkluderes en supplerende indikator for hjemmetjenester, som består av totalt antall timer til alt annet enn hjemmesykepleie og praktisk bistand. Mange av disse tjenestene er både komplementære tjenester og substitutter for hjemmesykepleie og praktisk bistand, og vil også fange opp deler av aktiviseringstjenester.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

³⁷ Se <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/skolebidragsindikatorer-for-grunnskoler/hva-er-skolebidragsindikatorer-for-grunnskolen/> for en fylldigere beskrivelse av de nye skolebidragsindikatorerne.

Tabell 1 Oversikt over indikatorer og vektorer i delindeksene og samlet produksjonsindeks, 2018.

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage	0,157
Korrigerte oppholdstimer i kom. og private barnehager i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,800
Andel ansatte med førskolelærerutdanning	0,100
Antall m ² leke og uteareal per barn i alle barnehager	0,100
Grunnskole	0,258
Skolebidrag småbarnstrinnet	0,250
Skolebidrag mellomtrinnet	0,251
Skolebidrag ungdomstrinnet	0,251
Læringsmiljø	0,188
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,030
Primærhelsetjeneste	0,058
Antall fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,420
Fysioterapiårsverk (F233, 241 og 253) i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,359
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigert innbyggertall	0,221
Omsorg	0,363
Timer hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,456
Timer til annet enn hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,114
Oppholdsdøgn i institusjon i alt i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,344
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,086
Barnevern	0,043
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,261
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,539
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester	0,070
Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,473
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,472
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,055
Kultur	0,051
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,149
Utlån av bøker per innbygger	0,149
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,044
Besøk kino per innbygger	0,044
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,128
Kommunale fritidssenter, timer åpen årlig per 1 000 innbyggere 6-20 år	0,128
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (pst.)	0,358

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 2 Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat¹ oppgitt i pst. av brutto driftsinntekter. Tall for 2018.

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
101	Halden	103,6	97,9	87,5	96,6	103,1	110,1	70,5	97,4	96	3,7
104	Moss	99,3	101,7	101,8	120,8	96,6	105,5	83,2	107,4	96	1,7
105	Sarpsborg	102,4	100,5	93,9	96,3	101,3	107,4	93,1	99,0	97	1,5
106	Fredrikstad	100,0	100,8	96,0	98,2	80,6	91,8	76,1	96,7	96	0,4
111	Hvaler	100,4	98,7	56,6	123,9	190,4	105,7	73,1	108,8	108	2,4
118	Aremark	87,6	99,1	67,6	102,2	38,9	102,0	129,1	95,7	106	4,0
119	Marker	95,5	98,1	88,4	87,2	138,9	106,2	174,5	99,4	99	2,9
122	Trøgstad	100,4	102,4	80,3	99,8	157,6	75,4	103,4	100,4	94	-1,6
123	Spydeberg	97,8	97,1	86,0	125,4	115,2	101,7	80,5	107,1	95	-1,2
124	Askim	100,5	101,0	91,9	98,3	106,9	93,8	93,3	98,8	95	2,1
125	Eidsberg	102,6	101,4	89,4	108,5	160,3	92,7	66,7	103,6	95	0,8
127	Skiptvet	100,9	97,5	82,4	101,6	115,0	92,7	78,0	98,1	95	1,2
128	Rakkestad	102,2	100,1	102,1	96,0	131,7	79,2	69,5	97,4	96	3,5
135	Råde	105,3	98,9	85,5	91,8	145,7	95,3	52,3	95,9	95	1,8
136	Vygge	102,2	100,5	90,5	110,9	115,9	98,9	24,3	100,6	98	0,6
137	Våler	105,3	99,7	112,7	135,1	130,3	78,2	36,5	110,8	98	-0,1
138	Hobøl	107,3	98,8	98,4	129,8	108,0	87,0	67,0	109,3	96	-0,7
	Østfold	101,3	100,3	93,3	103,3	104,3	98,5	77,5	100,0	96,4	1,3
211	Vestby	101,4	99,3	96,8	90,6	73,8	87,0	75,0	93,1	97	5,5
213	Ski	100,2	102,5	117,9	109,5	111,8	104,1	89,6	105,4	94	1,0
214	Ås	100,8	100,9	84,0	92,8	92,8	99,5	120,7	97,5	97	1,2
215	Frogn	94,2	100,5	92,5	95,7	90,0	85,3	71,3	94,3	97	0,5
216	Nesodden	95,7	99,6	95,9	88,0	100,5	110,4	69,6	93,8	94	3,2
217	Oppegård	96,5	103,3	105,9	93,2	105,6	103,7	103,0	98,8	98	1,0
219	Bærum	94,7	102,5	102,7	94,5	71,4	97,0	90,6	96,0	106	5,3
220	Asker	96,1	101,6	99,0	116,6	84,4	83,6	72,8	102,6	104	3,8
221	Aurskog-Høland	98,3	98,0	87,0	83,0	117,3	111,9	109,3	94,3	93	1,3
226	Sørums	102,7	99,8	93,3	104,4	114,2	88,2	57,8	99,2	96	1,0
227	Fet	102,5	101,0	87,6	67,5	93,7	115,5	74,9	87,7	97	-1,5
228	Rælingen	101,9	100,7	90,8	85,9	91,2	86,5	87,2	92,8	93	3,4
229	Enebakk	100,7	100,2	87,3	99,9	130,7	87,2	75,5	98,6	91	0,2
230	Lørenskog	89,7	101,4	100,5	80,4	98,8	110,5	105,2	92,6	98	3,4
231	Skedsmo	94,8	101,7	107,9	101,5	107,1	100,7	84,7	100,2	96	0,7
233	Nittedal	100,8	101,1	101,5	98,4	100,5	96,9	60,6	97,7	98	2,0
234	Gjerdrum	106,2	97,0	98,4	100,7	108,8	74,7	106,1	99,3	97	3,2
235	Ullensaker	103,7	99,0	105,3	91,0	119,1	87,1	68,0	95,6	93	-0,9
236	Nes	104,9	99,5	108,2	88,5	122,9	85,2	77,9	95,7	93	-0,2
237	Eidsvoll	103,2	96,8	93,2	88,3	113,7	97,4	60,7	93,4	91	0,6
238	Nannestad	93,7	99,4	96,9	93,7	121,5	81,1	66,1	94,2	92	2,8
239	Hurdal	100,8	93,0	82,1	93,7	129,9	101,8	73,5	95,1	94	3,4
	Akershus	97,7	100,9	100,4	95,6	97,1	95,9	83,4	97,0	98,2	2,5
301	Oslo	94,0	102,7	108,7	92,5	81,1	98,8	110,1	97,1	105	5,2
402	Kongsvinger	99,1	97,8	101,1	85,2	133,4	109,0	98,4	96,0	96	2,1
403	Hamar	97,4	102,7	108,0	113,1	92,5	109,0	143,5	108,0	99	3,2
412	Ringsaker	102,9	99,3	94,3	116,2	113,8	121,3	73,9	106,6	97	1,4
415	Løten	96,9	99,8	106,4	90,0	112,6	88,2	80,8	95,0	96	5,2
417	Stange	102,1	102,2	91,3	101,2	83,0	95,1	70,5	98,2	97	1,5
418	Nord-Odal	99,4	98,1	85,4	93,7	87,2	125,8	49,0	94,9	98	-2,6
419	Sør-Odal	101,4	97,9	100,8	99,7	139,8	121,6	101,0	102,9	97	-0,2
420	Eidskog	109,1	100,3	99,3	111,5	134,6	112,8	75,0	106,8	97	1,0
423	Grue	99,4	95,3	90,0	89,4	133,4	122,3	82,6	96,4	99	2,1
425	Åsnes	99,7	100,7	92,8	105,8	124,2	111,1	76,2	102,4	95	-0,7
426	Våler	99,4	98,7	94,7	107,3	148,8	98,6	142,6	106,1	98	-5,0
427	Elverum	103,5	99,3	93,7	100,3	70,6	107,8	93,4	99,1	96	0,1
428	Trysil	107,0	99,5	89,5	107,5	113,4	109,1	174,5	108,1	102	-2,4
429	Åmot	108,8	97,1	87,9	103,4	151,0	131,8	121,8	106,7	103	-3,2
432	Rendalen	100,5	95,4	80,4	82,4	87,3	118,4	213,8	97,9	107	6,1
434	Engerdal	108,0	95,6	49,3	97,7	262,7	111,3	217,4	110,1	107	-4,7
436	Tolga	99,5	101,7	91,6	71,1	92,8	146,1	293,1	102,1	102	2,1
437	Tynset	103,3	97,2	101,3	102,6	99,0	98,7	157,2	103,6	98	2,7
438	Alvdal	87,4	98,0	106,3	125,4	61,5	110,0	148,3	108,6	104	-0,1
439	Follidal	104,0	95,8	84,8	85,3	122,4	114,7	338,9	107,5	103	-0,9
	Hedmark	101,3	99,7	96,8	103,9	107,0	110,7	105,6	102,7	98	1,2

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
501	Lillehammer	100,3	101,0	99,4	97,3	116,5	91,7	99,7	99,4	100	1,2
502	Gjøvik	103,7	98,3	112,4	103,2	108,0	102,3	86,5	101,8	97	0,8
511	Dovre	106,6	101,0	92,2	105,0	166,4	107,7	141,9	108,2	97	-1,5
512	Lesja	100,5	93,3	89,5	105,9	176,4	90,4	101,2	102,5	108	0,1
513	Skjåk	114,1	92,3	89,9	99,6	100,1	86,6	258,9	106,7	112	1,6
514	Lom	92,4	97,5	88,4	114,2	70,2	122,7	159,1	106,0	104	2,7
515	Vågå	95,7	95,3	104,3	112,3	144,1	98,8	147,7	107,0	103	0,3
516	Nord-Fron	99,5	99,1	95,2	90,1	104,7	118,7	149,0	99,8	110	-1,6
517	Sel	97,8	95,6	96,9	86,8	168,2	147,1	150,2	102,3	100	-0,9
519	Sør-Fron	90,6	93,9	114,8	87,2	105,7	88,1	67,1	90,9	109	1,4
520	Ringebu	92,8	100,4	84,3	81,9	83,1	73,7	126,8	90,3	107	0,3
521	Øyer	100,5	100,9	92,3	91,3	100,1	99,4	141,3	98,8	105	3,4
522	Gausdal	99,7	100,6	84,0	98,6	89,0	64,4	119,9	96,7	102	0,0
528	Østre Toten	98,7	97,7	101,1	94,0	134,8	90,9	85,8	97,2	94	1,0
529	Vestre Toten	101,7	100,3	103,5	97,2	131,8	92,7	69,0	98,8	97	0,8
532	Jevnaker	97,5	99,5	100,8	82,1	108,6	100,1	101,5	93,5	95	0,9
533	Lunner	100,6	99,2	108,5	94,5	101,7	98,5	27,1	94,6	94	-1,1
534	Gran	100,5	97,7	104,7	91,3	97,9	108,7	93,3	96,8	91	2,5
536	Søndre Land	100,2	100,3	87,9	145,1	119,0	67,1	104,8	114,5	91	-1,1
538	Nordre Land	97,2	95,9	115,7	114,1	145,7	80,3	145,6	107,5	102	0,9
540	Sør-Aurdal	88,4	95,1	92,8	108,8	103,6	115,5	159,9	104,0	105	0,7
541	Etnedal	91,3	95,7	83,7	90,9	125,6	125,1	181,9	100,3	107	-3,5
542	Nord-Aurdal	98,2	97,0	107,0	90,8	98,1	130,1	203,5	103,3	103	3,2
543	Vestre Slidre	97,5	95,2	98,1	94,9	124,7	139,6	198,0	105,2	112	7,4
544	Øystre Slidre	113,4	96,0	96,3	90,9	75,6	114,7	217,4	103,5	108	6,6
545	Vang	83,3	95,4	86,0	140,9	154,5	113,2	168,5	117,0	111	2,2
	Oppland	100,0	98,5	101,5	98,5	115,4	99,2	109,9	100,3	99,2	1,0
602	Drammen	98,5	99,1	103,6	93,3	93,0	84,6	107,2	96,3	92	3,8
604	Kongsberg	102,6	102,1	104,7	125,0	73,6	87,7	81,2	107,3	98	1,8
605	Ringerike	98,2	97,9	96,6	95,3	92,3	104,5	64,3	95,4	94	1,0
612	Hole	96,1	104,6	96,6	78,5	144,1	88,0	86,1	92,9	99	2,1
616	Nes	103,1	98,4	120,2	140,0	111,6	81,7	148,9	117,5	105	-1,2
617	Gol	101,1	99,4	97,4	126,4	104,7	87,7	116,9	109,7	109	-0,3
618	Hemsedal	100,6	98,3	144,4	118,0	82,1	65,7	234,3	112,4	102	1,9
619	Ål	88,9	98,1	100,4	98,8	93,3	88,4	182,7	100,5	108	3,9
620	Hol	107,5	101,0	108,2	114,6	96,1	64,0	167,6	108,0	135	-0,9
621	Sigdal	95,0	96,0	104,5	95,6	77,5	112,3	98,6	96,7	101	1,6
622	Krødsherad	91,5	101,2	107,4	119,0	67,5	123,7	60,7	104,6	106	8,2
623	Modum	97,9	98,8	103,3	110,6	102,1	91,7	66,7	101,2	93	1,6
624	Øvre Eiker	101,4	101,0	92,9	92,4	111,6	103,9	69,4	96,5	91	1,1
625	Nedre Eiker	98,3	100,7	99,1	82,3	122,2	122,1	56,6	93,7	91	2,7
626	Lier	99,8	100,5	97,8	98,0	88,8	95,0	70,4	96,9	95	2,3
627	Røyken	94,0	101,3	102,1	76,4	98,2	83,1	36,3	86,4	96	0,8
628	Hurum	99,1	98,8	67,2	80,6	127,8	114,1	50,9	90,3	91	-3,2
633	Nore og Uvdal	97,5	98,8	102,3	138,9	154,1	74,6	203,5	119,4	124	-0,7
	Buskerud	98,7	99,9	100,2	97,1	98,4	94,3	83,5	97,4	95,5	1,9
701	Horten	97,5	101,9	88,6	79,1	103,3	108,2	94,3	92,3	90	2,9
704	Tønsberg	100,3	101,2	97,3	99,7	113,8	114,2	112,9	102,3	93	0,8
710	Sandefjord	102,2	100,6	95,7	85,0	82,1	94,1	70,5	92,1	91	4,2
711	Svelvik	97,3	98,7	98,3	88,5	90,9	112,1	52,5	93,0	93	-1,4
713	Sande	104,5	99,5	100,6	90,5	89,5	91,3	74,5	94,8	97	1,5
716	Re	104,2	97,3	92,8	102,8	105,0	102,1	39,9	97,8	96	-1,9
	Vestfold	100,9	100,7	95,2	89,7	96,7	103,2	84,1	95,6	92,1	1,3
805	Porsgrunn	108,5	99,7	92,3	98,5	84,6	90,6	94,8	98,7	97	0,7
806	Skien	98,8	99,4	89,6	103,9	95,2	102,5	125,0	101,7	95	2,0
807	Notodden	101,6	98,3	99,1	87,0	113,4	98,2	87,3	94,8	100	-0,4
811	Siljan	83,5	97,3	82,1	72,1	106,7	125,9	101,4	87,7	104	3,8
814	Bamble	99,9	98,5	97,6	99,2	111,3	121,2	89,1	100,6	100	1,1
815	Kragerø	103,0	99,7	92,9	99,9	105,2	132,6	109,5	102,9	99	0,1
817	Drangedal	100,6	96,0	90,1	95,2	92,0	121,3	91,5	97,4	97	0,2
819	Nome	99,5	100,1	89,3	141,1	91,6	132,1	195,7	121,0	98	0,5
821	Bø	102,3	97,8	106,9	124,8	74,0	117,3	156,5	112,2	101	0,2
822	Sauherad	88,0	99,6	96,6	98,5	124,7	116,6	122,7	100,7	101	1,3
826	Tinn	99,1	101,7	105,6	127,9	108,8	92,3	205,5	116,0	125	1,2
827	Hjartdal	105,8	97,8	81,7	88,2	66,2	112,1	176,4	98,3	121	2,9
828	Seljord	94,6	94,8	84,2	96,2	142,6	124,5	176,0	102,9	100	0,3
829	Kviteseid	99,9	97,8	68,8	103,0	138,4	101,7	131,9	102,1	101	3,1

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
831	Fyresdal	84,2	94,8	89,2	130,2	85,4	91,8	262,7	113,6	114	4,3
833	Tokke	96,8	95,0	102,1	120,1	85,4	82,6	286,8	113,3	134	4,5
834	Vinje	101,1	96,3	103,5	117,8	107,2	73,0	170,0	107,9	142	2,7
	Telemark	101,0	99,0	93,0	103,5	97,8	105,0	123,0	102,2	100,2	1,2
901	Risør	95,0	95,9	86,3	94,5	144,4	104,3	58,1	95,4	96	0,2
904	Grimstad	103,0	97,9	100,6	101,9	100,5	98,7	83,4	99,7	96	0,2
906	Arendal	102,9	100,3	98,3	89,9	99,8	93,9	69,5	94,8	95	1,8
911	Gjerstad	90,6	99,5	93,7	112,6	163,4	120,8	41,8	103,8	104	1,7
912	Vegårshei	96,3	96,3	77,3	102,3	135,6	127,0	78,3	100,3	100	1,2
914	Tvedestrand	104,8	96,9	122,4	92,6	132,5	137,5	156,6	105,5	97	1,1
919	Froland	100,2	97,6	99,0	100,0	142,6	96,6	86,5	100,3	96	-0,7
926	Lillesand	101,7	96,9	97,6	104,9	100,3	87,4	43,7	97,4	94	1,1
928	Birkenes	93,5	93,4	102,3	101,2	112,4	51,2	162,5	98,1	97	-0,3
929	Åmli	94,5	92,9	87,9	71,3	190,1	73,9	188,7	92,8	105	1,4
937	Evje og Hornes	94,1	96,3	98,2	87,2	118,6	107,8	93,4	94,4	93	2,2
	Aust-Agder	101,0	98,2	98,8	95,6	111,4	96,7	81,3	97,4	95,8	1,2
1001	Kristiansand	98,7	100,1	94,8	97,3	90,0	101,8	98,4	98,2	97	2,0
1002	Mandal	98,8	99,6	92,7	91,0	129,6	77,4	81,9	94,8	97	2,7
1003	Farsund	101,7	98,7	92,6	76,0	107,2	83,7	130,0	91,5	97	3,6
1004	Flekkefjord	99,5	97,4	108,7	125,4	95,7	85,4	103,5	108,0	97	2,7
1014	Vennesla	103,4	95,3	103,2	92,5	118,8	91,7	94,6	96,7	97	0,9
1017	Songdalen	97,1	97,7	101,6	81,1	112,6	89,2	95,1	91,7	95	0,5
1018	Søgne	101,3	96,9	95,8	94,9	114,6	99,8	76,6	96,7	94	0,3
1021	Mamardal	107,3	93,6	117,6	114,3	116,0	90,2	102,9	105,8	101	-8,5
1027	Audnedal	104,8	92,0	112,4	117,4	128,3	109,3	105,6	107,9	108	-3,0
1029	Lindesnes	100,7	95,4	97,8	67,6	134,4	99,5	91,1	88,0	99	0,8
1032	Lyngdal	101,2	95,3	108,7	113,1	130,0	110,0	97,8	106,1	92	1,9
1037	Kvinesdal	94,3	95,4	101,6	95,0	98,7	76,8	135,3	96,3	112	2,2
1046	Sirdal	90,6	99,4	92,9	124,4	126,6	73,9	228,3	112,7	183	-1,1
	Vest-Agder	99,5	98,5	97,6	96,5	103,6	95,7	99,6	97,9	98,1	1,7
1101	Eigersund	96,2	96,1	97,2	107,1	156,2	105,4	110,1	104,1	98	-0,3
1102	Sandnes	99,1	100,8	97,1	92,1	93,4	95,0	83,0	95,5	93	3,0
1103	Stavanger	99,5	102,4	103,7	97,9	95,1	97,2	102,3	99,7	101	3,7
1106	Haugesund	103,1	98,2	104,7	104,9	96,5	94,2	151,9	104,2	97	2,9
1111	Sokndal	92,6	95,9	61,5	110,0	184,7	114,5	179,9	107,9	101	3,1
1112	Lund	99,6	95,7	104,3	88,3	205,7	93,0	167,2	102,3	97	-2,4
1114	Bjerkreim	95,5	97,1	108,0	83,2	189,1	102,8	191,0	101,6	99	2,7
1119	Hå	92,2	95,8	91,7	104,7	114,1	89,3	93,7	98,5	90	4,3
1120	Klepp	104,2	97,4	93,9	97,7	105,7	86,5	91,2	97,6	91	3,0
1121	Time	98,1	97,1	92,8	97,2	104,6	91,0	108,4	97,5	91	0,4
1122	Gjesdal	103,1	96,7	88,0	94,5	113,9	116,9	95,5	98,5	94	3,3
1124	Sola	107,8	100,5	97,9	85,9	85,2	91,9	88,5	94,3	97	3,8
1127	Randaberg	102,3	102,7	130,6	104,4	146,9	122,9	90,7	107,6	97	-0,2
1129	Forsand	97,8	95,3	107,3	149,4	149,4	103,4	202,7	124,4	167	-0,4
1130	Strand	100,9	96,0	96,1	96,4	103,4	98,3	111,5	98,2	95	3,3
1133	Hjelmeland	98,6	100,4	102,3	72,3	206,9	94,3	173,6	97,9	125	8,6
1134	Suldal	100,3	95,4	88,1	127,1	98,4	127,0	288,8	119,5	154	10,5
1135	Sauda	102,1	96,5	87,7	100,4	130,3	100,5	95,9	100,0	117	3,2
1141	Finnøy	98,0	94,9	93,3	93,8	158,4	105,7	142,5	100,8	105	9,5
1142	Rennesøy	103,3	100,4	90,7	98,8	117,9	102,4	98,7	100,5	97	3,3
1146	Tysvær	102,8	95,6	114,1	110,3	132,4	109,7	126,0	107,3	120	9,0
1149	Karmøy	101,9	98,2	82,3	106,1	103,9	98,0	94,0	100,7	95	2,6
1160	Vindafjord	100,1	97,2	82,9	112,2	121,1	88,3	76,9	101,6	102	2,1
	Rogaland	100,4	99,5	98,1	98,9	105,7	97,4	105,0	99,7	98,2	3,3
1201	Bergen	101,8	101,1	103,8	97,1	92,1	96,2	94,9	98,9	100	4,3
1211	Etnes	99,8	96,7	99,4	73,9	64,4	130,1	135,3	92,0	102	5,4
1216	Sveio	100,7	94,8	85,7	101,6	113,4	113,8	61,8	98,1	93	5,4
1219	Bømlo	107,9	95,3	93,6	118,1	93,7	84,0	98,2	104,8	96	2,6
1221	Stord	105,4	97,1	95,1	104,9	110,3	97,8	95,4	101,7	94	0,2
1222	Fitjar	99,4	92,6	84,0	123,2	84,3	98,3	117,3	105,6	104	5,4
1223	Tysnes	107,1	95,5	93,9	106,8	105,9	96,1	83,9	101,2	103	3,5
1224	Kvinnherad	102,1	96,4	97,1	105,6	101,2	100,7	127,5	102,8	105	2,0
1231	Ullensvang	93,6	99,6	93,4	84,6	80,2	115,1	159,0	96,1	122	-3,7
1235	Voss	103,7	97,6	101,7	109,4	109,5	93,7	114,0	104,2	101	-0,5
1238	Kvam	98,8	97,7	118,0	107,6	125,8	101,4	137,4	106,2	111	4,7
1241	Fusa	105,8	96,6	94,2	134,4	115,9	63,2	41,7	107,3	103	6,2
1242	Samnanger	108,1	99,7	89,3	87,0	81,8	91,0	118,2	95,4	105	1,4

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
1243	Os	104,8	101,2	89,4	116,3	94,7	96,4	70,5	104,4	92	6,4
1244	Austevoll	107,9	94,4	82,1	104,7	97,7	68,8	111,0	98,7	100	6,1
1245	Sund	103,6	98,1	83,0	78,6	96,1	110,1	64,9	90,1	95	3,2
1246	Fjell	103,1	101,3	100,9	84,0	108,9	98,9	88,4	94,8	93	-3,3
1247	Askøy	105,8	100,3	84,0	98,3	99,0	108,6	51,2	97,5	94	-0,3
1251	Vaksdal	90,3	99,7	84,1	96,1	154,9	124,0	80,1	99,1	115	3,5
1253	Osterøy	98,2	94,0	98,2	89,9	118,4	106,9	106,9	96,1	98	3,1
1256	Meland	106,5	97,9	93,7	102,5	83,6	104,9	92,0	100,2	97	0,8
1259	Øygarden	109,0	100,6	86,3	109,0	121,4	140,3	158,9	110,8	147	6,2
1260	Radøy	96,0	97,3	101,0	91,5	126,9	134,4	113,4	99,9	98	3,6
1263	Lindås	100,7	97,2	100,4	117,9	91,6	106,4	75,6	104,8	109	2,9
1264	Austrheim	102,7	97,2	83,8	97,8	127,9	118,9	172,7	104,2	104	0,4
1266	Masfjorden	96,7	97,7	101,2	101,2	126,1	158,6	237,8	111,6	121	3,4
	Hordaland	102,5	99,8	99,4	99,5	97,4	99,2	94,3	99,7	100,0	3,3
1401	Flora	108,5	97,9	94,3	103,1	99,5	100,0	96,9	101,4	101	-0,5
1411	Gulen	109,9	99,6	63,4	99,7	183,1	98,8	150,7	105,3	112	11,4
1413	Hyllestad	109,2	95,3	105,7	122,5	148,7	87,5	437,1	127,1	106	8,4
1416	Høyanger	92,5	100,0	92,8	143,1	108,1	121,1	218,3	121,9	140	0,5
1417	Vik	99,1	95,8	93,0	126,0	145,2	78,8	149,3	110,8	118	2,3
1418	Balestrand	86,3	99,8	85,2	269,3	78,0	115,7	184,1	162,8	129	-3,1
1419	Leikanger	113,8	103,4	99,9	115,1	76,9	87,9	259,7	114,8	104	-2,6
1420	Sogndal	107,1	99,9	99,0	135,7	96,4	106,5	79,0	113,2	103	5,4
1421	Aurland	92,7	101,4	106,6	147,9	104,9	78,7	237,5	122,7	176	8,2
1424	Årdal	106,7	101,9	99,2	122,7	120,8	69,9	162,3	111,7	118	2,9
1426	Luster	100,2	99,2	106,8	102,1	96,9	75,5	117,8	100,0	113	0,9
1428	Askvoll	99,4	95,1	99,9	87,0	127,0	121,4	121,7	97,7	98	4,4
1429	Fjaler	93,3	101,0	92,8	107,2	114,7	80,3	61,1	98,6	100	4,0
1430	Gaular	99,0	96,7	102,1	112,8	89,7	110,4	43,6	101,2	101	4,2
1431	Jølster	107,9	99,1	81,8	104,4	107,8	99,1	141,1	103,9	108	-0,4
1432	Førde	107,1	101,0	102,3	110,4	86,3	108,5	106,3	105,6	99	0,4
1433	Naustadal	108,5	98,1	120,5	89,0	134,1	123,4	88,2	100,5	102	-0,6
1438	Bremanger	91,3	99,7	96,1	142,4	122,3	94,1	199,1	119,3	120	7,1
1439	Vågsøy	100,4	100,0	95,9	107,4	132,0	93,9	80,1	102,4	99	-0,2
1441	Selje	90,8	102,7	81,0	108,0	132,4	84,6	99,6	101,3	99	7,7
1443	Eid	107,4	96,9	107,5	105,0	110,6	105,0	224,7	109,8	97	-1,6
1444	Hornindal	107,8	101,7	115,3	143,0	57,4	50,2	109,7	113,3	101	-2,7
1445	Gloppen	109,7	97,2	110,1	99,2	105,1	97,4	192,8	105,9	99	-0,3
1449	Stryn	102,1	99,1	98,2	100,8	75,6	93,2	89,5	98,2	96	2,5
	Sogn og Fjordane	103,6	99,3	98,7	114,1	106,2	97,7	133,7	107,3	106,1	2,1
1502	Molde	98,6	99,9	111,6	115,7	81,1	84,7	110,1	104,7	98	1,2
1504	Ålesund	101,5	101,6	88,3	109,3	94,4	86,9	97,9	102,1	97	0,9
1505	Kristiansund	101,7	100,0	101,9	127,7	93,7	99,0	59,5	108,0	98	-0,9
1511	Vanylven	99,1	95,5	106,9	145,2	155,5	97,9	133,3	119,4	92	4,7
1514	Sande	100,8	93,3	73,4	135,8	133,3	83,6	146,3	112,5	95	-1,1
1515	Herøy	105,6	96,7	92,6	119,7	117,0	117,3	136,7	110,6	93	0,1
1516	Ulstein	114,7	98,1	107,2	114,1	101,9	108,2	138,3	109,9	96	0,7
1517	Hareid	104,1	97,1	97,5	122,4	116,5	112,0	130,1	111,0	92	-0,3
1519	Volda	111,2	98,5	98,9	132,1	114,7	93,9	93,3	112,8	96	0,7
1520	Ørsta	105,5	98,0	95,6	106,1	128,0	86,9	84,9	101,8	94	0,3
1523	Ørskog	92,5	99,2	95,8	105,0	149,6	121,7	140,0	105,9	99	-1,9
1524	Norddal	92,1	96,8	91,6	107,6	161,6	67,7	214,4	106,4	123	-2,3
1525	Stranda	102,7	101,2	83,6	121,3	142,4	50,2	143,8	108,1	100	2,9
1528	Sykkylven	102,2	97,7	96,2	102,0	150,4	76,8	97,1	100,6	93	0,3
1529	Skodje	101,0	98,0	88,6	131,3	153,2	97,5	80,6	111,5	99	3,0
1531	Sula	108,8	99,9	86,2	107,6	119,4	67,3	82,8	101,0	91	-1,3
1534	Haram	104,6	97,8	86,6	97,7	110,2	74,8	78,2	96,1	91	-0,4
1535	Vestnes	102,7	96,1	83,8	191,9	101,2	86,6	135,0	132,7	95	1,4
1539	Rauma	99,5	96,0	104,4	112,7	97,0	80,3	174,8	106,1	102	0,9
1543	Neset	99,4	100,7	100,7	111,3	99,5	124,6	70,0	104,4	107	1,5
1545	Midsund	98,6	97,3	98,9	110,9	97,7	79,9	132,3	103,1	94	2,5
1546	Sandøy	103,6	96,4	101,7	80,4	65,2	51,1	233,8	94,5	105	-1,6
1547	Aukra	95,4	99,7	88,5	107,9	117,1	139,7	137,7	106,9	214	22,8
1548	Fræna	97,9	100,1	86,7	119,3	90,0	86,5	69,0	103,0	102	0,5
1551	Eide	102,9	98,7	91,5	120,6	114,7	72,8	103,6	106,0	95	-6,1
1554	Averøy	105,3	98,6	65,3	101,0	97,4	103,4	114,7	99,7	101	3,2
1557	Gjemnes	99,4	91,7	93,9	86,9	111,8	82,5	150,9	94,5	101	4,3
1560	Tingvoll	105,0	97,5	92,2	83,9	135,1	83,2	255,3	102,1	101	4,3

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
1563	Sunnadal	105,7	101,3	100,8	139,7	108,1	85,3	142,6	117,2	114	-0,4
1566	Surnadal	103,8	97,0	90,3	131,5	108,6	81,9	165,8	113,1	101	-2,3
1567	Rindal	98,3	103,4	86,1	123,9	95,8	50,4	68,3	103,2	106	-0,5
1571	Halsa	91,4	99,7	45,6	127,9	98,2	76,0	99,6	103,8	104	3,5
1573	Smøla	97,1	94,0	102,4	107,4	188,4	105,7	212,4	110,7	105	11,5
1576	Aure	102,2	95,7	80,7	100,7	112,7	94,3	143,4	100,7	122	4,0
	Møre og Romsdal	102,5	99,1	94,2	117,1	106,8	89,3	109,7	106,0	99,7	1,2
5001	Trondheim	102,0	100,7	104,6	98,4	89,6	116,2	104,9	101,1	100	1,8
5004	Steinkjer	103,8	97,2	85,2	104,0	98,7	126,1	97,1	102,1	96	2,1
5005	Namsos	101,2	95,6	101,0	104,5	118,2	93,0	121,5	102,1	100	1,3
5011	Hemne	112,9	96,9	83,7	114,1	147,9	93,4	109,1	107,5	100	-3,2
5013	Hitra	105,3	94,6	101,3	132,9	164,1	112,2	131,8	116,7	98	8,4
5014	Frøya	102,8	93,6	89,8	136,4	114,6	113,6	324,4	124,4	104	8,9
5015	Ørland	103,6	98,7	96,0	76,1	125,9	95,0	162,1	95,3	95	3,3
5016	Agdenes	110,2	100,6	60,7	143,5	65,7	60,3	139,0	113,0	97	6,0
5017	Bjugn	104,5	94,6	94,9	38,2	100,2	83,7	101,8	75,5	99	6,8
5018	Åfjord	99,3	96,0	121,0	118,9	115,3	88,7	149,0	109,3	97	4,8
5021	Oppdal	106,4	100,5	95,7	120,9	119,2	89,4	176,7	112,5	104	4,3
5022	Rennebu	84,9	92,3	95,7	130,8	128,5	83,3	157,6	109,6	111	4,2
5023	Meldal	104,4	95,8	97,4	99,7	121,3	88,0	94,1	99,1	101	3,5
5024	Orkdal	105,9	100,0	96,0	90,7	104,3	106,6	83,4	97,1	92	4,0
5025	Rørøs	100,8	97,5	82,3	104,8	108,8	102,7	181,5	104,9	104	2,6
5026	Holtålen	85,5	93,7	66,3	99,4	107,4	97,7	206,4	99,5	101	3,7
5027	Midtre Gauldal	111,1	95,3	90,9	105,5	159,2	95,8	112,9	104,9	96	2,7
5028	Melhus	103,9	99,2	88,3	105,1	80,2	92,1	103,9	100,4	93	2,0
5029	Skaun	106,8	100,7	84,7	81,8	77,8	109,2	85,2	92,7	95	0,4
5030	Klæbu	102,5	100,2	80,4	119,0	94,3	126,6	95,8	107,6	98	0,9
5031	Malvik	98,6	100,8	104,7	80,2	125,2	117,9	90,4	94,9	95	2,3
5032	Selbu	103,0	96,8	98,6	101,3	62,3	107,1	154,8	101,7	100	-0,6
5034	Meråker	117,9	93,1	107,4	114,5	107,9	90,3	260,3	114,6	110	1,3
5035	Stjørdal	104,8	96,6	92,3	82,2	86,1	110,3	95,2	92,9	91	3,1
5037	Levanger	107,6	99,1	101,5	89,6	127,0	78,1	66,3	95,2	95	-0,6
5038	Verdal	104,6	98,7	92,9	85,1	127,6	97,3	103,0	95,7	95	-0,4
5039	Verran	101,8	100,2	96,0	82,7	91,8	99,2	117,8	94,3	104	1,4
5040	Namdalseid	102,1	97,2	104,5	96,1	87,9	41,6	199,2	98,9	106	4,2
5041	Snåsa	104,5	97,6	93,3	111,2	72,8	118,4	195,6	108,8	103	-3,5
5042	Lierne	90,6	96,9	85,4	122,8	134,8	104,4	243,6	114,3	120	2,0
5045	Grong	92,7	98,5	105,7	122,0	119,9	150,7	152,2	113,9	113	2,0
5046	Høylandet	92,7	98,1	123,3	112,8	103,9	67,0	247,6	109,7	105	1,7
5047	Overhalla	107,5	94,3	78,5	88,6	74,8	102,6	151,5	96,0	98	1,1
5050	Vikna	113,6	97,9	95,2	98,6	107,5	118,7	75,9	101,2	101	11,4
5051	Nærøy	93,4	97,2	91,3	119,5	129,8	134,2	104,8	108,8	100	14,0
5053	Indreøy	101,0	96,1	101,5	75,0	101,3	118,4	125,7	92,8	101	1,8
	Trøndelag	103,0	99,0	98,5	97,8	100,2	109,0	111,6	100,6	98,5	2,6
1804	Bodø	100,2	100,9	109,7	91,9	96,7	105,1	71,3	96,6	103	0,6
1805	Narvik	104,4	101,5	118,3	124,0	95,1	118,2	92,5	111,6	105	2,2
1812	Sømna	109,9	93,2	98,5	118,3	99,6	121,4	192,8	112,6	102	3,7
1813	Brønnøy	99,9	98,7	99,1	119,5	99,1	93,9	70,1	104,7	101	4,4
1815	Vega	103,4	93,6	97,7	132,6	190,2	97,3	141,6	116,4	107	-1,1
1818	Herøy	102,8	93,5	109,9	97,9	85,5	116,6	117,1	100,0	105	12,7
1820	Alstahaug	102,4	100,1	106,4	114,1	130,3	87,5	114,5	107,1	101	1,6
1822	Leirfjord	103,3	94,2	125,2	96,0	131,6	127,0	46,4	99,6	102	2,1
1824	Vefsn	104,0	97,7	99,6	112,6	151,1	98,3	112,5	107,3	102	0,8
1825	Grane	97,8	97,9	86,5	69,6	165,2	96,0	225,0	96,2	113	6,5
1826	Hattfjellidal	90,4	96,0	126,8	118,4	108,2	109,9	187,6	111,2	118	4,5
1828	Nesna	102,9	96,0	67,0	70,0	112,0	100,4	123,6	88,4	103	1,2
1832	Hemnes	101,3	95,8	105,4	101,2	144,6	126,4	172,1	107,3	126	-1,0
1833	Rana	103,7	96,3	90,3	114,2	123,3	116,2	85,1	105,6	103	5,5
1834	Lurøy	100,1	98,5	93,8	130,5	150,1	63,7	141,1	112,1	118	18,0
1836	Rødøy	87,5	96,8	107,3	74,2	101,6	69,8	143,5	88,4	119	17,1
1837	Meløy	96,9	95,8	106,0	122,1	104,5	119,9	58,2	106,2	114	5,2
1838	Gildeskål	85,5	96,7	71,1	104,8	116,0	116,8	113,0	99,5	117	1,1
1840	Saltdal	100,2	94,8	92,7	144,2	122,6	126,3	133,3	118,8	101	1,1
1841	Fauske	101,6	96,0	96,8	90,2	148,5	123,6	91,8	98,8	108	-2,0
1845	Sørfold	98,3	96,8	107,3	91,4	146,1	111,4	224,5	105,3	154	-0,9
1849	Hamarøy	84,1	98,6	108,4	100,1	209,0	156,9	194,3	111,2	120	1,5
1850	Tysfjord	99,3	95,8	94,4	96,9	206,8	124,6	533,9	125,8	119	3,6

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
1851	Lødingen	98,5	100,8	89,1	176,4	109,8	100,2	101,2	127,6	100	0,5
1854	Ballangen	100,8	99,9	81,3	101,2	110,4	106,0	85,6	99,6	106	4,9
1860	Vestvågøy	106,1	96,6	96,6	107,3	118,4	100,9	97,9	103,3	97	-0,2
1865	Vågan	101,1	99,3	100,1	122,1	115,4	106,9	79,5	108,1	99	0,8
1866	Hadsel	107,7	100,7	98,9	114,3	76,8	115,4	95,4	106,4	101	4,8
1867	Bø	100,9	99,5	94,2	110,3	97,1	120,6	122,6	105,9	102	1,8
1868	Øksnes	105,4	98,6	118,2	123,4	73,4	97,7	94,2	108,5	94	5,6
1870	Sortland	105,9	99,3	115,5	106,0	96,4	119,0	108,8	105,5	101	1,8
	Nordland	102,0	98,6	103,2	108,3	113,5	109,6	99,6	104,4	104,3	2,7
1902	Tromsø	104,7	101,2	112,2	111,9	86,7	108,5	100,3	106,1	104	-1,1
1903	Harstad	101,3	98,9	110,3	99,1	100,4	93,5	126,7	101,1	103	4,1
1913	Skånland	104,2	98,4	117,2	133,8	102,6	100,9	66,8	112,0	102	4,0
1920	Lavangen	87,0	95,6	85,2	139,3	121,3	107,8	184,7	116,0	113	0,8
1922	Bardu	101,0	102,3	97,1	100,5	165,9	82,4	72,0	101,0	119	-3,5
1923	Salangen	111,6	95,0	125,6	133,7	186,0	128,9	107,5	120,3	108	4,5
1924	Målselv	103,4	99,6	103,6	127,8	169,2	96,0	127,6	114,8	107	-0,2
1925	Sørreisa	94,3	98,2	93,1	88,2	121,5	94,2	91,7	94,0	99	-1,0
1933	Balsfjord	100,9	93,5	89,9	134,2	108,4	88,2	66,0	108,1	103	3,1
1938	Lynghen	103,7	93,7	97,1	107,0	112,8	96,7	186,7	106,1	110	2,1
1939	Storfjord	98,5	96,1	86,7	125,9	110,0	96,5	179,5	111,6	118	1,2
1941	Skjervøy	104,4	95,4	106,1	127,9	211,4	75,8	135,6	114,9	110	8,3
1942	Nordreisa	104,7	95,9	105,4	127,0	141,5	136,2	86,3	113,4	103	1,8
	Troms	103,3	99,6	108,7	112,4	104,8	103,3	107,0	106,2	104,7	1,8
2003	Vadsø	102,2	97,5	91,4	130,9	102,9	116,7	200,3	116,8	109	1,0
2004	Hammerfest	100,4	98,8	102,1	124,0	117,2	129,8	111,2	112,0	142	6,7
2011	Kautokeino	104,6	96,7	105,9	185,5	90,2	130,5	60,3	130,9	117	6,1
2012	Alta	102,9	96,9	108,8	129,8	114,3	130,1	80,8	112,7	111	1,4
2020	Porsanger	100,9	98,3	95,8	132,2	162,4	117,2	82,8	114,1	111	-5,4
2022	Lebesby	90,0	97,0	135,6	145,4	129,8	125,1	221,3	125,4	142	8,5
2025	Tana	101,1	94,0	110,6	119,7	137,0	179,8	214,7	119,4	117	-1,3
2028	Båtsfjord	100,1	100,0	91,7	104,9	76,1	99,2	169,1	103,7	121	1,2
2030	Sør-Varanger	105,9	100,2	104,9	110,6	112,1	89,6	114,9	105,7	116	2,5
	Finnmark	102,4	97,9	104,3	127,5	115,3	122,3	115,6	113,1	118,7	3,2

¹ Fylkessnitt for netto driftsresultat er oppgitt for alle kommuner i fylket, ikke bare for kommunene som inngår i produksjonsindeksen.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 3 Samlet produksjonsindeks, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat¹ oppgitt i pst. av brutto driftsinntekter. Tall for årene 2016-2018.

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
101 Halden	98,0	98,5	97,4	95	96	96	4,5	6,2	3,7
104 Moss	103,0	108,2	107,4	95	95	96	3,1	4,1	1,7
105 Sarpsborg	95,5	97,7	99,0	97	96	97	3,1	2,4	1,5
106 Fredrikstad	97,4	96,0	96,7	96	96	96	2,2	2,6	0,4
111 Hvaler	106,0	112,6	108,8	108	108	108	-0,6	3,9	2,4
118 Aremark	117,7	112,0	95,7	105	107	106	-0,5	-0,7	4,0
119 Marker	96,8	106,3	99,4	98	99	99	6,9	6,5	2,9
122 Trøgstad	96,6	99,9	100,4	95	94	94	4,9	3,4	-1,6
123 Spydeberg		103,7	107,1		95	95		1,5	-1,2
124 Askim	97,0	96,8	98,8	96	95	95	3,3	3,1	2,1
125 Eidsberg	100,7	103,0	103,6	90	94	95	1,6	3,5	0,8
127 Skiptvet	100,3	103,3	98,1	98	96	95	4,5	2,9	1,2
128 Rakkestad	102,2		97,4	97		96	3,7		3,5
135 Råde	90,9		95,9	94		95	3,4		1,8
136 Rygge	97,0	97,7	100,6	97	97	98	3,9	1,6	0,6
137 Våler	103,2	106,1	110,8	98	97	98	6,6	4,8	-0,1
138 Hobøl	109,6	101,8	109,3		97	96	4,6	17,3	-0,7
211 Vestby	93,3	93,7	93,1	97	97	97	4,2	4,7	5,5
213 Ski	101,9	105,3	105,4	94	94	94	1,8	1,1	1,0
214 Ås	91,8	94,9	97,5	95	96	97	3,6	2,1	1,2
215 Frogn	94,4	96,7	94,3	98	97	97	2,9	2,7	0,5
216 Nesodden	91,9	95,3	93,8	94	94	94	3,4	2,0	3,2
217 Oppegård	97,7	99,5	98,8	98	98	98	5,3	4,1	1,0
219 Bærum	95,8	97,0	96,0	106	107	106	8,6	9,4	5,3
220 Asker	100,1	101,0	102,6	104	104	104	7,7	8,5	3,8
221 Aurskog-Høland	89,5	94,9	94,3	93	93	93	5,0	4,3	1,3
226 Sørum	95,3	95,1	99,2	96	96	96	3,2	1,4	1,0
227 Fet	83,9	84,1	87,7	96	97	97	3,5	1,6	-1,5
228 Rælingen	88,6	90,8	92,8	93	93	93	2,1	2,6	3,4
229 Enebakk	98,8	101,9	98,6	91	91	91	4,5	2,3	0,2
230 Lørenskog	92,3	93,3	92,6	97	98	98	2,3	3,3	3,4
231 Skedsmo	102,1	98,9	100,2	95	96	96	3,2	4,5	0,7
233 Nittedal	97,5	97,7	97,7	97	98	98	5,4	3,9	2,0
234 Gjerdrum	100,7	102,7	99,3	95	99	97	7,5	7,4	3,2
235 Ullensaker	92,2	95,4	95,6	93	93	93	3,9	0,1	-0,9
236 Nes	94,5	99,3	95,7	94	93	93	1,9	0,1	-0,2
237 Eidsvoll	90,7	92,7	93,4	92	92	91	4,6	3,6	0,6
238 Nannestad	93,0	91,0	94,2	91	91	92	5,4	5,8	2,8
239 Hurdal	108,2	103,3	95,1	95	95	94	0,1	3,0	3,4
301 Oslo	99,7	97,5	97,1	102	104	105	2,7	4,3	5,2
402 Kongsvinger	92,2	96,1	96,0	94	95	96	2,1	2,9	2,1
403 Hamar	109,5	109,8	108,0	100	99	99	4,8	5,4	3,2
412 Ringsaker	109,5	110,1	106,6	96	96	97	4,5	2,9	1,4
415 Løten	92,4	93,3	95,0	95	95	96	6,1	4,7	5,2
417 Stange		100,5	98,2		96	97		3,8	1,5
418 Nord-Odal	100,5	100,0	94,9	97	99	98	0,9	-1,0	-2,6
419 Sør-Odal	95,4		102,9	96		97	4,5		-0,2
420 Eidskog	106,8	109,7	106,8	97	97	97	4,3	1,9	1,0
423 Grue	99,9	99,6	96,4	98	100	99	2,2	3,8	2,1
425 Åsnes	102,1	104,0	102,4	95	94	95	4,9	4,8	-0,7
426 Våler	111,5	108,2	106,1	98	98	98	3,7	1,2	-5,0
427 Elverum	101,5	101,3	99,1	97	96	96	2,5	1,2	0,1
428 Trysil		108,5	108,1		102	102		1,1	-2,4
429 Åmot	98,2	101,6	106,7	103	104	103	0,2	-2,6	-3,2
430 Stor-Elvdal		99,3			103			2,6	
432 Rendalen	99,8	99,9	97,9	114	110	107	7,6	7,9	6,1
434 Engerdal			110,1			107			-4,7
436 Tolga	94,9		102,1	100		102	5,2		2,1
437 Tynset	103,7	101,0	103,6	101	100	98	2,9	2,5	2,7
438 Alvdal	120,1		108,6	106		104	6,8		-0,1
439 Folldal	113,5	104,3	107,5	104	103	103	1,5	0,2	-0,9
441 Os	110,9			102			2,0		
501 Lillehammer	99,6	97,5	99,4	98	100	100	2,8	3,3	1,2
502 Gjøvik	104,0	105,6	101,8	97	97	97	3,9	3,3	0,8

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
511 Dovre			108,2			97			-1,5
512 Lesja	105,1	106,7	102,5	108	104	108	5,8	2,7	0,1
513 Skjåk	104,0	105,0	106,7	115	114	112	4,0	1,3	1,6
514 Lom	111,8		106,0	107		104	5,3		2,7
515 Vågå	110,4	108,8	107,0	103	104	103	4,2	-1,8	0,3
516 Nord-Fron	96,8	98,0	99,8	114	112	110	3,8	2,1	-1,6
517 Sel	97,6	101,9	102,3	99	99	100	3,8	1,2	-0,9
519 Sør-Fron	97,9	93,3	90,9	109	110	109	3,3	2,0	1,4
520 Ringebu	87,6		90,3	105		107	6,4		0,3
521 Øyer	93,3	93,3	98,8	102	102	105	1,8	2,9	3,4
522 Gausdal	96,5		96,7	99		102	0,6		0,0
528 Østre Toten	98,9	97,1	97,2	94	94	94	4,7	3,3	1,0
529 Vestre Toten	99,4	98,2	98,8	97	96	97	5,4	4,6	0,8
532 Jevnaker	88,0	90,5	93,5	93	94	95	4,1	3,4	0,9
533 Lunner	94,4	96,8	94,6	94	93	94	3,5	1,8	-1,1
534 Gran	99,7	96,5	96,8	92	91	91	0,2	2,7	2,5
536 Søndre Land	111,7	116,4	114,5	91	91	91	3,7	1,0	-1,1
538 Nordre Land	101,6	103,4	107,5	103	101	102	4,7	3,2	0,9
540 Sør-Aurdal	106,1	103,1	104,0	106	103	105	4,5	3,5	0,7
541 Etnedal	121,4	109,2	100,3	112	108	107	6,5	-0,1	-3,5
542 Nord-Aurdal	111,5	108,5	103,3	104	103	103	3,3	3,8	3,2
543 Vestre Slidre	108,9	109,7	105,2	109	111	112	3,7	6,2	7,4
544 Øystre Slidre	115,2	104,7	103,5	100	100	108	3,5	1,8	6,6
545 Vang	130,7	123,3	117,0	111	112	111	7,5	5,1	2,2
602 Drammen	95,8	93,8	96,3	92	92	92	3,8	5,8	3,8
604 Kongsberg	105,8	111,8	107,3	100	98	98	1,9	1,8	1,8
605 Ringerike	96,1	94,6	95,4	94	94	94	4,5	3,0	1,0
612 Hole	97,2	92,7	92,9	99	100	99	7,6	7,0	2,1
615 Flå	99,9			116			4,5		
616 Nes	126,6	124,1	117,5	112	106	105	4,3	-0,7	-1,2
617 Gol	106,9	108,9	109,7	111	109	109	0,8	2,6	-0,3
618 Hemsedal	110,1	113,8	112,4	106	102	102	6,4	5,4	1,9
619 Ål	100,9	99,8	100,5	103	108	108	3,3	1,6	3,9
620 Hol	105,4	112,1	108,0	147	136	135	6,5	2,5	-0,9
621 Sigdal	96,9		96,7	106		101	5,8		1,6
622 Krødsherad	110,6	108,6	104,6	100	106	106	8,0	9,5	8,2
623 Modum	103,7	101,2	101,2	95	93	93	3,9	2,1	1,6
624 Øvre Eiker	92,2	96,3	96,5	91	91	91	1,6	2,6	1,1
625 Nedre Eiker	90,5	87,9	93,7	91	92	91	4,2	4,1	2,7
626 Lier	96,0	97,2	96,9	96	95	95	3,0	1,8	2,3
627 Røyken	85,4	86,1	86,4	95	96	96	2,9	1,1	0,8
628 Hurum	93,3	93,2	90,3	92	92	91	2,5	0,2	-3,2
631 Flesberg	100,9	92,8		104	105		3,2	5,6	
632 Rollag	108,7			116			3,4		
633 Nore og Uvdal	126,8	128,1	119,4	139	126	124	5,0	4,6	-0,7
701 Horten	92,0	94,8	92,3	91	90	90	2,8	2,5	2,9
702 Holmestrand	99,8			93			9,9		
704 Tønsberg	100,7	101,5	102,3	93	92	93	2,9	4,5	0,8
709 Larvik	96,4			91			3,2		
710 Sandefjord			92,1			91			4,2
711 Svelvik	95,8	96,4	93,0	93	94	93	5,2	3,7	-1,4
713 Sande	99,2	99,1	94,8	95	97	97	4,0	1,7	1,5
714 Hof	97,4			96			1,4		
716 Re	101,0	102,9	97,8	96	96	96	4,3	1,7	-1,9
723 Tjøme	85,0			94			1,1		
728 Lardal	96,0			98			4,4		
805 Porsgrunn	102,1	98,9	98,7	97	97	97	3,1	2,4	0,7
806 Skien	100,0	98,8	101,7	95	95	95	3,9	2,8	2,0
807 Notodden	99,3	96,9	94,8	103	100	100	4,4	2,1	-0,4
811 Siljan	89,1	91,6	87,7	101	104	104	8,2	5,9	3,8
814 Bamble	105,3	108,0	100,6	99	100	100	3,9	5,0	1,1
815 Kragerø	99,2	105,9	102,9	98	99	99	2,5	2,1	0,1
817 Drangedal	97,9	100,1	97,4	96	96	97	4,0	3,4	0,2
819 Nome	119,0	126,7	121,0	98	100	98	2,2	2,1	0,5
821 Bø	108,3		112,2	99		101	2,3		0,2
822 Sauherad	96,6	97,9	100,7	98	101	101	4,2	1,8	1,3
826 Tinn	113,3		116,0	134		125	4,6		1,2
827 Hjartdal	100,5		98,3	122		121	0,5		2,9

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
828 Seljord	92,7	90,2	102,9	104	102	100	1,6	-0,8	0,3
829 Kviteseid	103,8		102,1	100		101	2,7		3,1
830 Nissedal	133,1			120			4,4		
831 Fyresdal	114,2		113,6	121		114	3,9		4,3
833 Tokke	115,4	113,9	113,3	137	132	134	4,8	5,1	4,5
834 Vinje	119,0	112,8	107,9	141	139	142	6,7	3,8	2,7
901 Risør	101,2	100,5	95,4	96	96	96	3,3	0,2	0,2
904 Grimstad	103,7	111,0	99,7	97	98	96	2,0	3,6	0,2
906 Arendal	94,9	94,5	94,8	95	95	95	3,1	2,3	1,8
911 Gjerstad	100,9	98,9	103,8	102	104	104	-1,7	2,7	1,7
912 Vegårshei	108,2	100,0	100,3	103	102	100	1,6	2,8	1,2
914 Tvedestrand	95,6	100,7	105,5	91	95	97	2,4	1,4	1,1
919 Froland	95,8	111,1	100,3	96	95	96	2,9	-0,2	-0,7
926 Lillesand	97,2	95,3	97,4		94	94	4,1	4,2	1,1
928 Birkenes	92,3	91,7	98,1	97	97	97	5,9	4,6	-0,3
929 Åmli	93,1	87,7	92,8	108	108	105	7,9	3,9	1,4
935 Iveland	93,5	152,4		109	110		4,1	5,0	
937 Evje og Hornnes	100,2	95,2	94,4	93	93	93	5,1	2,2	2,2
938 Bygland		99,5			117			3,3	
940 Valle	112,3			157			3,1		
1001 Kristiansand	99,9	98,6	98,2	97	96	97	5,0	3,4	2,0
1002 Mandal	92,8	91,9	94,8	95	96	97	1,9	1,6	2,7
1003 Farsund	89,2	93,7	91,5	97	97	97	5,1	0,9	3,6
1004 Flekkefjord	112,2	111,3	108,0	97	96	97	3,1	-0,2	2,7
1014 Vennesla	98,4	101,3	96,7	98	97	97	6,0	5,7	0,9
1017 Songdalen	97,4	93,0	91,7	93	95	95	3,1	4,5	0,5
1018 Søgne	92,1	94,1	96,7	94	94	94	5,3	3,4	0,3
1021 Marnardal	111,5	108,9	105,8	104	104	101	6,1	11,2	-8,5
1026 Åseral	93,6			152			10,5		
1027 Audnedal	107,0	97,0	107,9	104	106	108	3,6	15,2	-3,0
1029 Lindesnes	99,2	89,9	88,0	94	100	99	2,5	4,2	0,8
1032 Lyngdal	116,6	109,2	106,1	91	92	92	2,9	3,0	1,9
1037 Kvinesdal	98,6	96,7	96,3	113	112	112	4,5	1,8	2,2
1046 Sirdal	107,2	104,7	112,7	177	189	183	1,0	4,4	-1,1
1101 Eigersund	114,8	113,5	104,1	96	97	98	4,7	3,3	-0,3
1102 Sandnes	95,1	95,8	95,5	95	94	93	4,3	5,1	3,0
1103 Stavanger	101,3	98,4	99,7	105	102	101	5,0	5,5	3,7
1106 Haugesund	102,8	110,0	104,2	97	96	97	3,9	5,5	2,9
1111 Sokndal	110,8		107,9	100		101	1,9		3,1
1112 Lund	101,2	101,5	102,3	96	97	97	4,0	0,3	-2,4
1114 Bjerkreim	98,1	99,8	101,6	99	101	99	4,5	2,9	2,7
1119 Hå	99,5	99,2	98,5	91	90	90	5,8	1,4	4,3
1120 Klepp	92,6	102,6	97,6	93	91	91	4,5	2,2	3,0
1121 Time	98,9	96,6	97,5	95	93	91	4,4	2,9	0,4
1122 Gjesdal	102,8	101,9	98,5	95	95	94	3,8	4,9	3,3
1124 Sola	92,0	91,4	94,3	101	97	97	5,0	5,9	3,8
1127 Randaberg	104,5	109,2	107,6	99	97	97	3,3	0,4	-0,2
1129 Forsand	122,2	127,5	124,4	169	170	167	13,8	18,5	-0,4
1130 Strand	110,3	102,3	98,2	97	96	95	7,6	8,5	3,3
1133 Hjelmeland	91,4	91,7	97,9	130	125	125	3,1	5,0	8,6
1134 Suldal		118,8	119,5		154	154		8,7	10,5
1135 Sauda	104,7	109,3	100,0	108	118	117	0,9	1,1	3,2
1141 Finnøy	88,1	83,1	100,8	107	108	105	3,8	0,2	9,5
1142 Rennesøy	99,6		100,5	97		97	2,8		3,3
1146 Tysvær	109,1	108,0	107,3	122	121	120	9,3	8,7	9,0
1149 Karmøy	100,1	99,9	100,7	96	95	95	4,9	4,6	2,6
1160 Vindafjord	81,5	99,0	101,6	100	104	102	0,3	6,7	2,1
1201 Bergen	97,2	92,9	98,9	101	100	100	5,3	5,3	4,3
1211 Etne	98,4	92,4	92,0	101	104	102	0,3	3,0	5,4
1216 Sveio	104,3	101,2	98,1	95	95	93	3,9	5,3	5,4
1219 Bømlo	100,9	103,8	104,8	100	97	96	3,8	0,9	2,6
1221 Stord	103,6		101,7	95		94	2,0		0,2
1222 Fitjar	99,2	98,3	105,6	105	106	104	2,8	1,3	5,4
1223 Tysnes		100,9	101,2		104	103		5,0	3,5
1224 Kvinnherad	100,3	100,5	102,8	106	105	105	1,1	7,2	2,0
1227 Jondal		95,2			114			2,2	
1228 Odda	121,2	119,4		139	136		3,1	6,0	
1231 Ullensvang	97,9	94,0	96,1	102	123	122	4,3	9,7	-3,7

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1233 Ulvik	104,4			118			-1,9		
1235 Voss	100,3	101,8	104,2	101	101	101	2,9	3,9	-0,5
1238 Kvam	100,5	103,2	106,2	105	111	111	2,2	2,4	4,7
1241 Fusa	102,1	97,0	107,3	100	101	103	1,9	1,4	6,2
1242 Samnanger	93,9	91,7	95,4	109	109	105	1,9	2,7	1,4
1243 Os	98,4	102,9	104,4		93	92	4,6	9,3	6,4
1244 Austevoll	93,7	94,4	98,7	102	104	100	2,9	2,6	6,1
1245 Sund	92,5	94,0	90,1	95	95	95	2,1	3,7	3,2
1246 Fjell	93,6	93,8	94,8	94	94	93	0,9	1,8	-3,3
1247 Askøy	97,1	97,7	97,5	92	94	94	3,8	1,6	-0,3
1251 Vaksdal	97,2	101,3	99,1	116	115	115	4,6	5,8	3,5
1253 Osterøy	100,9	99,4	96,1	95	98	98	0,8	0,0	3,1
1256 Meland	97,4	97,0	100,2	98	97	97	2,6	-1,0	0,8
1259 Øygarden	104,4	104,8	110,8	147	147	147	9,4	5,1	6,2
1260 Radøy	100,3	100,1	99,9	97	98	98	3,9	0,3	3,6
1263 Lindås	114,3	114,3	104,8	111	110	109	6,8	7,4	2,9
1264 Austrheim	106,6	109,0	104,2	105	104	104	1,8	-0,2	0,4
1265 Fedje	100,8			121			6,3		
1266 Masfjorden	110,9		111,6	126		121	2,7		3,4
1401 Flora	99,3	97,6	101,4	100	100	101	1,1	3,2	-0,5
1411 Gulen	114,6	103,4	105,3	111	110	112	1,7	-2,8	11,4
1413 Hyllestad	107,7	107,6	127,1	109	107	106	-2,6	-0,1	8,4
1416 Høyanger	124,3	120,1	121,9	138	138	140	2,2	1,7	0,5
1417 Vik	117,8	117,1	110,8	122	118	118	1,4	-1,0	2,3
1418 Balestrand			162,8			129			-3,1
1419 Leikanger	97,6	100,8	114,8	102	103	104	2,3	7,1	-2,6
1420 Sogndal	113,9	112,3	113,2	102	103	103	7,9	6,3	5,4
1421 Aurland	133,6	131,1	122,7	189	173	176	4,2	6,7	8,2
1422 Lærdal	132,7	131,5		115	113		2,3	-0,1	
1424 Årdal	108,0	109,1	111,7	121	119	118	2,1	3,6	2,9
1426 Luster	114,0	103,5	100,0	117	115	113	3,8	4,8	0,9
1428 Askvoll	103,5	103,6	97,7	98	98	98	3,8	3,6	4,4
1429 Fjaler	103,2	100,7	98,6	101	101	100	2,2	5,2	4,0
1430 Gaular	108,0	106,0	101,2	100	100	101	3,0	1,4	4,2
1431 Jølster	103,2	109,2	103,9	106	107	108	-0,9	-0,8	-0,4
1432 Førde	104,9	103,0	105,6	99	99	99	4,1	7,6	0,4
1433 Naustdal	105,2	106,8	100,5	101	102	102	0,7	2,3	-0,6
1438 Bremanger	121,1	125,8	119,3	120	118	120	5,0	5,1	7,1
1439 Vågsøy	99,4	102,2	102,4	98	98	99	2,6	-1,7	-0,2
1441 Selje	111,0	106,4	101,3	101	99	99	6,0	5,0	7,7
1443 Eid	110,1	106,8	109,8	94	95	97	1,5	4,5	-1,6
1444 Homindal		115,2	113,3		103	101		2,6	-2,7
1445 Gloppen	107,7	108,3	105,9	97	97	99	1,1	-0,7	-0,3
1449 Stryn	102,4	94,0	98,2	95	94	96	4,2	1,1	2,5
1502 Molde	102,0	102,5	104,7	98	98	98	4,7	3,7	1,2
1504 Ålesund	102,0	102,1	102,1	97	96	97	1,9	5,1	0,9
1505 Kristiansund	97,2	102,5	108,0	98	98	98	3,4	1,0	-0,9
1511 Vanylven	110,8	111,9	119,4	93	93	92	5,1	5,0	4,7
1514 Sande	116,0	118,4	112,5	95	96	95	1,2	2,6	-1,1
1515 Herøy	103,7	105,7	110,6	95	94	93	6,1	1,6	0,1
1516 Ulstein	109,7	109,4	109,9	95	94	96	1,6	0,7	0,7
1517 Hareid	103,7	108,4	111,0	94	93	92	4,1	0,3	-0,3
1519 Volda	107,3	107,9	112,8	95	96	96	2,7	4,6	0,7
1520 Ørsta	100,2	101,9	101,8	95	94	94	2,5	1,1	0,3
1523 Ørskog		111,1	105,9		98	99		2,2	-1,9
1524 Norddal	106,8	106,3	106,4	134	126	123	0,6	8,9	-2,3
1525 Stranda	96,6	95,6	108,1	100	101	100	6,7	5,3	2,9
1526 Stordal	137,7			103			-3,5		
1528 Sykkylven	97,4	99,3	100,6	93	93	93	5,8	1,8	0,3
1529 Skodje	121,8	119,6	111,5	96	99	99	3,4	3,8	3,0
1531 Sula	101,6	103,4	101,0	93	91	91	3,2	1,3	-1,3
1532 Giske	112,1	110,7		96	95		0,9	2,3	
1534 Haram	100,5	99,9	96,1	93	92	91	0,2	2,0	-0,4
1535 Vestnes	125,4	132,3	132,7	91	95	95	0,2	0,9	1,4
1539 Rauma	104,1	108,6	106,1	98	100	102	3,3	2,4	0,9
1543 Nesset	102,3	103,2	104,4	109	108	107	1,3	1,3	1,5
1545 Midsund	104,3	98,5	103,1	99	97	94	0,4	-3,1	2,5
1546 Sandøy	96,1	94,4	94,5	108	103	105	1,3	2,6	-1,6

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1547 Aukra	104,8	105,3	106,9	204	206	214	26,5	21,4	22,8
1548 Fræna	99,9	99,0	103,0	101	102	102	4,3	7,4	0,5
1551 Eide	101,9	103,1	106,0	92	93	95	-2,5	-3,3	-6,1
1554 Averøy	93,3	92,5	99,7	100	101	101	1,6	1,1	3,2
1557 Gjemnes	92,0	95,3	94,5	104	102	101	5,6	2,8	4,3
1560 Tingvoll	96,4	92,6	102,1	100	101	101	0,4	4,3	4,3
1563 Sunndal	108,8	113,8	117,2	117	114	114	3,0	2,1	-0,4
1566 Sunndal	106,6	111,6	113,1	101	102	101	0,1	1,7	-2,3
1567 Rindal	110,9	109,1	103,2	110	108	106	4,9	3,2	-0,5
1571 Halså	131,7	134,9	103,8	106	104	104	6,8	3,2	3,5
1573 Smøla	101,4		110,7	106		105	2,3		11,5
1576 Aure	97,6		100,7	126		122	2,7		4,0
5001 Trondheim	96,6	97,7	101,1	100	100	100	5,1	4,8	1,8
5004 Steinkjer	101,6	104,3	102,1	96	96	96	3,4	3,4	2,1
5005 Namsos	94,5	102,7	102,1	99	100	100	3,3	4,7	1,3
5011 Hemne	106,2	106,2	107,5	101	101	100	3,0	8,9	-3,2
5013 Hitra	114,6	114,8	116,7	100	98	98	-0,3	2,1	8,4
5014 Frøya	112,7	132,3	124,4	110	117	104	2,1	8,8	8,9
5015 Ørland	94,9	95,4	95,3	93	95	95	3,2	3,3	3,3
5016 Agdenes	117,1	116,7	113,0	98	97	97	5,4	0,2	6,0
5017 Bjugn	108,5	109,0	75,5	99	100	99	6,1	10,7	6,8
5018 Åfjord	99,8	100,3	109,3	103	101	97	5,6	8,5	4,8
5021 Oppdal	111,6	115,3	112,5	103	104	104	3,6	4,3	4,3
5022 Rennebu	113,1	122,2	109,6	115	113	111	2,4	1,7	4,2
5023 Meldal	100,4	105,3	99,1	98	100	101	2,9	3,3	3,5
5024 Orkdal	91,7	95,5	97,1	91	91	92	4,4	8,3	4,0
5025 Røros	105,1	106,8	104,9	104	105	104	5,1	1,6	2,6
5026 Holtålen	94,7	93,5	99,5	105	102	101	3,9	0,6	3,7
5027 Midtre Gauldal	102,7	102,2	104,9	93	98	96	-2,1	5,3	2,7
5028 Melhus	106,6	110,1	100,4	94	94	93	2,5	1,6	2,0
5029 Skaun	92,4	90,4	92,7	96	96	95	6,7	3,9	0,4
5030 Klæbu	113,1	110,5	107,6	98	98	98	0,2	6,2	0,9
5031 Malvik	89,9	94,1	94,9	96	95	95	5,9	4,1	2,3
5032 Selbu	100,6	103,1	101,7		105	100	5,3	5,2	-0,6
5034 Meråker	111,3	111,2	114,6	112	114	110	3,5	5,5	1,3
5035 Stjørdal	93,5	94,7	92,9		90	91	1,8	4,3	3,1
5036 Frosta	104,3	102,4		99	99		1,0	-0,9	
5037 Levanger	89,8	89,8	95,2	96	95	95	4,0	0,3	-0,6
5038 Verdal	99,6	98,7	95,7	95	94	95	2,3	3,1	-0,4
5039 Verran	91,1	90,4	94,3	104	103	104	0,4	3,5	1,4
5040 Namdalseid		103,5	98,9		105	106		2,0	4,2
5041 Snåsa	105,4	107,3	108,8	107	103	103	1,6	2,1	-3,5
5042 Lierne	115,8		114,3	117		120	2,6		2,0
5045 Grong	124,3	119,7	113,9	115	112	113	3,5	2,7	2,0
5046 Høylandet	109,5	106,8	109,7	104	102	105	2,0	0,9	1,7
5047 Overhalla	91,9	97,0	96,0	97	98	98	7,1	3,8	1,1
5049 Flatanger	104,4	103,8		113	112		2,8	5,1	
5050 Vikna	109,9		101,2	99		101	2,6		11,4
5051 Nærøy	117,6	109,9	108,8	98	99	100	2,3	10,4	14,0
5053 Inderøy	94,4	92,2	92,8	96	96	101	1,0	-0,4	1,8
1624 Rissa	116,2			93			2,3		
1718 Leksvik	110,7			94			-0,1		
1804 Bodø	97,3	106,0	96,6	103	104	103	2,2	2,6	0,6
1805 Narvik	108,2	110,1	111,6	105	104	105	1,8	4,3	2,2
1811 Bindal		118,1			124			4,5	
1812 Sømna	112,1	110,3	112,6	102	101	102	1,0	2,3	3,7
1813 Brønnøy	109,1	108,6	104,7	101	103	101	4,7	3,0	4,4
1815 Vega			116,4			107			-1,1
1818 Herøy	109,0		100,0	105		105	4,3		12,7
1820 Alstahaug	101,0	100,9	107,1	100	101	101	-1,6	2,2	1,6
1822 Leirfjord	106,7	99,6	99,6	102	104	102	4,1	-1,1	2,1
1824 Vefsn	102,2	104,5	107,3	103	102	102	5,2	3,8	0,8
1825 Grane	95,3	112,5	96,2	114	108	113	2,7	3,7	6,5
1826 Hattfjelldal	106,7		111,2	121		118	8,4		4,5
1827 Dønna	122,0	118,5		111	108		5,3	4,2	
1828 Nesna	90,9	89,8	88,4	104	103	103	2,3	3,7	1,2
1832 Hemnes	104,5	112,2	107,3	129	122	126	0,8	-2,4	-1,0
1833 Rana	106,2	107,6	105,6	105	102	103	6,2	4,9	5,5

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1834 Lurøy	114,4	117,3	112,1	109	115	118	10,3	8,7	18,0
1836 Rødøy			88,4			119			17,1
1837 Meløy	101,6	106,4	106,2	116	114	114	0,4	0,7	5,2
1838 Gildeskål	109,7	105,0	99,5	122	118	117	4,0	6,4	1,1
1840 Saltdal	125,2	120,0	118,8	96	100	101	2,9	1,4	1,1
1841 Fauske	98,0	102,2	98,8	108	108	108	2,3	-1,7	-2,0
1845 Sørfold	102,4	106,8	105,3	152	142	154	0,9	0,0	-0,9
1848 Steigen	111,3	108,7		106	106		-1,4	-0,5	
1849 Hamarøy	121,9		111,2	115		120	-4,4		1,5
1850 Tysfjord	120,0	117,7	125,8	116	119	119	-4,7	-7,1	3,6
1851 Lødingen	125,1		127,6	101		100	-0,7		0,5
1852 Tjeldsund	99,4			109			1,0		
1854 Ballangen		100,1	99,6		105	106		5,1	4,9
1860 Vestvågøy	93,1	92,4	103,3	98	97	97	3,6	-0,2	-0,2
1865 Vågan	107,0	107,7	108,1	100	101	99	4,9	3,4	0,8
1866 Hadsel	106,7		106,4	101		101	1,9		4,8
1867 Bø	109,2		105,9	105		102	1,7		1,8
1868 Øksnes	103,6	103,4	108,5	94	94	94	-0,5	-0,2	5,6
1870 Sortland	101,7	109,7	105,5	99	101	101	1,7	2,0	1,8
1871 Andøy	107,5	106,2		102	100		3,6	1,3	
1902 Tromsø	106,4	104,6	106,1	104	104	104	2,9	1,5	-1,1
1903 Harstad	99,4	98,6	101,1	104	103	103	5,7	4,2	4,1
1911 Kvæfjord	109,4	108,8		106	106		3,8	4,7	
1913 Skånland	116,1	119,5	112,0	103	101	102	3,4	12,4	4,0
1919 Gratangen		127,9			110			1,5	
1920 Lavangen	130,5		116,0	110		113	7,6		0,8
1922 Bardu	98,7	95,1	101,0	120	116	119	3,0	0,4	-3,5
1923 Salangen	127,8	137,2	120,3	110	109	108	2,0	4,5	4,5
1924 Målselv	122,3	122,0	114,8	107	108	107	2,6	-1,0	-0,2
1925 Sørreisa	93,0	97,9	94,0	99	100	99	4,5	2,4	-1,0
1927 Tranøy	113,1			110			2,5		
1931 Lenvik	119,2	117,1		101	102		0,4	0,4	
1933 Balsfjord	103,1	103,1	108,1	104	103	103	1,5	2,4	3,1
1936 Karlsøy		108,4			120			2,0	
1938 Lyngen	110,0	112,0	106,1	112	110	110	3,1	2,3	2,1
1939 Storfjord	103,8	107,9	111,6	125	123	118	4,7	3,4	1,2
1940 Kåfjord	104,9	119,3		117	115		-5,8	3,1	
1941 Skjervøy		119,3	114,9		110	110		1,6	8,3
1942 Nordreisa	113,0	118,4	113,4	104	105	103	7,6	3,0	1,8
2002 Vardø	95,8	96,3		118	117		5,7	4,4	
2003 Vadsø	122,8	118,4	116,8	110	110	109	2,9	5,1	1,0
2004 Hammerfest	112,2	112,1	112,0	143	143	142	4,1	6,6	6,7
2011 Kautokeino	132,5	133,2	130,9	117	117	117	6,9	2,7	6,1
2012 Alta	112,3	115,2	112,7	111	111	111	2,1	0,7	1,4
2019 Nordkapp	93,6	95,8		112	110		0,4	2,7	
2020 Porsanger	119,8	110,6	114,1	113	111	111	6,0	-3,4	-5,4
2021 Karasjok	123,6	124,4		116	114		0,4	-3,2	
2022 Lebesby	112,8		125,4	147		142	4,2		8,5
2025 Tana	124,4	120,1	119,4	118	117	117	3,3	2,0	-1,3
2028 Båtsfjord		105,6	103,7		119	121		3,1	1,2
2030 Sør-Varanger	110,6	111,5	105,7	116	115	116	1,4	-1,4	2,5

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 16 Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2017 og 2018

I analysene avhenger effektiviteten til en gitt kommune av avstanden til referansefronten. For alle kommuner under referansefronten vil dette forholdet representeres ved et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1, mens det for kommunene på referansefronten vil være lik 1.

En verdi på eksempelvis 0,88 betyr at kommunen vil ha et effektiviseringspotensial på 12 pst. – ressursbruken kan reduseres med 12 pst. uten at produksjonen reduseres dersom kommunen blir like effektiv som de mest effektive kommunene innen den tjenesten.

Hovedanalysene i kapittel 8 refererer til resultatene i kolonnene under "DEA-score" (kolonnene lengst til venstre). I kolonnene under "Skjevhetjustert DEA-score (2018)" står DEA for skjevhetjustert DEA-score, NKI står for nedre konfidensintervall og ØKI står for øvre konfidensintervall.

Tabell 1 Samlet effektivitet og underliggende DEA-score, 2017 og 2018.

Kommune	DEA-score									Skjevhetjustert DEA-score (2018)								
	Barnehage		Grunnskole		Omsorg		Samlet		Endring samlet	Barnehage			Grunnskole			Omsorg		
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018		2017-18	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI
101 Halden	1,00	0,96	0,98	1,00	0,87	0,79	0,93	0,89	-0,04	0,93	0,90	0,96	0,92	0,85	0,99	0,73	0,68	0,78
104 Moss	0,90	0,93	0,93	0,94	1,00	1,00	0,96	0,97	0,01	0,90	0,87	0,93	0,89	0,83	0,93	0,83	0,69	0,99
105 Sarpsborg	1,00	0,91	1,00	0,93	0,93	0,85	0,97	0,89	-0,08	0,88	0,86	0,90	0,89	0,85	0,93	0,78	0,71	0,85
106 Fredrikstad	1,00	0,94	0,97	1,00	0,81	0,97	0,90	0,97	0,07	0,90	0,86	0,93	0,92	0,86	0,99	0,90	0,84	0,96
111 Hvaler	0,83	0,80	0,77	0,75	0,91	0,98	0,85	0,86	0,02	0,79	0,78	0,80	0,73	0,72	0,74	0,90	0,85	0,97
118 Aremark	0,88	0,79	0,83	0,87	0,88	0,70	0,87	0,78	-0,09	0,76	0,74	0,79	0,83	0,80	0,87	0,65	0,62	0,70
119 Marker	0,86	0,87	0,77	0,82	0,80	0,72	0,80	0,78	-0,02	0,84	0,82	0,87	0,78	0,76	0,81	0,66	0,62	0,72
121 Rømskog	1,00	1,00			1,00	1,00				0,92	0,86	1,00				0,90	0,81	0,99
122 Trøgstad	0,94	0,89	0,93	0,88	0,83	0,73	0,89	0,81	-0,07	0,87	0,87	0,89	0,87	0,86	0,88	0,69	0,67	0,72
123 Spydeberg	1,00	1,00	0,93	0,98	0,92	0,97	0,94	0,98	0,04	0,96	0,94	1,00	0,95	0,94	0,97	0,91	0,87	0,97
124 Askim	0,92	0,84	0,99	1,00	0,85	0,78	0,91	0,87	-0,04	0,83	0,82	0,84	0,97	0,95	0,99	0,72	0,68	0,78
125 Eidsberg	0,92	0,93	0,86	0,82	1,00	0,82	0,94	0,84	-0,10	0,92	0,91	0,93	0,80	0,78	0,81	0,76	0,69	0,81
127 Skiptvet	0,86	0,86	0,91	0,87	0,94	0,84	0,91	0,85	-0,06	0,84	0,82	0,86	0,84	0,83	0,87	0,79	0,77	0,83
128 Rakkestad	1,00	0,94		0,87	0,80	0,70		0,80		0,91	0,88	0,94	0,85	0,84	0,86	0,66	0,63	0,69
135 Råde	0,97	0,92		0,81	0,56	0,53		0,70		0,90	0,89	0,91	0,79	0,79	0,81	0,50	0,48	0,53
136 Rygge	0,98	0,90	0,84	0,89	0,59	0,65	0,75	0,78	0,03	0,87	0,85	0,90	0,87	0,86	0,89	0,60	0,55	0,65
137 Våler	0,89	0,90	0,73	0,74	0,70	0,80	0,75	0,80	0,05	0,89	0,88	0,90	0,72	0,71	0,73	0,76	0,72	0,80
138 Hobøl	1,00	0,98	0,70	0,84	0,74	0,87	0,78	0,88	0,11	0,93	0,86	0,97	0,81	0,79	0,84	0,82	0,79	0,86
211 Vestby	1,00	0,89	0,82	0,84	0,84	0,86	0,87	0,86	-0,01	0,87	0,85	0,89	0,81	0,79	0,83	0,80	0,75	0,86
213 Ski	1,00	1,00	1,00	1,00	0,82	0,89	0,91	0,95	0,04	0,94	0,88	1,00	0,93	0,88	0,99	0,84	0,81	0,89
214 Ås	0,93	0,92	0,97	0,91	0,82	0,76	0,89	0,84	-0,05	0,90	0,89	0,92	0,86	0,82	0,90	0,71	0,68	0,75
215 Frogn	0,94	0,92	0,89	0,85	0,97	0,96	0,94	0,92	-0,02	0,90	0,88	0,92	0,83	0,81	0,85	0,89	0,82	0,95
216 Nesodden	0,96	0,92	0,90	0,89	0,98	0,87	0,95	0,89	-0,06	0,88	0,85	0,92	0,86	0,85	0,88	0,81	0,75	0,87
217 Oppegård	1,00	0,93	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,99	-0,01	0,89	0,85	0,93	0,90	0,84	0,99	0,93	0,89	0,99
219 Bærum	1,00	0,98	1,00	1,00	0,95	1,00	0,98	1,00	0,02	0,93	0,88	0,97	0,90	0,80	0,99	0,83	0,70	0,99
220 Asker	1,00	0,92	0,96	0,97	1,00	1,00	0,99	0,97	-0,01	0,89	0,86	0,92	0,92	0,88	0,96	0,84	0,74	0,99
221 Aurskog-Høland	1,00	0,91	1,00	0,93	0,95	0,98	0,98	0,95	-0,02	0,87	0,84	0,91	0,91	0,90	0,93	0,93	0,88	0,98
226 Sørum	0,94	0,91	0,90	0,95	0,75	0,62	0,84	0,79	-0,05	0,89	0,88	0,90	0,93	0,92	0,95	0,58	0,55	0,61
227 Fet	0,92	0,90	1,00	0,96	0,46	0,53	0,73	0,75	0,02	0,88	0,86	0,90	0,94	0,93	0,96	0,50	0,48	0,53
228 Rælingen	0,95	0,94	1,00	1,00	0,55	0,57	0,78	0,79	0,01	0,92	0,91	0,94	0,95	0,92	0,99	0,53	0,51	0,56
229 Enebakk	1,00	1,00	0,97	1,00	0,92	0,81	0,96	0,91	-0,04	0,94	0,90	0,99	0,97	0,95	0,99	0,76	0,73	0,80
230 Lørenskog	0,99	0,97	0,97	0,93	0,96	0,89	0,97	0,92	-0,05	0,93	0,89	0,97	0,89	0,87	0,92	0,84	0,80	0,89
231 Skedsmo	0,96	1,00	1,00	0,99	0,83	0,92	0,91	0,96	0,05	0,95	0,90	1,00	0,92	0,84	0,98	0,84	0,78	0,91
233 Nittedal	0,88	0,96	0,99	0,98	0,77	0,74	0,87	0,87	0,00	0,93	0,91	0,96	0,95	0,92	0,98	0,68	0,64	0,74
234 Gjerdrum	1,00	0,90	1,00	0,94	0,69	0,72	0,86	0,83	-0,03	0,89	0,88	0,90	0,92	0,91	0,94	0,68	0,65	0,71
235 Ullensaker	0,93	0,92	1,00	0,92	0,92	0,93	0,95	0,93	-0,02	0,90	0,89	0,92	0,87	0,84	0,92	0,86	0,80	0,92
236 Nes	0,95	0,88	0,86	0,88	0,68	0,69	0,79	0,79	0,00	0,86	0,84	0,87	0,86	0,84	0,88	0,64	0,61	0,69
237 Eidsvoll	1,00	0,94	0,94	0,92	0,66	0,67	0,82	0,81	-0,01	0,92	0,91	0,94	0,90	0,87	0,92	0,62	0,59	0,67
238 Nannestad	0,96	0,96	0,97	1,00	0,86	0,81	0,92	0,90	-0,02	0,94	0,92	0,96	0,97	0,95	0,99	0,76	0,74	0,80
239 Hurdal	1,00	1,00	1,00	0,97	0,75	0,96	0,88	0,97	0,09	0,93	0,90	1,00	0,92	0,90	0,96	0,89	0,84	0,95
301 Oslo	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,89	0,77	1,00	0,86	0,74	0,99	0,83	0,68	0,99

Kommune	DEA-score									Skjevhetstjustert DEA-score (2018)								
	Barnehage		Grunnskole		Omsorg		Samlet		Endring samlet	Barnehage			Grunnskole			Omsorg		
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017-18	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI
1853 Evenes	0,86	1,00	1,00	1,00	0,82	0,81	0,89	0,91	0,02	0,90	0,77	0,99	0,89	0,81	0,99	0,76	0,73	0,80
1854 Ballangen	0,81	0,69	0,72	0,74	0,82	0,62	0,79	0,67	-0,11	0,67	0,65	0,69	0,71	0,69	0,74	0,58	0,56	0,61
1856 Røst	1,00	0,94			0,81					0,89	0,83	0,94						
1857 Værøy	0,80	0,92			0,81	0,82				0,89	0,88	0,92				0,75	0,71	0,81
1859 Flakstad	1,00	1,00	0,81		0,65	0,66	0,78			0,89	0,76	1,00				0,62	0,59	0,65
1860 Vestvågøy	0,72	1,00	0,81	0,75	0,64	0,79	0,71	0,82	0,10	0,94	0,91	1,00	0,73	0,72	0,75	0,74	0,72	0,78
1865 Vågan	0,89	0,86	0,71	0,70	1,00	0,84	0,88	0,80	-0,09	0,85	0,83	0,86	0,68	0,67	0,69	0,78	0,74	0,83
1866 Hadsel	0,78	0,81		0,70	0,77	0,74		0,74		0,80	0,79	0,81	0,68	0,67	0,69	0,70	0,67	0,74
1867 Bø	1,00	0,94	0,76	0,74	0,74	0,73	0,80	0,77	-0,02	0,91	0,88	0,94	0,70	0,68	0,73	0,68	0,65	0,72
1868 Øksnes	0,91	1,00	0,80	0,80	0,64	0,70	0,75	0,79	0,04	0,93	0,88	1,00	0,77	0,74	0,80	0,64	0,58	0,69
1870 Sortland	0,89	0,85	0,73	0,71	0,79	0,77	0,79	0,76	-0,03	0,83	0,83	0,85	0,70	0,69	0,70	0,72	0,69	0,76
1871 Andøy	0,88	0,80	0,70		0,89	0,84	0,82			0,79	0,77	0,80				0,80	0,79	0,83
1874 Moskenes	1,00	1,00			0,92	1,00				0,91	0,83	1,00				0,89	0,82	0,99
1902 Tromsø	1,00	0,90	0,91	0,90	0,84	0,89	0,89	0,90	0,00	0,87	0,84	0,90	0,85	0,80	0,89	0,82	0,74	0,89
1903 Harstad	0,94	0,88	0,76	0,73	0,87	0,85	0,85	0,82	-0,03	0,85	0,83	0,87	0,68	0,64	0,73	0,78	0,73	0,84
1911 Kvæfjord	0,91	0,92	0,65	0,64	0,54	0,50	0,65	0,63	-0,02	0,86	0,81	0,92	0,59	0,56	0,63	0,46	0,43	0,49
1913 Skånland	0,83	0,78	0,81	0,86	0,97	0,92	0,89	0,87	-0,02	0,77	0,76	0,78	0,81	0,77	0,85	0,87	0,84	0,91
1917 lbestad	0,75	0,88			1,00	1,00				0,86	0,84	0,88				0,91	0,87	0,99
1919 Gratangen	0,83	0,98			0,78	0,84				0,92	0,86	0,97				0,77	0,72	0,83
1920 Lavangen		0,71	0,77	0,81	0,97	0,90		0,83		0,68	0,66	0,70	0,78	0,74	0,81	0,85	0,81	0,90
1922 Bardu	0,88	0,83	0,66	0,69	0,83	0,97	0,79	0,85	0,06	0,81	0,81	0,83	0,67	0,66	0,69	0,92	0,88	0,96
1923 Salangen	0,82	0,78	0,85	0,72	0,90	0,70	0,87	0,72	-0,15	0,75	0,73	0,77	0,68	0,65	0,71	0,66	0,62	0,69
1924 Målselv	0,97	0,89	0,74	0,71	0,97	1,00	0,89	0,88	-0,01	0,87	0,85	0,88	0,70	0,69	0,71	0,91	0,86	0,99
1925 Sørreisa	0,93	0,85	0,81	0,74	0,79	0,79	0,82	0,78	-0,04	0,82	0,81	0,84	0,72	0,71	0,73	0,75	0,72	0,78
1926 Dyrøy	0,91	0,74	1,00	1,00	1,00	0,93	0,98	0,91	-0,07	0,71	0,69	0,73	0,90	0,84	0,99	0,88	0,86	0,92
1927 Tranøy	0,88	0,85	0,86		0,71	0,70	0,80			0,83	0,82	0,85				0,67	0,65	0,70
1928 Torsken	0,73	0,91			1,00	1,00				0,88	0,85	0,91				0,87	0,77	0,99
1929 Berg	0,86	0,84			0,88	0,97				0,82	0,80	0,84				0,89	0,80	0,96
1931 Lenvik	0,88	0,84	0,72		0,96	0,94	0,87			0,82	0,81	0,84				0,89	0,86	0,94
1933 Balsfjord	0,87	0,90	0,67	0,67	0,77	0,84	0,76	0,79	0,03	0,86	0,82	0,89	0,65	0,64	0,67	0,78	0,74	0,83
1936 Karlsøy	0,71	0,71	0,77	0,76	0,63	0,61	0,69	0,68	-0,01	0,70	0,69	0,71	0,71	0,68	0,76	0,56	0,53	0,61
1938 Lyngen	0,78	0,78	0,70	0,72	0,81	0,80	0,77	0,77	0,00	0,77	0,76	0,78	0,68	0,66	0,71	0,76	0,72	0,80
1939 Storfjord	0,84	0,73	0,76	0,80	0,51	0,48	0,66	0,64	-0,02	0,70	0,68	0,72	0,77	0,74	0,79	0,44	0,40	0,48
1940 Kåfjord	0,70	0,75	0,62	0,63	0,54	0,58	0,60	0,63	0,03	0,73	0,72	0,75	0,60	0,57	0,63	0,55	0,53	0,57
1941 Skjervøy	0,80	0,83	0,65	0,67	0,66	0,67	0,69	0,70	0,01	0,80	0,78	0,82	0,64	0,63	0,67	0,62	0,58	0,66
1942 Nordreisa	0,85	0,76	0,70	0,69	1,00	0,88	0,87	0,79	-0,07	0,75	0,74	0,76	0,67	0,65	0,69	0,84	0,81	0,88
1943 Kvænangen	0,84	0,72			0,60	0,64				0,70	0,69	0,72				0,59	0,56	0,63
2002 Vardø	1,00	0,89	0,74	0,70	0,50	0,53	0,68	0,66	-0,02	0,85	0,82	0,89	0,65	0,60	0,70	0,50	0,48	0,53
2003 Vadsø	0,90	0,90	0,80	0,77	0,70	0,87	0,77	0,84	0,07	0,87	0,84	0,90	0,75	0,73	0,77	0,83	0,79	0,86
2004 Hammerfest	0,88	0,77	0,62	0,61	0,67	0,62	0,70	0,65	-0,05	0,75	0,74	0,76	0,60	0,60	0,61	0,59	0,56	0,62
2011 Kautokeino	0,70	0,78	0,90	0,91	1,00	1,00	0,90	0,93	0,02	0,76	0,75	0,78	0,85	0,79	0,91	0,87	0,75	0,99
2012 Alta	0,88	0,83	0,67	0,69	0,68	0,70	0,72	0,72	0,01	0,81	0,80	0,82	0,68	0,66	0,69	0,65	0,60	0,69
2014 Loppa	0,82	0,94			0,81	0,57				0,88	0,82	0,93				0,53	0,50	0,57
2015 Hasvik	0,90	0,89			0,98	0,97				0,87	0,86	0,89				0,91	0,86	0,96
2017 Kvalsund	0,82	0,81			0,57	0,55				0,77	0,73	0,80				0,50	0,46	0,55
2018 Måsøy	0,96	1,00			0,64	0,81				0,90	0,81	1,00				0,76	0,74	0,80
2019 Nordkapp	0,83	0,87	0,77		0,76	0,65	0,78			0,85	0,84	0,87				0,60	0,57	0,65
2020 Porsanger	0,91	0,84	0,65	0,59	0,80	0,96	0,77	0,81	0,04	0,82	0,81	0,83	0,56	0,54	0,58	0,90	0,86	0,96
2021 Karasjok	0,88	0,90	0,65		1,00		0,86			0,87	0,84	0,90						
2022 Lebesby	0,93	0,91	0,77	0,72	0,67	0,59	0,75	0,70	-0,06	0,86	0,82	0,90	0,67	0,62	0,71	0,54	0,50	0,59
2023 Gamvik	0,87	1,00			0,59	0,76				0,94	0,87	1,00				0,70	0,66	0,75
2024 Berlevåg	0,99	0,97			0,62	0,79				0,93	0,90	0,97				0,73	0,70	0,78
2025 Tana	0,71	0,83	0,62	0,58	0,72	0,69	0,68	0,68	0,00	0,80	0,79	0,82	0,56	0,55	0,58	0,64	0,61	0,68
2027 Nesseby	0,93	0,81			0,55	0,56				0,78	0,75	0,81				0,52	0,49	0,56
2028 Båtsfjord	0,97	0,90	0,71	0,70	0,59	0,67	0,71	0,73	0,02	0,86	0,83	0,89	0,67	0,65	0,69	0,64	0,62	0,66
2030 Sør-Varanger	0,91	0,94	0,55	0,58	0,98	0,84	0,82	0,77	-0,05	0,92	0,90	0,94	0,57	0,56	0,58	0,79	0,75	0,83

Note: I kolonnene under "Skjevhetstjustert DEA-score (2018)" står DEA for skjevhetstjustert DEA-score, NKI står for nedre konfidensintervall og ØKI står for øvre konfidensintervall.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 17 Konesjonskraft og eiendomsskatt 2002-2018

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konesjonskraftsinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konesjonskraftsinntekter målt i pst. av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2002-2018.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
>100 pst.	6	7	6	9	10	14	16	15	14	16	17	15	17	16	16	15	13
50-100 pst.	13	15	18	15	20	25	25	25	25	32	27	25	23	23	22	21	25
25-50 pst.	21	23	21	28	31	30	33	37	36	34	34	39	43	51	46	48	53
10-25 pst.	46	54	54	53	58	73	74	82	94	109	119	119	141	144	160	165	161
5-10 pst.	68	68	66	72	63	64	72	78	82	80	74	84	80	87	91	92	93
0-5 pst.	119	109	116	122	120	100	97	92	82	66	74	67	48	44	37	35	35
0 pst.	160	157	152	133	128	124	112	100	96	92	83	78	75	62	55	49	41
Totalt²	433	433	433	432	430	430	429	429	429	429	428	427	427	427	427	425	421

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo

³ Bruddet i tidsserien mellom 2009 og 2010 består i at konesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i tidligere utgaver av TBUs høringsrapport. I alt 12 kommuner er av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigrensen før inntektsdefinisjonen ble endret, men ligger rett over etter endringen. Antall kommuner med høyere andel enn 10 pst. på eiendomsskatt og konesjonskraftsinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner (i 2010).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konesjonskraftsinntekter målt i pst. av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2002-2018.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ²	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
>100 pst.	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180	2 040	2 330	1 983	2 069	1 936	2 290
50-100 pst.	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808	3 770	3 645	4 232	3 996	4 039	3 329
25-50 pst.	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604	4 513	3 708	3 969	3 276	3 577	3 661
10-25 pst.	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599	10 617	11 036	12 699	12 424	12 296	12 861
5-10 pst.	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512	11 265	11 094	11 696	11 222	11 576	11 205
0-5 pst.	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747	15 133	13 336	7 065	9 215	8 226	9 027
0 pst.	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912	11 575	14 774	16 607	16 981	18 862	21 701
Totalt²	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216	10 368	10 479	10 581	10 581	10 804	11 012

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo.

³ Brudd i tidsserien mellom 2009 og 2010: De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Inntekter fra skatt på inntekt og formue (inkl. naturressursskatt), eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall samt rammetilskudd. 2018. Kroner per innbygger.

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendomsskatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Rammetilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjonskraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
0101 Halden	31 177	24 336	1 223	2 100	-	27 658	28 713	56 371	12,25 %
0104 Moss	32 726	25 986	102	2 739	-	28 827	26 765	55 593	10,48 %
0105 Sarpsborg	55 997	24 155	1 308	2 456	30	27 949	29 052	57 001	13,99 %
0106 Fredrikstad	81 772	25 624	843	2 352	-	28 819	25 629	54 447	11,78 %
0111 Hvaler	4 599	33 232	-	7 939	-	41 171	20 513	61 684	29,27 %
0118 Aremark	1 357	24 525	316	3 341	50	28 233	46 587	74 820	13,67 %
0119 Marker	3 592	24 289	578	2 577	-	27 444	33 660	61 104	11,63 %
0121 Rømskog	673	25 306	-	1 774	-	27 080	57 900	84 981	6,54 %
0122 Trøgstad	5 347	25 474	-	1 144	70	26 688	31 873	58 561	4,47 %
0123 Spydeberg	6 042	26 823	1 124	-	390	28 337	7 843	36 180	5,58 %
0124 Askim	15 865	26 692	1 938	-	228	28 857	26 878	55 736	7,98 %
0125 Eidsberg	11 424	25 185	-	2 274	-	27 459	30 079	57 539	8,38 %
0127 Skiptvet	3 797	24 638	2 375	-	201	27 214	32 315	59 530	9,50 %
0128 Rakkestad	8 230	25 553	520	2 908	-	28 981	32 177	61 158	12,64 %
0135 Råde	7 542	26 357	317	2 523	-	29 197	26 093	55 290	10,47 %
0136 Rygge	16 145	28 956	589	2 542	-	32 087	22 543	54 630	11,54 %
0137 Våler	5 593	25 887	399	2 746	-	29 033	25 155	54 188	11,60 %
0138 Hobøl	5 642	25 979	267	1 551	-	27 797	9 795	37 593	6,70 %
0211 Vestby	17 824	30 564	1 611	-	-	32 175	22 218	54 393	5,94 %
0213 Ski	30 843	32 405	-	-	-	32 405	22 424	54 829	0,00 %
0214 Ås	20 335	30 044	1 657	-	-	31 701	20 611	52 312	6,11 %
0215 Frogn	15 761	37 199	-	-	-	37 199	16 769	53 968	0,00 %
0216 Nesodden	19 488	31 781	248	-	-	32 029	19 982	52 011	0,92 %
0217 Oppegård	27 394	37 268	-	-	-	37 268	18 609	55 877	0,00 %
0219 Bærum	126 841	50 026	-	-	-	50 026	11 731	61 758	0,00 %
0220 Asker	61 523	46 973	-	-	-	46 973	13 429	60 402	0,00 %
0221 Aurskog-Høland	16 500	24 267	-	1 190	-	25 457	27 707	53 164	4,39 %
0226 Sørums	18 263	29 332	275	1 231	90	30 927	24 106	55 033	5,88 %
0227 Fet	11 842	30 235	135	1 793	-	32 163	21 632	53 795	7,11 %
0228 Rælingen	18 161	30 483	-	-	-	30 483	21 373	51 855	0,00 %
0229 Enebakk	11 026	26 559	-	-	-	26 559	25 091	51 650	0,00 %
0230 Lørenskog	40 106	31 562	1 556	-	-	33 118	18 143	51 261	5,74 %
0231 Skedsmo	55 652	30 678	48	1 362	-	32 088	20 597	52 686	5,20 %
0233 Nittedal	24 089	32 174	430	1 817	-	34 420	20 748	55 168	8,28 %
0234 Gjerdrum	6 823	35 505	-	-	-	35 505	18 495	54 000	0,00 %
0235 Ullensaker	38 234	28 053	-	-	-	28 053	21 701	49 754	0,00 %
0236 Nes	21 885	25 771	244	1 035	80	27 130	25 236	52 366	5,01 %
0237 Eidsvoll	24 919	25 140	-	-	46	25 186	26 791	51 977	0,17 %
0238 Nannestad	13 682	26 017	-	-	2	26 018	24 459	50 477	0,01 %
0239 Hurdal	2 864	22 806	-	1 830	-	24 635	36 949	61 584	6,75 %
0301 Oslo ¹	681 071	49 063	1 055	678	-	50 796	14 479	65 275	
0402 Kongsvinger	17 823	26 053	444	2 138	128	28 763	29 162	57 925	9,99 %
0403 Hamar	31 144	28 256	335	4 352	-	32 943	24 232	57 175	17,28 %
0412 Ringsaker	34 488	24 269	160	3 577	30	28 036	27 468	55 504	13,89 %
0415 Løten	7 663	22 119	368	2 310	-	24 798	31 220	56 018	9,87 %
0417 Stange	20 916	23 772	425	2 990	51	27 238	27 803	55 041	12,78 %
0418 Nord-Odal	5 024	21 822	357	3 518	-	25 697	38 151	63 848	14,29 %
0419 Sør-Odal	7 879	24 410	680	2 295	-	27 385	28 829	56 214	10,97 %
0420 Eidskog	6 114	21 134	214	2 668	-	24 016	38 887	62 903	10,63 %
0423 Grue	4 646	22 813	142	2 943	-	25 898	39 667	65 565	11,37 %
0425 Åsnes	7 214	22 491	97	1 380	-	23 968	38 722	62 690	5,45 %
0426 Våler	3 705	21 995	645	1 659	448	24 746	37 957	62 703	10,14 %
0427 Elverum	21 191	24 098	189	3 005	-	27 292	29 291	56 583	11,78 %
0428 Trysil	6 607	25 647	563	4 153	511	30 874	34 547	65 420	19,27 %
0429 Åmot	4 407	23 429	2 300	1 410	1 774	28 914	37 320	66 233	20,22 %
0430 Stor-Elvdal	2 459	21 401	863	3 221	447	25 932	46 915	72 847	16,71 %
0432 Rendalen	1 791	23 692	6 741	-	767	31 200	49 814	81 015	27,68 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
0434 Engerdal	1 286	21 162	1 015	1 895	122	24 194	59 300	83 494	11,18 %
0436 Tolga	1 551	19 235	502	1 507	-	21 244	53 314	74 558	7,40 %
0437 Tynset	5 591	24 364	1 779	1 318	1 053	28 514	36 809	65 323	15,30 %
0438 Alvdal	2 418	24 777	3 050	1 916	682	30 425	40 754	71 179	20,82 %
0439 Folldal	1 577	20 645	870	2 150	847	24 512	50 323	74 835	14,26 %
0441 Os	1 912	22 270	404	3 299	-	25 973	46 437	72 410	13,65 %
0501 Lillehammer	28 023	28 739	1 093	3 507	-	33 338	23 668	57 007	16,96 %
0502 Gjøvik	30 676	26 006	637	2 762	42	29 446	25 857	55 304	12,69 %
0511 Dovre	2 615	23 367	393	1 152	-	24 911	40 987	65 899	5,69 %
0512 Lesja	2 009	24 463	660	-	5 802	30 925	44 933	75 859	23,82 %
0513 Skjåk	2 204	27 093	6 738	-	2 178	36 008	34 377	70 386	32,87 %
0514 Lom	2 293	23 450	1 090	771	6 479	31 791	39 870	71 661	30,75 %
0515 Vågå	3 589	24 575	2 390	1 727	1 712	30 404	38 417	68 821	21,49 %
0516 Nord-Fron	5 742	28 454	4 913	1 865	3 124	38 356	30 090	68 446	36,50 %
0517 Sel	5 789	20 767	1 138	3 056	161	25 121	39 854	64 975	16,05 %
0519 Sør-Fron	3 127	27 316	2 122	3 485	4 151	37 074	33 691	70 765	35,98 %
0520 Ringeby	4 425	25 080	984	5 313	-	31 377	35 503	66 880	23,22 %
0521 Øyer	5 119	29 173	1 527	5 533	300	36 533	26 964	63 497	27,13 %
0522 Gausdal	6 112	25 558	315	5 632	-	31 505	30 735	62 240	21,93 %
0528 Østre Toten	14 948	25 091	114	2 287	-	27 492	28 817	56 309	8,85 %
0529 Vestre Toten	13 384	23 882	1 009	2 814	-	27 705	28 139	55 843	14,10 %
0532 Jevnaker	6 846	24 470	329	1 599	58	26 456	28 308	54 764	7,32 %
0533 Lunner	9 051	27 667	300	1 796	-	29 763	26 056	55 819	7,73 %
0534 Gran	13 642	26 127	33	529	38	26 728	29 585	56 312	2,21 %
0536 Søndre Land	5 623	21 047	-	-	88	21 134	36 306	57 440	0,32 %
0538 Nordre Land	6 671	22 248	2 374	2 581	2 596	29 799	35 333	65 132	27,84 %
0540 Sør-Aurdal	2 981	24 688	2 298	3 807	-	30 794	43 642	74 436	22,51 %
0541 Etnedal	1 305	24 818	418	5 147	-	30 383	54 042	84 425	20,52 %
0542 Nord-Aurdal	6 418	27 131	1 930	2 519	1 969	33 549	28 813	62 361	23,66 %
0543 Vestre Slidre	2 135	28 695	2 136	4 799	2 975	38 605	34 696	73 301	36,54 %
0544 Øystre Slidre	3 208	30 196	1 874	4 676	2 973	39 719	30 317	70 036	35,11 %
0545 Vang	1 610	29 334	3 704	-	5 855	38 893	41 642	80 535	35,24 %
0602 Drammen	68 933	29 610	-	-	-	29 610	24 292	53 902	0,00 %
0604 Kongsberg	27 481	31 908	1 251	1 406	-	34 566	21 262	55 828	9,80 %
0605 Ringerike	30 442	26 394	652	1 082	134	28 263	25 517	53 780	6,89 %
0612 Hole	6 845	33 854	-	2 142	-	35 997	21 733	57 729	7,90 %
0615 Flå	1 052	30 332	2 719	5 562	8 123	46 735	45 760	92 494	60,47 %
0616 Nes	3 315	29 658	5 531	687	-	35 876	31 771	67 647	22,92 %
0617 Gol	4 576	30 952	2 206	2 639	7 435	43 232	30 299	73 531	45,27 %
0618 Hemsedal	2 481	34 227	2 332	-	-	36 558	27 234	63 792	8,60 %
0619 Ål	4 671	30 311	5 079	2 590	-	37 980	31 050	69 029	28,27 %
0620 Hol	4 473	39 871	6 915	5 238	17 356	69 381	19 054	88 435	108,79 %
0621 Sigdal	3 490	28 223	665	4 268	-	33 156	33 105	66 260	18,19 %
0622 Krødsherad	2 239	32 590	993	4 550	-	38 133	32 921	71 054	20,43 %
0623 Modum	13 980	26 744	1 202	-	-	27 945	26 608	54 553	4,43 %
0624 Øvre Eiker	19 117	27 465	-	-	-	27 465	24 320	51 785	0,00 %
0625 Nedre Eiker	24 963	25 388	-	-	130	25 518	26 953	52 471	0,48 %
0626 Lier	26 373	33 394	-	-	-	33 394	20 792	54 186	0,00 %
0627 Røyken	22 635	30 904	-	-	-	30 904	22 396	53 301	0,00 %
0628 Hurum	9 521	27 366	-	-	-	27 366	25 706	53 072	0,00 %
0631 Flesberg	2 694	28 140	944	3 996	480	33 559	35 126	68 685	19,98 %
0632 Rollag	1 419	28 989	2 400	4 934	2 701	39 025	45 412	84 437	37,00 %
0633 Nore og Uvdal	2 448	36 778	8 405	-	7 703	52 886	34 549	87 436	59,39 %
0701 Horten	27 334	24 599	-	-	-	24 599	28 114	52 713	0,00 %
0704 Tønsberg	45 976	29 577	-	-	-	29 577	22 628	52 206	0,00 %
0710 Sandefjord	63 271	26 079	-	-	-	26 079	26 282	52 361	0,00 %
0711 Svelvik	6 685	25 750	60	576	-	26 386	26 207	52 593	2,34 %
0712 Larvik	47 107	26 556	-	-	-	26 556	26 675	53 231	0,00 %
0713 Sande	9 904	27 361	-	2 619	-	29 980	25 350	55 330	9,66 %
0715 Holmestrand	14 371	26 328	-	-	0	26 328	26 174	52 502	0,00 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
0716 Re	9 730	25 671	-	1 601	-	27 271	27 736	55 007	5,90 %
0729 Færder	26 700	30 941	-	-	-	30 941	23 179	54 120	0,00 %
0805 Porsgrunn	36 224	27 459	1 674	2 263	-	31 397	24 193	55 589	14,52 %
0806 Skien	54 645	25 540	600	2 151	-	28 291	26 819	55 110	10,14 %
0807 Notodden	12 682	24 532	1 835	2 669	530	29 566	32 513	62 078	18,56 %
0811 Siljan	2 329	25 711	910	2 592	-	29 213	34 015	63 228	12,91 %
0814 Bamble	14 089	27 116	3 385	2 096	2	32 599	25 053	57 651	20,21 %
0815 Kragerø	10 406	25 184	569	3 827	193	29 773	31 523	61 296	16,92 %
0817 Drangedal	4 080	21 938	2 755	2 578	-	24 791	41 580	66 371	10,52 %
0819 Nome	6 538	23 779	1 038	2 207	886	27 910	34 626	62 535	15,23 %
0821 Bø	6 630	22 881	790	2 350	-	26 021	31 167	57 187	11,58 %
0822 Sauherad	4 293	24 788	413	2 276	-	27 478	33 447	60 925	9,92 %
0826 Tinn	5 780	34 575	11 078	-	5 957	51 610	28 976	80 585	62,80 %
0827 Hjartdal	1 572	30 136	5 146	5 736	4 132	45 151	41 891	87 041	55,36 %
0828 Seljord	2 934	26 933	2 658	-	2 151	31 742	36 894	68 636	17,73 %
0829 Kviteseid	2 403	26 621	1 285	-	737	28 643	38 384	67 027	7,45 %
0830 Nissedal	1 476	29 384	5 294	3 879	3 799	42 357	42 560	84 917	47,83 %
0831 Fyresdal	1 286	27 306	6 493	-	7 595	41 394	49 501	90 895	51,94 %
0833 Tokke	2 228	35 195	14 748	-	9 907	59 851	30 487	90 338	90,90 %
0834 Vinje	3 723	40 777	12 046	-	10 943	63 766	24 991	88 757	84,75 %
0901 Risør	6 848	24 480	173	2 897	-	27 551	32 322	59 873	11,32 %
0904 Grimstad	23 246	27 413	666	2 460	0	30 539	24 486	55 025	11,52 %
0906 Arendal	44 785	25 423	408	2 134	-	27 965	26 848	54 813	9,37 %
0911 Gjerstad	2 454	20 044	1 111	3 902	-	25 057	43 463	68 520	18,48 %
0912 Vegårshei	2 093	21 497	-	3 023	-	24 521	44 716	69 237	11,15 %
0914 Tvedestrand	6 069	24 035	-	2 946	-	26 982	34 464	61 446	10,86 %
0919 Froland	5 845	22 825	2 529	-	509	25 863	31 776	57 638	11,20 %
0926 Lillesand	10 990	27 332	409	1 037	-	28 778	10 082	38 860	5,33 %
0928 Birkenes	5 212	22 323	1 315	2 409	82	26 129	34 499	60 628	14,03 %
0929 Åmli	1 848	22 847	4 048	1 749	1 112	29 756	52 107	81 863	25,47 %
0935 Iveland	1 326	23 457	5 237	1 676	1 398	31 768	46 103	77 871	30,64 %
0937 EvjeogHornnes	3 638	22 393	1 088	-	120	23 600	37 068	60 668	4,45 %
0938 Bygland	1 192	25 982	6 675	-	5 039	37 696	51 685	89 381	43,19 %
0940 Valle	1 156	39 190	24 529	-	6 078	69 797	36 762	106 559	112,84 %
0941 Bykle	953	83 102	46 193	-	13 655	142 950	6 040	148 990	220,65 %
1001 Kristiansand	92 282	27 377	730	2 189	-	30 295	24 652	54 947	10,76 %
1002 Mandal	15 659	25 435	-	3 049	-	28 484	29 699	58 183	11,24 %
1003 Farsund	9 695	25 421	2 342	1 053	-	28 817	29 593	58 410	12,52 %
1004 Flekkefjord	9 066	26 618	909	2 009	214	29 750	32 554	62 304	11,55 %
1014 Vennesla	14 630	22 385	2 341	1 240	178	26 143	31 627	57 770	13,86 %
1017 Songdalen	6 706	20 522	776	1 481	-	22 779	35 216	57 995	8,32 %
1018 Søgne	11 403	26 687	197	1 420	-	28 303	24 744	53 047	5,96 %
1021 Mamardal	2 297	23 582	2 295	-	-	25 876	44 362	70 239	8,46 %
1026 Åseral	939	41 583	22 569	-	2 915	67 066	39 745	106 812	93,95 %
1027 Audnedal	1 780	22 744	1 164	1 093	156	25 157	47 265	72 422	8,90 %
1029 Lindesnes	4 953	22 988	2 321	2 243	39	27 592	36 102	63 694	16,97 %
1032 Lyngdal	8 609	22 730	-	-	-	22 730	34 449	57 179	0,00 %
1034 Hægebostad	1 683	24 250	-	-	-	24 250	44 822	69 072	0,00 %
1037 Kvinesdal	6 048	27 472	10 542	-	1 197	39 211	32 232	71 443	43,28 %
1046 Sirdal	1 839	57 674	41 439	-	-	99 113	20 545	119 658	152,78 %
1101 Eigersund	14 830	28 411	1 238	2 777	62	32 488	25 774	58 262	15,03 %
1102 Sandnes	77 246	30 237	-	-	-	30 237	22 174	52 410	0,00 %
1103 Stavanger	134 037	36 891	838	1 144	-	38 873	17 373	56 245	7,30 %
1106 Haugesund	37 250	29 107	1 125	1 975	-	32 206	23 836	56 042	11,43 %
1111 Sokndal	3 305	25 515	4 278	1 563	-	31 356	36 923	68 279	21,54 %
1112 Lund	3 213	24 692	772	1 282	42	26 788	36 114	62 902	7,73 %
1114 Bjerkreim	2 807	25 611	847	1 800	-	28 258	36 047	64 304	9,76 %
1119 Hå	18 814	25 247	-	-	-	25 247	26 802	52 049	0,00 %
1120 Klepp	19 354	28 189	-	-	95	28 284	23 502	51 786	0,35 %
1121 Time	18 795	28 760	-	-	96	28 857	23 704	52 560	0,36 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
1122 Gjesdal	11 899	26 521	472	870	560	28 423	27 074	55 497	7,01 %
1124 Sola	26 582	36 546	-	-	-	36 546	18 247	54 793	0,00 %
1127 Randaberg	11 053	32 045	737	879	-	33 660	22 173	55 833	5,96 %
1129 Forsand	1 193	41 501	42 626	-	-	84 127	40 073	124 200	157,15 %
1130 Strand	12 720	26 885	897	1 523	223	29 528	28 349	57 877	9,74 %
1133 Hjelmeland	2 684	35 302	9 424	2 167	6 232	53 125	34 184	87 308	65,71 %
1134 Suldal	3 794	40 404	27 383	-	8 789	76 576	29 169	105 745	133,36 %
1135 Sauda	4 597	32 294	4 378	1 994	9 738	48 404	32 381	80 786	59,40 %
1141 Finnøy	3 150	28 660	610	4 228	-	33 497	37 001	70 498	17,83 %
1142 Rennesøy	4 847	31 841	323	-	-	32 164	27 137	59 301	1,19 %
1144 Kvitsøy	516	28 630	413	-	-	29 043	64 767	93 810	1,52 %
1145 Bokn	840	25 310	13 330	-	-	38 639	55 415	94 055	49,14 %
1146 Tysvær	11 028	26 900	17 313	-	-	44 213	29 182	73 395	63,83 %
1149 Karmøy	42 161	25 838	2 372	781	-	28 991	26 409	55 400	11,63 %
1151 Utsira	196	27 893	2 128	2 301	-	32 321	143 541	175 862	16,33 %
1160 Vindafjord	8 743	31 836	1 072	1 601	-	34 509	28 095	62 604	9,86 %
1201 Bergen	281 190	32 458	948	2 126	-	35 533	20 060	55 592	11,33 %
1211 Etne	4 077	26 015	1 915	3 604	1 232	32 767	34 788	67 554	24,89 %
1216 Sveio	5 721	24 556	217	884	-	25 658	33 602	59 260	4,06 %
1219 Bømlo	11 960	24 737	177	2 418	-	27 332	31 954	59 286	9,57 %
1221 Stord	18 699	27 654	851	1 299	-	29 804	25 404	55 208	7,93 %
1222 Fitjar	3 201	25 504	3 573	1 147	-	30 224	34 925	65 149	17,40 %
1223 Tysnes	2 846	31 918	623	3 044	-	35 585	34 826	70 411	13,52 %
1224 Kvinnherad	13 137	27 960	4 079	1 077	5 123	38 238	30 088	68 326	37,89 %
1227 Jondal	1 087	29 546	3 227	-	8 316	41 089	52 593	93 683	42,56 %
1228 Odda	6 745	32 463	10 538	-	14 780	57 781	29 085	86 866	93,34 %
1231 Ullensvang	3 320	26 179	2 035	2 482	12 143	42 839	42 774	85 614	61,42 %
1232 Eidfjord	906	62 594	36 339	-	14 030	112 962	20 082	133 044	185,70 %
1233 Ulvik	1 093	32 227	6 401	-	-	38 628	49 635	88 263	23,60 %
1234 Granvin	937	23 777	3 009	1 925	-	28 711	50 890	79 601	18,19 %
1235 Voss	14 606	27 656	2 031	2 089	1 043	32 819	30 252	63 071	19,03 %
1238 Kvam	8 441	27 533	1 789	2 972	7 776	40 069	33 312	73 381	46,22 %
1241 Fusa	3 861	29 068	2 127	1 519	-	32 714	34 680	67 394	13,44 %
1242 Samnanger	2 465	26 554	2 941	2 041	2 236	33 772	35 562	69 334	26,61 %
1243 Os	20 804	27 194	-	-	-	27 194	13 802	40 996	0,00 %
1244 Austevoll	5 212	38 831	767	-	-	39 598	26 461	66 060	2,83 %
1245 Sund	7 062	25 652	90	1 477	-	27 219	30 878	58 098	5,78 %
1246 Fjell	26 166	28 416	203	-	-	28 619	21 853	50 471	0,75 %
1247 Askøy	29 275	25 455	219	1 656	-	27 330	28 029	55 359	6,91 %
1251 Vaksdal	4 045	26 562	5 748	2 680	4 210	39 200	37 922	77 122	46,59 %
1252 Modalen	380	64 282	42 763	-	184	107 229	54 497	161 726	158,34 %
1253 Osterøy	8 120	23 992	869	2 271	0	27 132	29 644	56 776	11,57 %
1256 Meland	8 187	25 399	644	1 722	-	27 765	29 263	57 028	8,73 %
1259 Øygarden	4 889	23 880	32 824	-	-	56 704	33 513	90 217	121,02 %
1260 Radøy	5 091	22 937	1 245	1 767	-	25 949	34 930	60 879	11,10 %
1263 Lindås	15 812	26 509	10 694	-	15	37 218	27 466	64 684	39,48 %
1264 Austrheim	2 887	30 327	4 926	-	-	35 252	31 578	66 830	18,16 %
1265 Fedje	562	26 279	3 756	-	-	30 036	75 169	105 205	13,85 %
1266 Masfjorden	1 711	32 298	11 081	-	7 571	50 950	42 486	93 436	68,77 %
1401 Flora	11 852	28 292	279	3 351	812	32 734	29 552	62 287	16,38 %
1411 Gulen	2 322	28 578	5 669	3 730	599	38 576	43 494	82 070	36,86 %
1412 Solund	820	27 927	-	2 390	-	30 317	57 259	87 576	8,81 %
1413 Hyllestad	1 366	25 733	1 139	3 305	336	30 512	47 668	78 181	17,62 %
1416 Høyanger	4 091	30 099	7 091	1 619	22 590	61 400	33 695	95 095	115,40 %
1417 Vik	2 672	33 425	4 853	3 196	5 019	46 494	37 549	84 043	84,18 %
1418 Balestrand	1 279	26 349	4 387	-	15 566	46 302	48 729	95 030	73,56 %
1419 Leikanger	2 331	30 965	1 630	1 408	-	34 003	31 840	65 844	11,20 %
1420 Sogndal	8 191	26 699	2 720	2 556	192	32 167	26 127	58 294	20,16 %
1421 Aurland	1 764	48 456	24 958	-	20 365	93 779	21 501	115 281	167,10 %
1422 Lærdal	2 151	34 997	7 954	-	-	42 950	31 668	74 618	29,32 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
1424 Årdal	5 245	33 729	10 097	2 739	-	46 565	26 366	72 931	47,32 %
1426 Luster	5 195	30 685	9 059	1 248	3 328	44 320	31 397	75 717	50,27 %
1428 Askvoll	3 038	24 206	371	1 785	-	26 363	42 081	68 444	7,95 %
1429 Fjaler	2 770	23 095	760	1 849	112	25 816	49 946	75 761	10,03 %
1430 Gaular	3 027	24 723	631	1 683	964	28 001	41 566	69 567	12,08 %
1431 Jølster	3 047	26 405	3 208	1 828	994	32 436	38 102	70 537	22,23 %
1432 Førde	13 092	29 672	1 416	1 347	59	32 494	25 892	58 387	10,40 %
1433 Naustdal	2 793	23 613	480	2 972	-	27 065	43 237	70 302	12,72 %
1438 Bremanger	3 705	28 422	8 522	1 850	4 440	43 235	41 682	84 917	54,61 %
1439 Vågsøy	5 970	28 315	712	1 451	-	30 478	32 339	62 816	7,97 %
1441 Selje	2 747	25 335	-	2 452	42	27 828	39 730	67 558	9,19 %
1443 Eid	6 151	25 102	-	2 063	15	27 180	32 452	59 632	7,66 %
1444 Hornindal	1 152	23 207	-	-	456	23 663	50 767	74 431	1,68 %
1445 Gloppen	5 836	29 106	1 200	1 631	837	32 774	35 061	67 835	13,52 %
1449 Stryn	7 167	25 328	278	2 162	4	27 773	34 767	62 540	9,01 %
1502 Molde	27 001	28 776	157	3 439	-	32 372	23 478	55 849	13,26 %
1504 Ålesund	47 998	30 409	337	1 972	-	32 718	20 915	53 633	8,51 %
1505 Kristiansund	24 274	26 278	1 230	2 985	-	30 493	26 884	57 376	15,54 %
1511 Vanylven	3 163	26 457	-	-	202	26 659	38 015	64 674	0,74 %
1514 Sande	2 493	27 652	-	-	-	27 652	38 162	65 814	0,00 %
1515 Herøy	8 927	30 258	-	-	-	30 258	24 190	54 448	0,00 %
1516 Ulstein	8 609	30 482	-	1 698	-	32 180	23 821	56 001	6,26 %
1517 Hareid	5 155	24 100	-	1 336	-	25 436	31 596	57 032	4,93 %
1519 Volda	9 197	24 196	419	1 637	82	26 334	30 339	56 672	7,88 %
1520 Ørsta	10 857	25 524	483	1 530	554	28 092	29 258	57 350	9,47 %
1523 Ørskog	2 250	26 759	-	-	-	26 759	36 199	62 958	0,00 %
1524 Norddal	1 645	30 733	8 361	-	7 520	46 614	45 238	91 852	58,55 %
1525 Stranda	4 565	27 862	1 686	1 686	-	31 234	32 156	63 389	12,43 %
1526 Stordal	947	23 825	-	-	-	23 825	57 681	81 506	0,00 %
1528 Sykkylven	7 657	25 372	-	28	108	25 508	29 319	54 827	0,50 %
1529 Skodje	4 764	24 536	229	1 587	-	26 353	30 430	56 783	6,70 %
1531 Sula	9 271	24 340	-	-	-	24 340	31 244	55 585	0,00 %
1532 Giske	8 398	26 899	118	1 557	-	28 574	26 442	55 015	6,18 %
1534 Haram	9 383	26 532	-	-	-	26 532	28 362	54 894	0,00 %
1535 Vestnes	6 536	27 027	663	2 332	-	30 022	27 850	57 872	11,04 %
1539 Rauma	7 487	27 765	1 656	1 766	2 392	33 579	30 874	64 453	21,43 %
1543 Nesset	2 956	27 671	3 753	2 412	4 079	37 914	35 005	72 919	37,77 %
1545 Midsund	2 019	27 112	-	-	-	27 112	41 494	68 606	0,00 %
1546 Sandøy	1 238	31 808	-	1 373	-	33 181	43 008	76 189	5,06 %
1547 Aukra	3 539	27 428	73 134	-	-	100 562	31 598	132 160	269,63 %
1548 Fræna	9 800	25 854	3 386	2 513	-	31 753	30 697	62 450	21,75 %
1551 Eide	3 433	25 209	297	1 246	-	26 752	35 748	62 500	5,69 %
1554 Averøy	5 849	26 238	1 645	3 899	-	31 781	28 965	60 746	20,44 %
1557 Gjemnes	2 641	24 177	961	2 916	-	28 055	38 153	66 208	14,29 %
1560 Tingvoll	3 045	23 280	552	3 958	-	27 790	42 870	70 660	16,63 %
1563 Sunndal	7 106	28 662	10 020	771	844	40 297	30 437	70 734	42,90 %
1566 Sunnadal	5 928	26 505	1 923	1 361	-	29 789	32 057	61 846	12,11 %
1567 Rindal	2 028	25 004	1 865	3 081	-	29 951	40 647	70 598	18,24 %
1571 Halså	1 574	22 997	1 386	1 785	-	26 168	48 473	74 641	11,69 %
1573 Smøla	2 134	25 714	6 037	-	-	31 752	42 278	74 030	22,26 %
1576 Aure	3 553	25 610	9 710	-	-	35 320	45 547	80 867	35,80 %
1804 Bodø	52 024	29 204	687	3 506	1 052	34 448	23 485	57 933	19,33 %
1805 Narvik	18 630	28 198	4 516	1 536	-	34 250	27 211	61 462	22,31 %
1811 Bindal	1 450	27 723	8 323	1 442	3 826	41 313	48 914	90 227	50,10 %
1812 Sømna	2 014	21 983	343	1 970	-	24 295	49 433	73 728	8,53 %
1813 Brønnøy	7 916	24 878	1 062	3 538	40	29 519	36 028	65 546	17,11 %
1815 Vega	1 232	21 338	204	1 409	-	22 950	53 289	76 239	5,95 %
1816 Vevelstad	497	20 652	660	-	-	21 312	82 652	103 964	2,43 %
1818 Herøy	1 780	29 193	747	2 265	-	32 205	39 779	71 984	11,10 %
1820 Alstahaug	7 415	24 878	1 495	2 370	-	28 742	33 143	61 886	14,25 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
1822 Leirfjord	2 320	20 488	1 040	1 323	-	22 850	46 163	69 014	8,71 %
1824 Vefsn	13 403	25 224	2 116	2 618	555	30 512	31 587	62 099	19,50 %
1825 Grane	1 493	23 936	3 190	1 466	1 602	30 194	49 303	79 496	23,07 %
1826 Hattfjellidal	1 359	20 950	1 870	1 475	7 303	31 597	57 725	89 322	39,26 %
1827 Dønna	1 391	25 095	755	3 644	-	29 494	53 117	82 611	16,22 %
1828 Nesna	1 792	25 090	470	1 632	-	27 191	46 450	73 642	7,75 %
1832 Hemnes	4 501	29 134	9 178	-	5 597	43 909	35 716	79 625	54,47 %
1833 Rana	26 315	26 260	2 387	1 020	1 846	31 512	27 351	58 864	19,37 %
1834 Lurøy	1 904	37 460	1 314	2 559	-	41 333	61 492	102 825	14,28 %
1835 Træna	456	27 371	-	-	-	27 371	75 461	102 831	0,00 %
1836 Rødøy	1 238	22 631	6 577	-	-	29 208	67 471	96 679	24,25 %
1837 Meløy	6 331	28 378	8 243	-	3 270	39 891	35 679	75 570	42,45 %
1838 Gildeskål	1 978	25 411	4 921	3 627	1 960	35 918	49 555	85 473	38,74 %
1839 Beiarn	1 022	26 517	10 558	(4)	3 572	40 643	56 153	96 795	52,08 %
1840 Saltdal	4 657	23 775	1 030	2 654	543	28 002	38 298	66 300	15,58 %
1841 Fauske	9 760	26 364	2 623	1 849	2 795	33 631	28 587	62 218	26,79 %
1845 Sørfold	1 975	29 733	12 824	-	9 682	52 238	41 692	93 931	82,97 %
1848 Steigen	2 576	24 619	1 097	2 259	-	27 975	45 428	73 403	12,37 %
1849 Hamarøy	1 747	28 421	5 220	3 032	2 728	39 400	50 310	89 710	40,48 %
1850 Tysfjord	1 925	24 023	4 784	2 783	6 109	37 699	51 429	89 127	50,42 %
1851 Lødingen	2 077	25 247	464	-	-	25 710	47 742	73 452	1,71 %
1852 Tjeldsund	1 259	21 410	557	-	-	21 967	56 786	78 753	2,05 %
1853 Evenes	1 387	21 472	1 722	-	841	24 035	56 125	80 160	9,45 %
1854 Ballangen	2 470	21 626	1 820	2 485	2 977	28 907	47 523	76 430	26,85 %
1856 Røst	508	32 106	1 366	1 567	-	35 039	66 459	101 498	10,81 %
1857 Værøy	732	29 663	884	869	-	31 415	59 160	90 575	6,46 %
1859 Flakstad	1 292	29 029	995	3 583	196	33 803	46 449	80 252	17,60 %
1860 Vestvågøy	11 480	24 586	547	1 399	-	26 532	32 329	58 861	7,17 %
1865 Vågan	9 595	27 987	257	2 520	-	30 765	28 521	59 286	10,24 %
1866 Hadsel	8 091	23 222	793	3 576	-	27 592	34 122	61 714	16,11 %
1867 Bø	2 616	23 535	534	2 272	-	26 341	46 219	72 559	10,34 %
1868 Øksnes	4 449	27 449	593	-	-	28 041	33 825	61 867	2,19 %
1870 Sortland	10 518	25 683	1 066	2 061	92	28 901	30 129	59 030	11,87 %
1871 Andøy	4 771	28 250	728	2 715	-	31 692	34 676	66 368	12,69 %
1874 Moskenes	1 039	29 694	2 650	3 716	412	36 472	49 511	85 983	24,99 %
1902 Tromsø	76 649	29 972	730	1 992	9	32 703	22 117	54 819	10,07 %
1903 Harstad	24 827	27 169	1 248	2 076	29	30 523	28 777	59 300	12,36 %
1911 Kvæfjord	2 858	23 824	309	2 717	-	26 851	47 340	74 191	11,16 %
1913 Skånland	3 009	23 219	526	-	531	24 277	44 087	68 364	3,90 %
1917 Ibestad	1 375	27 673	273	1 180	286	29 412	51 144	80 556	6,41 %
1919 Gratangen	1 105	23 976	1 583	-	138	25 696	57 600	83 296	6,34 %
1920 Lavangen	1 042	20 962	840	-	-	21 801	69 558	91 359	3,10 %
1922 Bardu	4 030	29 805	4 371	400	6 363	40 938	30 132	71 070	41,05 %
1923 Salangen	2 183	24 097	714	2 738	-	27 549	43 289	70 838	12,73 %
1924 Målselv	6 805	27 141	1 727	3 227	1 061	33 156	31 841	64 998	22,18 %
1925 Sørreisa	3 489	24 764	-	-	-	24 764	35 214	59 978	0,00 %
1926 Dyrøy	1 129	22 496	-	-	-	22 496	63 692	86 188	0,00 %
1927 Tranøy	1 513	21 453	994	1 362	-	23 810	60 080	83 890	8,69 %
1928 Torsken	931	22 992	1 427	1 830	398	26 649	68 769	95 418	13,48 %
1929 Berg	888	26 760	2 598	1 668	997	32 023	54 009	86 032	19,40 %
1931 Lenvik	11 679	25 228	478	1 628	58	27 392	36 224	63 616	7,98 %
1933 Balsfjord	5 625	22 019	1 584	2 871	-	26 474	41 423	67 898	16,43 %
1936 Karlsøy	2 252	25 535	3 642	3 848	-	33 025	49 205	82 230	27,61 %
1938 Lyngen	2 847	22 581	540	1 865	118	25 104	54 837	79 942	9,30 %
1939 Storfjord	1 841	28 182	3 582	-	7 562	39 325	50 772	90 097	41,08 %
1940 Gaivuotna-Kåfjord	2 097	24 373	2 383	-	4 027	30 783	50 965	81 748	23,63 %
1941 Skjervøy	2 917	23 782	362	2 413	-	26 556	43 567	70 124	10,23 %
1942 Nordreisa	4 909	22 799	354	3 031	-	26 184	38 819	65 003	12,48 %
1943 Kvænanngen	1 202	27 191	4 752	-	4 102	36 046	66 414	102 460	32,64 %
2002 Vardø	2 081	22 315	36	537	-	22 889	51 842	74 730	2,11 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
2003 Vadsø	5 894	25 943	481	2 425	-	28 849	36 935	65 784	10,71 %
2004 Hammerfest	10 536	28 764	20 082	625	-	49 471	33 719	83 190	76,34 %
2011 Guovdageaidnu-Kautokeino	2 924	19 323	1 227	476	388	21 415	57 773	79 188	7,71 %
2012 Alta	20 665	26 249	1 726	941	77	28 993	36 228	65 221	10,12 %
2014 Loppa	917	23 224	-	-	-	23 224	80 914	104 137	0,00 %
2015 Hasvik	1 045	21 419	-	-	-	21 419	67 361	88 780	0,00 %
2017 Kvalsund	988	24 762	3 502	4 050	1 754	34 068	73 246	107 314	34,31 %
2018 Måsøy	1 235	27 877	1 104	1 033	-	30 015	57 547	87 562	7,88 %
2019 Nordkapp	3 218	27 248	2	2 597	-	29 847	39 764	69 611	9,58 %
2020 Porsanger	3 944	24 318	292	2 688	-	27 298	39 993	67 291	10,99 %
2021 Karasjohka-Karasjok	2 673	21 310	-	-	-	21 310	51 189	72 499	0,00 %
2022 Lebesby	1 328	25 202	7 931	703	3 919	37 754	67 272	105 026	46,28 %
2023 Gamvik	1 169	22 485	503	915	-	23 903	60 988	84 891	5,23 %
2024 Berlevåg	981	26 977	6 007	920	431	34 335	64 399	98 734	27,13 %
2025 Deatnu-Tana	2 900	24 184	818	1 497	15	26 514	50 445	76 959	8,59 %
2027 Unjarga-Nesseby	941	21 548	1 214	-	87	22 849	74 722	97 571	4,80 %
2028 Båtsfjord	2 270	27 117	2 058	1 108	-	30 283	43 352	73 635	11,67 %
2030 Sør-Varanger	10 156	25 821	2 410	3 520	894	32 646	34 784	67 429	25,16 %
5001 Trondheim	196 159	30 743	896	2 494	1	34 134	18 494	52 628	12,50 %
5004 Steinkjer	22 090	22 992	816	1 428	32	25 268	31 578	56 847	8,39 %
5005 Namsos	13 113	24 296	341	2 744	5	27 386	33 318	60 704	11,39 %
5011 Hemne	4 228	26 405	1 961	1 094	1 021	30 480	31 640	62 120	15,03 %
5012 Snillfjord	999	48 337	1 496	-	-	49 834	51 293	101 127	5,52 %
5013 Hitra	4 694	24 445	3 017	-	-	27 462	32 883	60 345	11,12 %
5014 Frøya	5 068	39 285	857	-	-	40 142	21 969	62 110	3,16 %
5015 Ørland	5 334	26 330	-	-	-	26 330	29 557	55 888	0,00 %
5016 Agdenes	1 693	21 636	-	-	-	21 636	54 272	75 908	0,00 %
5017 Bjugn	4 904	22 830	1 552	2 210	-	26 592	36 829	63 421	13,87 %
5018 Åfjord	3 340	25 414	1 133	-	318	26 865	36 591	63 456	5,35 %
5019 Roan	957	21 811	10 192	-	-	32 003	56 883	88 886	37,58 %
5020 Osen	947	21 851	416	900	-	23 167	62 654	85 820	4,85 %
5021 Oppdal	6 975	24 994	697	3 217	2 897	31 804	30 368	62 172	25,11 %
5022 Rennebu	2 501	24 336	3 611	3 253	3 800	35 000	40 993	75 993	39,32 %
5023 Meldal	3 905	22 631	422	2 446	-	25 498	37 741	63 240	10,57 %
5024 Orkdal	12 086	23 924	-	-	-	23 924	29 753	53 677	0,00 %
5025 Røros	5 610	26 851	1 061	4 299	-	32 212	30 180	62 392	19,76 %
5026 Holtålen	2 025	21 194	523	3 211	-	24 928	42 458	67 387	13,77 %
5027 Midtre Gauldal	6 246	22 150	719	2 169	805	25 843	35 658	61 501	13,61 %
5028 Melhus	16 562	24 484	655	674	378	26 192	28 384	54 576	6,29 %
5029 Skaun	8 231	23 625	234	1 799	-	25 657	30 216	55 873	7,49 %
5030 Klæbu	6 076	24 969	1 385	1 925	-	28 279	29 246	57 525	12,20 %
5031 Malvik	14 040	28 322	297	2 029	-	30 649	23 250	53 899	8,58 %
5032 Selbu	4 088	23 811	2 134	-	2 409	28 354	13 557	41 911	16,75 %
5033 Tydal	794	43 892	24 684	4 533	16 539	89 647	36 641	126 288	168,69 %
5034 Meråker	2 432	23 776	4 570	-	5 616	33 962	43 190	77 152	37,55 %
5035 Stjørdal	24 028	24 876	-	-	10	24 887	14 187	39 074	0,04 %
5036 Frosta	2 632	21 968	-	1 792	-	23 760	40 227	63 987	6,61 %
5037 Levanger	20 254	24 210	360	1 903	-	26 473	28 505	54 978	8,34 %
5038 Verdal	14 933	22 391	646	1 884	-	24 921	31 582	56 503	9,33 %
5039 Verran	2 449	20 486	2 922	2 268	524	26 200	44 862	71 062	21,07 %
5040 Namdalseid	1 576	20 381	810	2 488	-	23 680	57 261	80 941	12,16 %
5041 Snåase - Snåsa	2 100	20 483	1 946	1 584	162	24 175	46 886	71 061	13,61 %
5042 Lierne	1 386	22 389	2 471	3 064	2 670	30 594	60 937	91 530	30,25 %
5043 Raanvihke - Røyrvik	482	27 784	4 983	-	7 492	40 259	75 629	115 888	45,99 %
5044 Namsskogan	871	33 242	16 491	1 132	6 494	57 359	59 175	116 534	88,91 %
5045 Grong	2 374	26 298	2 965	1 914	1 497	32 674	43 487	76 162	23,51 %
5046 Høylandet	1 254	20 913	1 006	872	-	22 791	64 065	86 856	6,92 %
5047 Overhalla	3 879	24 064	499	1 210	122	25 895	37 652	63 547	6,75 %
5048 Fosnes	605	20 618	1 307	3 660	-	25 585	74 129	99 714	18,31 %
5049 Flatanger	1 103	26 348	1 811	3 481	-	31 640	47 131	78 772	19,51 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressurs-skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue ¹
5050 Vikna	4 578	27 768	1 059	1 691	-	30 519	34 092	64 611	10,14 %
5051 Nærøy	5 072	24 769	1 439	1 766	-	27 974	37 902	65 876	11,82 %
5052 Leka	567	24 123	843	1 062	-	26 028	72 206	98 235	7,02 %
5053 Inderøy	6 804	23 207	432	1 858	291	25 788	35 721	61 509	9,52 %
5054 Indre Fosen	9 988	22 883	8	-	-	22 892	39 882	62 774	0,03 %

¹ Landsgjennomsnittet for skatt på inntekt og formue (høyre kolonne i tabellen) er eks. Oslo.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 18 TBUs demografianslag

Tabell 1 Avvik mellom TBUs anslag på merutgifter til demografi basert på SSBs befolkningsframskrivninger (hovedalternativet MMMM) og TBUs anslag (etterberegning) basert på faktisk befolkningsutvikling. Gruppert etter alder. Antall innbyggere (tabellen øverst) og mill. 2019-kroner (tabellen nederst).

Antall innb.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0-5	2 119	2 702	373	1 121	2 413	-1 100	-2 545	-1 511	-4 308	-1 136	-2 599	-1 438	-4 882	-1 649
6-15	403	-40	114	-937	-1 252	-459	-1 399	-992	-926	-923	1	762	-824	-200
16-18	160	-32	-319	-555	16	476	-237	-229	30	-15	352	876	-58	-128
19-66	5 072	7 417	15 454	5 544	-1 151	7 193	4 611	3 076	-3 233	-839	-8 306	-12 605	-14 317	-1 689
67-79	521	845	-263	198	601	232	212	-111	19	374	251	406	144	182
80-89	1 262	906	-198	545	402	357	137	-106	76	612	394	287	217	0
90 år og over	133	262	-181	161	361	-345	126	-482	238	255	6	-521	-522	-117
Sum	9 670	12 060	14 980	6 077	1 390	6 354	905	-355	-8 104	-1 672	-9 901	-12 233	-20 242	-3 601

Mill. 2019-kr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0-5	198	268	41	133	319	-158	-385	-226	-486	-146	-331	-195	-456	-195
6-15	72	-6	21	-170	-237	-88	-277	-195	-153	-153	0	129	-138	-33
16-18	33	-8	-71	-116	4	120	-58	-60	6	-3	81	210	-13	-29
19-66	68	100	212	69	-16	103	80	56	-73	-23	-209	-321	-336	-44
67-79	37	64	-21	16	49	20	10	-6	1	25	15	23	9	11
80-89	315	240	-53	141	111	105	23	-20	14	114	70	53	42	0
90 år og over	73	154	-104	88	200	-195	67	-257	113	122	3	-246	-193	-43
Sum	797	813	26	161	431	-93	-540	-707	-578	-64	-370	-346	-1 085	-334

* Avviket viser (anslaget basert på) den faktiske befolkningsutviklingen fratrukket (anslaget basert på) SSBs befolkningsframskrivninger. Positivt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli lavere enn den faktiske befolkningsveksten. Negativt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli høyere enn den faktiske befolkningsveksten.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Anslag på kommunesektorens merutgifter i 2020 som følge av demografiske endringer, fordelt på fylker og tjenester. Anslått prosentvis vekst fra beregnet utgiftsbehov for 2019.

	Kommune- sektoren i alt	Kommuner i alt	Grunn- skole	Omsorgs- tjenester	Barne- hager	Øvrig	Fylkeskom- muner i alt	Videre- gående	Lokale ruter
Østfold	0,3	0,7	0,2	1,5	-0,4	0,6	-1,5	-2,6	0,6
Akershus	1,0	1,1	0,3	2,3	0,0	1,2	0,7	0,5	1,1
Oslo	0,8	0,5	0,3	1,5	-1,6	0,8	2,4	3,6	0,9
Hedmark	0,0	0,3	-0,6	1,0	0,0	0,2	-1,9	-2,9	0,3
Oppland	0,0	0,1	-0,9	1,1	-0,9	0,1	-0,9	-1,4	0,3
Buskerud	0,5	0,7	0,2	1,6	-0,3	0,7	-0,8	-1,5	0,5
Vestfold	0,4	0,8	0,3	1,7	-0,2	0,6	-1,8	-3,0	0,5
Telemark	-0,1	0,1	-0,4	1,1	-2,0	0,1	-1,3	-1,9	0,1
Aust-Agder	0,2	0,7	0,8	1,8	-1,6	0,5	-2,4	-3,8	0,4
Vest-Agder	0,7	0,9	1,0	1,9	-1,2	0,8	-0,4	-1,1	1,1
Rogaland	0,0	0,2	0,1	1,7	-1,9	0,0	-1,1	-1,5	-0,2
Hordaland	0,3	0,5	0,1	1,6	-1,0	0,3	-0,9	-1,5	0,2
Sogn og Fjordane	-0,6	-0,3	-1,7	0,7	-0,3	-0,3	-2,2	-2,9	-0,5
Møre og Romsdal	0,0	0,2	-0,5	1,3	-1,0	0,0	-1,3	-1,9	-0,2
Trøndelag	0,4	0,6	0,7	1,6	-1,6	0,5	-0,6	-1,2	0,6
Nordland	-0,2	0,0	-0,2	1,1	-2,2	-0,1	-1,6	-2,3	0,0
Troms	-0,2	0,4	0,1	1,5	-1,8	0,2	-3,2	-5,0	0,2
Finnmark	-0,7	0,1	-0,2	1,5	-2,2	-0,3	-4,8	-6,9	-0,3
Sum	0,3	0,5	0,1	1,6	-1,1	0,4	-0,7	-1,3	0,4

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 19 Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over til definisjonene i nasjonalregnskapet (NR) oppnår man en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i NR er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor eller privat sektor.

For å vurdere utviklingen i kommuneforvaltningen over tid, kan det også være en fordel å bruke NR. NR blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, produktinnsats, lønnskostnader mv. I tillegg kan det i NR være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune. Med forbehold om virkningen av de ulikheter i omfang mv. som nevnes nedenfor, gir de to tabellsettene opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommuneforvaltningen

I NR omfatter kommuneforvaltningen kommuner og fylkeskommuner, samt kommuneforetak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale samarbeid (IKS) som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Det vil si at KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i NR. På den annen side inkluderer kommuneforvaltningen i NR også alle kirkelige fellesråd og om lag 100 kommunale museer og teatre organisert som stiftelser eller aksjeselskaper.

3 Sammenhengen mellom artsinndelingen i NR og KOSTRAs arter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene.

Lønnskostnader: Artene 010 - 099 i KOSTRA, fratrukket 710 (sykelønnsrefusjoner).

Produktinnsats: Artene 100 – 270 i KOSTRA, med unntak for artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgifter) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen *indirekte målte finansielle tjenester*.

Gebyrer: Artene 600 - 650 i KOSTRA. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.

Andre nasjonalregnskapsarter vil være vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter.

4 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter NRs gruppering er *nettofinansinvesteringer* (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) en viktig indikator ved vurdering av den økonomiske utviklingen. Dette resultatbegrepet er definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det sammenlignbare begrepet *underskudd før lån og avsetning*.

5 Ulike gjeldsbegrep

I NR lages også statistikk over fordringer og gjeld, benevnt *finansielle sektorregnskaper*. Denne gir et avstemt og helhetlig bilde av institusjonelle sektors finansielle eiendeler, gjeld og finanstransaksjoner, samt en beskrivelse av fordrings- og gjeldsforholdene sektorene imellom. Statistikken benyttes i denne rapportens del 2 for å belyse gjeldsutviklingen i kommuneforvaltningen.

Finansregnskapet baseres på en rekke datakilder: regnskapsstatistikk for finansielle foretak og stats- og kommuneforvaltningen, utenriksregnskap, statistikk for verdipapirer registrert i VPS, samt ulike typer av registerstatistikk.

Oppstillingen under viser hvilke objekter som inngår i finansregnskapet og hvilke kapitler i kommuneregnskapene som disse tilsvarer. Legg merke til at fordringer og gjeld tilknyttet pensjoner, det vil si kapittel 2.19/5.19, 2.20/5.20, 2.39/5.39 og 2.40/5.40 i kommuneregnskapet, ikke inngår i finansregnskapet.

Fordringer:		Gjeld:	
NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet	NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet
F2 Sedler, mynt og bankinnskudd	2.10 / 5.10		
F31 Sertifikater	2.12 / 5.12	G31 Sertifikater	2.43 / 5.43
F32 Obligasjoner	2.11 / 5.11	G32 Obligasjoner	2.41 / 5.41
F4 Utlån	2.22 / 5.22	G4 Lån	2.31 / 5.31 og 2.45 / 5.45
F5 Aksjer og fondsandeler	2.18 / 5.18 og 2.21 / 5.21		
F6 Forsikringstekniske reserver	Finnes ikke i kommuneregnskapet		
F8 Andre fordringer	2.13 / 5.13	G8 Annen gjeld	2.32 / 5.32

Nettofordringer eller nettogjeld er differansen mellom fordringer og gjeld. Avvik mellom finansregnskapet og kommuneregnskapet vil være forklart av ulike definisjoner og verdsettingsprinsipper, samt forskjeller i sektoromfang beskrevet i punkt 2. Også feil og mangler i statistikkene kan forårsake avvik.

6 *Hvor finner man mer informasjon om nasjonalregnskapet?*

- Årlig og kvartalsvis nasjonalregnskap gir informasjon om produksjon, anvendelse og sysselsetting i Norge: www.ssb.no/nr og www.ssb.no/knr
- Inntekts- og kapitalregnskapet beskriver inntekts- og utgiftstransaksjoner, sparing og nettofinansinvesteringer for alle sektorene i økonomien: www.ssb.no/nri
- Finansielle sektorregnskaper har statistikk over fordrings- og gjeldsforholdene: www.ssb.no/finsek
- Statistikk om offentlige finanser gir oppstillinger over inntekter og utgifter, samt fordringer og gjeld, i stats- og kommuneforvaltningen: www.ssb.no/offinnut og www.ssb.no/offogjeld

Vedlegg 20 Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser der disse veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultateffekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigeret for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift samt gebyrer og salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger) eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene. Se også begrepet "netto driftsresultat".

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet. Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. Med BNP i Fastlands-Norge menes

bruttoproduktet for all innenlandsk produksjonsaktivitet utenom næringene utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Brutto investering i fast realkapital

Anskaffelser av ny fast realkapital, pluss kjøp minus salg av eksisterende fast realkapital. Fast realkapital består av realkapital som boliger andre bygg, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv. og immateriell realkapital (eng: intellectual property products (IPP)), som leting etter mineraler inklusive råolje og naturgass, forsknings- og utviklingskostnader, programvare og originalverk innen kunst.

Brutto investeringsutgifter

Begrepet omfatter kommunenes og fylkeskommunenes utgifter i forbindelse med investeringer i fast eiendom og anlegg. Begrepet skal si noe om prioritering av nybygging, større utviklingstiltak og andre investeringer innen de enkelte tjenesteområdene og totalt. Definisjonen i KOSTRA er kontoklasse 0 (investeringsregnskapet (fylkes)-kommuneregnskapet), alle tjenestefunksjonene (100..790), artene [(010..501) - (690)] + kontoklasse 4 (investeringsregnskapet KF/FKF/IKS), alle tjenestefunksjonene (100..790), artene [(010..500) - (690, 901)]

Brutto driftsutgifter

Brutto driftsutgifter i alt gir uttrykk for (fylkes-)kommunens samlede utgifter til alle tjenestene. Begrepet omfatter også avskrivninger og det korrigeres for viderefordeling av utgifter.

Brutto driftsutgifter i alt er i KOSTRA definert som Kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner, artene [(010..480, 590)-(690)] + kontoklasse 3, alle funksjoner, artene [(010..370, 400..470, 590) – (690, 775, 780, 880, 895)]. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp.

Brutto driftsutgifter på den enkelte funksjon/tjenesteområde viser hvor mye den enkelte tjenesten koster i løpet av et år. Begrepet omfatter de løpende utgiftene til tjenesten inkludert avskrivninger korrigert for viderefordeling av utgifter samt sykkelønnsrefusjon og mva-kompensasjon.

Brutto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde er i KOSTRA definert som kontoklasse 1 (driftsregnskapet), funksjonene innen det enkelte tjenesteområdet, artene [(010..480, 590) - (690, 710, 729)] + kontoklasse 3, funksjonene innen det enkelte tjenesteområdet, artene [(010..370, 400..470, 590) – (690, 710, 729, 775, 780, 880, 895)].

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i pst. fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Se brutto driftsinntekter.

Driftsutgifter

Se brutto driftsutgifter.

Eiendomsskatt

Kun kommuner kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk" eller på dette i kombinasjon med næringseiendom. Det finnes også noen andre kombinasjoner av det geografiske virkeområdet, jf. lov om egedomsskatt § 3. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter. Fra 2019 er satsen ved førstegangskursutskrivning av eiendomsskatt, samt maksimal årlig satsøkning, redusert fra to til én promille.

Fastlands-Norge

Se bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

Fast realkapital

Et kapitalobjekt regnes som fast realkapital dersom det er resultat av en produksjonsprosess, dvs. produsert kapital, og brukes gjentatte ganger eller kontinuerlig i produksjonen over en lenger periode enn ett år.

Omfatter både realkapital som boliger og andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv., og immateriell realkapital (eng: Intellectual property products (IPP)) som leting etter mineraler, forsknings- og utviklingskostnader, EDB-programvare og originalverk innen kunst.

Lagerkapital og verdigjenstander som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjon, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital og annen ikke-produsert kapital. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue, eiendomsskatt, naturressursskatt m.m. og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerede frie inntekter"). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

GSI (Grunnskolen informasjonssystem)

GSI (Grunnskolen informasjonssystem) er et system for registrering av opplysninger om grunnskolen i Norge. GSI samler inn en omfattende mengde data om grunnskolen i Norge. Det samles inn drøyt 100 opplysninger om hver eneste grunnskole, bl.a. årstimer, ressurser, spesialundervisning, språklige minoriteter, målform, fremmedspråk, fysisk aktivitet, leksehjelp, SFO og PPT. I GSI registreres situasjonen per 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i GSI i slutten av desember.

Inntekter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende inntekter og kapitalinntekter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk)

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk) er betegnelsen på et sentralt helseregister som danner grunnlag for blant annet nasjonal statistikk for pleie- og omsorgssektoren. IPLOS-registeret inneholder data fra kommunene om personer som har søkt, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester. Formålet er å gi grunnlag for forskning, kvalitetssikring, planlegging og styring av helse- og omsorgstjenesten.

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra VPS, Statens Pensjonskasse og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l. Se for øvrig omtale av "kommuneforvaltningen".

Kapitalslit

Reduksjon i verdien av fast realkapital på grunn av normal slitasje, skade og foreldelse. Kapitalslitet i nasjonalregnskapet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunekassetall

Kommunekassetall i denne rapporten brukt i tilknytning til regnskapstall der kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale selskaper (IKS) samt interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekter, ikke inngår.

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en del av offentlig forvaltning og omfatter ikke-markedsrettet virksomhet som er direkte styrt og kontrollert av lokale og regionale politisk og administrative myndigheter. En sentral oppgave er produksjon av tjenester.

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner og kirkelige fellesting. I tillegg omfatter sektoren kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale selskaper (IKS), dersom disse driver ikke-markedsrettet virksomhet. De fleste forvaltningsforetakene finner en innenfor vann- og avløp, renovasjon, tjenester tilknyttet eiendomsdrift, offentlig administrasjon, helsetjenester, bibliotek- og museumsdrift samt innenfor drift av sports- og idrettsanlegg. Sektoren omfatter også kommunale og fylkeskommunale lånefond.

KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet. Dette vil omfatte virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710.

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Kommunesektoren

Når dette begrepet brukes i tilknytning til statistikk, omfatter statistikken kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og interkommunale samarbeid etter kommuneloven, samt lånefondene. Se også omtale under konserntall. Denne inndelingen følger altså organisasjonsform. Populasjonen vil altså være litt annerledes enn for kommuneforvaltningen (se egen omtale av dette).

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Konserntall

Blir i denne rapporten brukt om statistikk der det i tillegg til kommunen ("etatene", dvs. den delen av organisasjonen som ligger under administrasjonssjefen) også inngår kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale selskaper (IKS) samt interkommunale § 27-samarbeid som er egne rettssubjekter.

Særregnskapene rapporteres enkeltvis til SSB og konsolideringen til konsern foretas av SSB. Mellom (fylkes)kommunen og KF/FKF er eierforholdet alltid en-til-en, mens IKS eies av flere kommuner/fylkeskommuner sammen. Den enkelte (fylkes)kommunes eierandel i IKS fordeles i henhold til registrerte eierandeler i Foretaksregistret i Brønnøysund. § 27-enhetene fordeles etter eierandel for de enhetene hvor SSB har fått opplysninger om eierandelene, ellers behandles disse enhetene likt som (fylkes)kommunale foretak. (Fylkes)kommunal virksomhet organisert som aksjeselskaper og stiftelser inngår ikke i konsernbegrepet.

Ved utgangen av 2017 var det registret 243 interkommunale selskap, 8 interfylkeskommunale selskap og 37 kjente interkommunale samarbeider (§27-enheter) med omlag 2207 eierforbindelser. Det var 176 kommunale foretak og 7 fylkeskommunale foretak. Kommunene Oslo, Drammen og Bergen og Sør-Trøndelag fylkeskommune har organisert finansforvaltningen i lånefond.

Konsum i kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens utgifter til konsum. Disse utgiftene måles ved totale produksjonskostnader, dvs. som sum av produktinnsats (varer og tjenester som kommuneforvaltningen disponerer til sine produksjonsformål), lønnskostnader (bruken av egen arbeidskraft), kapitalslit (bruken av egen produksjonskapital) og eventuelle netto næringskatter, men fratrukket inntekter fra salg til andre sektorer (gebyrer). I tillegg kommer produktkjøp til husholdninger, dvs. kommunenes finansiering av varer og tjenester som husholdningene forbruker. Kommunenes tilskudd til private barnehager blir f.eks. betraktet som produktkjøp til husholdningene siden kommunene "betaler" deler av husholdningenes konsum av barnehagetjenester.

Konsumet i kommuneforvaltningen deles i to hovedkategorier: kollektivt konsum som er forvaltningens eget konsum, og individuelt konsum som forbrukes av husholdningene (personlig konsum).

Korrigerte frie inntekter

Frie inntekter korrigert for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerte frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftsinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenestoområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig gjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for viderefremidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår.

Langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) = kontoklasse 2, kapittel (41..45), alle sektorer + kontoklasse 5, kapittel (41..46), alle sektorer + kapitlene (41,42,43,45), alle sektorer i lånefond.

Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger.

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990.

Netto driftsutgifter

Netto driftsutgifter viser brutto driftsutgifter (se egen omtale) inkludert avskrivninger etter at driftsinntektene, som bl.a. inneholder øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter, er trukket fra. De resterende utgiftene må dekkes av de frie inntektene som skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten mv.

Netto driftsutgifter totalt, konsern = kontoklasse 1 og 3, alle tjenestefunksjoner (100..790), artene (010..480) + 590 - (600..780,800..895).

Netto driftsutgifter fordelt på tjenesteområde, konsern = kontoklasse 1 og 3, funksjonene som gjelder det enkelte tjenesteområdet, artene (010..480) + 590 - (600..780,800..895).

Definisjonen bygger på KOSTRA.

Nettofinansinvesteringer

Nettofinansinvesteringer måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom, jf. vedlegg 1. Nettofinansinvesteringer, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.).”

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet.

I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer.

I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er disse ikke trukket fra.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller

ansvarlige lån til selskaper). Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Netto lånegjeld = langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) - totale utlån – ubrukte lånemidler.

Totale utlån, konsern = kontoklasse 2, kapittel 22 + kontoklasse 5, kapittel 22, alle sektorer + kapittel 22, alle sektorer i lånefond.

Ubrukte lånemidler, konsern = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer.

Netto renteeksponering (også kalt netto renteeksponert gjeld)

Netto renteeksponering er langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket hhv. utlån og ubrukte lånemidler; restverdi på anleggsmidler innen de gebyrfinansierte tjenesteområdene vannforsyning, avløpshåndtering og renovasjon; disponert investeringsramme innen rentekompensasjonsordningene samt rentebærende, ikke-lånefinansiert likviditet.

Netto renteeksponering = renteeksponert gjeld – likviditet som ikke er lånefinansiert.

Likviditet som ikke er lånefinansiert = kasse og bankinnskudd + sertifikater + obligasjoner + derivater – kassekredittlån – ubrukte lånemidler.

Kasse og bankinnskudd = kontoklasse 2 og 5, kapittel 10, alle sektorer + kapittel 10 i lånefond

Sertifikater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 12, alle sektorer

Obligasjoner = kontoklasse 2 og 5, kapittel 11, alle sektorer

Derivater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 15, alle sektorer + kapittel 15 i lånefond

Kassekredittlån = kontoklasse 2 og 5, kapittel 31, alle sektorer

Ubrukte lånemidler = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.).

Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lån

Overskudd før lån er det samlede overskuddet i kommunenes og fylkeskommunenes drifts- og investeringsregnskap når låneopptak og avdrag holdes utenom, jf. vedlegg 2.

Overskudd før lån kan sammenlignes med nettofinansinvesteringer, men baserer seg på kommuneregnskapet, ikke nasjonalregnskapet.

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Primærbalanse

Primærbalanse er inntekter fratrukket konsum og investeringer. Det vil tilsvare nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Det foreligger mer presise definisjoner i 2008 SNA og ESA 2010, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte (forbrukte), og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende aktivaposter. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA).

Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Bokført verdi på VAR-investeringene = Kalkulerte rentekostnader for hhv. vann, avløp og renovasjon, der summen er dividert med kalkylerenten. Beløpet viser dermed "hovedstolen"/bokført verdi på VAR-anleggene, der kalkulatoriske renter og avskrivninger vil bli dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. Kalkylerente 5-årig swaprente tillagt 1/2 prosentpoeng.

Rentekompensasjon = hovedstolen/beregningsgrunnlaget som ligger til grunn for rentekompensasjon som Husbanken utbetaler til kommunen for investeringer skole- og kirkeprosjekter samt omsorgsbygg og sykehjem.

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vektor. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertid fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lån

Se under begrepet "overskudd før lån".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga. slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

Vedlegg 21 Utvalgets mandat og sammensetning

I

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferanser bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningslinjer for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalget har for tiden følgende sammensetning:

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder

Førsteamanuensis Arnt Ove Hopland, Norges Handelshøyskole

Sjeføkonom Torbjørn Eika, KS

Kommunalsjef Linda Nipen, Flora kommune

Stabssjef Oddgeir Albertsen, Tromsø kommune

Økonomisjef Berit Helene Koht, Troms fylkeskommune

Seniorforsker Erling Holmøy, Statistisk sentralbyrå

Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Lovise Bauger, Finansdepartementet

Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet

Fagdirektør Liv Klyve, Helse- og omsorgsdepartementet

Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Sekretariatet:

Spesialrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, KS

Avdelingsdirektør Rune Bye, KS

Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Bjørn Gran-Henriksen, Statistisk sentralbyrå

Førstekonsulent Marius Monsrud, Statistisk sentralbyrå

Utredningsleder Brynjar Indahl, Finansdepartementet

Rådgiver Max Joseph Korman, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Seniorrådgiver Tormod Reiersen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Rådgiver Ester Fjelleng, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000

Publikasjonskode: H-2456

Forsidebilde: Colourbox
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
11/2019 - opplag 150

